Friedrich Nietzsche

Udhëtari dhe hija e tij

BARGJINI

Scanned by CamScanner

Instagram : ebookalbania

8H
HIE

821. 112.2-84

ebookalbania

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme

Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

FRIEDRICH NIETZSCHE

UDHETARI DHE HIJA E TIJ

Përktheu nga origjinali

TAULANT HATIA

BIBLIOTEKA
NR 4
TIRANE
15442

Shtëpia botuese "Bargjini"
Tiranë, 2001

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme
Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Titulli i origjinalit:
Friedrich Nietzsche
Der Wanderer und sein Schatten (1880)

Përgatiti botimin: Hilda Basha
Përpunimi kompjuterik: Gladiola Çiçako
Kopertina: "Udhëtari duke parë një det me mjegull"
Vaj 98 x 75 cm
Caspar David Friedrich (1774-1840)
Galeria "Hamburger Kunsthalle" në Gjermani

Tirazhi: 1000

© Shtëpia Botuese "Bargjini"

Tel: 04 247 498
Email:Brion Basha@yahoo.com

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme
Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

PARATHENIE

1.

Duhet të flasësh kur nuk hesht dot më, dhe të flasësh vetëm për atë që është **kapërcyer**; gjithë sa mbeten janë fjalë, "letërsi", mungesë disipline. Shkrimet e mia flasin **vetëm** për fitoret e mia: në to jam "unë", me gjithë atë që kisha armik, "ego ipsissimus", madje, nëse më lejohet një shprehje më krenare, "ego ipsissimum". Merret me mend që unë kam tashmë shumë gjëra **poshtë** meje... Por gjithnjë është dashur kohë, shëndet, largësi, distancë, para se të zgjohej tek mua shija për të zhveshur, për të shfrytëzuar, për të qartësuar, për të "paraqitur" apo si mund ta themi tjetër, diçka që unë e kam jetuar dhe lënë prapa, një fatalitet të cilit doja t'i hiqja vellon për ta njohur. Në këtë kuptim, të gjitha shkrimet e mia, me një përjashtim të vetëm që është veç kësaj dhe thelbësor, duhet të mbajnë një **datë të mëparshme**, ato flasin gjithnjë për gjëra që janë "pas tyre". Madje disa shkrime, si tre "Konsideratat Joaktuale" të para, duhet të mbajnë data mjaft më të mëparshme se një epokë e hershme në të cilën lindi dhe u jetua prej meje një libër i botuar më parë se ato (në këtë rast bëhet fjalë për "Lindjen e tragjedisë", siç nuk mund t'i shpëtojë një vëzhguesi dhe krahasuesi të hollë). Ky shpërthim inati kundër gjermanizmit fals, trashamanësisë dhe horrllëkut të gjuhës së David Shtrausit plak, pra përmbajtja e "Joaktuales" së parë, m'i lehtësoi ndjenjat që kisha ushqyer më përpara për një kohë të gjatë, kur isha student, në mes të kulturës gjermane dhe filisteizmit të kulturës (unë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pretendoj për atësinë e ketij termi, "filisteizëm i kulturës", shumë i përdorur e i keqpërdorur sot), dhe atë që kam thënë kundër "sëmundjes historike", e kam thënë si një njeri që ishte shëruar me lodhje dhe ngadalësi prej saj dhe që nuk kishte aspak ndërmend të hiqte dorë që sot e tutje nga "historia" vetëm sepse një herë e një kohë kishte vuajtur prej saj. Më vonë, kur shpreha nderimin tek "Konsiderata joaktuale" e tretë për mësuesin tim të parë dhe të vetëm, për **të madhin** Artur Shopenhauer (sot do të mund ta shprehja më me forcë dhe në mënyrë më personale këtë), ndodhesha me gjithë qenien time mes skepticizmit dhe kalbjes moralistike, **ose, po aq në mes të kritikës sa dhe të thellimit të çdo pesimizmi ekzistues**, dhe atëherë "nuk ia kisha më besën asgjëje" siç thonë njerëzit e rëndomtë, madje as Shopenhauerit. Pikërisht në atë kohë hartova një shkrim të vogël që e mbajta sekret: "mbi të vërtetën dhe gënjeshtrën në sensin jashtë-moral". Madje dhe ligjërata ime triumfuese dhe solemne për nder të Rikard Vagnerit, me rastin e festave të tij ngadhnjyese në Bajrojt më 1876-ën (Bajrojt është fitorja më e madhe që një artist mund të arrijë ndonjëherë), një vepër që mban brenda saj **paraqitjen** më të fortë të aktualitetit, ishte, në thelbin e mendimit tim, një akt homazhi dhe mirënjohjeje ndaj një copëze nga e kaluara ime, ndaj detit më të qetë e të bukur, por dhe më të rrezikshëm, ndaj udhëtimit tim, dhe në të vërtetë ishte një largim, një ndarje. (Mos vallë edhe vetë Rikard Vagneri u ngatërrua mbi këtë rast? Nuk besoj. Për sa kohë ndien ende dashuri, sigurisht nuk vizatohen pamje të tilla, nuk "e konsideron veten" ende, nuk pozicionohesh kështu në largësi, siç duhet të bëjë ai që e mban veten parasysh. "Për të vënë re një gjë është i nevojshëm një **antagonizëm** misterioz, ai i kryqëzimit të vështrimeve" - thuhet në shkrimin e përmendur, me një shprehje tradhëtare e melankonike të destinuar ndoshta vetëm për pak veshë). Qetësia **e nevojshme** për të folur për vitet e gjatë të ndërmjetëm të vetmisë intime dhe të mungesave më erdhi vetëm me librin "Njerëzor, tepër njerëzor", të cilit duhet t'i jetë kushtuar dhe kjo fjalë e dytë e parathënies dhe shoqërimit. Përmbi atë, ashtu si përmbi një libër "për shpirtrat e lirë", çlirohet diçka nga ftohtësia thuajse e qetë dhe kurioze e psikologut, i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

cili në mënyrë retrospektive, riharton për veten e vet një sasi gjërash të dhimbshme që ai i ka **poshtë** vetes, **pas** vetes, dhe si ta themi, i mbërthen ato me një gjilpërë. Çfarë mrekullie nëse gjatë një pune kaq të hollë dhe delikate rrjedh sigurisht edhe pak gjak, nëse psikologut i mbetet nga kjo punë pak gjak nëpër gishta, dhe jo gjithmonë vetëm nëpër gishta!...

2.

Opinionet dhe sentencat e përziera, përfshi "Udhëtari dhe hija e tij", u botuan fillimisht **vetëm** si një vazhdimësi dhe shtojcë e të sipërpërmendurit "Njerëzor, tepër njerëzor", "librit për shpirtra të lirë", dhe në të njëjtën kohë si ndjekje dhe dyfishim i një kure shpirtërore, i një trajtimi **antiromantik** të vetes, të cilin e kishte gjetur dhe krijuar instinkti im që kishte mbetur i shëndetshëm, kundër një sëmundjeje të përkohshme të formës më të rrezikshme të romanticizmit. Tani, pas gjashtë vjetësh shërimi, shkrimet e sipërpërmendura, të **unifikuara** si volumi i dytë i "**Njerëzor, tepër njerëzor**" mundet që të pëlqehen. Ndoshta ata, të konsideruar të gjithë së bashku, e mësojnë doktrinën e tyre më fort e më qartë - një **doktrinë shëndeti**, që mund tu rekomandohet natyrave më shpirërore të brezit që po rritet sot, si një "disciplina voluntaris". Këtu flet një pesimist që ka dalë shpesh jashtë lëkurës së tij por gjithnjë është kthyer përsëri aty, pra një pesimist me një vullnet të mirë pesimizmi, por sidoqoftë jo më një romantik. Si? Një shpirt që merr vesh nga kjo aftësi prej gjarpëri, nga **ndërrimi i lëkurës**, nuk mund tu dhënka një mësim pesimistëve të ditëve të sotme, të cilët që të gjithë ndodhen ende nën rrezikun e romanticizmit? Dhe të paktën tu tregojë atyre sesi **bëhet** kjo?

3.

Në të vërtetë atëherë ishte koha e përshtatshme për t'u **ndarë**; prova për këtë më erdhi menjëherë më pas. Rikard Vagneri, në dukje më ngadhënjimtari, por në realitet një romantik i kalbur e i dëshpëruar, u fundos befas, u thye në mënyrë të pandreqshme para kryqit të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Krishtit... Asnjë gjerman nuk pati atëherë sy në ballë dhe mëshirë në ndërgjegje për këtë spektakël të tmerrshëm? Unë duhet të isha i vetmi që të vuaja prej tij? Mjaft, kjo ngjarje që nuk e prisja më ra si një vetëtimë qartësie mbi vendin që e kisha braktisur, pastaj edhe ai terror i mëvonshëm që ndien kushdo që ka kaluar në mënyrë të pavetëdijshme një rrezik të madh. Kur vazhdova rrugën i vetëm, dridhesha. Nuk kaloi shumë kohë dhe u sëmura, më shumë se u sëmura, u dërrmova nga zhgjënjimi i patolerueshëm ndaj gjithçkaje që ne njerëzve modernë na ka mbetur për tu entuziazmuar; ndaj forcës, ndaj punës, ndaj shpresës, ndaj rinisë, ndaj dashurisë së derdhur pa hesap në çdo vend. U lodha nga neveria për gjithçka të feminizuar dhe të padisiplinuar në mënyrë të egzaltueshme te ky romanticizëm, nga gjithë gënjeshtra idealiste dhe squllja e ndërgjegjes, që këtu kishte korrur një fitore më shumë mbi një nga më të zotët. Përfundimisht u lodha sidomos nga trishtimi për një dyshim të pamëshirshëm, për dyshimin se unë, pas këtij zhgënjimi, do të isha i dënuar të mos besoja akoma më thellë, të përçmoja akoma më thellë dhe të isha më i vetmuar se më parë. Ku kishte shkuar **detyra** ime? Si? A nuk më dukej vallë se detyra ime po largohej nga mua, se për një kohë të gjatë unë nuk do të kisha më asnjë të drejtë mbi të? Ç'të bëja për të përballuar **këtë** privim të madh?

E fillova duke i **ndaluar vetes**, krejtësisht e sistematikisht, çdo lloj muzike romantike, këtë art ekuivok, mburravec dhe mbytës, që e privon shpirtin nga qartësia dhe gëzimi i vet dhe që bën të gëlojë çdo lloj dëshire e errët, çdo lloj aspirate sfungjeroze. "Cave musicam" është ende dhe sot këshilla ime për të gjithë ata që janë mjaft burrërorë për të qëndruar të pastër në gjërat e shpirtit. Një muzikë e tillë të lodh nervat, të flashk, të feminizon, "feminizmi i përjetshëm" i saj të tërheq – për poshtë! **Kundër** muzikës romantike u drejtua atëherë dyshimi im i parë, masa ime e parë paraprake. Dhe nëse në përgjithësi unë ende shpresoja diçka nga muzika, shpresoja duke pritur që të vinte një muzikant i guximshëm, i hollë, i lig, nga viset e jugut, që gufonte nga shëndeti, për t'u **hakmarrë** mbi këtë muzikë **në mënyrë të pavdekshme**.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

4.

Tashmë i vetmuar dhe dyshues në mënyrë të trishtueshme te vetja ime, unë mora një vendim, jo pa përbuzje, **kundër** meje dhe pikërisht **në favor** të gjithçkaje që **më** shkaktonte dhimbje dhe që më dukej e ashpër - kështu gjeta rrugën drejt atij pesimizmi të guximshëm që është i kundërti i çdo gënjeshtre romantike dhe, siç më duket ende sot, rrugën drejt "vetes" time, drejt misionit **tim**. Kjo gjë e fshehur dhe mbizotëruese, të cilën për një kohë të gjatë nuk e thërrasim dot me asnjë emër deri sa ajo të zbulohet si **detyra** jonë, kjo tirane që është brenda nesh, merr një shpagim të tmerrshëm për çdo përpjekje që ne bëjmë për ta shmangur apo për t'i shpëtuar, për çdo vendim të pjekur para kohe, për çdo barazim tonin me persona ku ne nuk bëjmë pjesë, për çdo aktivitet, qoftë ky dhe i çmueshëm, që na shmang nga objekti ynë kryesor, e madje nga çdo virtyt që mund të na mbronte prej ashpërsisë së vetë përgjegjësisë sonë. Sëmundja është çdo herë përgjigja, kur ne duam të dyshojmë për të drejtën tonë mbi detyrën **tonë**, kur në ndonjë pikë fillojmë ta marrim tepër lehtë. Gjë e çuditshme dhe e tmerrshme njëkohësisht! Janë **ngushëllimet** tona ato që duhet të shlyejmë më ashpërsisht! Dhe nëse më vonë duam të kthehemi te shëndeti, nuk na mbetet asnjë zgjedhje: duhet të ngarkohemi **më rëndë** nga sa ishim ngarkuar më parë...

5.

Për herë të parë mësova atëherë atë të folur prej eremiti nga e cila marrin vesh vetëm të heshturit dhe të vuajturit: unë flisja pa dëshmitarë, ose më mirë, indiferent kundrejt dëshmitarëve, për të mos vuajtur nga vetmia, unë flisja për gjëra që nuk më interesonin fare, por në mënyrë të tillë sikur të më interesonin shumë. Atëherë unë mësova artin e të **hequrit** si i qartë, objektiv, kurioz, mbi te gjitha si i shëndetshëm e i keq, dhe kjo më duket, te një i sëmurë është "shija e mirë" e tij. Gjithsesi, një syri dhe një simpatie më delikate nuk do t'i shpëtonte ajo që ndoshta formon gjënë më tërheqëse të këtyre shkrimeve, pra që tek ato, një njeri që vuan dhe i mungojnë shumë gjëra flet sikur të mos vuante e të mos i mungonte

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

asgjë. Këtu ekuilibri, qetësia dhe madje mirënjohja ndaj jetës **duhet** të jenë ruajur, këtu mbizotëron një vullnet i ashpër, krenar, vazhdimisht i zgjuar, të cilit i është ngarkuar detyra të ruajë jetën **kundër** dhimbjes dhe të zhdukë të gjitha përfundimet që ëndërrojnë të dalin si kërpudha helmatisëse nga dhimbja, nga zhgënjimi, nga përçmimi, nga izolimi dhe nga të tjera toka kënetore. Mos kjo u jep shkas pesimistëve tanë për të ekzaminuar veten? Sepse atëherë unë i dhashë në dorë vetes time këtë sentencë: "një njeri që vuan **nuk ka ende të drejta** mbi pesimizmin!", atëherë unë zhvillova me veten time një fushatë të mërzitshme e të duruar kundër prirjes thelbësore antishkencore për çdo pesimizëm romantik, që kërkon të shpjegojë përvojat e veçuara personale duke nxjerrë nga to gjykime të përgjithshme, duke i fryrë deri sa të nxjerrë prej andej dënimin e botës, shkurt, atëherë e **ktheva** në tjetër anë vështrimin tim. Të përdorësh optimizmin me qëllim ristabilizimin, që një ditë të **mundesh** të jesh përsëri pesimist - a e kuptoni këtë? Ashtu si një mjek që e vendos të sëmurin e vet në një mjedis krejtësisht të huaj deri sa ky të shkëputet nga gjithë "deri tani-të" e tij, nga mendimet e tij, nga miqtë e tij, nga letrat e tij, nga detyrat e tij, nga budallallëqet e tij dhe nga vuajtjet e kujtesës së tij, dhe të mësojë të zgjasë duart dhe ndijimet drejt një ushqimi të ri, një dielli të ri, një të ardhmeje të re, kështu dhe unë, i sëmurë dhe mjek brenda një njeriu të vetëm, e detyrova veten të rrija në një **klimë shpirtërore** të kundërt me atë të mëparshmen, kurrë të provuar me parë, e mbi të gjitha në një ekskursion nëpër vende të huaja, në **atë** që është e huaj, në një kuriozitet drejt çdo lloji gjërash të huaja... Ndoqa një sorollatje të gjatë, kërkim, ndryshim, neveri ndaj të qëndruarit palëvizur, ndaj çdo pohimi e mohimi budalla, dhe gjithashtu një dietetikë dhe një disiplinë që synonte ta bënte më të lehtë nga ç'ishte e mundur për shpirtin vrapimin larg, fluturimin lart, dhe mbi të gjitha, fluturimin gjithnjë e më gjatë. Ishte efektivisht një "minimum" jete, një ndarje nga çdo lakmi trashanike, një pavarësi nga çdo lloj rrethanash të disfavorshme, së bashku me **krenarinë** që **mundesh** të jetosh mes shumë fatkeqësish; kishte ndoshta pak cinizëm, pak "goditje të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Diogjenit", por sigurisht dhe shumë lumturi nga tekat, nga gëzimi i tekave, shumë qetësi, dritë, çmenduri delikate, ekzaltim të fshehtë - gjithë kjo shkakton një forcim të madh shpirtëror, një gëzim në rritje, një plotshmëri shëndeti. Vetë jeta na **kompenson** për vullnetin tonë këmbëngulës për të jetuar, me një luftë të tillë të gjatë, që unë vetë e drejtova atëherë kundër pesimizmit të lodhjes nga jeta, tashmë na kompenson për çdo shikim të vëmendshëm që hedh ndërgjegja jonë, e cila nuk lë t'i ikin dhuratat më të vogla, të buta, kalimtare të jetës. Si përfundim, ne marrim dhuratat e saj **të mëdha**, ndoshta dhe dhuratën më të madhe që ajo mund të japë - ne marrim përsëri si dhuratë **detyrën tonë**.

6.

Këto ngjarje të miat, pra historia e një sëmundjeje dhe një shërimi, sepse çështja përfundoi me shërim, duhet të kenë qenë vetëm ngjarje të miat personale? Dhe vetëm libri **im** "Njerëzor, tepër njerëzor"? Sot do të doja të besoja të kundërtën, unë besoj gjithnjë e më tepër se librat e mi të udhëtimit nuk janë hartuar vetëm për mua, siç është dukur deri tani. A mundem unë tashmë, pas gjashtë vitesh besimi që rritet, t'i dërgoj ata përsëri të provojnë një udhëtim? A mundem unë t'ua rekomandoj veçanërisht zemrës dhe veshëve të atyre që janë mërzitur nga ndonjë "e shkuar" dhe të cilëve iu mbetet mjaft shpirt për të vuajtur edhe për **shpirtin** e të shkuarës së tyre? Por mbi të gjitha jua rekomandoj juve që keni detyrën më të rëndë, juve njerëzve të rrallë, të ekspozuar ndaj rreziqeve, intelektualëve, guximtarëve, që duhet të jeni **ndërgjegja** e shpirtit modern dhe të zotëroni **shkencën** e tij, juve tek të cilët mblidhet gjithçka që aty mund të jetë sëmundje, helm dhe rrezik, juve që fati ju kërkon të jeni më të sëmurë se çdo individ i veçantë, sepse ju nuk jeni "vetëm individë", juve që keni **ngushëllim** njohjen e rrugës drejt një shëndeti **të ri**, dhe medet! - përshkimin e saj drejt një shëndeti të së nesërmes e të pasnesërmes, ju o të paracaktuar, fitimtarë, triumfatorë të kohës, ju o më të shëndetshmit, më të fortët, ju o **europianët e mirë**!

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

7.

Më lejoni që të përmbledh më tej në një formulë kundërshtinë time ndaj **pesimizmit romantik**, ose pesimizmit të të varfërve, të të pafatëve, të të mundurve: egziston një vullnet i tragjikes dhe i pesimizmit që është shenjë po aq e ashpërsisë sa dhe e forcës së intelektit (të shijes, të ndienjës, të ndërgjegjes). Me këtë vullnet në gjoks, nuk i frikësohesh asaj që, e tmerrshme dhe e dykuptimtë, është karakteristike për çdo egzistencë, madje e kërkon atë. Pas një vullneti të tillë qëndron guximi, krenaria, dëshira për një armik **të madh**. Në fillim kjo ishte perspektiva **ime** pesimiste - një perspektivë e re, më duket? A është edhe sot e tillë, e re dhe e çuditshme? Deri në atë moment unë u mbështeta pa u lëkundur te ajo dhe, nëse doni të më besoni, kjo ishte po aq **në favorin tim** sa dhe **kundër** meje... Doni që t'jua tregoj këtë? Por çfarë gjëje tjetër përveç kësaj, tregova me këtë parathënie të gjatë?

Sils-Maria, Engadina e Sipërme, shtator 1886

Friedrich Nietzsche

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

PJESA E PARE

OPINIONE DHE SENTENCA TE PERZIERA

1.

Për të zhgjënjyerit nga filozofia. - Nëse ju deri tani keni besuar te vlera superiore e jetës dhe tani ndiheni të zgënjyer, mos duhet vallë tani ta hidhni poshtë me çmimin më të ulët atë?

2.

Të bastarduarit. - Mund të bastardohesh edhe në lidhje me qartësimin e ideve: sa pështirosëse bëhet atëherë tregëtia me personat e errët, të mjegullt, që synojnë dhe paraqesin këtë! Çfarë efekti qesharak e në të njëjtën kohë jo të pastër shkakton endja e tyre e përjetshme në ajër dhe gjuetia e tyre, gjithsesi pa arritur të fluturojnë e të kapin diçka!

3.

Të dashuruarit me realitetin. - Ai që më në fund e merr vesh sa shumë dhe sa gjatë e kanë tallur të tjerët, përqafon nga inati edhe realitetin më të urryer, në mënyrë të tillë që duke e konsideruar rrjedhën e botës në kompleksitetin e saj, realiteti të përfshijë gjatë të gjitha kohërave njerëzit më të mirë, sepse më të mirët janë vënë në lojë gjithnjë dhe më gjatë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

4.

Progresi i lirisë së shpirtit. - Nuk mund të qartësohet më mirë dallimi mes mendimit të lirë të dikurshëm e atij të sotmit sesa duke kujtuar atë sentencë që, për ta imagjinuar dhe formuluar, ishte e nevojshme gjithë trimëria e shekullit të tetëmbëdhjetë dhe që, sidoqoftë, e matur me mentalitetin e sotëm, shndërrohet në një çiltërsi jo të vullnetshme: dua të them sentenca e Volterit: "croyez-moi, mon ami, l'erreur aussi a son mérite".

5.

Një mëkat i trashëguar i filozofëve. - Filozofët, në të gjitha kohërat, kanë përvetësuar sentencat e atyre që studiojnë njerëzit (pra të moralistëve) dhe i kanë **bastarduar** ato duke i marrë në kuptimin absolut dhe duke dashur ta tregojnë si të domosdoshme atë që moralistët e konsideronin vetëm si një tregues të përafërt ose si një të vërtetë të pjesshme për një fshat apo qytet gjatë rreth dhjetë vjetëve, dhe pikërisht nga kjo filozofët besonin se ishin ngritur mbi moralistët. Kështu, si baza të doktrinave të ndrituara të Shopenhauerit mbi vendin udhëheqës të vullnetit ndaj intelektit, mbi pandryshueshmërinë e karakterit, mbi karakterin negativ të kënaqësisë (të cilat të gjitha, ashtu siç i kupton ai, janë gabime), gjenden fjalë të urta popullore, të paraqitura nga moralistët. Edhe vetë fjala "vullnet" që Shopenhaueri ia përshtati përshkrimit të përbashkët të shumë gjendjeve njerëzore dhe që i futi një të çarë gjuhës, me përfitim të madh për veten e tij në cilësinë e moralistit (meqë tani iu lejua të fliste për "vullnet" ashtu siç kishte folur Paskali), pra tashmë "vullneti" i Shopenhauerit u bë një fatkeqësi për shkencën në duart e autorit të tij për shkak të vrullit filozofik të përgjithësimit. Sepse ky vullnet u bë një metaforë poetike ngaqë u pretendua se të gjitha gjërat në natyrë kanë një vullnet. Së fundi u abuzua duke bërë me të një objektivitet të rremë, me qëllimin që të përdoret për të gjitha llojet e çrregullimeve mistike, dhe të gjithë filozofët e modës e përsërisin dhe duket tamam sikur e dinë që të gjitha gjërat kanë **një** vullnet, që ky "**një**-vullnet" ekziston (gjë e cila do të thotë se, pas përshkrimit që iu bë kësaj "gjithçka ka nje vullnet", sigurisht njeriu dëshiron të marrë **djallin budalla** për Zot).

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

6.

Kundër fantazistëve. - Fantazisti mohon të vërtetën para vetes, gënjeshtari vetëm para të tjerëve.

7.

Armiqësorë ndaj dritës. - Një njeri duhet ta ketë të qartë se nuk e kuptojnë kurrë me përpikmëri kur mbështetet te e vërteta, por gjithnjë nga e mundshmja dhe shkallët e saj zbulohet, me gëzimin e hapur që provon personi i mësuar kështu, se sa shumë e preferojnë njerëzit pasigurinë e horizontit shpirtëror dhe se si ata, në fund të shpirtit të tyre, e **urrejnë** të vërtetën për arsye të saktësisë së saj. Mos kjo varet nga fakti se të gjithë në brendësinë e tyre kanë frikë se drita e të vërtetës mund të bjerë një herë e mirë dhe shumë e fortë mbi ta? Apo duan të përfaqësojnë diçka dhe kështu nuk duhet ditur me saktësi se çfarë **janë** ata realisht? Apo mos ndoshta është vetëm tmerri nga drita tepër e qartë me të cilën nuk janë mësuar shpirtrat e tyre të perënduar dhe lehtësisht të verbueshëm prej lakuriqësh nate shkaku që e urrejnë atë?

8.

Skepticizmi i të krishterëve. - Pilati, me pyetjen e tij: "çfarë është e vërteta?" sot nënkuptohet me gjithë dëshirë si avokat i Krishtit, për të hedhur dyshimin, në dukje të thjeshtë, mbi gjithçka që njihet dhe që mund të njihet, dhe për të ngritur kryqin mbi sfondin e tmerrshëm të pamundësisë së dijes.

9.

"Ligj natyror" është një fjalë supersticioze. - Nëse ju flisni me shumë entuziazëm për qëndrimin në përputhje me ligjet e natyrës, ose duhet të pranoni se të gjitha gjërat natyrore caktojnë, me bindje të lirë si subjekte të vetes së vet, një ligj të tyren (dhe në këtë rast ju admironi moralitetin e natyrës), ose e lini veten të entuziazmoheni nga ideja e nje krijuesi mekanik, i cili ka ndërtuar sahatin artistik, duke i vënë brenda si zbukurime krijesat e gjalla. Nevoja në natyrë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

bëhet më njerëzore me shprehjen " qëndrimin në përputhje me ligjet" dhe është qoshja e vetme ku arratiset fantazia mitologjike.

10.

Të dhënët pas historisë. - Filozofët e mbuluar me vello dhe ata që nxijnë botën, pra të gjithë metafizikët e kalibrit të hollë apo të trashë, goditen nga dhimbje në sy, në veshë dhe në dhëmbë kur fillojnë të dyshojnë se ka diçka të vërtetë te thënia se tashmë e gjithë filozofia është në kompetencën e historisë. Duhet t'i falim ata, për hir të **dhimbjeve** të kanë, edhe nëse hedhin gurë e papastërti mbi këdo që flet kështu: por në këtë rast dhe për disa kohë edhe vetë doktrina e tyre mund të bëhet e fëlliqur, meskine dhe të humbë vlefshmërinë.

11.

Pesimisti i intelektit. - Kush është realisht i lirë në shpirt do të mendojë në mënyrë të lirë edhe mbi shpirtin vetë dhe nuk do t'ia fshehë vetes se ekziston diçka e tmerrshme te burimet dhe te orientimi i tij. Prandaj të tjerët do ta përshkruajnë ndoshta si kundërshtarin më të keq të lirisë së mendimit dhe do ta godasin me cilësimin e urryer e të frikshëm të "pesimistit të intelektit". E emërtojnë këdo ashtu siç janë mësuar, jo duke u bazuar mbi forcën dhe mbi virtytet e tij të larta, por mbi atë që iu duket e çuditshme tek ai.

12.

Trastat e metafizikëve. - Të gjithë atyre që flasin me shumë mburrje për karakterin shkencor të metafizikës së tyre, nuk iu duhet përgjigjur. Mjafton t'i tërheqësh nga dengu që mbajnë të fshehur prapa shpinës, duke i turpëruar në një farë mënyre. Nëse arrin t'i çlirosh, atëherë, ngaqë skuqen në fytyrë, dalin në dritë rezultatet e shkencës së tyre që janë: një Zot i dashur e i vogël, një pavdekësi dashamirëse, ndoshta pak spiritizëm dhe, në

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

çdo rast, grumbulli konfuz i mjerimeve të mëkatarëve të varfër dhe i krenarisë së farisenjve.

13.

Dëmtim i mundshëm nga dituria. - Dobia që sjell me vete kërkimi i pakushtëzuar i së vërtetës, tregon se vazhdimisht dhe gjithnjë bashkë me të merren absolutisht edhe disa dëmtime të lehta dhe të rralla nga të cilat disa duhet të vuajnë për shkak të kërkimeve të tyre. Nuk mund të shmanget që kimisti eventualisht të digjet apo të helmohet gjatë kërkimeve të tij. Ajo që vlen për kimistin vlen për gjithë kulturën tonë: nga kjo, le ta themi kalimthi, rezulton qartë se sa shumë i duhet qytetërimit të parashikojë balsame për të djegurat dhe të kujdeset për ekzistencën e vazhdueshme të kundërhelmeve.

14.

Nevoja filistenjsh. - Filisteu beson se mbi të gjitha ka nevojë për një copë të purpurt ose për një turban metafizike dhe nuk do kurrsesi t'i heqë ato, edhe pse do të dukej shumë më pak qesharak pa këtë stolisje.

15.

Të flaktët. - Nëpërmjet gjithë atyre gjërave që të flaktët thonë në favor të Ungjillit të tyre apo të Mësuesit të tyre, ata mbrojnë vetveten, për sa kohë sillen si gjykatës (dhe jo si të akuzuar), sepse atyre, në mënyrë të pavullnetshme dhe pothuajse në çdo çast, iua kujtojnë se ata janë përjashtime, të cilat duhet të legjitimohen.

16.

E mira të shtyn drejt jetës. - Të gjitha gjërat e mira janë stimuj të fortë për jetën, dhe po kështu çdo libër i mirë i shkruar kundër jetës.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

17.

Fati i historianit. - "Kur dëgjojmë që flasin metafizikët e mprehtë dhe kuvendarët e një bote tjetër, sigurisht ne të tjerët ndiejmë se jemi të varfër në shpirt, por edhe se është e jona mbretëria bojëqielli e ndryshimit, me pranverën dhe vjeshtën, me verën e dimrin, ndërkohë që e atyre është ajo botë e fshehur, me mjegullën e saj të pafundme gri e të akullt dhe me hijet e saj". Kështu i fliste vetes një njeri ndërsa shëtiste nën diellin e mëngjesit, një njeri që te studimi i historisë shndërron jo vetëm shpirtin por gjithnjë edhe zemrën e tij, dhe në kundërshtim me metafizikët është i lumtur që strehon brenda vetes jo një "shpirt të pavdekshëm" por "shumë shpirtëra të vdekshëm".

18.

Tre lloje mendimtarësh. - Ka burime minerale që vërshojnë, të tjera që gufojnë, të tjera që rrjedhin pikë-pikë; në mënyrë analoge, ka tre cilësi mendimtarësh. I padituri i çmon sipas masës së ujit, njohësi sipas përmbajtjes së ujit, ose sipas asaj që tek ata pikërisht **nuk** është ujë.

19.

Pamja e jetës. - Detyra për të pikturuar pamjen e jetës, për aq shpesh sa i janë vënë poetë e filozofë, është sigurisht absurde: edhe mes duarve të mendimtarëve-piktorë më të mëdhenj kanë lindur gjithnjë vetëm copëza dhe kuadre të vegjël të **një** jete, apo më mirë të jetës së tyre - asgjë tjetër nuk është e mundur. Në atë që ndryshon, një gjë që ndryshon nuk mund të pasqyrohet sikur të ishte fikse dhe e pandryshueshme, sikur të ishte "jeta".

20.

E vërteta nuk pranon Zotër të tjerë pranë vetes. - Besimi tek e vërteta fillon me dyshimin mbi të gjitha të vërtetat e besuara deri tani.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

21.

Mbi ç'gjë lipset qetësi. - Kur flitet për mendimin e lirë si për një udhëtim të rrezikshëm mes akujsh e detesh të ngrirë, ata që nuk dëshirojnë ta përshkojnë këtë rrugë ndihen të fyer, njësoj sikur të ishin qortuar për druajtjen e tyre dhe dobësinë e gjunjëve. Gjërat e vështira për të cilat nuk ndihemi të aftë, nuk duam që të përmenden para nesh.

22.

"Historia në thelb". - Parodia më serioze që kam dëgjuar ndonjëherë është kjo: "Në fillim ishte absurdi, dhe absurdi **ishte**, për Zotin! dhe Zoti (hyjnorja) ishte absurdi".

23.

I pashërueshëm. - Një idealist është i pandreqshëm. Nëse atë e vërvit jashtë nga qielli i tij, ai krijon një ideal me ferrin. E zhgënjen dhe ja! Ai do të përqafojë jo me më pak përzemërsi nga ç'përqafonte pak më parë shpresën e tij, zgjënjimin e tij. Për arsye se kjo prirje e tij bën pjesë te prirjet e mëdha të pakurueshme të natyrës njerëzore, ai mund të paraqesë fate tragjike dhe të bëhet më vonë objekt tragjedish, të cilat zhvillohen pikërisht në raport me atë që është e pakurueshme, e pandryshueshme, e pashmangshme te lloji dhe te karakteri njerëzor.

24.

Duartrokitjet si vazhdim i spektaklit. - Sytë rrezatues dhe një buzëqeshje dashamirëse janë lloji i duartrokitjes që i kushtohet të gjithë komedisë së madhe të botës dhe të egzistencës, por njëkohësisht janë një komedi brenda komedisë, që duhet të shtyjë spektatorët e tjerë te thirrja: "duartrokisni o miq".

25.

Guxim nga mërzitja. - Kush nuk e ka guximin që veten dhe veprën e tij ta quajë të mërzitshme, sigurisht nuk është një shpirt i rangut të parë, qoftë në arte, qoftë në shkenca. Një shakaxhi, që në

BIBLIOTEKA NR 4 TIRANE 15442

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mënyrë të jashtëzakonshme mund të jetë dhe një mendimtar, duke hedhur një vështrim mbi botën dhe mbi historinë, do të mund të shtonte: "Zoti nuk e pati këtë guxim, ai donte t'i bënte dhe i bëri interesante të gjitha gjërat".

26.

Nga përvoja më intime e mendimtarit. - Asgjë nuk është më e vështirë për njeriun se sa ta marrë një gjë në mënyrë jo personale, dua të them që të shohë te ajo pikërisht një gjë dhe **jo** një person, madje mund të bëhet pyetja nëse a mundet njeriu në përgjithësi ta pezullojë edhe vetëm për një çast sahatin e instiktit të tij si formues personash, si imagjinues personash? Nëse ai ka të bëjë me **mendime**, qoftë edhe me më abstraktët, sillet sikur këto të ishin individë me të cilët duhet luftuar, me të cilët duhet të bashkohesh, të cilët duhen ruajtur, mikluar, ushqyer. Le të shohim veten dhe le ta përgjojmë atë në ato minuta ku dëgjojmë apo gjejmë një fjali të re për veten tonë. Ndoshta ne na vjen keq sepse ajo paraqitet tek ne kaq e lartësuar, kaq autoritare. Në mënyrë të pandërgjegjshme pyesim veten nëse nuk do të mund ta vinim mënjanë një fjali të kundërt si armike, nëse mund t'i mësojmë asaj një "ndoshta", një "ndonjëherë", madje dhe fjala "ka të ngjarë" na jep kënaqësi sepse mposht tiraninë, personalisht të mërzitshme, të absolutes. Përkundrazi, kur kjo fjali e re paraqitet në formë të butë, tolerante, delikate, të përulur, dhe në një farë mënyre bie në krahët e kundërthënies, tentojmë një provë tjetër të sovranitetit tonë: si vallë të mos i vijmë në ndihmë kësaj krijese të dobët, ta përkëdhelim e ta ushqejmë, t'i japim forcë, plotësi dhe vërtetësi e madje edhe mos-kushtëzim? A mundemi të sillemi në mënyrë atërore apo kalorësiake ose edhe simpatike kundrejt saj?

Më pas ne shohim këtu një gjykim dhe atje një gjykim tjetër, larg nga njëri-tjetri, që nuk kuptohen dhe nuk kërkojnë që të afrohen. Atëherë na ngacmon ideja se këtu na qenka një martesë për t'u lidhur, një **përfundim** për t'u nxjerrë, dhe themi se, nëse nga ky përfundim do të na dalë ndonjë rrjedhim, do të nderohen jo vetëm dy gjykimet e bashkuar në një martesë por edhe ai që lidhi këtë martesë. Por nëse

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

as nëpërmjet kokëfortësisë e dashaligësisë dhe as nëpërmjet dashamirësisë nuk mund të marrim gjë nga kjo ide (nëse mbahet për **të vërtetë**) atëherë i nështrohemi dhe i bëjmë nderime si një princi apo një udhëheqësi, i japim asaj një fron nderi dhe nuk flasim për të pa madhështi e krenari, meqë shkëlqen në shkëlqimin e **saj**. E gjen belaja atë që kërkon ta errësojë. Por nëse mbërrin një ditë kur ajo na bën të na vrasë ndërgjegja, atëherë vetë ne, "fabrikues mbretërish" (**Kingmakers**) të palodhur të historisë së shpirtit, e përzemë nga froni dhe ngremë aty me shpejtësi kundërshtaren e saj. Po të mbahet parasysh kjo dhe të mendohet akoma pak më tutje, atëherë sigurisht asnjëri nuk do të flasë më për një "instikt të njohjes në vetvete e për vete!"

Përse pra njeriu preferon të vërtetën përballë jo të vërtetës, në këtë luftë **të fshehtë** me mendimet-persona, në këto martesa mendimesh që më së shumti mbeten të fshehura, në këtë krijim Shtetesh mendimesh, në këtë edukim dhe asistencë dhënë mendimeve njësoj si fëmijëve, të varfërve dhe të sëmurëve? Për të njëjtën arsye për të cilën tani njeriu ushtron drejtësinë në marrëdhëniet e tij me personat realë: **tani** për zakon, trashëgimi dhe edukim, **në origjinë** sepse e vërteta, dhe po ashtu e arsyeshmja dhe e drejta, ishin **më të dobishme** dhe **më nderuese** se jo e vërteta. Sepse në mbretërinë e mendimit **fuqia** dhe **fama** janë të vështira për tu ruajtur nëse janë themeluar mbi gabimin dhe mbi gënjeshtrën; ndienja se një ndërtim i tillë një ditë mund të shembet është **poshtëruese** për ndërgjegjen e ndërtuesit, ai turpërohet nga brishtësia e materialit të tij dhe, meqë i kushton më shumë rëndësi vetes së tij se gjithë pjesës tjetër të botës, nuk do të donte të bënte gjëra që të mos kishin **më shumë kohëzgjatje** nga gjithë pjesa tjetër e botës. Në aspiratën drejt të vërtëtes ai përqafon besimin te pavdekshmëria personale, pra idenë më kryelartë dhe madhështore që ekziston, të bashkuar siç është me mendimin: "pereat mundus, dum ego salvus sim!". Për të vepra e tij është bërë **egoja** e tij, ai e shndërron veten e tij në një gjë të pavdekshme, duke sfiduar gjithçka. Krenaria e tij e pallogaritshme do të përdorë për veprën e saj vetëm gurët më të mirë dhe më të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

fortë, pra ata të vërtetët ose ata që ai i konsideron të vërtetë. Me plot të drejtë, në të gjitha kohërat, **krenaria** është quajtur "vesi i të diturve", dhe pa këtë ves plot forcë impulsive, e vërteta dhe vlera e saj mbi tokë do të gjendeshin në kushte të mjerueshme. Te fakti që ne **kemi frikë** nga vetë mendimet, idetë, fjalët tona, por gjithashtu **nderojmë** te ato veten tonë, u atribojmë atyre në mënyrë të pavullnetshme forcën e kompensimit të vetes, të shpërfilljes, lavdërimit e qortimit, te fakti se ne kështu sillemi me to si me persona të lirë shpirtërorë, si me fuqi të pavarura, si të barabartë me të barabartët, në këtë fakt i ka rrënjët fenomeni i çuditshëm që unë e kam quajtur "koshiencë intelektuale". Pra edhe këtu, një gjë morale, prej speciesh superiore, ka lulëzuar nga një rrënjë vulgare.

27.

Obskurantistët. - Thelbësorja në artin e vërtetë të obskurantizmit nuk është fakti që kërkohet të errësohen kokat por që kërkohet të ngjyroset me të zezë pamja e botës, **të errësohet ideja jonë e ekzistencës**. Kësaj i shërben shpesh mjeti i ndalimit të qartësimit të shpirtrave. Po ndonjëherë shfrytëzhet pikërisht mjeti i kundërt duke kërkuar të shkaktojë nëpërmjet përsosjes ekstreme të intelektit **ngopjen** me frutat e tij. Këta metafizikë të hollë që përgatisin skepticizmin dhe me mprehtësinë e tyre ekstreme të shpirtit nxisin drejt mosbesimit, drejt mprehtësisë së shpirtit, janë instrumenta të mira të një obskurantizmi më të hollë. Ndoshta na duhet ta përdorim madje dhe Kantin për këtë qëllim? Se ai, sipas deklaratës së vet famëkeqe, ka dashur, të paktën përkohësisht, diçka të ngjashme: të hapë rrugën drejt **besimit** duke i vënë kufij **dijes**. Këtë sigurisht nuk e arriti, as ai as ata që e pasuan në shtigje ujqish e dhelpërash të këtij oskurantizmi shumë të rafinuar e të rrezikshëm, që është më i rrezikshmi nga të gjithë, sepse arti i zi shfaqet këtu i mbështjellë me dritë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

28.

Nga cili lloj filozofie prishet arti. - Nëse mjegullat e një filozofie mistiko-metafizike arrijnë të bëjnë **të papërshkueshme** të gjitha fenomenet estetike, rrjedh që këta bëhen **të pavlerësueshëm** mes tyre, meqë secili nga ata është bërë i pashpjegueshëm. Por nëse ata nuk mund të krahasohen më mes tyre me qëllim vlerësimin, atëherë si përfundim nis të burojë një **mungesë** e plotë e **kritikës**, një moskokëçarje e verbër, dhe nga kjo rrjedh një zvogëlim në rritje i **shijimit** artistik (i cili dallohet nga kënaqësia trashanike e nevojës vetëm në sajë të një shijeje dhe të një dallimi të rafinuar në menyrë të lartë). Por sa më shumë zvogëlohet shijimi, aq më shumë aspirata drejt artit shndërrohet në një oreks vulgar, që artisti kërkon ta kënaqë me një ushqim gjithnjë e më trashaman.

29.

Getsemanëve. - Gjëja më e dhimbshme që mendimtari mund tu thotë artistëve është kjo: "Nuk mund të **rrini dot zgjuar** një orë **me mua**?".

30.

Në tezgjah. - Nëse nga njëra anë pak njerëz gjejnë kënaqësi te zgjidhja e nyjeve të gjërave dhe tek çbërja e copës, nga ana tjetër shumë njerëz (për shembull të gjithë artistët dhe gratë) punojnë gjithnjë për të bërë nyje dhe për t'i ngatërruar ato, dhe për të shndërruar kështu të kuptueshmen në të pakuptuarën dhe mundësisht në të pakuptueshmen. Ajo çka rezulton prej kësaj është një pëlhurë e ngatërruar që do të ketë gjithnjë një pamje po aq të papastër, sepse aty punojnë dhe tërheqin fijet shumë duar.

31.

Në shkretëtirën e shkencës. - Njeriut të shkencës i shfaqen, gjatë atyre inkursioneve të tij të përvuajtura e të lodhshme të cilat shumë shpesh janë udhëtime në shkretëtirë, ato mirazhet e shkëlqyeshme ajrore që quhen "sisteme filozofike". Këta tregojnë si

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

fare të afërt, me forcën magjepsëse të iluzionit, zgjidhjen e të gjitha enigmave dhe pijen freskuese të ujit të vërtetë të jetës; zemra fërgëllon, dhe i lodhuri tashmë prek pothuajse me buzë kufirin e çdo durimi shkencor, të çdo vuajtjeje, dhe në mënyrë thuajse të pavullnetshme shtyhet përpara. Sigurisht, natyra të tjera ndalen si të shushatura nga iluzioni i bukur dhe shkretëtira i gëlltit ato, ato vdesin nga shkenca. Edhe natyra të tjera, që shpesh kanë eksperimentuar ato ngushëllime subjektive, bëhen tejet të shkurajuara dhe mallkojnë shijen e kripës që ato mirazhe lënë në gojë dhe nga ku rrjedh një etje e tërbuar - deri sa nuk i je afruar as edhe një hap një burimi çfarëdo.

32.

Pretendimi "realitet i vërtetë". - Poeti, kur përshkruan zanate të veçantë, për shembull atë të udhëheqësit, të endësit të mëndafshit, të marinarit, duket sikur t'i njihte me rrënjë këto gjëra dhe sikur t'i **dinte**. Edhe në shpjegimin e veprimeve dhe fateve njerëzore ai sillet sikur të kishte qenë i pranishëm në tjerrjen e gjithë rrjetës së botës, kështu që ai është një mashtrues. Por, të themi të drejtën, ai mashtron vetëm personat **që nuk dinë**, dhe për këtë arsye ai arrin qëllimit: këta e lavdërojnë për dijen e tij të pastër e të thellë dhe përfundojnë duke krijuar iluzionin se ai i di realisht gjërat po aq mirë sa dhe njohësit dhe ekzekutuesit e veçantë, madje si vetë thurësi i madh i botës. Pra mashtruesi së fundi është i sinqertë dhe beson tek vërtetësia e vet. Dhe njerëzit e ndjeshëm ia thonë edhe në fytyrë se ai zotëron të vërtetën dhe vërtetësinë **më të lartë** ngaqë ata janë përkohësisht të lodhur nga realiteti dhe e marrin ëndërrën poetike për një prehje mirëbërëse, për një natë çlodhjeje të kokës e të zemrës. Ajo që kjo ëndërr u tregon atyre, duket tani **më e çmuar**, sepse, siç e thamë, përftojnë prej saj një ndjesi mirëbërëse, dhe njerëzit gjithnjë kanë menduar se ajo që duket më e çmuar është më e vërteta, më realja. Poetët, që **janë të ndërgjegjshëm** për këtë forcë të tyren, veprojnë në këtë drejtim duke shpifur mbi atë që zakonisht quhet realitet, dhe e shndërrojnë atë në të pasigurtën, në aparenten, në të papastrën, në

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

një gjë plot me mëkat, vuajtje, mashtrim, ata përdorin të gjitha dyshimet mbi limitet e njohjes, të gjitha tejkalimet e skepticizmit, për të shtrirë mbi gjërat vellon e pasigurisë, me qëllim që në vazhdim, pas këtij errësimi, mashtrimi dhe magjia e tyre e shpirtërave të interpretohet pa hezitim si rruga drejt "të vërtetave të vërteta", drejt "realiteteve reale".

33.

Të duash të jesh i drejtë dhe të duash të jesh gjykatës. - Shopenhaueri, njohja e madhe e të cilit në gjërat njerëzore dhe tepër njerëzore, kuptimi origjinar i të cilit për faktet nuk u dëmtua pak nga lëkura ngjyra-ngjyra e leopardit të metafizikës së tij (e cila duhet hedhur tutje për të zbuluar poshtë saj një gjeni të vërtetë moralisti), Shopenhaueri pra bën një dallim me vend, mbi të cilin ka mjaft më tepër të drejtë nga sa vetë ka mundur të pranojë edhe vetë: "vizioni i domosdoshmërisë së ashpër të veprimeve njerëzore është vija e kufirit që ndan kokat **filozofike** nga të **tjerat**". Vetë ai veproi kundër këtij gjykimi të fortë, që iu shfaq gjatë kohës së tij, për shkak të këtij paragjykimi që ende kishte të përbashkët me njerëzit moralë (**jo** me moralistët) dhe që ai e parashtron kështu, me plot pafajësi e syleshtësi: "Opinioni i vetëm dhe i vërtetë mbi thelbin intim të kompleksit të gjërave duhet të jetë domosdoshmërisht i lidhur me atë relativ nëpërmjet domethënies etike të veprimit njerëzor" - gjë që përkundrazi, nuk është aspak "e domosdoshme", por është eleminuar madje nga ky pohim i nevojës së ngushtë të veprimeve njerëzore, pra nga mungesa e pakushtëzuar e lirisë dhe papërgjegjshmërisë të vullnetit. Pra kokat filozofike dallohen nga të tjerat nga kjo, që nuk besojnë te domethënia metafizike e moralit, dhe kjo mund të formojë midis tyre një humnerë, thellësia dhe pakalueshmëria e së cilës mund të japë disi një ide që kjo humnerë tani ekziston dhe ndaj saj ankohen shumë meqë ndan personat e "kulturuar" nga "injorantët". Sigurisht, ende duhet të konsiderohen si të panevojshme disa porta shërbimi që "kokat filozofike", ashtu si vetë Shopenhaueri, i lanë të hapura: **asnjëra** nuk të shpie përjashta, në ajrin e vullnetit të lirë, **çdonjëra**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

prej atyre, përmes së cilave deri tani është dalë jashtë, tregonte përsëri murin e fatalitetit nga reflekset e saj të bronztë - ne **jemi** në burg, vetëm mund të **ëndërrojmë** sikur jemi të lirë, jo të bëhemi të lirë. Që kjo njohje nuk mund të kundërshtohet më gjatë e tregojnë sjelljet e dëshpëruara e të pabesueshme si dhe përpëlitjet e atyre që e sulmojne dhe vazhdoojnë luftën kundër saj.

Ata arsyetojnë pak a shumë kështu: "Pra asnjë njeri nuk qenka i përgjegjshëm? Ndërsa gjithçka është plot faj dhe ndjenjë faji? Po dikush duhet të jetë mëkatari. Nëse nuk është e mundur dhe nëse nuk lejohet më që të akuzohet e të gjykohet individi, vala e mjerë e lojës së domosdoshme të valëve të ndryshimit, e mirë pra, vetë loja e valëve, ndryshimi, qoftë mëkatari: **qoftë pra Zoti mëkatari dhe njeriu çlirimtari i tij**, historia e botës qoftë faj, dënim i vetvetes e vetëvrasje! Kështu keqbërësi u bëftë gjykatës i vetvetes, dhe gjykatësi u bëftë xhelati i vetvetes!". Ky **krishtërim i kthyer kokëposhtë** (e ç'mund të jetë tjetër kjo?), është dyluftimi i fundit në luftën mes doktrinës së moralitetit absolut dhe asaj të mungesës absolute të lirisë, do të ishte një gjë e tmerrshme nëse do të ishte **më shumë** se një logjikë **nazemadhe**, më shumë se një gjest i shëmtuar i mendimit të vënë poshtë, thuajse grahma e vdekjes e zemrës së dëshpëruar apo të etur për shpëtim të cilës çmenduria i pëshpërit: "Ja, ti je qengji që mban mëkatet e Zotit".

Gabimi qëndron jo vetëm tek ndjenja: "unë jam përgjegjës" por dhe tek pohimi i kundërt: "unë nuk jam përgjegjës, por dikush duhet të jetë i tillë". Pikërisht kjo nuk është e vërtetë: pra filozofi duhet të thotë, ashtu si Krishti: "mos gjykoni!", dhe dallimi i fundit mes kokave filozofike dhe të tjerave do të ishte ky, që të parat duan **të jenë të drejta**, të dytat duan **të jenë gjykatës**.

34.

Sakrificë. – Ju mendoni se sakrifica na qenka karakteristikë e veprimit moral? Por vriteni pak mendjen, sikur në **të gjitha** veprimet e përmbushura me vetëdije të plotë, në më të këqiat si dhe në më të mirat, të mos ketë sakrificë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

35.

Kundër inkuizitorëve të moralit. – Duhet njohur më e mira dhe më e keqja që një njeri është në gjendje të imagjinojë e të bëjë për të gjykuar sesa e fortë është dhe është bërë natyra e tij morale. Por ta eksperimentosh këtë është e pamundur.

36.

Dhëmbi i gjarpërit. – E ke apo nuk e ke një dhëmb gjarpëri nuk mund ta dish para se dikush të ketë vënë takën mbi ty. Një grua apo një nënë do të thoshte: para se dikush të ketë vënë takën mbi të dashurin apo fëmijën tonë. Karakteri ynë përcaktohet më shumë nga mungesa e disa ngjarjeve në jetën tonë sesa nga ngjarjet që i kemi jetuar.

37.

Mashtrimi në dashuri. – Shumë gjëra nga e kaluara jonë harrohen dhe kështu shkarkohen nga kujtesa: kjo do të thotë se duam që pamja jonë, e cila ndriçon që nga e shkuara, të na mashtrojë, të joshë fodullëkun tonë, dhe ne punojmë vazhdimisht për këtë mashtrim të vetes sonë. Edhe ju, që flisni dhe krenoheni shumë për një "harrim të vetvetes në dashuri", për "kalimin e unit në një person tjetër", mendoni se kjo në thelb është ndonjë gjë e ndryshme? Kështu thyhet pasqyra, shndërrohet vetja nëpërmjet mendimit në një person tjetër që admirohet, dhe shijohet mandej imazhi tjetër i vetë unit, edhe pse quhet me emrin e një personi tjetër, dhe gjithë kjo ngjarje **nuk** ka na qenka një mashtrim në vetvete, një egoizëm, o njerëz të mrekullueshëm! Unë mendoj se ata që i fshihen **vetes** në tërësinë e tyre, kanë të përbashkët këtë, se kryejnë një **vjedhje** te thesari i njohjes, dhe prej këtej rrjedh se nga cila prapësi na bën të ruhemi motoja: "njih vetveten".

38.

Atij që mohon kotësinë e vet. - Kush mohon se është i kotë, është në përgjithësi i kotë në formë kaq brutale saqë i mbyll instiktivisht

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

sytë para kotësisë me qëllim që të mos ndihet i detyruar të përçmojë veten e vet.

39.

Përse budallenjtë bëhen kaq shpesh të këqij. - Kundrejt vërejtjeve të kundërshtarëve, ndaj atyre që koka jonë ndihet shumë e dobët, zemra jonë përgjigjet duke vënë në dyshim motivet e atyre vërejtjeve.

40.

Arti i përjashtimeve morale. - Vetëm rrallë i duhet vënë veshi një arti që tregon dhe nderon rastet e moralit që bëjnë përjashtim, ato në të cilat e mira shndërrohet në të keqe, dhe i padrejti bëhet i drejtë: pra njësoj siç blihet ndonjëherë ndonjëgjë nga ciganët por me frikën se ata na kanë vjedhur shumë më tepër nga sa kemi fituar ne duke blerë.

41.

Të shijosh e të mos shijosh helmet. - I vetmi argument vendimtar që në çdo kohë ka frenuar njerëzit të mos pinë helmin nuk është fakti se ai të vret por fakti se ai ka shije të keqe.

42.

Bota pa sensin e mëkatit. - Nëse do të ishin përmbushur vetëm veprime që nuk do të shkaktonin një ndërgjegje të keqe, bota njerëzore do të kishte patur gjithmonë një pamje mjaft të ligë e prej batakçiu, por jo kaq shëndetligë e të vajtueshme si tani. Në të gjitha kohërat rrojtën shumë të liq pa ndërgjegje, ndërsa shumë të mirëve e të vlefshmëve iu mungon sensi i gëzuar i ndërgjegjes së mirë.

43.

Të ndërgjegjshmit. - Është më e rehatshme të ndjekësh ndërgjegjen sesa arsyen, sepse ndërgjegja gjen gjithmonë në vetvete një shfajësim dhe një ngushëllim për çdo dështim. Për këtë arsye ka

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

gjithnjë kaq shumë të ndërgjegjshëm kundrejt kaq pak njerëzve të arsyeshëm.

44.

Mjete të kundërt për të shmangur hidhërimin. - Për disa temperamente është e dobishme ta shfrejnë me fjalë mërzinë e tyre: ata ëmbëlsohen duke folur. Përkundrazi temperamente të tjerë pikërisht duke folur arrijnë në një gjendje hidhërimi total: atyre iu duhet këshilluar t'i gëlltisin disa gjëra - ngurtësimi që njerëz të këtij lloji i imponojnë vetes para armiqve ose superiorëve përmirëson karakterin e tyre dhe pengon që ai të bëhet tepër i ashpër apo i hidhur.

45.

Të mos e marrësh tepër për zemër. - Shtrimi me detyrim për të qëndruar në shtrat është jo i këndshëm, por nuk është provë kundër dobisë së kurës që na detyroi të rrimë në shtrat. Njerëzit që jetuan për një kohë të gjatë jashtë vetes së tyre dhe më në fund iu kthyen jetës së brendshme filozofike e dinë se ekziston dhe një shtrim i shpirtit dhe i zemrës. Por ky nuk është një argument kundër mënyrës së jetesës të zgjedhur në përgjithësi, por tregon se janë megjithatë të nevojshme disa përjashtime të vogla dhe disa rënie që vërehen.

46.

Njerëzorja "gjë në vetvete". - Gjëja që hidhet më lehtë poshtë dhe po ashtu më e pathyeshmja është krenaria njerëzore - sigurisht forca e saj rritet edhe falë plagëve që merr dhe mund të përfundojë duke u bërë gjigande.

47.

Komikja e shumë punëtorëve. - Shumë njerëz punëtorë arrijnë me një tepri sforcimesh ta krijojnë kohën e tyre të lirë, dhe pastaj nuk dinë të bëjnë gjë tjetër veçse të numërojnë orët derisa ato të kalojnë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

48.

Të kesh shumë miq. - Kush ka shumë miq duhet të jetë një njeri i mirë, por ndoshta nuk është më i urti, edhe pse arrin pikërisht atë që synojnë të urtët me gjithë urtinë e tyre.

49.

Në pasqyrën e natyrës. - Nuk është përshkruar vallë me saktësinë e mjaftueshme një njeri kur dëgjohet të thuhet se ai shkon me gjithë dëshirë mes fushave të verdha me grurë të lartë, që preferon më shumë nga të tjerat ngjyrat e pyllit dhe lulet e vjeshtës që po vdes e zverdhëlluar, sepse këto ngjyra tregojnë diçka më të bukur nga ajo që mund të bëjë natyra, që ai nën degët e mëdha plot gjethe të arrave ndihet si në shtëpinë e tij, si mes njerëzve të një gjaku, që ai provon gëzimin e tij më të madh në mal, kur takohet me ata liqene të vegjël të veçuar prej të cilëve duket sikur vetmia vetë e shikon me sytë e saj, që ai e dashuron këtë qetësi të hirtë të perëndimit të mjegullt e cila gjatë mbrëmjeve vjeshtore dhe të fillimdimrit depërton deri tek dritaret dhe pështjell çdo zhurmë të palëvizshme si me një vello të kadifenjtë, që ai e konsideron çdo shkëmb të hirtë si një dëshmitar që ka mbijetuar nga e shkuara, i etur për të folur, dhe e nderon që nga fëmijëria e tij, dhe së fundi, që deti, me lëkurën e tij të lëvizshme prej gjarpëri dhe me bukurinë e tij prej kafshe grabitqare është dhe mbetet për të i huaj?

Po, **diçka** nga ky njeri sigurisht është përshkruar me këto, por pasqyra e natyrës nuk thotë asgjë mbi faktin që po ky njeri, me gjithë ndjeshmërinë e tij idilike (dhe jo "pavarësisht nga ajo"), mund të jetë edhe pa dashuri, kurnac e fodull. Horaci, që merrte vesh nga këto gjëra, ka vënë ndienjën më të ngrohtë për jetën e fushës në gojën e në shpirtin e një **fajdexhiu** romak, me shprehjen e famshme: "beatus ille qui procul negotiis".

50.

Fuqi pa fitore. - Njohja më e fortë (ajo e mungesës së plotë të lirisë së vullnetit njerëzor) është gjithsesi më i varfëri i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

sukseseve, sepse ka gjithnjë kundërshtarin më të fortë, krenarinë njerëzore.

51.

Kënaqësi dhe gabim. - Një njeri u bëhet mirëbërës miqve të tij në mënyrë jo të vullnetshme, me gjithë qenien e tij, një tjetër në mënyrë të vullnetshme, por me veprime të veçanta. Edhe pse i pari **konsiderohet** superior, vetëm i dyti është i lidhur me ndërgjegjen e mirë dhe me kënaqësinë, me kënaqësinë e shenjtërisë së veprave, të bazuar mbi besimin e karakterit të vullnetshëm të të vepruarit mirë ose keq, ose mbi një gabim.

52.

Është prej të marrësh të bësh padrejtësi. - Një padrejtësi që ne u kemi bërë të tjerëve është mjaft më e rëndë për ta përballuar se padrejtësia që të tjerët na kanë bërë ne (vërej mirë: jo pikërisht për arsye morale). Ai që bën është gjithnjë ai që vuan, **nëse** e ka vënë re vrarjen e ndërgjegjes ose opinionin që ka ngritur kundër tij shoqëria për shkak të veprimit që bëri dhe e ka izoluar. Pra, vetëm për të mos humbur lumturinë tonë të brendshme, apo dhe mirëqenien tonë, dhe duke e përjashtuar plotësisht veten nga gjithçka siç urdhërojnë feja dhe morali, duhet të ruhemi më shumë që të mos bërë padrejtësi se sa të mos pësojmë padrejtësi, sepse kjo gjëja e fundit ka me vete ngushëllimin e ndërgjegjes së mirë, shpresën e hakmarrjes, të dhemshurisë dhe të miratimit nga të drejtët, madje nga gjithë shoqëria, e cila ka frikë nga ai që bën keq.

Nuk janë të paktë ata që e njohin mashtrimin e fëlliqur që e shndërron dhe e shpërndan çdo padrejtësi që kanë kryer në një padrejtësi gjoja të pësuar, që iua kanë shkaktuar të tjerët, dhe ankohen që t'iu kërkohet e falur për atë që ata vetë kanë bërë, duke e shitur si të drejtën e jashtëzakonshme të mbrojtjes legjitime, me qëllim që, në këtë mënyrë, ta mbajnë më lehtë peshën e tyre.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

53.

Zili me ose pa fjalë. - Zilia vulgare do të gërthasë sapo shikon pulën që ajo ka zili e cila ka bërë një vezë - kështu ngushëllohet dhe bëhet më e butë. Por ka dhe një zili akoma më të thellë: rastin kur ajo bëhet si një varr, dhe dëshiron që çdo gojë të vuloset, gjithnjë e më e tërbuar për faktin që kjo nuk ndodh. Zilia e heshtur rritet duke heshtur.

54.

Inati si spiun. - Inati dërrmon shpirtin dhe i nxjerr në dritë edhe fundin. Pra, kur nuk ka ndonjë mënyrë tjetër për ta bërë një gjë të qartë, duhet të dimë t'i inatosim të afërmit tanë, partizanët dhe kundërshtarët, për të njohur në thelb se ç'gjë bëjnë e mendojnë kundër nesh.

55.

Mbrojtja është moralisht më e vështirë se sulmi. - Lëvizja e vërtetë prej heroi dhe mjeshtëri e njeriut të mirë nuk konsiston në sulmin ndaj një kauze duke vazhduar ta dojë personin, por tek gjëja shumë më e vështirë e **mbrojtjes** së kauzës **së vet** pa hidhëruar zemrën e personit që sulmon dhe pa dashur ta hidhërojë atë. Shpata e sulmit është e pastër dhe e gjerë, ajo e mbrojtjes zakonisht përfundon në një majë gjilpëre.

56.

I ndershëm kundër ndershmërisë. - Ai që në publik është i ndershëm kundrejt vetes së vet përfundon duke patur një ide tjetër për këtë ndershmëri. Meqë ai e di tepër mirë se për çfarë arsye është i ndershëm, e kupton se është e njëjta arsye për të cilën dikush tjetër preferon dukjen dhe shtirjen.

57.

Thëngjij të ndezur. - Të hedhësh thëngjij të ndezur mbi kokën e një tjetri zakonisht interpretohet keq dhe nuk të çon në asnjë vend, sepse edhe tjetri e di se ka të drejtën e tij dhe nga ana e vet ka menduar të mbledhë thëngjij edhe për ty.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

58.

Libra të rrezikshëm. - Dikush thotë: "unë e dalloj nga efekti që shkaktoi mbi mua: ky libër është i dëmshëm". Por prit pak, dhe ndoshta një ditë do të tregojë se pikërisht ky libër i ka bërë një shërbim të madh, duke nxjerrë në shesh sëmundjen e fshehur e zemrës së tij dhe duke e bërë atë të dukshme. Ndryshimi i opinioneve nuk ndryshon karakterin e një njeriu (ose e ndryshon mjaft pak), por ai ndryshim ndriçon disa anë të kostelacionit të personalitetit të tij, të cilat deri tani, në një kostelacion tjetër opinionesh, kishin mbetur të errëta e të panjohura.

59.

Dhemshuri hipokrite. - Dikush shtiret si i dhemshur kur do të **tregojë** se është ngritur mbi ndienjën e armiqësisë, por zakonisht më kot. Nuk merret parasysh dhemshuria pa i shtuar fort atë ndienjë armiqësie.

60.

Kundërshtimi i hapur të fiton shpesh zemrën. - Në çastin kur dikush bën publikisht të njohur se mbron disa opinione apo një doktrinë në kundërshtim me një njeri të madh apo me një mjeshtër, gjithë bota beson se ai e ka kapur me këtë të fundit. Përkundrazi, ndonjëherë pikërisht atëherë ai pushon së pasuri inat atë, ai guxon të paraqitet përkrah tij, dhe kështu është çliruar nga tortura e xhelozisë së patreguar.

61.

Të shohësh të ndriçojë drita jote. - Në gjendjen e errësimeve të shkaktuara nga turbullime, sëmundje, faje, ne shohim me dëshirë se shkëlqejmë ende për të tjerët dhe se ata shohin te ne një disk të qartë hënor. Nga kjo rrugë jo e drejpërdrejtë ne marrim pjesë te kapaciteti ynë i të ndriçuarit.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

62.

Gëzim. - Gjarpëri që na pickon, mendon se na shkakton dhimbje dhe gëzohet për këtë - kafsha më e ulët mund t'u shkaktojë **dhimbje** të huajve. Por kur shokët e largët shkaktojnë dhimbje dhe gëzohen për këtë, ky është privilegji më i lartë për kafshët më të larta, madje, edhe ndër to, vetëm për ekzemplarët më të stërholluar - gjithashtu ky është një njerëzillëk i rrallë; nga kjo kanë dalë filozofët, të cilët e kanë mohuar gëzimin.

63.

Barrë e vonuar. - Ata që janë pranë përfundimit të punëve dhe veprave e tyre, nuk e dinë se pas kësaj zakonisht vijnë shumë vërdallë bashkë me barrën e tyre, si për të treguar me këtë vonesë se fëmijët e tyre nuk lindin nga rastësia.

64.

Të pamëshirshëm nga mendjelehtësia. - Drejtësia është shpesh pretekst i dobësisë, dhe ky mendim mbahet si i drejtë, por njerëzit e dobët ndonjëherë, ngaqë synojnë rregullin, sillen hapur në mënyrë të padrejtë dhe të ngurtë që të lënë përshtypjen se janë të fortë.

65.

Poshtërim. - Në një thes që i dhurojnë, njeriut i duket se me përfitimin merr edhe një grimcë poshtërimi, kështu që ai i tharton edhe një herë turinjtë që loja të dalë mirë.

66.

Cilin nga tempujt e vet, në të cilët nderohet pamja e tij, do të mund të jepte Herostrati oër t'i vënë zjarrin.

67.

Bota e zvogëlimit. - Fakti që gjithçka që është e dobët dhe që ka nevojë për ndihmë të flet në shpirt, sjell zakonin që ne të gjithë ta përshkruajmë atë që na flet në shpirt me fjalë zvogëluese dhe

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ëmbëlsuese, duke e **bërë** atë gjë të dobët dhe që kërkon ndihmë, për shkak të ndjenjës sonë.

68.

Cilësi të këqija të mëshirës. - Mëshira ka si shoqe një paturpësi të veçantë, sepse duke dashur të ndihmojë me çdo kusht, nuk merret as me ilaçet as me llojin dhe shkaqet e sëmundjes, por abuzon me guxim mbi shëndetin dhe emrin e pacientit të saj.

69.

Pafytyrësi. - Ekziston edhe një pafytyrësi ndaj veprave. T'i imitosh dhe të përzihesh qysh i ri me veprat më të ndritura të të gjitha kohërave, duke i trajtuar ato në konfidencë me "ti", tregon një mungesë të plotë fytyre. Të tjerë njerëz janë të pafytyrë vetëm nga injoranca, nuk dinë se me kë kanë të bëjnë, dhe jo rrallë ky është rasti i filozofëve të rinj e të vjetër në lidhje me veprat e grekëve.

70.

Vullneti turpërohet nga intelekti. - Me ftohtësi të plotë ne bëjmë projekte të arsyeshme kundër pasioneve tona, por pastaj bëjnë gabimet më trashanike kundër këtyre projekteve, sepse shpesh, në çastin kur plani duhet të realizohet, kemi turp nga ajo ftohtësi dhe nga ajo maturi me të cilën e kemi hartuar. Dhe kështu bëjmë pikërisht atë që nuk është e arsyeshme, për shkak të këtij lloji bujarie krenare që sjell me vete çdo pasion.

71.

Përse skeptikët nuk i pëlqejnë moralit. - Kush e llogarit moralin e vet si të lartë dhe të shtrenjtë, indinjohet me skeptikët në fushën e moralit, sepse aty ku ai fut në punë të gjithë forcën e vet, njerëzit duhet të **admirojnë** por jo të hulumtojnë dhe dyshojnë. Për më tepër ka dhe natyra në të cilat mbetja e fundit e moralitetit është pikërisht besimi te morali. Ato sillen në të njëjtën mënyrë kundrejt skeptikëve, dhe po të kenë mundësi, ushtrojnë edhe më shumë dhunë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

72.

Druajtje. - Moralistët janë të ndrojtur sepse e dinë që mund të ngatërrohen me spiunët dhe tradhëtarët sapo vihen re prirjet e tyre. Për më tepër, në përgjithësi janë të vetëdijshëm se janë të pafuqishëm në veprim, sepse në mes të veprimit, arsyet e veprës së tyre thuajse ua heqin vëmendjen nga vetë vepra.

73.

Një rrezik për moralitetin e përgjithshëm. - Njerëzit që janë njëkohësisht fisnikë dhe të ndershëm, arrijnë të hyjnizojnë çdo djallëzi që ndershmëria e tyre lind dhe ta ndalojnë për një farë kohe peshoren e gjykimit moral.

74.

Gabimi më i hidhur. - Është një gjë që të fyen në mënyrë të papajtueshme: të zbulosh se aty ku besoje se të donin, të konsiderojnë vetëm si mobilje shtëpie apo stoli për dhomën, me të cilën i zoti i shtëpisë shpaloste krenarinë e vet para mysafirëve.

75.

Dashuri dhe dualizëm. - Ç'gjë tjetër është dashuria përveçse të kuptosh dhe të kënaqesh me faktin që një tjetër jeton në mënyrë të ndryshme dhe të kundërt me tënden, që vepron e ndien në atë mënyrë? Me qëllim që dashuria t'i kapërcejë ndryshimet me gëzim, nuk duhet të zhdukë apo mohojë këto ndryshime. Madje dhe dashuria për veten ka si premisë dualizmin e papërzier (ose larminë) brenda një personi të vetëm.

76.

Të interpretosh me anë të gjumit. - Atë gjë që ndonjëherë nuk e dimë dhe nuk e ndjejmë kur jemi zgjuar (pra faktin nëse kemi një ndërgjegje të mirë apo të keqe kundrejt një personi), na i mëson gjumi, në një mënyrë krejtësisht të qartë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

77.

Shthurja. - Nëna e shthurjes nuk është qejfi por mungesa e qejfit.

78.

Të ndëshkosh e të shpërblesh. - Asnjë njeri nuk akuzon pa mendimin e fshehtë të ndëshkimit dhe të hakmarrjes, edhe kur akuzon fatin e vet, madje edhe veten e vet. Çdo ankesë është një akuzë, çdo gëzim është një lavdërim. Mund të bëjmë si njërën gjë dhe tjetrën, po gjithnjë bëjmë përgjegjës dikë për to.

79.

Dy herë i padrejtë. - Ndonjëherë e kërkojmë të vërtetën nëpërmjet një padrejtësie të dyfishtë, pra kur shikojmë njërin pas tjetrit dy aspekte të një gjëje të cilët nuk jemi në gjendje t'i shikojmë së bashku, dhe i paraqesim ata njërin pas tjetrit, çdo herë duke mos njohur ose duke mohuar aspektin tjetër dhe duke gënjyer kështu veten se ajo që shikojmë është e vërteta e plotë.

80.

Mosbesimi. - Mosbesimi ndaj vetes nuk shfaqet gjithnjë si qëndrim i pasigurt dhe i egër, ndonjëherë shfaqet thuajse i tërbuar dhe i çmendur. Në këtë rast ai është dehur që të mos dridhet.

81.

Filozofia e "të ngriturve". - Nëse do njëherë e mirë që të jesh njeri, duhet të nderosh edhe hijen tënde.

82.

Të dish të lahesh mirë. - Duhet të mësosh të dalësh më i pastër nga situatat e papastra, dhe nëse është e nevojshme, të lahesh edhe me ujë të ndotur.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

83.

Ta lëshosh veten. - Sa më shumë ta lëshosh veten, aq më pak të lënë të tjerët ta lëshosh.

84.

Horri i pafajshëm. - Rruga drejt veseve dhe poshtërsive është e ngadaltë dhe graduale. Në fund të kësaj rruge zhurmat e insekteve të ndërgjegjes së keqe e kanë braktisur krejtësisht atë që e përshkon dhe ai, edhe pse është bërë një njeri i poshtër i përkryer, vazhdon rrugën me pafajësi të plotë.

85.

Të bësh projekte. - Të bësh projekte dhe të marrësh vendime është një gjë që të sjell ndijime të bukura. Kush do të kishte forcën për të mos qenë tjetër gjatë gjithë jetës së tij veçe një farkëtar projektesh, do të ishte një njeri tepër i lumtur. Por ai duhet të çlodhet ndonjëherë gjatë kësaj veprimtarie duke ndjekur ndonjë projekt - dhe atëherë do të vijnë inati dhe zhgënjimi.

86.

Me çfarë mjeti e shikojmë idealin. - Çdo njeri me vlera pengohet nga aftësia e vet dhe nuk mund t'i shikojë gjërat lirisht. Për më tepër, nëse ai nuk do të kishte një pjesë të mirë papërsosmërie, nuk do të mundte, për shkak të virtytit të tij, të arrinte atë liri shpirtërore dhe morale. Difektet tona janë sytë me të cilët shikojmë idealin.

87.

Lëvdata e pandershme. - Një lavdërim i pamerituar lë pas vetes shumë më tepër brerje ndërgjegjeje se një qortim i pamerituar, ndoshta vetëm për këtë, se nëpërmjet lavdërimit tepër të lartë na zhvishet lakuriq kapaciteti ynë i të gjykuarit shumë më tepër sesa nëpërmjet një qortimi tepër të fortë e ndoshta edhe të padrejtë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

88.

Nuk ka rëndësi mënyra sesi vdesim. - E gjithë mënyra me të cilën një njeri, në lulen e jetës dhe në kulmin e forcës së tij, mendon për vdekjen sigurisht është shumë domethënëse dhe jep një dëshmi të mirë për atë që quhet karakter i tij. Ndërsa vetë ora e vdekjes, qëndrimi i njeriut në shtratin e vdekjes, pothuaj nuk ka fare rëndësi për interpretimin e karakterit. Shterja e jetës që po ikën, sidomos në rastin e vdekjes së personave të moshuar, ushqimi i parregullt dhe i pamjaftueshëm i trurit gjatë kësaj kohe të fundit, trysnia e mundshme e dhimbjes, fakti që po shkon në një gjendje të paprovuar kurrë më parë, që përjeton një gjendje të re, dhe shumë shpesh sulmi dhe kthimi i përshtypjeve dhe frikave supersticioze sikur vdekja të ishte një gjë shumë e rëndësishme ku u dashkan kaluar ura të tmerrshme - gjithë kjo nuk të **lejon** që çasti i vdekjes të shërbejë si një dëshmi mbi të gjallin. Nuk është e vërtetë as kjo, se në përgjithësi ai që po vdes është **më i sinqertë** se i gjalli. Do të ishte më mirë të thuhej se gati të gjithë, për shkak të sjelljes solemne të atyre që rrinë perreth, për shkak të lotëve dhe të ndjenjave të shprehura ose të përmbajtura, futen në një komedi kotësie, pjesërisht të vetëdijshme e pjesërisht të pavetëdijshme. Serioziteti me të cilin trajtohet çdo njeri që po vdes dhe që sigurisht është dhe më i madh se i një djalli të varfër e të shpërfillur, është shijimi më delikat i gjithë jetës së tij dhe një lloj zhdëmtimi e paradhënieje për privimet e shumta.

89.

Zakonet dhe viktimat e tyre. - Origjina e zakoneve njihet prej këtyre dy ideve: "Komuniteti ka më shumë vlera se individi" dhe "Një fitim i qëndrueshëm është më i preferuar se jo i qëndrueshmi". Nga kjo rrjedh përfundimi se përfitimi i qëndrueshëm i komunitetit duhet të jetë në mënyrë të pakushtëzuar më i preferuar se avantazhi i individit, mbi të gjitha se mirëqenia e tij e çastit, por edhe se përfitimi i tij i vazhdueshëm, madje edhe se vazhdimësia e ekzistencës së tij. Edhe nëse individi vuan për shkak të një institucioni që i vlen shoqërisë, ose liget apo vdes prej tij, zakoni duhet ruajtur dhe sakrifica duhet bërë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Por një mentalitet i tillë **lind** vetëm te ata që **nuk** janë viktima - sepse në rastin e tyre viktimat vlerësojnë se individi mund të ketë vlerë më të madhe se shumica, dhe gjithashtu se kënaqësia e tanishme, çasti që kalohet në Parajsë, ndoshta mund të vlerësohet më shumë se një kohëzgjatje e shpëlarë në një gjendje pa dhimbje ose të këndshme. Por filozofia e viktimës gjithnjë kuptohet tepër vonë, e kështu na bën t'i përmbahemi zakoneve dhe **moralit**, i cili është pikërisht vetëm perceptimi i gjithë bashkësisë së zakoneve mes të cilave jetojmë dhe jemi edukuar, dhe të themi të vërtetën jemi edukuar jo si individë por si pjesë të një të tëre, si shifra të një mazhorance. Kështu vazhdimisht ndodh që individi e **ngre** vetveten nëpërmjet moralit të vet.

90.

E mira dhe ndërgjegja e mirë. - Ju besoni se të gjitha gjërat e mira kanë patur gjatë gjithë kohërave një ndërgjegje të mirë? Shkenca, që sigurisht është një gjë shumë e mirë, hyri në botë pa ndërgjegje të mirë dhe pa asnjë lloj "pátosi", madje hyri fshehurazi, nëpërmjet rrugësh te fshehta, duke kaluar me kokë të fshehur apo të mbuluar me vello, si një kriminele, dhe gjithnjë me **ndjesinë** e një kontrabandisteje. Ndërgjegja e mirë ka si shkallë të parë ndërgjegjen e keqe, jo si të kundërt, dhe kjo sepse e gjithë e mira ka qenë fillimisht e re, pra e pazakontë, e kundërt me zakonet, **imorale**, dhe e brente si një krimb zemrën e shpikësit fatlum.

91.

Suksesi shenjtëron qëllimet. - Njeriu nuk ka turp të ndjekë rrugën që të çon te një virtyt edhe kur e dallon qartë se shkaqet që e shtyjnë nuk janë gjë tjetër veçse egoizëm - ose përfitim, mirëqenie personale, frikë, kujdesje për shëndetin, emrin apo famën. Këto shkaqe quhen jo-fisnike dhe egoiste. Mirë, por nëse ata na stimulojnë drejt një virtyti, për shembull te sakrifica, te besnikëria ndaj detyrës, ndaj rregullit, ndaj ekonomisë, ndaj masës, ndaj ekuilibrit, atëherë duhen ndjekur, cilido qoftë emri me të cilin thirren! Kjo ngaqë, nëse arrihet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ajo gjë drejt së cilës ata të shtyjnë, **virtyti i fituar fisnikëron** shkaqet e dikurshme të veprimit tonë, falë ajrit të pastër që të bën të thithësh dhe mirëqenies së shpirtit që sjell, dhe më pas do të përmbushësh të njëjtat veprime jo më për të njëjtët shkaqe trashanikë që dikur të shtynë te ato. Pra edukimi duhet të **ngulitë** virtytin si të mundet më mirë, sipas natyrës së nxënësit: vetë virtyti, si një ajër diellor dhe veror i shpirtit, mund të bëjë më vonë punën e vet dhe të japë më tepër pjekuri dhe ëmbëlsi.

92.

Krishterucë, jo të krishterë. - Ky pra na qenka krishtërimi ynë! - Për të **inatosur** njerëzit, lëvdoni "Zotin dhe Shenjtët e tij", dhe anasjelltas, kur doni të **lëvdoni** njerëzit, shtyjeni çështjen shumë tej, që Zoti dhe Shenjtët e tij të inatosen. Unë do të doja që ju të paktën të mësonit mënyrat e sjelljes së krishterë, në një kohë kur ju mungon mirësia e zemrës së krishterë.

93.

Përshtypja e natyrës së njeriut të devotshëm dhe jo të devotshëm. - Një njeri krejtësisht i devotshëm duhet të jetë për ne një objekt nderimi, por njëkohësisht edhe një njeri jofetar, i plotë dhe i sinqertë. Nëse me njerëzit e këtij lloji të fundit ndihemi sikur jemi pranë maleve të larta, ku kanë origjinën lumenjtë më të fuqishëm, me fetarët ndihemi si poshtë pemëve plot me thitha, të qeta dhe degëshumë.

94.

Vrasje juridike. - Dy vrasjet më të mëdha juridike në historinë e botës janë, për të folur pa i ardhur rrotull, vetëvrasjet e maskuara dhe ato shumë të maskuara. Në të dy rastet ekzistonte **dëshira** për të vdekur, në të dy rastet viktimat i ngulën vetes në gjoks shpatën nëpërmjet dorës së padrejtësisë njerëzore.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

95.

"Dashuri". - Marifeti më i hollë me të cilin krishtërimi ua kalon feve të tjera është një fjalë: ai flet për **dashurinë**. Kështu u bë fe **lirike** (ndërkohë që me dy krijimet e tij të tjera semitizmi i dha botës fetë epiko-heroike). Te fjala dashuri gjendet diçka kaq e dyshimtë, eksituese, kaq shprehëse për kujtimet e për shpresat, saqë edhe inteligjenca më e ulët dhe zemra më e ftohtë ndjen diçka nga shkëlqimi i kësaj fjale. Gruaja më dinake dhe burri më i rëndomtë mendojnë me të në çastet, relativisht të painteres, të jetës së tyre të zakonshme, edhe pse pranë tyre Erosi ka kryer vetëm një fluturim tepër të ulët. Dhe këto krijesa të papërsosura të cilave iu mungon dashuria, dashuria e prindërve, e fëmijëve ose e njerëzve të tjerë të dashur, por mbi të gjitha njerëzit te të cilët seksualiteti është lartësuar, kanë gjetur te krishtërimi thesarin e tyre.

96.

Krishtërimi i përmbushur. - Edhe në gjirin e krishtërimit ka një ndjenjë epikuriane, që zë fill nga mendimi se Zoti mund të kërkojë nga njeriu, nga kjo krijesë e shëmbëlltyrë e tij, atë që njeriu **është në gjendje** të bëjë, dhe që virtyti e përsosmëria e krishterë janë të arritshme dhe shpesh janë arritur. Për shembull **besimi se dashuria** edhe ndaj armiqve (edhe kur nuk është gjë tjetër veçse një besim, një imagjinatë, dhe aspak një realitet psikologjik, pra një dashuri) të bën pa kushte **të lumtur**, për sa kohë kihet realisht besim. (Përse? Mbi këtë çështje sigurisht psikologu dhe i krishteri mendojnë në mënyra të ndryshme). Dhe kështu, **jeta tokësore**, falë besimit, dua të them falë imagjinatës për të kënaqur jo vetëm atë kërkesën mbi dashurinë e armiqve të tu por edhe gjithë kërkesat e tjera të krishtërimit, dhe falë të qenit realisht e përshtatur dhe e përfshirë nga përsosmëria hyjnore sipas porosisë: "Jini të përsosur, siç është i përsosur Ati ynë që është në qiell", mund të bëhet efektivisht një **jetë e bekuar**. Kështu gabimi mund të shndërrohet në një të vërtetë në sajë të **premtimit** të Krishtit.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

97.

Mbi të ardhmen e krishtërimit. - Në lidhje me zhdukjen e krishtërimit dhe me vendet prej të cilëve ai do të largohet më ngadalë mund të premtohet një hamendje nëse merret parasysh se për çfarë shkaqesh dhe ku u përhap kaq vrullshëm protestanizmi. U vu re se ky premtoi të ofrojë me treg shumë më të mirë të njëjtat gjëra që ofronte dhe Kisha e vjetër, pa mesha të kushtueshme, pelegrinazhe, salltanete e pasuri priftërore. U përhap veçanërisht mes kombeve nordikë, që nuk ishin të lidhura shumë me simbolizmin dhe dashurinë pas formave, karakteristike për Kishën e vjetër, si në vendet jugore. Në këto të fundit vazhdonte të jetonte në krishtërim edhe paganizmi fetar më i fortë, nderkohë që në veri krishtërimi shënoi një kontrast dhe ndarje me gjërat e vjetra kombëtare, dhe për këtë arsye ishte qysh në fillim më shumë intelektual sesa i lidhur me ndjesitë, por për këtë arsye ishte dhe më fanatik e më krenar në kohët e rrezikut. Nëse arrihet të çrrënjoset krishtërimi duke u nisur nga **mendimi**, bëhet fare e qartë se në çfarë vendi ai do të fillojë të daravitet: pikërisht aty ku do të mbrohet me ashpërsinë më të madhe. Në vendet e tjera ai do të epet, por nuk do të thyhet, do të humbë gjethet por do të çelë gjethe të tjera, sepse aty **ndijimet** dhe jo idetë janë pjesë e tij. Por janë ndijimet ato që mbajnë gjallë besimin se me Kishën, pavarësisht gjithë asaj që kushton, shpenzon më pak dhe ndihesh më rehat sesa me marrëdhëniet e ngushta e të rrepta mes punës e rrogës, sepse për çfarë çmimi nuk quhet e merituar plogështia (ose gjysmë-përtacia) pasi jemi mësuar njëherë me të! Në një botë të çkristianizuar ndijimet kundërshtojnë idenë që aty duhet punuar shumë dhe që të ardhurat në përtaci janë tepër të vogla: marrin vendim për magjinë, ose preferojnë ta lënë Zotin të punojë për to. ("Oremus nos, deus laboret!").

98.

Karakteri teatral dhe sinqeriteti i mosbesuesve. - Nuk ka libër që të përmbajë kaq me bollëk dhe të shprehë kaq çiltërsisht gjithë atë që mund t'i bëjë mirë çdo njeriu sa libri që flet për Krishtin

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

- lumturi fanatike e brendshme, e gatshme për sakrifica dhe për vdekje në besimin dhe në vizionin e "së vërtetës" **së saj**. Nga ky libër një i ditur mund të mësojë të gjitha mjetet me anë të të cilave një libër mund të shndërrohet në një libër botëror, në një mik të të gjithëve, e sidomos atë mjetin kryesor që konsiston te paraqitja e së tërës si diçka që është gjetur, jo si diçka që do të vijë dhe ende të pasigurt. Të gjithë librat që bëjnë shumë bujë kërkojnë të lënë pas një përshtypje të tillë, sikur te ata të jetë përvijuar horizonti më i gjerë i shpirtit dhe zemrës dhe përreth diellit që shkëlqen te ai duhet të rrotullohet çdo yjësi e dukshme e së tashmes dhe e së ardhmes.

A nuk duhet, për të njëjtin shkak për të cilin libra të tillë kanë efikasitet të stërmadh, t'i mungojë efikasiteti çdo libri **krejtësisht shkencor**? Nuk është ai i dënuar të jetojë i përvuajtur mes të përvuajturish, që më në fund të kryqëzohet e të mos ringjallët kurrë më? Në krahasim me atë që njerëzit e fesë parashtrojnë nga "dija" e tyre, nga shpirti i tyre "i shenjtë", gjithë të ndershmit e shkencës a nuk janë "të varfër në shpirt"? A mundet një fe të kërkojë sakrifica më të mëdha, të përjashtojë nga vetja egoistët në mënyrë më të pamëshirshme nga sa bën shkenca? Këto e gjëra të ngjashme me këto dhe në çdo rast me pak teatraliet do të **mund** të thoshim nëse do të na duhej të mbroheshim para besimtarëve, meqë është thuajse e pamundur të mbrohesh pa pak teatralitet. Por mes nesh duhet të flasim pak më me ndershmëri: atëherë ne i lejojmë vetes një liri që ata nuk mund ta kuptojnë, as kur kjo është në interesin e tyre. Të zhduket pra kapuçi që mbulon kreshmën! Fytyra e përunjësisë! Shumë më tepër e shumë më mirë - kështu tingëllon e vërteta jonë! Nëse shkenca nuk do të ishte e lidhur me **gëzimin** e njohjes, me **dobinë** e asaj që mësohet, për çfarë do të na interesonte shkenca? Nëse pak besim, dashuri dhe shpresë nuk do ta drejtonte shpirtin tonë drejt njohjes, çfarë do të na shtynte vallë të njihnim? Dhe nëse realisht te shkenca Uni nuk përfaqëson asgjë, Uni krijues dhe i lumtur, çdo Unë i ndershëm dhe i zellshëm përfaqëson shumë në republikën e njerëzve të shkencës. Nderimi i atyre që na vlerësojnë, gëzimi i atyre që ne duam dhe nderojmë, në disa rrethana lavdia dhe një farë pavdekësie e personit, këto janë çmimi

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

personal i çdo braktisjeje të personalitetit, për të mos zënë me gojë këtu perspektivat dhe shpërblimet më të vogla, edhe pse, pikërisht nga dashuria për to, më të shumtët e njerëzve janë betuar për bindje ndaj ligjeve të kësaj republike e në përgjithësi ndaj shkencës, dhe ende vazhdojnë të betohen për besnikëri. Nëse ne nuk do të kishim mbetur në ndonjë farë mase njerëz **jo shkencorë**, ç'rëndësi do të kishte për ne shkenca? Duke i marrë gjërat të gjitha së bashku dhe duke i shprehur në mënyrë të thjeshtë dhe të plotë, mund të themi: **për një krijesë krejtësisht shkencore njohja do të ishte e parëndësishme.** Nga njerëzit e përshpirtshëm dhe nga besimtarët ne na dallon jo cilësia por sasia e besimit dhe e të qenit të përshpirtshëm: ne kënaqemi me më pak. Por, do të gërthasin këta, meqë qenkeni të kënaqur, hiquni pra si të kënaqur! Për ne është e lehtë të përgjigjemi: "Në të vërtetë, ne nuk bëjmë pjesë te të pakënaqurit. Po ju, meqë feja juaj ju bën të lumtur, hiquni pra si të lumtur! Fesë suaj i kanë shkaktuar gjithnjë dëm më të madh fytyrat tuaja sesa arsyet tona!

Nëse mesazhi i gëzuar i Biblës suaj do të ishte i shkruar mbi fytyrat tuaja, nuk do të kishit nevojë të kërkonit me kaq ngulm besimin tek autoriteti i këtij libri, pasi fjalët tuaja, veprimet tuaja do të duhej ta nxirrnin vazhdimisht të tepërt Biblën, një Bibël e re duhej të lindte falë tyre! Kështu e tërë apologjia juaj e krishtërimit i ka rrënjët te jo-kristianizmi juaj. Me mbrojtjen që i bëni, ju po shkruani vetë dënimin e saj. Por nëse dëshironi të dilni nga kjo pamjaftueshmëri e juaja e kristianizmit, mbani parasysh përvojën e dy mijëvjeçarëve, e cila e veshur në formë modeste, tingëllon kështu: "nëse Krishti do të kishte vërtet si qëllim të çlironte botën, a nuk ka dështuar në përpjekjen e tij?"

99.

Poeti si tregues i së ardhmes. - Gjithë forca e tepërt poetike që ekziston ende mes njerëzve të sotëm dhe që nuk shfrytëzohet për paraqitjen e jetës, duhet t'i përkushtohej, as më shumë e as më pak, një qëllimi të vetëm - jo të vizatojë të tashmen, jo të ringjallë dhe të poetizijë të shkuarën, por të tregojë jetën e së ardhmes. Kjo jo në

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kuptimin që poeti, si një ekonomist i mbushur plot me fantazi, të sjellë më shpejt në formë figurash një gjendje më të favorshme të popullit dhe të shoqërisë si dhe mundësitë e saj. Por më shumë, ashtu si njëherë e një kohë artistët punonin mbi figurat e Zotave, ashtu duhet të punojë poeti për të **shpikur** një pamje të bukur të njeriut dhe për të gjetur ato raste në të cilat, **në mes** të botës sonë moderne dhe të realitetit, pa asnjë armiqësi apo sakrificë për to, të bëhet i mundur shpirti i bukur dhe i madh, në të cilin ai, ende dhe sot, mund të përfshihet në gjendje harmonike dhe të rregullta, t'i krijohet prej tyre mundësia e shikimit, të marrë kohë dhe shembull, dhe kështu, duke bërë që ta imitijnë dhe ta kenë zili, të ndihmojë për të krijuar të ardhmen. Poemat e poetëve të tillë do të dalloheshin nga kjo, që do të dukeshin të mbyllura dhe të mbrojtura ndaj atmosferës dhe zjarrit të **pasioneve**. Gabimi i pandreqshëm, shkatërrimi i gjithë lirikës njerëzore, talljet dhe kërcëllitja e dhëmbëve si dhe gjithçka që është tragjike e komike në sensin e vjetër do të konsiderohej, pranë këtij arti të ri, si një shëmti e bezdisshme arkaike e figurës së njeriut. Forca, mirësia, ëmbëlsia, pastërtia, një masë e pavullnetshme e lindur te njerëzit dhe te veprimet e tyre, një terren i rafshuar që u jep këmbëve çlodhje e kënaqësi, një qiell i ndritshëm i pasqyruar mbi fytyrat dhe mbi ngjarjet, dituria dhe arti të bashkuar në një njësi të re, shpirti që bashkëjeton, pa fodullëk dhe xhelozi, me motrën e tij, zemrën dhe hijeshia e seriozitetit e tërhequr nga kontrastet, jo nga padurimi i mosmarrëveshjes - gjithë kjo do të ishte mbështjellja, e përgjithshmja, fundi i artë mbi të cilin tani **fisnikëria** delikate e idealit të mishëruar do të vizatonte **kuadrin** e saktë, atë të ngritjes njerëzore gjithnjë e më lart.

Duke u nisur nga Gëtja, shumë rrugë të çojnë te kjo poezi e së ardhmes, por nevojiten pionierë të mirë dhe mbi të gjitha një fuqi tepër më e madhe se ajo që zotërojnë poetët e sotëm, apo përfaqësuesit e paskrupuj të gjysëmshtazës, të papjekurisë dhe të shfrenimit, gjëra që duhen ndërruar me forcën dhe me natyrën.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

100.

Muza si Pentelizea. - "Më mirë të vdesësh se të jesh një grua që nuk **magjeps**". Kur Muza arrin të mendojë kështu, është pranë fundit të artit të saj. Por përfundimi mund të jetë tragjedi ose komedi.

101.

Çfarë është rruga e tërthortë që të çon tek e bukura. - Nëse e bukura është e njëjtë me atë që të sjell gëzim (dhe kështu kënduan një ditë Muzat), e dobishmja është **rruga jo e drejtpërdrejtë**, shpesh e nevojshme, **drejt së bukurës**, dhe sharja miope e njerëzve që jetojnë çastin dhe që nuk duan të presin mund të hidhet poshtë me plot të drejtë pasi ata mendojnë se do të arrijnë gjithë të mirën nëpërmjet rrugëve të drejtpërdrejta.

102.

Për të falur shumë gabime. - Vullneti i vazhdueshëm për të krijuar dhe ai vëzhgim ndaj botës së jashtme që është karakteristik për artistin, e pengojnë atë të bëhet personalisht më i mirë dhe më i bukur, apo të krijojë **vetveten** - vetëm nëse ambicja e tij është aq e madhe sa ta detyrojë të tregohet, edhe kur jeton mes gjithë të tjerëve, gjithnjë në të njëjtën lartësi me madhështinë rritëse dhe bukurinë e veprave të tij. Në të gjitha rastet ai zotëron vetëm një sasi të caktuar force. Nëse atë e shpenzon **për vete**, atëherë si mund të përfitojnë veprat e tij nga ajo? Dhe anasjelltas.

103.

Të kënaqësh më të mirët. - Nëse me artin tënd janë kënaqur "më të mirët e kohës tënde", kjo tregon se me këtë art **nuk do të kënaqen** më të mirët e kohëve të ardhshme. Sigurisht ti mendon se "ke jetuar për të gjitha kohërat" pasi duartrokitja e më të mirëve të siguron lavdinë.

104.

Prej të njëjtit brumë. - Nëse jë gatuar prej të njëjtit brumë si një libër apo një vepër arti, mendon në brendësinë tënde se ato duhet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të jenë të shkëlqyera, dhe fyhesh nëse të tjerët i quajnë të shëmtuara, të tepruara ose trashanike.

105.

Gjuha dhe ndienja. - Që gjuha nuk është dhënë vetëm për të komunikuar **ndienjat** tona, duket nga kjo, që të gjithë njerëzit e thjeshtë turpërohen kur kërkojnë fjalë për emocionet e tyra më të thella. Mënyra e tyre e komunikimit mbështetet vetëm te veprimet, madje edhe për këto skuqen kur të tjerët duket se gjejnë shkaqet e tyre. Mes poetëve, të cilëve në përgjithësi karakteri hyjnor ua refuzoi këtë turp, më fisnikët janë fjalëpakët në gjuhën e ndjenjës dhe lënë tu dallohet një shtrëngim, ndërsa poetët e vërtetë të ndjenjës janë më tepër të paturp në jetën praktike.

106.

Gabimi rreth një mungese. - Kush është çmësuar prej kohësh krejtësisht me një art por vazhdon ta ketë pranë nuk mund ta kuptojë as për së largu se sa e vogël është **sakrifica** e atij që jeton pa këtë art.

107.

Tre të katërtat e forcës. - Një vepër që duhet të japë përshtypjen e shëndetit duhet të jetë krijuar shumë-shumë me tre të katërtat e forcës së autorit të saj. Nëse në të kundërt autori ka shkuar deri në kufirin e tij ekstrem, vepra ngacmon atë që e sodit dhe i krijon ankth me tensionin e saj. Të gjitha veprat e mira kanë diçka të lënë pas dore dhe qëndrojnë si lopët mbi kullotë.

108.

Të mos e pranosh urinë si të ftuar. - Meqë të uriturit edhe ushqimi më delikat i duket po aq i mirë sa dhe ai më trashaniku dhe nuk e vlerëson më shumë, artisti që ka pretendime as nuk duhet ta mendojë qe ta ftojë të uriturin në sofrën e tij.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

109.

Të jetosh pa art dhe pa verë. - Me veprat e artit ndodh si me verën: më e mira është të mos kesh nevojë as për njërën e as për tjetrën, por të mos heqësh dorë nga uji dhe ta shdnërrosh vazhdimisht, nëpërmjet zjarrit tënd të brendshëm dhe me ëmbëlsinë e brendshme të shpirtit, ujin në verë.

110.

Gjeniu grabitqar. - Gjeniu grabitqar i arteve, i cili di të gënjejë edhe shpirtërat delikatë, lind kur dikush që nuk ka skrupuj, qysh nga rinia e konsideron si një pre të lirë gjithë të mirën që nuk është mbrojtur saktësisht nga ligji si pronë e një personi të caktuar. Tani, gjithë e mira e kohërave dhe e mjeshtërave të kaluar gjendet e lirë, e ruajtur dhe e mbrojtur nga frika dhe nderimi i atyre pak njerëzve që e njohin. Këta të paktë sfidon ky gjeni falë mungesës së turpit që ka, dhe grumbullon për vete një pasuri që nga ana e saj gjeneron frikë e nderim.

111.

Poetëve të qyteteve të mëdha. - Duke vështruar kopshtet e poezisë së sotme vihet re se llumrat e qyteteve të mëdha u qëndrojnë atyre shumë afër dhe me aromën e luleve përzihet diçka që tradhëton kalbëzimin dhe të shkakton të vjella. Me dhimbje unë pyes: a keni ju, o poetë, kaq shumë nevojë që të merrni gjithnjë si kumbarë talljen dhe fëlliqësirën kur ju duhet të pagëzoni një ndiënjë të pafajshme e të bukur? U dashka që patjetër t'i vini Perëndisë suaj fisnike një kapuç palaçoje ose demoni? Prej nga vjen kjo domosdoshmëri, kjo nevojë? Pikërisht nga kjo, se ju banoni shumë pranë llumit.

112.

Kripa e bisedës. - Ende asnjëri nuk e ka shpjeguar përse shkrimtarët grekë kanë përdorur në mënyrë kaq të kursyer mjetet e shprehjes të cilët i zotëronin me bollëk dhe me një forcë të padëgjuar, aq sa çdo libër që erdhi pas grekëve duket i pacipë, ngjyra-ngjyra e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

tepër i nderë. Dëgjohet të thuhet se pranë akujve të polit të veriut dhe në vendet më të nxehta përdorimi i kripës bëhet më i matur dhe se në të kundërt, banorët e ultësirave dhe të bregdetit, në zonat ku nxehtësia e diellit është më e zbutur, e përdorin atë më me bollëk. Grekët, për një arsye të dyfishtë, pra sepse intelekti i tyre ishte më i ftohtë dhe më i qartë ndërkohë që natyra e tyre thelbësore pasionale ishte tepër më tropikale se e jona, nuk do të kenë patur vallë nevojë për kripën dhe për drogat në të njëjtën masë si ne?

113.

Shkrimtari më i lirë. - Si do të ishte e mundur që në një libër drejtuar shpirtrave të lirë të mos quhej Lorenc Shtern ai që Gëtja nderonte si shpirtin më të lirë të shekullit të tij? U kënaqtë këtu ai, që pati nderin të quhet shkrimtari më i lirë i të gjitha kohërave, po ta krahasosh me gjithë të tjerët që shfaqen të ftohtë, trashanikë, jo tolerantë dhe vërtet të pagdhendur. Te ai të entuziazmon jo forma e përmbledhur dhe e qartë, por "melodia e pafundme", nëse me këtë fjalë bëhet me emër një stil i artit ku forma e përcaktuar është vazhdimisht e thyer, e zhvendosur, e vënë përsëri në pacaktueshmëri, në mënyrë që të përfaqësojë njëkohësisht një gjë dhe një tjetër. Shtern është mjeshtëri i madh i **dykuptimësisë**, duke e marrë fjalën, ashtu siç është e drejtë, në kuptim shumë më të gjerë nga sa bëhet në përgjithësi, kur me të mendohen marrëdhëniet seksuale. Lexuesi mund ta quajë veten të humbur nëse kërkon gjithnjë të dijë saktësisht se çfarë mendon Shterni për një gjë, nëse shfaq te ajo një fytyrë serioze apo të qeshur, sepse ai di t'i shprehë të dy këta mendime me një rrudhë të vetme të fytyrës së tij, madje ai di, edhe dëshiron, që të ketë njëkohësisht të drejtë dhe gabim, të mpleksë thellësinë me karagjozllëkun. Shmangiet e tij nga tema janë njëkohësisht vazhdim i rrëfimit dhe zhvillime të mëtejshme të historisë, fjalitë e tij përmbajnë një ironi mbi gjithçka që është moralizuese, neveria e tij ndaj asaj që është serioze është e lidhur me prirjen për të mos i marrë gjërat vetëm në mënyrë të shpëlarë dhe të cekët. Kështu ai shkakton te lexuesi i mirë një ndjenjë pasigurie mbi këtë, nëse ky po ecën, po rri më këmbë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

apo është shtrirë, një ndjesi kjo e afërt me atë të të ndenjurit pezull në ajër. Ai, autori më i shkathët, i jep edhe lexuesit diçka nga kjo shkathtësi. Sigurisht Shterni i ndërron pa u kujtuar vendet dhe shpesh është po aq lexues sa dhe autor. Libri i tij i ngjan një spektakli brenda spektaklit, një publiku teatri para një publiku tjetër teatri. Duhet të dorëzohesh pa kushte përballë kapriçove të Shternit - dhe për më tepër duhet të presësh që këto kapriço të jenë dashamirëse, gjithnjë dashamirëse. Është e çuditshme dhe mësimdhënëse mënyra me të cilën një shkrimtar kaq i madh si Didëro sillet përballë kësaj dykuptimësie të përgjithshme të Shternit: edhe ai aishte i dykuptimtë, dhe ky pa dyshim që është një humorizëm shumë i lartë, sipas mënyrave të Shternit. Te libri i tij "Zhak fatalisti" mos vallë ai ka imituar, admiruar, tallur, parodizuar Shternin? Kjo nuk mund të thuhet me saktësi, por ndoshta autori ka dashur të bëjë pikërisht atë. Ky dyshim i ka bërë francezët të tregohen **të padrejtë** ndaj veprës së njërit prej mjeshtërave të tyre më të mëdhenj (që nuk ka për tu turpëruar para asnjë mjeshtëri tjetër antik apo modern). Francezët janë pikërisht tepër seriozë për humorizmin, e sidomos për këtë mënyrë të të marrit në mënyrë humoristike të vetë humorizmit. A është ndoshta e mundur të shtohet se, mes gjithë shkrimtarëve të mëdhenj, Shtern është modeli më i keq, ai që mund të shërbejë më pak si shembull, dhe që vetë Didëroit iu desh t'a paguante guximin e tij? Ajo që donin dhe mundnin të bënin si prozatorë autorët e mirë francezë, dhe para tyre disa grekë e romakë, është pikërisht e kundërta e asaj që Shtern do dhe mund të bëjë - ai ngrihet, si një përjashtim mjeshtëror, përmbi të gjithë atë që kërkojnë nga vetja artistët shkrimtarë, pra disiplinë, njësim argumentimi, karakter, pandryshueshmëri të qëllimeve, dominim të subjektit, thjeshtësi, sjellje e mirë në ecuri dhe në pritje. Fatkeqësisht, duket se Shterni njeri është shumë i afërt me Shternin shkrimtar: shpirti i tij prej ketri kërcente nga njëra degë në tjetrën me gjallëri të paepur, ai njihte gjithë atë që gjendet mes sublimes dhe banales, ishte ulur mbi çdo vend gjithnjë me një sy të paturpshëm lotues dhe me një pamje të ndjeshme! Nëse gjuha nuk do të trembej nga një shoqërizim i tillë fjalësh, ai ishte një shpirtmirë me zemër të ashpër, dhe kishte

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

hijeshinë e ndrojtur të pafajësisë në shijimin e një force të stërholluar, madje të prishur, të imagjinatës. Një dykuptimësi e tillë, e shndërruar në mish e në gjak, një liri e tillë shpirti, hyn në çdo qelizë e në çdo muskul, në masën në të cilën ashtu siç zotëronte ai cilësi të tilla ndoshta nuk kanë qenë zotëruar kurrë nga asnjë njeri tjetër.

114.

Realitet i zgjedhur. - Ashtu si prozatori i mirë përdor vetëm fjalë që i përkasin gjuhës se sotme, por sigurisht, nuk i përdor të gjitha fjalët e kësaj gjuhe (dhe pikërisht kështu formohet stili i zgjedhur), po kështu poeti i mirë i së ardhmes do të paraqesë vetëm gjëra **reale** dhe do të përjashtojë krejtësisht të gjitha gjërat fantastike, supersticioze, gjysmë të ndershme, perënduese, me të cilat poetët paraardhës tregonin forcën e tyre. Vetëm realitetin, por pa dyshim jo çdo realitet, vetëm realitetin e zgjedhur!

115.

Varietetet bastarde të artit. - Përkrah llojeve të vërteta të artit, ai i çlodhjes së madhe dhe ai i lëvizjes së madhe janë varietete të rralla; pra arti i mërzitshëm e i etur për çlodhje dhe arti i lëvizshëm. Që të dy dëshirojnë që dobësia e tyre të merret për forcë dhe njerëzit t'i ngatërrojnë kështu me llojet e vërteta të artit.

116.

Heroit sot i mungon ngjyra. - Poetët e shkrimtarët e vërtetë të ditëve të sotme kanë qejf t'i vendosin kuadrot e tyre mbi një sfond të kuq, të blertë, gri apo të ndritshëm si ari, pra mbi sfondin e **ndjeshmërisë nervore** - nga kjo marrin erë mirë bijtë e këtij shekulli. Por kjo ka të papërshtatshme këtë gjë, që dallohet kur **nuk** shikohen këto kuadro me syrin e shekullit, që figurat më të mëdha të pikturuara nga ata duket sikur kanë brenda vetes diçka valëvitëse, që dridhet e pështjellohet, kështu që në thelb nuk u zihet besë fakteve të tyre heroikë, por më tepër pranohet se ata përmbushin burracakërira heroike.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

117.

Stili i mbingarkesës. - Stili i mbingarkuar në art është rrjedhim i varfërimit të forcës organizatore që shoqërohet me një ekzistencë të bollshme mjetesh e qëllimesh. Në fillimet e artit gjendet ndonjëherë pikërisht e kundërta e kësaj dukurie.

118.

"Pulchrum est paucorum hominum". - Historia dhe përvoja na thonë se veprimi i përbindshëm domethënës, i cili ndez në mënyrë misterioze fantazinë dhe e çon përtej realitetit të përditshëm, është më **i lashtë** dhe rritet më me bollëk se e bukura dhe nderimi i së bukurës në art, dhe se përsëri vërshon gjerësisht sapo errësohet sensi i bukurisë. Duket se për pjesën më të stërmadhe të njerëzve kjo është një nevojë më e fuqishme se e bukura, sepse përmban narkotikun më trashanik.

119.

Origjinat e shijeve për veprat e artit. - Nëse mendojmë për embrionet e zanafillës të kuptimit artistik dhe pyesim veten se cilat lloje gëzimi janë shkaktuar nga shfaqjet e para të artit, për shembull pranë popullatave të egra, gjejmë në plan të parë gëzimin e **të kuptuarit** të asaj që **do të thotë** tjetri; arti është këtu një lloj prezantimi enigmash, që krijon te ai që i gjen kënaqësinë për shpejtësinë e vet dhe mprehtësinë e të kuptuarit. Pastaj, përballë veprës së artit më të pagdhendur, kujtohemi që jemi dukur **të këndshëm** në përvojën tonë dhe në këtë kuptim provojmë gëzim kur, për shembull, artisti ka paraqitur gjueti, fitore, martesa. Nga ana tjetër mund të ndjehemi të prekur, të eksituar, të ndezur flakë nga gjërat e përshkruara, për shembull nga nderimi i hakmarrjes dhe rrezikut. Këtu shija gjendet te vetë eksitimi, te fitorja mbi mërzinë. Edhe kujtimi i gjërave të pakëndshme, që edhe pse janë kaluar lehtësisht, ose meqë na shfaqin vetë ne interesantë si objekte të artit **para syve** të shikuesit (si kur këngëtari përshkruan aventurat e një marinari sypatrembur), mund të sjellë gëzim të madh, gëzim që pastaj i vishet artit. I një

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

cilësie më të hollë është ai gëzim që lind nga të vështruarit e asaj që është e rregullt dhe simetrike, me vija, pika e ritme, sepse kështu është shkaktuar, falë një farë ngjashmërie, ndienja e gjithë asaj që është e renditur dhe e rregullt në jetë dhe së cilës i detyrohet çdo mirëqenie jona. Kështu te kulti i simetrisë nderohet në mënyrë të pavetëdijshme rregulli dhe raporti si burim i lumturisë së shijuar deri më sot, gëzimi është si një lloj veprimi mirënjohjeje. Vetëm pasi në një farë mënyre jemi ngopur me këtë gëzim të fundit, buron ndjenja akoma më delikate që mund të gjejë gëzim edhe te thyerja e asaj që është simetrike dhe e rregulluar, kur për shembull ajo ndjenjë të nxit të kërkosh arsyen te ajo që duket si irracionale - me këtë kjo ndjenjë ekziston si një lloj enigme, si një cilësi e lartë e atij gëzimi artistik që kemi zënë në gojë së pari. Kush e shtyn më tutje këtë gjykim, do të mësojë se **nga cilat lloje hipotezash** është hequr dorë këtu për sa i përket shpjegimit të dukurive estetike.

120.

Jo tepër afër. - Është e dëmshme për mendimet e mira ardhja tepër shpejt e njërit pas tjetrit sepse ata i fshehin kështu perspektivën njëri-tjetrit. Prandaj artistët dhe shkrimtarët e mëdhenj i përdornin ata më mirë se mediokrët.

121.

Brutalitet dhe dobësi. - Artistët e të gjitha kohërave kanë zbuluar se te **brutaliteti** qëndron një farë force dhe se nuk mund të jetë brutal kushdo dëshiron të jetë i tillë, dhe po kështu, shumë cilësi të **dobësisë** veprojnë fort mbi ndjenjën. Nga kjo janë sajuar jo pak mjete artistike të pavlera, prej të cilave nuk mund të përmbahen dot deri dhe artistët më të mëdhenj e të vetëdijshëm.

122.

Kujtesa e mirë. - Disa nuk bëhen dot mendimtarë të mirë vetëm nga kjo, se kujtesa e tyre është tepër e mirë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

123.

Të bësh të uritur në vend që të ngopësh. - Disa artistë të mëdhenj besojnë se me artin e tyre janë bërë krejtësisht zotër të një shpirti dhe se e kanë pushtuar tërësisht atë. Në të vërtetë shpesh ata zhgënjehen në mënyrë të dhimbshme sepse, falë artit të tyre, ky shpirt është bërë vetëm më i gjerë dhe më i zbrazët, aq sa edhe dhjetë artistë të mëdhenj mund të bien në thellësinë e tij pa e mbushur dot.

124.

Frikë artistësh. - Frika se mos figurat e tyre nuk duken **të gjalla,** mund t'i detyrojë ata artistë që shija iu shkon duke u ulur, t'i formojnë ato figura në mënyrë të tillë që të sillen si **të çmendura**. Kështu, nga ana tjetër, prej të njëjtës frikë, artistët grekë të periudhës së parë u dhanë madje dhe njerëzve që po vdisnin apo të plagosurve rëndë atë buzëqeshje që e njihnin si shenjën më të gjallë të jetës, pa u bërë merak për atë çka krijon vetë natyra në atë rast kur njeriu nuk jeton, kur nuk do të jetojë kurrë më.

125.

Rrethi duhet të jetë i mbyllur. - Kush ka ndjekur një filozofi apo një art deri në fund të rrugës së tij ose edhe më tej, e kupton nga përvoja e brendshme përse mjeshtërit dhe mësuesit e ardhur pas tij do të largohen nga ajo, shpesh me një pamje mospërfillëse, për të ndjekur një rrugë të re. Sigurish, rrethi duhet përshkuar, por njeriu, qoftë edhe më i madhi, duhet të ndalet për tu ulur në një pikë të periferisë, me një pamje të pamëshirshme kokëfortësie, sikur rrethi të mos kishte për ty mbyllur kurrë.

126.

Arti antik dhe shpirti i sotëm. - Meqë çdo art bëhet gjithnjë e më i aftë të shprehë gjendjet shpirtërore, njerëzit më të lëvizshëm, të butë, të dhunshëm, pasionantë dhe mjeshtërat më të vonshëm, të shkatërruar nga këto mjete shprehëse, ndjejnë një dobësi të veprave të kohëve të mëparshme, sikur mjeshtërave antikë tu kishin munguar

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pikërisht vetëm mjetet me të cilat ta linin shpirtin e tyre të fliste lirshëm, ndoshta edhe disa kushte paraprake teknike, dhe këmbëngulin se këtu diçka duhet ndrequr, ngaqë besojnë te barazia, madje edhe te njësimi i të gjithë shpirtërave. Por në të vërtetë, shpirti i këtyre mjeshtërave ka qenë ndryshe, ndoshta **më i madh**, por më i ftohtë dhe armik ndaj asaj që është e gjallë dhe që të mrekullon. Masa, simetria, përçmimi i së hijshmes dhe magjepsëses, një ashpërsi dhe freski mëngjesore, një lënie mënjanë e pasionit, sikur nga ky art duhet të vdesësh - kjo përbën mentalitetin dhe moralitetin e të gjithë mjeshtërave antikë, të cilët jo rastësisht por nga nevoja zgjodhën dhe u dhanë jetë me të njëjtin moralitet mjeteve të tyre të shprehjes. Por, duke pranuar këtë, u duhet mohuar vallë atyre që erdhën më vonë e drejta për tu dhënë jetë veprave antike në përputhje me shpirtin e vet? Jo, sepse vetëm duke u dhënë atyre shpirtin tonë, ne mund të vazhdojmë t'i jetojmë ato, vetëm gjaku **ynë** i bën ato të na flasin **neve**. Paraqitja realisht "historike" do të ishte një hije që u flet hijeve. Artistët e mëdhenj të së shkuarës nderohen më pak duke patur këtë frikë të kotë që lë çdo fjalë e çdo notë ashtu si gjendej, sesa me përpjekjet aktive për t'i thirrur gjithnjë dhe përsëri në jetë. Sigurisht, sikur të imagjinonim se Bethoveni do të kthehej papritur në jetë, dhe sikur para tij të ekzekutoheshin veprat e tij sipas gjendjes shpirtërore moderne dhe me stërhollimin e nervave që i shërben lavdisë së mjeshtërave tanë të ekzekutimit, ka shumë të ngjarë që ai të mbetej për një kohë të gjatë i pagojë, duke hezituar te ngrinte dorën për të bekuar apo mallkuar, por ndoshta në fund do të thoshte: "Epo, kjo gjë që dëgjova nuk është as imja as jo-imja, por është një gjë e tretë, më duket shumë e mirë por nuk është ajo **e duhura**. Ju takon juve të shikoni atë që bëni, meqë jeni ju që duhet ta dëgjoni, aq më tepër që i gjalli ka të drejtë, thotë Shileri ynë. **Paçi** pra të drejtë dhe më lini të zbres përsëri në varr."

127.

Kundër atyre që qortojnë shkurtësisë. - Një gjë e thënë shkurt mund të jetë fruti dhe e korra e një gjëje të menduar gjatë, por

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

lexuesi që është fillestar në këtë fushë dhe nuk ka reflektuar aspak mbi këtë pikë, në çdo gjë të thënë shkurt shikon një gjë embrionale, jo pa një shenjë qortimi kundrejt autorit që i vuri mbi tryezë për të ngrënë gjëra të tilla të papjekura mirë, të paarrira mirë.

128.

Kundër miopëve. - Ju besoni se një punë është copë-copë vetëm sepse ju është ofruar e ndarë në copa (dhe se kështu duhej ofruar)?

129.

Lexuesit e sentencave. - Lexuesit më të keq të sentencave janë miqtë e autorit të tyre, në rastin kur ata mundohen të nxjerrin përfundimin nga e përgjithshmja te e veçanta të cilës sentenca i detyron origjinën e saj. Sepse, duke vepruar kështu, këta futin hundën e shkatërrojnë gjithë mundin e autorit dhe në vend që të përfitojnë një mësim dhe një gjendjeje shpirtërore filozofike, si në rastin më të keq ashtu dhe në më të mirin, nuk bëjnë tjetër veçse, ashtu siç e meritojnë, kënaqin kuriozitetin e tyre vulgar.

130.

Sjellja e pahijshme e lexuesit. - Një sjellje e pahijshme e dyfishtë e lexuesit ndaj autorit qëndron te të lavdëruarit e librit të dytë të tij në kurriz të të parit (ose anasjelltas) dhe pastaj te kërkesa që autori t'i jetë mirënjohës për këtë.

131.

Ajo që të shqetëson në historinë e artit. - Nëse ndiqet historia e një arti, për shembull ai i gojëtarisë greke, duke kaluar nga njëri mjeshtër te tjetri, arrihet në vizionin e asaj arsyeje gjithnjë në rritje që kishte si qëllim bindjen ndaj bashkësisë së ligjeve dhe vetëkufizimeve antike, dhe ndaj atyre të shtuara më vonë, për të mbërritur në fund te një tension i mundimshëm. Kuptohet se harku duhet të thyhej dhe se e ashtuquajtura përbërje joorganike, e mbështjellë dhe e maskuar me mjetet më të mrekullueshme të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shprehjes (në këtë rast, stili i stërholluar aziatik) u bë një ditë domosdoshmëri dhe thuajse **përfitim**.

132.

Të mëdhenjve të artit. - Ai entuziazëm për një kauzë, që ti o njeri i madh fut në botë, bën që intelekti i shumë njerëzve të mbetet **i gjymtuar**. Është e turpshme ta dish këtë. Por entuziasti e mbart gungën e tij me krenari dhe me gëzim. Kështu, nxitesh kur mëson se falë teje u **shtua** lumturia në botë.

133.

Atyre që iu mungon ndërgjegja estetike. - Fanatikët e vërtetë të një grupi artistik janë ato natyra krejtësisht anti artistike që nuk kanë arritur të kuptojnë as elementët e doktrinës dhe të kapacitetit artistik, por që janë përfshirë në mënyrën më të dhunshme nga gjithë pasojat **elementare** të një arti. Për ta nuk ekziston asnjë ndërgjegje estetike, dhe si rrjedhim nuk ka asgjë që të mund t'i ndalë nga fanatizmi.

134.

Si duhet të lëvizë shpirti sipas muzikës moderne. - Synimi artistik që muzika moderne kërkon të arrijë me atë që sot, me shumë forcë por me pak qartësi, quhet "melodi e pafundme", mund të kuptohet mirë kur zbret në det, duke humbur hap pas hapi sigurinë e këmbës mbi taban dhe duke e lënë veten në dorë të elementit të lëvizshëm, pra duhet të **notosh**. Në muzikën e vjetër të kompozuar deri tani duhej të **vallëzoje**, në një ecejake të hijshme, ose solemne ose të rrëmbyer, në një ritëm më të shpejtë ose më të ngadaltë, dhe masa e nevojshme për këtë, ruajtja e disa shkallëve të caktuara dhe ekuivalente të ritmit e të forcës, e detyronte shpirtin e dëgjuesit drejt një **maturie** të vazhdueshme. Mbi lojën reciproke të kësaj rryme të ftohtë ajri, të shkaktuar nga maturia dhe nga fryma e nxehtë e entuziazmit muzikor, pushonte magjia e asaj muzike. Rikard Vagneri deshi një tjetër lloj **lëvizje të shpirtit**, siç thuhej, të afërt me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

qëndrimin pezull dhe valëzimin në ajër. Ndoshta është kjo thelbësorja e risive të tij. Ecuria e tij e famshme artistike, që rrodhi dhe u përshtat prej këtij vullneti, "melodia e pafundme", sforcohet për të mposhtur çdo raport matematik ritmi e force, ndonjëherë deri në shpotitje. Ai është shumë i pasur në gjetjen e efekteve që veshit antik i tingëllojnë si paradokse ritmikë dhe sakrilegje. Ai i trembet ngurosjes, kristalizimit, shndërrimit të muzikës në arkitekturale, dhe prandaj i kundërvë ritmit prej dy kohësh një ritëm tre kohësh, jo rrallë e fut këtë në pesë ose shtatë kohë, dhe përsërit menjëherë të njëjtën frazë por të zgjeruar ngaqë kjo merr një kohëzgjatje dyfishe apo trefishe. Nga një imitim i rehatshëm i një arti të tillë mund të lindë një rrezik i madh për muzikën sepse gjithnjë, pranë pjekurisë së tepërt të ndienjës ritmike ngre pusi në mënyrë të fshehtë egërsia, dekadenca e ritmikës. Ky rrezik bëhet shumë i madh kur një muzikë e tillë mbështetet gjithnjë e më ngushtë te një art teatral dhe te një gjuhë gjestesh krejtësisht natyralistike, është e paedukuar nga ndonjë plastikë më e lartë dhe as dominohet nga ajo, mbështetet te një art që nuk ka brenda vetes asnjë masë dhe nuk mund t'i komunikojë asnjë masë elementit që përshtatet me të, pra thelbit **tepër femëror** të muzikës.

135.

Poeti dhe realiteti. - Muza e poetit që nuk është i dashuruar me realitetin nuk mund të jetë aspak realiteti, dhe do të lindë për të fëmijë me sy plot rrathë e me kocka tepër të brishta.

136.

Mjetet dhe qëllimi. - Në art qëllimi nuk justifikon mjetet, por mjetet e shenjta në art mund të shenjtërojnë qëllimin.

137.

Lexuesit më të këqinj. - Lexuesit më të këqinj janë ata që sillen si ushtarë plaçkitës: marrin për vete disa gjëra për të cilat kanë nevojë, ndotin dhe hedhin tutje atë që mbetet dhe mallkojnë çdo gjë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

138.

Karakteristikat e shkrimtarit të mirë. - Shkrimtarët e mirë kanë dy gjëra të përbashkëta: preferojnë më shumë që të kuptohen mirë sesa të shikohen me mahnitje, dhe nuk shkruajnë për lexuesit e athët ose tepër të mprehtë.

139.

Gjinitë e përziera. - Gjinitë e përziera në arte dëshmojnë mosbesimin që autorët ndjejnë për forcat e tyre. Ata kërkojnë fuqi aleate, avokate, te fshehura, ashtu si poeti thërret për ndihmë filozofinë, muzikanti dhe mendimtari thërrasin për ndihmë dramën dhe retorikën.

140.

Të mbyllësh gojën. - Autori duhet të mbyllë gojën kur vepra e tij ka hapur gojën.

141.

Flamujt e rangut. - Të gjithë shkrimtarët dhe poetët që janë dashuruar me superlativen, duan më shumë nga sa mundin.

142.

Libra të ftohtë. - Mendimtari i mirë mbështetet te lexuesit të cilët ndiejnë pas tij lumturinë që gjendet në të menduarit mirë, në mënyrë të tillë që një libër me pamje të ftohtë dhe të përmbajtur, i parë më sytë e duhur, mund të duket i përkëdhelur nga drita diellore e qartësisë shpirtërore, dhe si një rehati e vërtetë e shpirtit.

143.

Artifica e mendimtarëve të rëndë. - Mendimtari i rëndë zgjedh zakonisht si aleatë llafazanërinë ose solemnitetin. Me të parën beson se do të përvetësojë lëvizshmëri dhe kthjelltësi, me të dytën ngjall pamjen se cilësia e tij është pasojë e vullnetit të lirë, e një qëllimi artistik, për të arritur te dinjiteti i cili kërkon ngadalësi të lëvizjes.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

144.

Për stilin e stërholluar. - Ai që, si mendimtar dhe shkrimtar, e di se as nuk ka lindur dhe as është edukuar me dialektikën dhe me shpjegimin e mendimeve, do të kapet në mënyrë jo të vullnetshme pas **retorikës** dhe **dramatikes**, sepse së fundi i intereson të bëhet **i kuptueshëm** dhe të grumbullojë fuqi, ndërkohë që nuk i intereson të drejtojë te vetja ndjenjën nëpërmjet rrugëve të sheshta ose ta kapë në befasi atë, si barí apo si kusar. Kjo vlen edhe për artet plastike e muzikore, ku ndjenja e një dialektike difektoze ose e pamjaftueshmërisë në shprehje dhe në rrëfim, e bashkuar me një instikt tepër të pasur e të fortë të formës, bën të lindë kjo cilësi stili që quhet **i stërholluar**. Vetëm ata që janë mësuar keq dhe ata që kanë pretendime do të provojnë një përshtypje ndrydhëse kur të dëgjojnë këtë fjalë. Stili i stërholluar lind çdo herë që venitet një art i madh, kur në artin e shprehjes klasike kërkesat bëhen tepër të mëdha, si një ngjarje natyrore e cila shikohet me melankoni sepse paraprin natën, por në të njëjtën kohë me admirim për zvetënimet artistike në shprehje dhe në rrëfim, që ai i ka të tijat. Atij i përket tashmë zgjedhja e lëndëve dhe projekteve të tensionit më të lartë dramatik, në të cilin, edhe pa art, zemra dridhet sepse qielli dhe ferri janë tepër afër ndjenjës. Pastaj, elokuenca e pasioneve dhe e gjesteve të forta, e sublimes në mënyrë të urryer, e masave të mëdha, dhe në përgjithësi e sasisë në vetvete, ashtu siç shfaqet tashmë te Mikelanxhelo, babai apo gjyshi i artistëve barokë italianë, dritat e perëndimit, të shpërfytyrimit apo të zjarrit mbi format kaq fort të theksuara, dhe më tutje guximet e reja te mjetet dhe te qëllimet, të theksuara fort nga artisti për artistët, ndërkohë që profanët besojnë se shikojnë vërshimin konstant të pavullnetshëm të gjithë brirëve të bollëkut të një arti natyror origjinar - të gjitha këto cilësi, te të cilat ky art ka madhështinë e tij, nuk janë të mundura në epoka të mëparshme, klasike e paraklasike të një arti, madje nuk janë as të lejuara. Gjëra të tilla të çmuara varen për një kohë të gjatë nga pema si fruta të ndaluara.

Pikërisht tani, kur **muzika** kalon në këtë epokë të fundit, mund të mësohet të njihet kjo dukuri e stilit barok në një shkëlqim të veçantë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dhe të mësohen, përmes krahasimeve, shumë gjëra mbi kohët e shkuara, sepse duke u nisur nga kohët greke shumë herë na është shfaqur stili barok, në poezi, në gojëtari, në prozë, në skulpturë, dhe po kështu, fare hapur në arkitekturë, dhe çdo herë ky stil, edhe pse i mungon fisnikëria më e lartë, ajo e një përsosmërie të pafajshme, të pavetëdijshme, fitimtare, u ka bërë të mira shumë mes më të mirëve dhe më seriozëve të kohës së tij. Prandaj, siç e kemi thënë, do të ishim tërë pretendime po ta gjykonim atë patjetër me përçmim, edhe pse secili mund të çmojë veten si të lumtur nëse ndjenja e tij nuk u shndërrua nga stili barok, i paparanueshëm për stilin e pastër dhe më të madh.

145.

Vlera e librave të ndershëm. - Librat e ndershëm e bëjnë lexuesin të ndershëm, të paktën në kuptimin që ata nxjerrin në pah urrejtjen dhe neverinë e tij të cilat aftësia e shkathët di t'i fshehë. Përballë një libri e lëmë veten të lirë, ndërkohë që përballë njerëzve e përmbajmë veten shumë.

146.

Si e krijon arti një parti. - Hapa të veçantë e të bukur, një zhvillim i përgjithshëm emocional dhe përfundime tërheqëse e mallëngjyese - në një vepër arti **këto** janë të pranueshme edhe për pjesën më të madhe të profanëve. Edhe në një periudhë të artit në të cilën nga ana e artistëve synohet të tërhiqet masa e madhe e profanëve, dhe kështu kërkohet të krijohet një parti, ndoshta për të ruajtur artin në përgjithësi, krijuesi do të bënte mirë të mos jepte asgjë **më shumë**, kështu nuk do të shpenzonte kot forcën e tij, nëpër fusha ku asnjëri nuk do t'i ishte mirënjohës. Të ofrosh atë që mbetet e të imitosh nayrën në imazhet e saj **organike** dhe në zhvillimin e saj - kjo do të ishte në këtë rast sikur të rrihje ujë në hava.

147.

Të bëhesh i madh në dëm të historisë. - Çdo mjeshtër më i vonshëm, që tërheq nëpër rrugën e tij shijen e dashamirësit të artit,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shkakton padashur një zgjedhje dhe një vlerësim të ri të mjeshtërve antikë dhe të veprave të tyre - ajo që sipas tij është e afërt me atë vetë, ajo që te ata gëzon shijen e tij, vlen që prej atehërë si ajo që është realisht domethënëse te mjeshtërit antikë dhe te veprat e tyre. Ky është një frut brenda të cilit zakonisht është fshehur, si një krimb, një gabim i madh.

148.

Si përparon një epokë në art. - Njerëzve u mësohet, me ndihmën e të gjitha magjive të artistëve dhe të mendimtarëve, që të nderojnë difektet e tyre, varfërinë e tyre shpirtërore, verbërinë e marrë dhe pasionet e tyre, madje ka shumë mundësi që edhe krimit e çmendurisë i zbulohen vetëm anët e shkëlqyeshme, për shkak të dobësisë së tyre, njerëzve pa vullnet dhe të atyre që nënshtrohen verbërisht u tregohet vetëm ajo që të mallëngjen dhe që të prek zemrën në një gjendje e tillë, dhe kjo është bërë shpesh. Kështu është futur në punë mjeti për t'i hedhur pikë-pikë edhe një epoke jo artistike e jo filozofike një dashuri delirante për filozofinë dhe për artin (veçanërisht për artistët dhe për mendimtarët si persona), dhe në rrethana të këqija është përdorur ndoshta edhe mjeti i vetëm për të ruajtur ekzistencën e këtyre krijesave kaq delikate dhe të pasigurta.

149.

Kritika dhe gëzimi. - Kritika, po aq ajo e njëanshmja dhe e padrejta sa dhe ajo inteligjentja, i jep shumë kënaqësi atij që e ushtron dhe bota i detyrohet me një mirënjohje të madhe çdo vepre, çdo veprimi që shkakton shumë kritikë nga ana e shumicës, sepse pas saj hapet një brazdë e shkëlqyeshme gëzimi, shpirti, admirimi ndaj vetes, krenarie, këshillash, propozimesh për përmirësim. Zoti i gëzimit krijoi të keqin dhe mediokrin për të njëjtin shkak që krijoi dhe të mirin.

150.

Përtej kufijve të tu. - Kur një artist dëshiron të jetë më shumë se një artist, për shembull rizgjuesi moral i popullit të vet, si për të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dënuar veten përfundon duke u dashuruar me një përbindësh me subjekt moral, dhe Muza qesh me të, sepse kjo hyjni me një zemër aq të mirë mund të bëhet e keqe nga xhelozia. Kujto pak Miltonin dhe Klopstokun.

151.

Syri i qelqtë. - Orientimi i talentit drejt subjekteve, personazheve, motiveve **morale**, drejt shpirtit të bukur të veprës së artit, është ndonjëherë vetëm syri i qelqtë që i vë vetes artisti, të cilit i mungon një shpirt i bukur. Por rezultati është shumë i çuditshëm: ky sy shndërrohet në natyrë të gjallë, edhe pse në një natyrë që shikon në një mënyrë disi të turbulluar, por me rezultatin e qëndrueshëm se e gjithë bota beson se po shikon natyrën pikërisht aty ku është një qelq i ftohtë.

152.

Të shkruash dhe të duash të fitosh. - Të shkruarit duhet që gjithnjë të tregojë një fitore, dhe pikërisht një fitore **mbi vetveten**, me të cilën duhet tu bësh vend edhe të tjerëve për dobinë e tyre. Por ka autorë dispeptikë që shkruajnë vetëm kur nuk janë të gjendje ta tresin një gjë, madje kur kjo ka mbetur e mbërthyer te dhëmbët e tyre. Ata kërkojnë në mënyrë të pavullnetshme ta bëjnë dispeptik me humorin e tyre të keq edhe lexuesin dhe të ushtrojnë kështu dhunë mbi të, ose më mirë, edhe ata duan të korrin një fitore, por mbi të tjerët.

153.

"Një libër i mirë mund të presë". - Çdo libër i mirë ka një shije të athët, me sa duket ai ka difektin e risisë. Përveç kësaj e dëmton dhe fakti se autori i tij është gjallë, nëse ai është i njohur dhe nëse flitet shumë për të, sepse të gjithë e kanë zakon të ngatërrojnë autorin me veprën e tij. Ajo që te kjo e fundit është shpirt, ëmbëlsi dhe shkëlqim do të zhvillohet vetëm me kalimin e viteve, falë një admirimi rritës, më pas të shkuar, e së fundi tradicional. Shumë orë duhet të kalohen mbi libër, shumë merimanga duhet të endin rrjetën e tyre.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Lexuesit e mirë e bëjnë një libër gjithnjë e më të mirë, ndërsa kundërshtarët e mirë e qartësojnë atë.

154.

Mungesa e masës si mjet artistik. - Artistët e dinë mirë se çfarë do të thotë të përdorësh mungesën e masës si proces artistik, për të shkaktuar përshtypjen e pasurisë. Kjo bën pjesë te lista e pafajshme e mjeteve të tundimit të shpirtit që artistët duhet ta njohin mirë, ngaqë në botën e tyre, ku synohet pamja, nuk është e nevojshme që mjetet e pamjes të jenë domosdoshmërisht të kulluara.

155.

Organoja e vogël e fshehur. - Gjenitë merren vesh më mirë se talentet në fshehjen e organos së vogël, sepse dinë ta palosin më mirë atë. Por në thelb edhe ata nuk mund të bëjnë gjë tjetër veçse të luajnë gjithnjë dhe përsëri ato shtatë pjesët ë tyre të vjetra.

156.

Emri mbi kopertinë. - Sot, të thuash të vërtetën, është bërë zakon madje e detyrueshme që të vihet mbi libër emri i autorit, por kjo është një nga arsyet kryesore për të cilat librat janë kaq pak efikasë. Sepse nëse ata janë të mirë, vlejnë më shumë se personat, duke qenë thelbi i tyre, por sapo autori njihet si i lidhur me titullin, nga ana e lexuesit thelbi hollohet e tretet me elementin personal, madje me atë shumë personal, dhe kështu qëllimi i librit mbetet i kotë. Intelekti ka si aspiratë të mos shfaqet më si individual.

157.

Kritika më e ashpër. - Kritikohet me ashpërsi më të madhe një libër apo një njeri, kur ai përshkruan idealin.

158.

Pak dhe pa dashuri. - Çdo libër i mirë është shkruar për një lexues të caktuar dhe për atë lloj lexuesi, dhe pikërisht për këtë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

konsiderohet i papërshtatshëm nga të gjithë lexuesit e tjerë, pra nga shumica. Prandaj fama e tij qëndron mbi një bazë të ngushtë dhe mund të ngrihet vetëm në mënyrë të ngadaltë. Libri mediokër dhe i keq është i tillë pikërisht sepse kërkon tu pëlqejë, dhe u pëlqen, shumë njerëzve.

159.

Muzika dhe sëmundja. - Rreziku te muzika moderne gjendet në këtë, se ajo u ofron buzëve tona kupën e së këndshmes dhe sublimes në një mënyrë aq joshëse dhe me një pamje të tillë të ekstazave morale saqë, edhe ai që është i matur dhe fisnik, pi gjithnjë një pikë më tepër prej saj. Ky teprim shumë i vogël por i përsëritur vazhdimisht mund të sjellë një lëkundje dhe dobësim të shëndetit shpirtëror më të thellë nga sa mund të sjellë çfarëdo lloj teprimi trashanik. Kështu që nuk mbetet tjetër veçse një ditë të bukur të ikësh nga shpellat e nimfave dhe të përshkosh përsëri, nëpërmes detrave e rreziqeve, udhën drejt dehjes së ltakës dhe drejt përqafimeve të gruas më të thjeshtë e më njerëzore.

160.

Me përfitim edhe për kundërshtarët. - Një libër plot me shpirt u jep edhe kundërshtarëve të vet pak nga ai.

161.

Rinia dhe kritika. - Për të rinjtë, të kritikosh një libër do të thotë vetëm: të mos bësh tëndin asnjë mendim produktiv të atij libri dhe të mbrosh me këmbë e me duar lëkurën tënde. I riu jeton në gjendje mbrojtjeje kundër çdo gjëje të re që ai nuk mund ta dashurojë atë si një të tërë, dhe si rrjedhim kryen çdo herë, aq shpesh sa mundet, një krim të panevojshëm.

162.

Efekti i sasisë. - Paradoksi më i madh në historinë e poezisë është ai kur thuhet se në gjithë atë që formonte madhështinë e poetëve antikë, dikush mund të ishte barbar, pra i metë dhe i keqformuar nga koka te këmbët, duke qenë megjithatë më i madhi i poetëve. Kështu

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ndodh me Shekspirin i cili, i krahasuar me Sofokleun, i ngjan një miniere të mbushur me një pafundësi ari, plumbi e hekurishtesh, ndërkohë që Sofokleu nuk është vetëm ar por është ar në formën më fisnike, e cila pothuajse të bën t'ia harrosh fare vlerën si metal. Por sasia, në shkallët e saj më të larta, **vepron** si cilësi. Dhe këtu qëndron përparësia e Shekspirit.

163.

Çdo fillim është rrezik. - Poeti mund të zgjedhë: ose ta ngjitë ndjenjën nga një shkallë në një tjetër dhe si përfundim ta ngrejë atë mjaft lart, ose ta ngrejë menjëherë, dhe si ta themi, që në fillim ta tërheqë fort litarin e këmbanës. Secila nga këto dy gjëra ka rrezikun e vet: në rastin e parë ndoshta dëgjuesi largohet nga mërzia, në të dytin merr arratinë nga frika.

164.

Në favor të kritikëve. - Insektet pickojnë jo se janë shpirtliq, por se edhe ata duan të jetojnë. Ata duan gjakun tonë, jo dhimbjen tonë.

165.

Suksesi i sentencave. - Njerëzit e papërvojë besojnë se, kur një sentencë iu duket e qartë falë të vërtetës së saj të thjeshtë, ajo është e vjetër dhe e njohur, dhe si rrjedhim e shohin shtrembër autorin e saj, thuajse ai paska dashur të vjedhë të mirën e përbashkët të të gjithëve, ndërkohë që provojnë kënaqësi nga të vërtetat mesatare e pikante, dhe i bëjnë të ditur autorit kënaqësinë e tyre. Ky i fundit di ta çmojë këtë shenjë dhe prej saj e merr me mend lehtë se ku ia ka dalë mbanë mirë e ku ia ka dalë keq.

166.

Të duash të fitosh. - Një artist i cili në gjithë atë që merr përsipër i tejkalon forcat e tij, do të përfundojë duke tërhequr me vete shumicën në spektaklin e luftës së dhunshme që ai po kryen, sepse suksesi nuk qëndron gjithnjë te fitorja, por ndonjëherë edhe te vullneti për fitoren.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

167.

"Sibi scribere". - Autori i arsyeshëm nuk shkruan për kohë të tjera të mëvonshme përveçse për ato të vetat, pra për pleqërinë e tij, me qëllim që edhe atëherë të mund të provojë gëzim për veten.

168.

Lavdërim për sentencën. - Një sentencë e mirë është shumë e fortë për dhëmbin e kohës dhe nuk do të bluhet as nga gjithë mijëvjeçarët, edhe pse shërben vazhdimisht si ushqim. Për këtë arsye ajo është paradoksi i madh në letërsi, e pandryshueshmja në mes të të ndryshueshmes, ushqimi gjithnjë i çmueshëm, si kripa dhe, ashtu si kripa, nuk bëhet kurrë e pashije.

169.

Nevoja artistike të dorës së dytë. - Edhe populli ka diçka nga ajo që mund të quhet nevojë për artin, por kjo nevojë është e vogël dhe e lehtë për tu kënaqur. Në thelb mjaftojnë për këtë mbeturinat e artit - këtë duhet ta themi me ndershmëri. Ki parasysh për shembull se në çfarë melodish e këngësh e gjejnë sot gëzimin e çiltër të zemrës shtresat më të forta, më pak të shthurura, më të padjallëzuara të popullsisë sonë, jeto njëherë mes barinjve, bujqve, fshatarëve, gjahtarëve, ushtarëve, marinarëve, dhe përgjigju. A nuk është qyteti i vogël dhe pikërisht shtëpitë ku banon virtyti i vogël trashëgimtar borgjez vendi ku dashurohet, madje adhurohet muzika më e keqe, që prodhohet në përgjithësi sot? Kush flet për nevoja të thella, për frymëzim të papërmbushur kundrejt artit, duke u lidhur me popullin **ku është**, ose sheh ëndërra me sy hapur ose kërkon të mashtrojë. Jini të sinqertë! Vetëm te **njerëzit që bëjnë përjashtim** gjendet sot një nevojë për artin në një **stil superior**, sepse arti në përgjithësi është përsëri në regres dhe forcat e shpresat njerëzore për një farë kohe janë përqëndruar mbi të tjera gjëra.

Për më tepër, por gjithnjë jashtë popullit, ekziston sigurisht një nevojë më e gjerë, më e shtrirë për artin, por **e dorës së dytë**, te shtresat më të larta e shumë të larta të shoqërisë: këtu është i mundur

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

një lloj komuniteti artistik që mendon me sinqeritet. Por le të marrim parasysh dhe elementët! Janë në përgjithësi të pakënaqurit më të mëdhenj, që në vetvete nuk ndiejnë anjë gëzim të vërtetë, pra njeriu me kulturë, që nuk është bërë aq i lirë sa të bëjë pa ngushëllimet e fesë, dhe gjithsesi i duket se balsamet e kësaj nuk kanë ndonjë erë të mirë, gjysmë-fisniku, që është tepër i dobët për të mposhtur gabimin themelor të jetës së tij ose prirjen e dëmshme të karakterit të tij me një shndërrim ose një sakrificë heroike, njeriu me cilësi të bukura shpirtërore që mendon tepër mirë për vete për të qenë i dobishëm me një veprimtari modeste dhe është tepër dembel për një punë serioze të painteres, vajza që nuk di të krijojë për vete një rreth të mjaftueshëm detyrash, gruaja që u lidh me një martesë të lehtë apo të fajshme dhe nuk e di se është mjaft e lidhur, dijetari, mjeku, tregëtari, funksionari, që është specializuar tepër herët dhe nuk ka lejuar një kurs të plotë për gjithë temperamentin e tij dhe prandaj e kryen detyrën e vet të shkëlqyer me një krimb në zemër, dhe së fundi të gjithë artistët e pakompletuar - këta **sot** janë ata që ende kanë nevoja të vërteta për artin! Por çfarë kërkojnë tamam nga arti? Ai duhet për disa orë ose minuta të shtypë humorin e keq, mërzinë, ndërgjegjen gjysmë të keqe dhe të interpretojë, nëse është e mundur, gabimin e jetës dhe të karakterit të tyre si një gabim të fatit botëror në shkallë të gjere - krejt ndryshe nga grekët që në artin e tyre ndjenin rrjedhjen dhe vërshimin e vetë mirëqenies së tyre, të shëndetit të tyre dhe dëshironin ta shikonin përsosmërinë e tyre **edhe një herë** jashtë vetes. Ata u drejtuan te arti nga kënaqësia për veten, bashkëkohasit tanë drejtohen aty nga inati për veten.

170.

Gjermanët në teatër. - Talenti i vërtetë teatror mes gjermanëve ishte Kocebue. Ai dhe gjermanët e tij, po aq ata të shoqërisë më të ngritur sa dhe ata të shoqërisë së mesme, ishin domosdoshmërisht të pandashëm, dhe bashkëkohasit do të mund të thoshin për të me seriozitet: "Ne jetojmë, veprojmë e jemi brenda tij". Te ai nuk kishte asgjë të detyruar, imagjinare, që të shijonte përgjysmë ose me zor,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ajo që ai dëshironte dhe mund të bënte kuptohej, dhe ende sot suksesi i **vërtetë** teatral në skenat gjermane gjendet në duart e trashëgimtarëve, me cipë apo cipëplasur, të mjeteve dhe efekteve të Kocebue, për sa kohë që komedia ende në një farë mënyre lulëzon, dhe nga kjo rrjedh se shumë nga gjermanizmi i atëhershëm vazhdon të jetojë, sidomos jashtë qyteteve të mëdha. Shpirtmirë, i papërmbajtur ndaj qejfeve të vogla, qaraman për hiçgjë, që dëshironte të hiqte qafe, të paktën në teatër, thjeshtësinë e ashpër të lindur dhe të ushtronte një zemërbutësi që buzëqeshte apo dhe që qeshte, duke ngatërruar mirësinë me mëshirën dhe duke i barazuar ato (siç është thelbësore te sentimentaliteti gjerman) shumë i lumtur për një veprim të bukur e bujar, për më tepër subjekt i autoritetit, ziliqar për të afërmin, dhe gjithnjë brenda tij i kënaqur me veten - i tillë ishte gjermani i atëhershëm, i tillë ishte Kocebue.

Talenti i dytë teatror ishte Shileri. Ai zbuloi një klasë dëgjuesish që deri më atëherë nuk ishte marrë në konsideratë - e gjeti te mosha e papjekur, mes të rinjve e të rejave gjermane. Ai me poemat e tij shkoi të gjente emocionet e tyre më të larta, më fisnike, më të stuhishme, edhe pse të errëta për shijen e tyre të tingëllimit të fjalëve morale (shije që mes moshës tridhjetë dhe dyzet vjeçare zakonisht zhduket) dhe korri, falë pasionit dhe partizanllëkut të kësaj klase të re, një sukses që shkallë-shkallë ndikoi me përparësi edhe mbi moshat e tjera. Shileri në përgjithësi i **rinoi** gjermanët.

Gëtja qëndronte më lart se gjermanët nga çdo anë dhe ende sot po ashtu -ai nuk do tu përkasë kurrë atyre. E si mund të jetë në lartësinë e **shpirtit** të Gëtes një popull përsa i përket të qenit i mirë dhe të dashurit e së mirës? Ashtu si Bethoveni krijoi muzikë përmbi gjermanët, po ashtu Gëtja hartoi "Tason" dhe "Efgjeninë" e vet përmbi gjermanët. Atë e ndoqi një shpurë **shumë e vogël** njerëzish të kulturës shumë të lartë, të edukuar nga antikiteti, nga jeta dhe nga udhëtimet, të rritur më në lartësi se natyra gjermane. Ai vetë deshi që të mos bëhej ndryshe.

Kur më vonë romantikët krijuan kultin e tyre të interesuar mbi Gëten, kur aftësia e tyre e mahnitshme e nuhatjes kaloi te dishepujt e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Hegelit, te edukatorët e vërtetë të gjermanëve të shekullit të nëntëmbëdhjetë, kur ambicja kombëtare e rizgjuar fitoi epërsi edhe mbi lavdinë e poetëve gjermanë dhe mbi vetë gjykimin e popullit, mbi atë që nëse ai **mund** të gëzohet **ndershmërisht** për një gjë, iu nënshtrua pa mëshirë gjykimit të individëve dhe asaj ambicjeje kombëtare (ose, kur u fillua të ndihej si **detyrim** gëzimi), atëherë buroi ai mashtrim dhe falsitet i kulturës gjermane që u turpërua nga Kocebue, që vuri në skenë Sofokleun, Kalderonin madje dhe pjesën e dytë të Faustit të Gëtes dhe që, për shkak të gjuhës së tij të ndyrë dhe stomakut të prishur, nuk diti më se çfarë i pëlqen dhe çfarë e mërzit. Të lumtur janë ata që kanë shije, qoftë kjo edhe një shije e keqe! Dhe jo vetëm i lumtur por dhe i urtë mund të bëhesh falë kësaj cilësie. Prandaj dhe grekët, që në këto gjëra ishin mjaft të hollë, e tregonin të urtin me një fjalë që do të thotë: njeri me **shije**, dhe urtësinë, po aq artistike sa dhe filozofike, e quanin pikërisht "shije" (sofia).

171.

Muzika, fruti i vonë i të gjitha kulturave. - Mes të gjitha arteve që rast pas rasti lulëzuan mbi një terren të caktuar kulturor, në rrethana të caktuara sociale e politike, muzika shfaqet e fundit mes të gjitha bimëve, në vjeshtën dhe venitjen e kulturës së cilës i përket, kur zakonisht fillojnë të duken lajmëtarët e parë dhe shenjat e një pranvere të re. Madje ndonjëherë muzika tingëllon si gjuha e një epoke të shkuar në një botë të re dhe të çuditur, dhe mbërrin tepër vonë. Pikërisht në artin e muzikantëve hollandezë, shpirti i Mesjetës së krishterë gjeti përshtatjen e saj të plotë; arkitektuara e tingujve të tyre është motra e artit gotik, i ardhur më vonë por legjitim dhe në të njëjtën lartësi. Vetëm te muzika e Hendelit kumboi pjesa më e mirë e shpirtit të Luterit dhe e të afërmve me të, elementi i madh heroiko-hebre që lindi gjatë lëvizjes së reformës. Vetëm Mozarti shndërroi në ar **tingëllues** shekullin e Luigjit të Katërmbëdhjetë dhe artin e Rasinit e Klod Lorenit. Vetëm te muzika e Bethovenit dhe Rosinit shekulli i tetëmbëdhjetë këndoi këngën e tij të fundit, shekulli i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

entuziazmit, i idealeve të thyer dhe i lumturisë jetëshkurtër. Kështu, një mik i pamjeve sentimentale mund të thotë se çdo muzikë me të vërtetë domethënëse është një këngë mjelme.

Muzika **nuk** është aspak gjuhë e përgjithshme që sfidon kohërat, siç thuhet shpesh për nder të saj, por i përgjigjet saktësisht një muzike të ndienjës, të zjarrit dhe të mjedisit që mban në vetvete, si ligj të brendshëm, është një kulturë krejt e përcaktuar, e vetme, e lidhur në vend dhe në kohë. Muzika e Palestrinës do të kishte qenë krejtësisht e papranueshme për një grek, dhe anasjelltas, çfarë do të kishte kuptuar Palestrina nga muzika e Rosinit?

Ndoshta edhe muzika jonë më e fundit gjermane, për aq sa sundon dhe dëshiron të sundojë, pas një kohe të shkurtër nuk do të kuptohet më, ngaqë ka rrjedhur nga një kulturë që është në dekadencë të shpejtë - terreni i saj është ajo periudhë reaksioni dhe rimëkëmbjeje në të cilën lulëzoi po aq një farë **katolicizmi i ndienjës** sa dhe një shije për çdo **gjë tradicionale dhe kombëtare** dhe derdhi mbi Europë një erë të përzier. Të dyja këto tendenca të ndijimit, të kuptuara me një forcë të madhe dhe të drejtuara te kufijtë më të largët, më në fund oshëtinë te arti i Vagnerit. Përvetësimi nga ana e Vagnerit e legjendave kombëtare, vënia në përdorim të vet duke i fisnikëruar e Zotave dhe heronjve kaq të çuditshëm të atyre legjendave (që janë pikërisht kafshë të larta grabitqare, me shpërthime në thellësi të shpirtit, me bujari dhe mërzitje nga jeta), jeta e re e shtënë në këto forma të cilave ai u dha veshjen kristiano-mesjetare të një sensualiteti dhe spiritualiteti që të shtangin, gjithë kjo marrje e dhënie që Vagneri bën me subjektet, shpirtërat, figurat dhe fjalët shpjegon qartë **shpirtin** e muzikës **së tij**, sikur kjo, si çdo muzikë, të mos dinte të fliste vetë në mënyrë shumë të qartë. Ky shpirt ndërmerr fushatën e tij **të fundit** të luftës dhe të kundërshtimit kundër shpirtit të racionalizmit, që nga shekulli i tetëmbëdhjetë gulçonte te i nëntëmbëdhjeti, dhe po kështu kundër idesë mbikombëtare të ekzaltimit revolucionar francez dhe kundër utilitarizmit anglo-amerikan në ndërtimin e shtetit dhe të shoqërisë. Po a nuk është evidente që ky rreth idesh e ndienjash, që te Vagneri dhe te dishepujt e tij shfaqet ende i ngjeshur, të ketë marrë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

përsëri forcë prej një kohe të gjatë dhe që kjo protestë e vonshme muzikore bie më së tepërmi në veshët e personave që do të preferonin të dëgjonin tinguj të tjerë dhe të kundërt? Kështu që një ditë ai art i lartë dhe i mrekullueshëm mundet që papritur të bëhet i pakuptueshëm, dhe rrjeta e merimangës e harresa mbund të bien mbi të.

Mbi këtë gjendje gjërash nuk duhet ta lëmë veten të mashtrohemi nga ato oshilacione fluturake qe shfaqen si një reaksion brenda reaksionit, si një depresion momental i valëve brenda lëvizjes së përgjithshme. Ky dhjetëvjeçar i luftërave kombëtare, i dëshmorit të përtejmaleve dhe i shqetësimit socialist mundet që, edhe në kundërgoditjet e tij më të buta, të kontribuojë në një lavdi të menjëhershme të artit, megjithatë pa iu dhënë një garanci për të "patur një të ardhme" dhe as për të "patur të ardhme". Pikërisht te thelbi i muzikës frutat e të korrave të kulturës së madhe bëhen shpejt të pashije dhe prishen më shpejt se frutat e artit plastik apo se ata të pjekur në pemën e shkencës. Mes gjithë prodhimeve të sensit artistik njerëzor, **mendimet** janë më të fortët e që ruhen më mirë.

172.

Poetët nuk janë më edukues. - Edhe pse mund të tingëllojë e çuditshme në epokën tonë, ka patur poetë dhe artistë shpirti i të cilëve ishte më i lartë se pasionet, se përpëlitjet e tyre dhe se joshja e tyre, dhe për këtë arsye e gjenin gëzimin në subjekte më të pastër, në njerëz më të denjë, në ndërthurjet e në zgjidhjet më të buta. Nëse artistët e mëdhenj të sotëm janë më tepër çlirues të vullnetit dhe, në disa rrethana, pikërisht për këtë arsye janë edhe çlirues të jetës, ata ishin prangosës të vullnetit, shndërrues kafshësh, krijues njerëzish dhe mbi të gjitha formues, modelues dhe vazhdues të jetës, ndërkohë që lavdia e së tashmes gjendet te zhveshja, te thyerja e vargonjve, te shkatërrimi. Grekët e lashtë kërkonin nga poeti që ai të ishte edukues i të rriturve. Po si do të turpërohej sot një poet nëse do të kërkohej kjo prej tij, prej tij që nuk është dot as edukues i vetes së vet e kështu nuk bëhet dot një poemë e mirë, një krijesë e bukur, por në rastin më

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të lumtur bëhet, si ta themi, grumbulli i frikshëm e tërheqës i rrënojave të një tempulli dhe në të njëjtën kohë një shpellë lakmish, e mbuluar, si një rënojë, me lule, bimë me gjemba, barëra helmues, që banohet dhe frekuentohet nga gjarpërinj, krimba, merimanga dhe zogj, objekte të refleksioneve të trishtuara mbi faktin se sot ajo që është më fisnikja dhe e çmueshmja duhet të paraqitet kështu, në mënyrën e një rrënoje, pa të shkuarën dhe të ardhmen e përsosmërisë.

173.

Vështrim përpara dhe pas. - Një art i cili **vërshon** nga Homeri, Sofokleu, Teokriti, Kalderoni, Rasini, Gëtja, si **tejkalimi** i çuarjes së një jete të urtë dhe harmonike, është ideja e drejtë te e cila do të kapemi vetë ne kur të jemi bërë më të urtë dhe më të harmonishëm dhe jo ai vërshim barbar, edhe pse joshës, gjërash të zjarrta e shumëngjyrëshe jashtë një shpirti të pazbutshëm dhe kaotik që ne një herë e një kohë, kur ishim të rinj, e mbanim për art. Por kuptohet vetvetiu se në disa periudha të jetës një art me mbitensione, me emocione, me përjashtime nga rregulli, nga monotonia, nga thjeshtësia, nga llogjika, është një nevojë e domosdoshme të cilës artistët **duhet** t'i përgjigjen, me qëllim që shpirti i këtyre periudhave të jetës të mos shfrejë nëpër rrugë të tjera, me çdo lloj teprimesh e çrregullimesh. Kështu që të rinjtë, sa më shumë të mbushur me jetë që të jenë dhe të mos u vijë keq për gjë tjetër **më shumë** se për mërzinë, si dhe gratë që nuk e kanë një punë të mirë që tu zërë shpirtin, kanë nevojë për këtë art prej rrëmuje joshëse. Shumë më me forcë ndizet dëshira e tyre për një kënaqësi pa ndryshime, për një lumturi pa narkozë e pa dehje.

174.

Kundër artit të veprave të artit. - Arti duhet para së gjithash të **zbukurojë** jetën, kështu të na bëjë vetë ne të durueshëm dhe mundësisht të pëlqyeshëm për të tjerët. Me këtë detyrë para syve, ai na ndryshon dhe na frenon, krijon format e raporteve sociale, lidh të pa edukuarit me ligjet e mirësjelljes, të pastërtisë, të njerëzillëkut, të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të folurit e të heshtjes në kohën që duhet. Pastaj arti duhet të **fshehë** ose të **shndërrojë** gjithçka është e shëmtuar, gjithçka që shkakton dhembje, tmerr, neveri, dhe pavarësisht gjithë përpjekjeve shpërthen përsëri, në përputhje me origjinën e natyrës njerëzore; veçanërisht duhet të sillet kështu në lidhje me pasionet, dhimbjet dhe ankthet e shpirtit dhe në atë që është pashmangshërisht apo pathyeshmërisht e shëmtuar, të nxjerrë në pah anën më **domethënëse**. Pas kësaj detyre të madhe, madje të stërmadhe të artit, i ashtuquajturi art i vërtetë, ai i **veprave të artit**, është vetëm një **plotësues**. Një njeri që ndien te vetja një tepri forcash të tilla zbukuruese, fshehëse dhe shdërruese, si përfundim do të kërkojë të çlirohet nga kjo tepricë duke krijuar vepra arti, dhe po kështu, në disa rrethana, një popull i tërë. Por sot zakonisht arti niset nga fundi, kapemi pas bishtit të tij dhe themi se arti i veprave të artit është thelbi, se duke u nisur prej tij jeta duhet të përmirësohet dhe shndërrohet - sa të çmendur që jemi! Nëse e fillojmë drekën duke ngrënë frutat dhe shijojmë ëmbëlsirë pas ëmbëlsire, çfarë mrekullie qenka që prishim stomakun madje dhe oreksin për drekën e mirë, të fortë e të ushqyeshme tek e cila na fton arti!

175.

Vazhdimi i artit. - Në ç'mënyrë, në thelb, vazhdon sot të ekzistojë një art i veprave të artit? Në këtë, se shumica e atyre që kanë orë të lira (dhe vetëm për këta është një art i tillë) nuk besojnë se mund të kalojnë kohën e tyre pa muzikë, pa frekuentuar teatro dhe galeri, pa lexuar romane e poema. Po të supozojmë se këta mund t'i **shkëputim** nga këto kënaqësi, ata ose nuk do ta dëshironin më me kaq zjarr pushimin, dhe do ta bënin **më të rrallë** pamjen e të pasurve, duke nxitur zilinë (kjo që do të ishte një fitim i majmë për qëndrueshmërinë e shoqërisë), ose do ta kishin ende pushimin por do të mësonin të **meditonin**, gjë me të cilën nund të mësohesh e të çmësohesh, të meditonin për shembull mbi punën e tyre, mbi lidhjet e tyre, mbi gëzimet që mund të siguronin. Që të gjithë, përjashto artistët, do të kishin kështu përfitimin e vet në të dy rastet.

Është e sigurt se një lexues plot me gjykim dhe me forcë do të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mund të bënte këtu një vërejtje të mirë. Njerëzit e trashë dhe dashakeqët le ta marrin vesh një herë e mirë se këtu, si dhe herë të tjera në këtë libër, për autorin ka rëndësi pikërish vërejtja dhe se aty mund të lexohen shumë gjëra edhe nga ato që nuk janë shkruar.

176.

Përkthyesi i Zotave. - Poeti shpreh opinionet universale më të larta që një popull ka, është përkthyesi dhe fyelli i tij, por falë metrikës dhe gjithë mjeteve të tjera të artit, i shpreh në një mënyrë që populli i quan si diçka krejtësisht të re dhe të mrekullueshme dhe beson me gjithë seriozitetin e tij se poeti na qenka përkthyesi i Zotave. I pështjellë në retë e krijimit, poeti vetë e harron se prej nga rrjedh gjithë urtësia e intelektit të tij, nga babai dhe nga nëna, nga mësuesit dhe nga librat e çdo lloji, nga rruga dhe veçanërisht nga priftërinjtë, vetë arti i tij e ngatërron dhe ai beson vërtet, në kohëra të padjallëzuara, se një Zot flet nëpërmjet tij, se ai krijon gjatë gjëndjes së ndriçimit fetar, ndërkohë që thotë vetëm ato që ka mësuar, urtësinë popullore dhe çmendurinë popullore së bashku. Kështu, për sa kohë që poeti është realisht **vox populi**, ai konsiderohet si **vox dei**.

177.

Ajo që çdo art dëshiron të arrijë por nuk mundet. - Detyra më e rëndë dhe e fundit e artistit është ajo e paraqitjes së të pahulumtueshmes, të asaj që pushon brenda vetes, që është e lartë, e thjeshtë, shumë e huaj për çdo tërheqje të veçantë, prandaj përvijimet më të larta të përsosmërisë morale refuzohen nga artistët më të dobët si skica jo artistike, sepse për ambicjen e tyre është tepër e dhimbshme pamja e këtyre frutave: këto fruta shkëlqejnë para tyre nga degët më të larta të arteve, por këtyre artistëve iu mungon shkalla, guximi dhe praktika për të guxuar që të ngrihen aq në lartësi. Në vetvete është e mundur të jesh një Fidia **poet**, por duke marrë parasysh forcën moderne dhe pothuaj vetëm në këtë kuptim që për Zotin asgjë nuk është e pamundur. Edhe dëshira e një Klod Loreni poet është sot një mungesë modestie, për sa mund të aspirojë zemra. Në paraqitjen

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

e njeriut **të fundit**, apo **të njeriut më të thjeshtë dhe njëkohësisht më të plotë**, deri tani nuk ka qenë asnjë artist i njëjtë me tjetrin, po ndoshta grekët, te **ideali i Paladit**, e hodhën vështrimin më larg se gjithë njerëzit që kanë jetuar deri më sot.

178.

Arti dhe përtëritja. - Lëvizjet prapa në histori, të ashtuquajturat kohët e përtëritjes, që kërkojnë t'i japin jetë të re një gjendjeje shpirtërore dhe shoqërore që ka ekzistuar **më parë**, dhe të cilave iu duket realisht se ia dalin mbanë një rizgjimi të beftë të të vdekurve, mbartin joshjen e kujtimeve sentimentale, të dëshirës nostalgjike të asaj që pothuajse ka humbur, të përqafimit të shpejtë të një lumturie që zgjat pak minuta. Për shkak të këtij thellimi të çuditshëm të shpirtit, arti dhe poezia gjejnë një terren natyral pikërisht në këto kohë ikanake e thuajse triumfuese, ashtu si rriten nëpër shpatet e thiktë të maleve barërat më të butë e më të rrallë. Kështu, një artist më shumë se i mirë shtyhet, pa u kujtuar, drejt mendimeve të përtëritjes në politikë dhe në shoqëri dhe me dorën e vet përgatit për vete një qoshe dhe një kopësht të vogël të qetë, ku më pas do të mbledhë përreth vetes mbeturinat njerëzore të asaj epoke historike që për të është e dashur, dhe do të rregullojë muzikën e vet para të vdekurve, gjysmë të vdekurve dhe të rraskapiturve, ndoshta me suksesin që tashmë e treguam, të përtëritjes për një farë kohe të shkurtër të të vdekurve.

179.

Lumturia e epokës. - Për dy arsye epoka jonë duhet konsideruar si e lumtur. Në krahasim me **të shkuarën** ne shijojmë të gjitha kulturat dhe prodhimet e tyre dhe ushqehemi me gjakun më të pastër të të gjitha kohërave, jemi ende mjaft afër magjisë së forcave, nga barku i të cilave lindën ato kultura, kështu qe mundemi tu nënshtrohemi atyre përkohësisht me gëzim e me drithërimë. Ndërsa kulturat e mëparshme mund të shijonin vetëm veten e tyre dhe nuk mund të vështronin përtej vetes së tyre, sikur të ishin mbuluar me një kambanë pak a shumë opake nga e cila mund të binte mbi to drita

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

por jo vështrimi, i pazoti për ta përshkuar kambanën. Në krahasim me **të ardhmen**, na çelet për herë të parë në histori vështrimi i mrekullueshëm mbi qëllime njerëzisht universale, që përqafojnë gjithë tokën e banuar. Në të njëjtën kohë ndihemi të vetëdijshëm për forcën e nevojshme për të marrë në dorë pa mendjemadhësi këtë detyrë të re, pa ndierë nevojën për mbështetje mbinatyrore. Po, por edhe në rast se ndërmarrja jonë dështon, ose nëse i kemi vlerësuar si shumë të larta forcat tona, në çdo rast nuk duhet tu japim llogari të tjerëve por veç vetes tonë - njerëzimi mundet që tani e tutje të bëjë vetë atë që do.

Sigurisht, ekzistojnë bletë të çuditshme njerëzore që në kupën e të gjitha gjërave dinë të thithin gjithnjë vetëm atë që është më e hidhur dhe më e dhimbshme, dhe në të vërtetë, të gjitha gjërat përmbajnë në vetvete diçka nga ky jo-mjaltë. Këta le të mendojnë sipas mënyrës së tyre për lumturinë e përshkruar të epokës sonë dhe le të vazhdojnë të ndërtojnë zgjoin e zymtisë së tyre.

180.

Një vizion. - Leksionet e mësimit dhe të vëzhgimit për njerëzit e rritur, të pjekur dhe tepër të pjekur në ditët e sotme, pa detyrim, por të frekuentuara nga secili sipas urdhëresës së zakoneve, kishat të konsideruara si vendet më të denja e më të pasura me kujtime për mbledhje të tilla, në një farë mënyre një solemnitet i përditshëm për të celebruar dinjitetin e arritur e të arritshëm të arsyes njerëzore, një lulëzim i ri dhe i plotë, një harlisje e idealit të mësimdhënies ku prifti, artisti dhe mjeku, i dituri dhe i urti do të ngatërroheshin, ashtu si virtytet e tyre individuale do të duhej të shfaqeshin si virtyte të përgjithshme në vetë mësimdhënien dhe në paraqitjen e këtij - ky është vizioni im, i cili më kthehet gjithnjë, dhe që më bën te besoj vendosmërisht se ai ka ngritur një cep të vellos së të ardhmes.

181.

Edukim, shtrembërim. - Pasiguria e jashtëzakonshme në gjithë fushën e edukuimit, nga i cili sot çdo njeri i pjekur provon ndienjën

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

se edukatori i tij i vetën ka qenë rasti, fakti se programet dhe metodat edukative sillen si erëtreguesa, shpjegohet me faktin se sot fuqitë kulturore **më antike** dhe **më të reja** preferojnë më mirë të dëgjohen se të kuptohen, pothuajse sikur të ndodheshin në një asamble popullore, dhe dëshirojnë me çdo kusht të tregojnë me zërin dhe me thirrjen e tyre se ato **ende ekzistojnë** ose **tashmë ekzistojnë**. Arsimtarët dhe edukatorët e varfër nga kjo rrapëtimë e çmendur në fillim shurdhohen, pastaj heshtin e budallallepsen dhe lënë gjithçka të kalojë mbi kokën e tyre, ashtu siç lënë gjithçka të kalojë mbi kokat e nxënësve të tyre. Ata vetë nuk janë të edukuar, si mund të edukojnë të tjerët? Nuk janë trungje të rritura tepër, e plot me lëngje. Kush dëshiron të mbështetet te ata duhet të shtrembërohet e përkulet dhe të përfundojë duke u dukur i shtrembër dhe i shëmtuar edhe ai.

182.

Filozofët dhe artistët e epokës. - Brutalitet dhe ftohtësi, afsh dëshirash, shterpësi në zemër - kjo ngjashmëri e pështirë gjendet te pamja e shoqërisë më të lartë europiane të sotme. Prandaj autori beson se do të arrijë shumë nëse me artin e tij, **përbri** afshit të dëshirave, arrin të ndezë edhe zjarrin e zemrës. Dhe po kështu filozofi nëse, përbri ftohtësisë së zemrës që ai ka të përbashkët me epokën e tij, arrin të ftohë me gjykimet e tij mohuese ndaj botës, zjarrin e dëshirave brenda vetes dhe brenda kësaj shoqërie.

183.

Mos u bëj, po nuk ishte nevoja, ushtar i kulturës. - Më në fund, më në fund po mësohet ajo që ishte aq e dëmshme ngaqë është injoruar gjatë viteve të rinisë, që më parë duhet **bërë** ajo që është e përsosur, dhe pastaj të **kërkohet** ajo që është e përsosur, cilido qoftë emri nën të cilin mund të gjendet, se përkundrazi duhet shmangur menjëherë gjithçka është e keqe dhe mediokre, **pa e luftuar**, dhe se tashmë dyshimi mbi mirësinë e një gjëje, i cili buron menjëherë te ai që e ka shijen të ushtruar mirë, duhet të jetë për ne një argument kundër asaj dhe një arsye për ta shmangur krejtësisht, pavarësisht

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

rrezikut që mund të ngatërrohemi mbi të si dhe të ngatërrojmë gjërat e mira që kuptohen me vështirësi me gjërat e këqija dhe të papërsosura. Vetëm ai që nuk mund të bëjë asgjë më të mirë duhet të sulmojë gjërat e turpshme të botës si një ushtar i kulturës. Por ruajtja dhe mësimi i kulturës shkojnë drejt rrënimit nëse ata të tjerët duan të marrin armët dhe, me shqetësime, netë pa gjumë dhe ëndërra të këqia, e shndërrojnë në një shqetësim të kobshëm paqen e prirjes së tyre dhe të shtëpisë së tyre.

184.

Si duhet treguar historia e natyrës. - Historia e natyrës, duke qenë historia e luftës dhe e fitores së forcës morale dhe shpirtërore në luftën kundër frikës, imagjinatës, përtacisë, besytnisë, çmendurisë, duhet treguar në mënyrë të tillë që të gjithë ata që e dëgjojnë të tërhiqen në mënyrë të parezistueshme drejt synimit të shëndetit dhe drejt lulëzimit të shpirtit dhe të trupit, drejt ndienjës së gëzueshme të të qenit trashëgimtar dhe vazhdues i asaj që është njerëzore, dhe drejt një nevojë gjithnjë e më fisnike për të marrë persipër gjëra të tilla. Deri tani ajo nuk ka gjetur gjuhën e saj të duhur, sepse artistët gojëtarë dhe shpikës të termave të rinj (këtu ndihet nevoja për ta) nuk dinë si ta heqin qafe një lloj mosbesimi ndaj historisë natyrore dhe mbi të gjitha nuk duan të mësojnë me rrënjë asgjë nga ajo. Duhet tua njohim meritën anglezëve se ata në manualet e tyre të shkencave natyrore për shtresat më të ulëta të popullit kanë bërë hapa të mrekullueshëm drejt atij ideali, dhe për këtë qëllim, ato manuale janë hartuar nga dijetarët e tyre më të shquar, pra nga natyra të kompletuara dhe të bollshme dhe jo, siç ndodh tek ne, nga mediokriteti i kërkimit shkencor.

185.

Gjenialiteti i njerëzimit. - Nëse gjenialiteti, sipas vrojtimit të Shopenhauerit, konsiston te të kujtuarit në mënyrë të koordinuar dhe të gjallë të gjithë asaj që jetohet e që është jetuar, te përpjekja e kryer për të njohur të gjithë evolucionin historik, përpjekje e cila gjithnjë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ngre më lart epokën tonë përmbi gjithë të mëparshmet dhe ka shkatërruar për herë të parë muret e vjetër që ndanin natyrën nga shpirti, njeriun nga kafsha, moralin nga fizika, atëherë do të mund të kërkohej një përpjekje drejt gjenialitetit të njerëzimit në kompleksitetin e tij. Historia e plotë, e rimenduar nga njeriu, do të ishte ndërgjegja kozmike.

186.

Kulti i kulturës. - Disa shpirtrave të mëdhenj u është dhënë si shtesë shkurajimi tepër njerëzor i natyrës së tyre, i verbërisë së tyre, i shtrembërimeve të tyre, i mungesës së masës, me qëllim që ndikimi i tyre i fuqishëm, madje tepër i fuqishëm, të frenohet nga mosbesimi që ngjallin këto cilësi. Sepse sistemi i gjithë asaj që i duhet njerëzimit për të vazhduar të ekzistojë është kaq i gjerë dhe kërkon forca kaq të ndryshme dhe të shumta saqë për çdo përparim **të njëanshëm**, qoftë të shkencës apo të shtetit, të artit apo të tregëtisë, te të cilët këta individë synojnë, njerëzimi si një i tërë duhet të vuajë një shlyerje të rëndë. Ka qenë gjithnjë një fatkeqësi e madhe për kulturën kur u adhuruan njerëzit. Në këtë kuptim mund të pranohen rregullat e ligjit mozaik, që ndalon të kesh Zota të tjerë pranë Zotit. Kultit të gjeniut dhe të forcës duhet t'i vendosim gjithnjë pranë kultin e kulturës, si plotësim dhe ilaç, i cili edhe asaj që është materiale, meskine, e ulët, e njohur keq, e dobët, e papërsosur, e njëanshme, mediokre, false, e sipërfaqshme, e deri dhe asaj që është e keqe dhe e rrezikshme, di tu bashkangjisë një dinjitet të arsyeshëm dhe di të tregojë se **e gjithë kjo është e nevojshme**; meqë harmonia dhe zhvillimi i gjithë asaj që është njerëzore, e arritur me përpjekje të mahnitshme dhe me raste fatlumë, po aq vepra e ciklopëve dhe e milingonave sa dhe ajo e gjeniut, nuk duhet të shkojë më dëm. Si do të mund t'ia bëjmë pa patur bazën themelore, në përgjithësi të thellë dhe shpesh të pasigurt, pa të cilën melodia nuk mund të jetë melodi?

187.

Bota e vjetër dhe gëzimi. - Njerëzit e botës së vjetër dinin më mirë t'i **sillnin gëzim vetes**: ne dimë ta **turbullojmë veten më**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pak. Ata kërkonin gjithnjë mundësi të reja për tu ndier mirë dhe zhvillonin festa, me gjithë pasurinë e tyre të mendjemprehtësisë dhe të gjykimit. Ndërsa ne ia përkushtojmë shpirtin tonë zgjidhjes së problemeve që synojnë më shumë të na çlirojnë nga dhimbja dhe të eleminojnë shkaqet e pakënaqësisë. Përsa i përket njerëzimit që vuan, të lashtët kërkonin të harronin ose ta kthenin në ndonjë farë mënyre ndijimin në drejtimin e këndshëm, duke kërkuar ta ndreqnin me ilaçe qetësuese, ndërsa ne sulmojmë shkaqet e së keqes dhe në përgjithësi preferojmë të veprojmë në drejtimin profilaktik.Ndoshta ne ndërtojmë vetëm themelet mbi të cilat më vonë njerëzit do të rindërtojnë tempullin e gëzimit.

188.

Muzat gënjeshtare. - "Ne marrim shumë vesh nga gënjeshtrat" - kështu këndonin një ditë Muzat, kur iu shfaqën Hesiodit. Arrihet në zbulime thelbësore kur konsiderohet artisti si gënjeshtar.

189.

Si mund të jetë një paradoks Homeri. - Nuk ka asgjë më të guximshme, më të tmerrshme, më të pabesueshme, asgjë që ndriçon si një diell dimri mbi fatin njerëzor më shumë se ky mendim që gjendet te Homeri:

"Zotat e morrën vendimin dhe urdhëruan **vdekjen** e **njerëzve, me qëllim që brezat më të vonë të krijojnë një këngë**".

Pra, ne vuajmë dhe vdesim që poetëve të mos u mungojë **lënda**, dhe pikërisht këtë caktuan Zotat e Homerit, të cilëve iu duket se zbavitjet e brezave të ardhshëm kanë shumë rëndësi ndërkohë që nuk kanë fare rëndësi për ne njerëzit e kohës. Si i erdhën në kokë ide të tilla një greku?

190.

Justifikim i ekzistencës pas vdekjes. - Shumë ide kanë hyrë në botë si gabime dhe fantazma, por u bënë të vërteta sepse më vonë njerëzit iu mbivendosën atyre një mbishtesë reale.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

191.

Pro-ja dhe Kundra janë të nevojshme. - Ai që nuk e ka kuptuar se çdo njeri i madh duhet jo vetëm të inkurajohet por edhe, nga dashuria për mirëqenien e përgjithshme, të luftohet, sigurisht që është ende një fëmijë i rritur, ose është edhe ky një njeri i madh.

192.

Padrejtësia e gjeniut. - Gjeniu është jashtëzakonish i padrejtë kundrejt gjenive, nëse ata janë bashkëkohas të tij. Nga njëra anë beson se nuk ka nevojë për ta dhe prandaj i konsideron në përgjithësi si një gjë të tepërt, sepse ai është ajo gjë që ekziston edhe pa ata, nga ana tjetër ndikimi i tyre kundërshton pasojat e vrullit **të tij** elektrik, prandaj i quan ata madje dhe **të dëmshëm**.

193.

Fati më i keq i një profeti. - Ai punoi njëzet vjet për të bindur bashkëkohasit e vet për idetë e tij. Më në fund ia doli mbanë, por ndërkohë edhe kundërshtarët e tij ia dolën mbanë: ai vetë nuk ishte më i bindur për idetë e tij.

194.

Tre mendimtarë janë baraz me një merimangë. - Në çdo sekt filozofik, tre mendimtarë vijnë njëri pas tjetrit sipas kësaj radhe: i pari lind, duke i nxjerrë nga vetja e vet, lëngun dhe farat, i dyti tërheq prej aty fije dhe end një rrjetë artificiale, i treti u zë pusi viktimave në mes të kësaj rrjete, viktimave që ngatërrohen aty, dhe kërkon të jetojë nga filozofia.

195.

Raportet me autorët. - Kur frekuenton një autor, është po aq mënyrë e keqe kur e kap atë për hunde sa dhe kur e kap për brirësh, pasi çdo autor ka brirët e tij.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

196.

Goditje e dyfishtë. - Errësimi i mendimit dhe ekzaltimi i ndjenjës janë kaq shpesh të lidhura me vullnetin pa skrupuj për të arritur me të gjitha mjetet dhe për të nxjerrë në pah vetëm veten tënde, sa dhe ndihma e sjellshme, butësia dhe mirësia janë të lidhura me instinktin e qartësisë dhe të pastërtisë të mendimit, me maturinë dhe brendinë e ndienjës.

197.

Ajo që lidh e ajo që ndan. - Vallë a nuk gjendet në kokë ajo që lidh njerëzit, ose kuptimi i asaj që është mallëngjyese, e dobishme apo e dëmshme, dhe në zemër ajo që i ndan, ose zgjedhja e verbër dhe ecja kuturu në dashuri dhe në urrejtje, përkushtimi ndaj njërit në kurriz të të gjithëve dhe përçmimi, që rrjedh nga kjo, i dobisë së përgjithshme?

198.

Qitës dhe mendimtarë. - Ka qitës të çuditshëm të cilët, edhe pse nuk e kanë goditur dot shenjën, e braktisin vendin e qitjes me krenarinë e fshehtë se në çdo rast e kanë dërguar plumbin tepër larg (tepër më tutje se shenja), ose se kanë goditur jo shenjën por diçka tjetër. Ka edhe mendimtarë të këtij lloji.

199.

Nga dy anët. - Jemi armiqësorë ndaj një tendence dhe ndaj një lëvizjeje inelektuale kur jemi superiorë dhe përçmojmë qëllimin e saj, ose kur qëllimi i saj është tepër i lartë dhe i padukshëm për syrin tonë, ose kur kjo lëvizjë është më superiore se ne. Kështu një parti mund të luftohet nga të dyja anët, nga lart dhe nga poshtë, dhe jo rrallë sulmuesit arrijnë në përfundimin, nga urrejtja e përbashkët, se ka një lidhje mes tyre, gjë që është më e pështirë se gjithë ajo që ata urrejnë.

200.

Origjinale. - Jo fakti i shikimit për herë të parë të një gjëje të re, por ai i shikimit **si të re** të një gjëje të vjetër, të njohur

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

prej kohësh, të parë e të riparë nga të gjithë, i dallon mendjet realisht origjinale. Zbuluesi i vërtetë është zakonisht ai fanatiku vulgar dhe pa shpirt që mban emrin: rast.

201.

Gabimi i filozofëve. - Filozofi beson se vlera e filozofisë së tij gjendet te kompleksi, tek ndërtesa, por pasardhësit e gjejnë atë vlerë te guri me të cilin ai ndërtoi dhe me të cilin, që atëherë e deri tani, ndërtohet ende dhe më mirë, pra te fakti se ajo ndërtesë mund të rrëzohet e **megjithatë** ka **ende** vlerë si material.

202.

Motoja e shpirtit. - Motoja e shpirtit është epigrama mbi vdekjen e një ndjenje.

203.

Në çastin që paraprin zgjidhjen. - Te shkencat ndodh çdo ditë dhe çdo orë që dikush ndalet befas para zgjidhjes, i bindur se përpjekja e tij ishte krejtësit e kotë, ngjashëm me një njeri që, duke kërkuar të zgjidhë një lëmsh, heziton në çastin kur ky është më afër për tu zgjidhur, sepse pikërisht atëherë ai i ngjan më shumë një nyjeje.

204.

Të shkosh mes fanatikëve. - Njeriu mendimtar dhe i sigurt për intelektin e tij mund të shkojë me sukses për rreth dhjetë vjet mes qenieve imagjinare dhe në këtë zonë të nxehtë të braktisë një farë çmendurie. Kështu ai ka bërë një copë të mirë rruge për të arritur më në fund te ai kozmopolitizëm i shpirtit që mund të thotë pa paragjykime: "asnjë gjë shpirtërore nuk është e huaj për mua".

205.

Ajër i gjallë. - Më e mira dhe më e shëndetshmja gjë te shkenca, ashtu si te malet, është ajri i gjallë që fryn te ato. Ata me shpirt të butë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

(si artistët) ndjejnë neveri dhe e përgojojnë shkencën për shkak të këtij ajri.

206.

Pse të diturit janë më fisnikë se artistët. - Shkenca ka nevojë për natyra **më fisnike** se poezia: ato duhet të jenë më të thjeshta, më pak ambicioze, më tolerante, më të heshtura, të mos e mendojnë aq shumë lavdinë, dhe të harrojnë ato gjëra që rrallë për sytë e shumicës duken të denja për një sakrificë të tillë të personalitetit. Kësaj i shtohet një dëm tjetër për të cilin ato janë të vetëdijshme: lloji i punës së tyre, kërkesa e vazhdueshme e një thjeshtësie e dobëson **vullnetin** e tyre, zjarri nuk mbahet me aq intensitet si te vatra e natyrave poetike dhe prandaj ato, qysh gjatë viteve të rinisë, i humbin më shpesh se të tjerat forcën e tyre më të lartë, lulet e tyre dhe siç e thamë, e **njohin** këtë rrezik. Në të gjitha rrethanat ato **duken** më pak të afta sepse shkëlqejnë më pak, dhe mbahen për më pak nga sa janë.

207.

Çfarë gjëje errëson mëshira. - Njeriut të madh i jepen si dhuratë, në kohërat e mëvonshme, të gjitha cilësitë dhe virtytet e shekullit të tij, dhe kështu çdo gjë e mirë vazhdimisht **errësohet** nga mëshira, e cila e shikon si një figurë të shenjtë te e cila mbështeten dhe varen dhurata kushtimore të çdo lloji, derisa figura të mbulohet dhe të fshihet nga dhuratat dhe duke filluar që atëherë ai është më shumë një objekt besimi sesa soditjeje.

208.

Kokëposhtë. - Kur ne kthejmë të vërtetën kokëposhtë, zakonisht nuk vëmë re se edhe koka jonë nuk gjendet atje ku duhet të gjendej.

209.

Origjina dhe dobia e modës. - Kënaqësia e dukshme që provon **individi** për veten duke vështruar formën e vet nxit imitimin dhe krijon pak nga pak formën e **të shumtëve**, pra modën. Këta të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shumtë duan, nëpërmjet modës, të arrijnë me formën pikërisht atë kënaqësi të dobishme për veten dhe e arrijnë. Nëse merret parasysh sa shkaqe për të patur frikë dhe për tu fshehur nga frika ka çdo njeri dhe se si tre të katërtat e energjisë dhe dëshirës së tij të mirë mund të paralizohen dhe të bëhen jo të frutshme nga këto shkaqe, duhet t'i jemi shumë mirënjohës modës pasi ajo çliron ato tre të katërta nga zinxhirët, shkakton besim në vetvete si dhe një takim të ndërsjellë miqësor të atyre që ndihen të lidhur mes tyre me ligjet e vetë modës. Edhe ligjet budallaqe i japin liri shpirtit, me kusht që shumica tu jetë nënshtruar atyre.

210.

Ata që zgjidhin gjuhët. - Vlera e shumë njerëzve dhe e shumë librave bazohet vetëm mbi veçorinë e tyre se ata e detyrojnë secilin të shprehë atë që është më e fshehtë, më intime: ata zgjidhin gjuhët dhe janë leva edhe për dhëmbët më të mbyllur. Edhe shumë ngjarje dhe punë të liga, që në dukje ekzistojnë vetëm si mallkim për njerëzimin, kanë po atë vlerë dhe atë dobi.

211.

Shpirtëra të shfrenuar. - Kush mes nesh do të guxonte të quhej një shpirt i lirë, nëse nuk do të donte të nderonte sipas mënyrës së tij ata njerëz te të cilët ky emër është ngjitur si një **sharje**, duke hequr nga supet e tyre një pjesë të ngarkesës të dëmit publik dhe të poshtërimit? Por pikërisht ne do të mund të quhemi me gjithë seriozitetin "shpirtëra të shfrenuar" (dhe pa sfida krenare ose bujare) sepse ndjejmë vrapin drejt lirisë si instiktin më të fotë të shpirtit tonë dhe, në dallim me intelektet e vënë nën fre dhe të rrënjosur në mënyrë të qëndrueshme, e shikojmë idealin tonë thuajse te një endacakëri intelektuale, për të përdorur një shprehje modeste dhe thuajse denigruese.

212.

Po, favori i Muzave! - Ajo që Homeri thotë mbi këtë çështje të prek drejt e në zemër, aq e tmerrshme është: "Muza e donte me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

gjithë zemër dhe i kishte dhënë të mirën dhe të keqen, meqënëse i mori sytë dhe i dha këngën e ëmbël". Ky është një tekst që për mendimtarët nuk ka fund. Ajo jep të mirën dhe të keqen, kjo është mënyra e saj e të dashurit përzemërshisht! Le të na i shpjegojë dikush në veçanti përse ne mendimtarët dhe poetët **duhet** të japim **sytë** tanë.

213.

Kundër studimit të muzikës. - Edukimi artistik i syrit duke filluar që nga fëmijëria, nëpërmjet vizatimit e pikturës, skicave dhe peisazheve, paraqitjes së personave dhe ngjarjeve, sjell me vete përfitimin e paçmueshëm për jetën se e bën syrin **të mprehtë, të qetë** dhe **mbrojtës** në vëzhgimin e njerëzve dhe gjendjeve. Nga edukimi artistik i veshit nuk rrjedh një avantazh i tillë dytësor. Prandaj në përgjithësi shkollat popullore bëjnë mirë që preferojnë artin e syrit para atij të veshit.

214.

Zbuluesit e fjalëve të fëlliqura. - Shpirtërat e hollë, për të cilët asgjë nuk është më e huaj sesa një fjalë e fëlliqur, shpesh, pas bredhjesh të gjata nëpër shtigjet e maleve, zbulojnë një, dhe nga kjo provojnë një gëzim të madh, me mrekullinë për jo të hollët.

215.

Morali i të diturve. - Një përparim i rregullt dhe i shpejtë i shkencave është i mundur vetëm nëse çdo i ditur nuk do të jetë aq **mosbesues** sa të shqyrtojë të gjitha llogaritë dhe pohimet e të tjerëve në fusha që për të janë të huaja. Por kushti për këtë është ky, që secili në fushën e tij të ketë konkurentë **jashtëzakonisht mosbesues** dhe që t'ia shohin mirë gishtat. Nga ky afrim i "jo tepër mosbesuesit" me "jashtëzakonisht mosbesuesin" lind drejtësia në republikën e të diturve.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

216.

Shkaku i shterpësisë. - Ka shpirtëra tepër të talentuar të cilët mbeten përjetë shterpë vetëm se, nga dobësia e temperamentit, janë tepër të paduruar për të pritur barrën e tyre.

217.

Bota e përmbysur e lotëve. - Pakënaqësitë e shumta që iu shkaktojnë njerëzve kërkesat e kulturës së lartë përfundojnë duke kthyer aq kokëposhtë natyrën saqë njeriu zakonisht sillet në mënyrë të ngurtë dhe të palëvizshme dhe nuk i mbeten lotë veçse për në rastet e rralla të lumturisë, madje shumë duhet të qajnë edhe nga mungesa e thjeshtë e dhimbjes: zemra e tyre rreh më shumë vetëm në lumturi.

218.

Grekët si përkthyes. - Kur flasim për grekët, në mënyrë të pavullnetshme flasim në të njëjtën kohë për të sotmen dhe për të djeshmen. Historia e tyre, e njohur në mënyrë universale, është një pasqyrë e ndritshme e cila reflekton gjithnjë diçka që nuk gjendet në vetë pasqyrën. E përdorim lirinë e të folurit për ta që të bëjmë të tjerët të heshtin, që vetë grekët të thonë diçka në veshin e lexuesit të arsyeshëm. Kështu grekët ia bëjnë më të lehtë njeriut modern komunikimin e shumë gjërave të vështira për tu komunikuar dhe të denja për tu mendituar.

219.

Për karakterin që fituan grekët. - Ne, nga qartësia e famshme, nga transparenca, thjeshtëria dhe rregulli, nga natyrshmëria e kristaltë dhe në të njëjtën kohë nga arti i kristaltë i veprave greke, e lëmë veten të bindemi dhe të besojmë lehtësisht se e gjithë kjo iu dha grekëve si dhuratë, se ata për shembull nuk do të mund të kishin bërë gjë tjetër veçse të shkruanin mirë, siç thotë një herë Lihtenbergu. Por nuk ka gjë më të nxituar dhe të pabazë se kjo. Historia e prozës nga Gorxhia deri tek Demosteni tregon një punë dhe një luftë për të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dalë nga errësira, nga e mbingarkuara, nga e shpëlara në dritë, aq sa të kujtohet mundimi i heronjve që deshën të hapnin rrugët e para përmes pyjeve e kënetave. Dialogu i tragjedisë është **fakti** i vërtetë i dramaturgëve, për nga qartësia dhe saktësia e vet e jashtëzakonshme, ndërkohë që populli ishte prirur në mënyrë fanatike nga simboli dhe aludimi, dhe ishte edukuar pikërisht me këtë nga lirika e madhe korale, ashtu siç është fakti se Homeri i ka çliruar grekët nga fryrja aziatike dhe nga temperamenti i zymtë dhe ka arritur qartësinë e arkitekturës, në tërësi dhe në hollësirat. Nuk konsiderohej aspak e lehtë thënia e gjërave me pastërti dhe me plot dritë. Prej këtëj rrjedh dhe admirimi i madh për epigramën e Simonidit, që paraqitet kaq e thjeshtë, pa kulme të arta, pa lajlelulet e shpirtit: ai thotë atë që duhet të thotë, qartë, me qetësinë e diellit, jo duke kërkuar efektet e vetëtimës. Ngaqë është greke përpjekja e një perëndimi si ta themi të lindur kundrejt dritës, një drithërimë gëzimi përshkon popullin kur dëgjon një sentencë lakonike, gjuhën e elegjisë ose aksiomat e shtatë të urtëve. Prandaj paraqitja e mobilizuar në vargje, që për ne është e rëndë, ishte tepër e dashur, si detyra e vërtetë apolloniane e shpirtit helenik, për të fituar mbi rreziqet e metrikës dhe errësirën që për më tepër është karakteristike për poezinë. Thjeshtësia, zhdërvjellësia, thjeshtësia i **shtiu në dorën** gjeniu i popullit, nuk iu dhuruan. Rreziku i një rënieje të re te aziatikja rëndonte gjithnjë mbi grekët, dhe realisht herë pas herë i arriti ata si një lumë i thellë vërshues impulsesh mistikë, egërsie dhe errësire elementare. Ne i shikojmë sesi shkojnë në fund, e shikojmë europën si ta themi të përmbytur, të zhytur, sepse Europa ishte atëherë shumë e vogël, por ata dalin gjithnjë mbi ujë, ata notarë dhe zhytës të mirë, ata, populli i Odiseut.

220.

Ajo që është vërtet pagane. - Ndoshta, për atë që e njeh botën greke, asgjë nuk është më e çuditshme se zbulimi që grekët, herë pas here, jepnin si të thuash festa për të gjitha pasionet dhe prirjet e tyre të këqia natyrore, madje dhe nëpërmjet shtetit përcaktuan një rregull për të festuar atë që kishin tepër njerëzore. Kjo është gjëja realisht pagane e botës së tyre, e pa kuptuar dhe e pakuptueshme

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

nga pikëpamja e krishtërimit dhe vazhdimisht e luftuar dhe përçmuar me ashpërsinë më të madhe. Ata e konsideronin këtë gjë tepër njerëzore si të pashmangshme dhe në vend që ta poshtëronin, preferonin t'i jepnin një lloj të drejte të rangut të dytë duke e ndërfutur në zakonet e shoqërisë dhe të kultit - gjithë atë që te njeriu ka **fuqi** ata e quanin hyjnore dhe e shkruanin në muret e qiellit të tyre. Ata nuk mohonin instiktin natyror që shprehet te cilësitë e këqia por e rregullonin dhe e kufizonin në kulte dhe ditë të caktuara, pasi kishin shpikur mjaftueshëm norma parandaluese për t'i dhënë një rrjedhë mundësisht të padëmshme këtyre valëve të egra. Këtu qëndron rrënja e gjithë liberalizmit moral të antikitetit. Asaj që jetonte ende si e keqe, shqetësuese, e prapambetur dhe kafshërore, asaj që jetonte si barbare, para greke dhe aziatike në fund të natyrës greke, i lejohej një shfrim i moderuar dhe nuk kishin si qëllim që ta shkatërronin krejtësisht. Shteti përqafonte të gjithë sistemin e këtyre rregullave, Shteti që ishte ndërtuar jo mbi individë të veçantë apo kasta, mbi cilësi të përhershme njerëzore. Në ndërtimin e tij grekët tregojnë atë sens të mrekullueshëm të tipikes dhe të reales që më vonë i bëri të aftë të bëhen hetues të natyrës, historianë dhe gjeografë. Nuk ishte një ligj moral i kufizuar, priftëror ose i përshtatur për kastat që duhej të vendoste mbi kushtetutën e shtetit dhe të kultit shtetëror, por kujdesi i përgjithshëm për **realitetin e gjithçkaje njerëzore**. Prej nga e nxorrën grekët këtë liri, këtë kuptim të reales? Ndoshta nga Homeri dhe nga poetët paraardhës të tij, sepse pikërisht poetët, natyra e të cilëve nuk e ka zakon të jetë më e drejta dhe më e urta, e zotërojnë këtë shije të reales, të asaj që vepron **në çfarëdolloj mënyre**, dhe nuk dëshirojnë as ta mohojnë krejtësisht të keqen, atyre iu mjafton që e keqja të moderohet dhe të mos dojë të godasë çdo gjë për vdekje apo ta helmojë atë nga brenda, pra ata mendojnë si themeluesit grekë të shteteve dhe ishin mësuesit dhe pararendësit e tyre.

221.

Grekë që bëjnë përjashtim. - Në Greqi, shpirtërat e thellë, sistematikë, të rëndë, bënin përjashtim, ndërsa shpirti i popullit prirej

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

më shumë për ta konsideruar si një lloj deformimi atë që ishte serioze dhe e thellë. Të marrësh hua nga të huajt format, të mos i krijosh por t'i ndryshosh deri sa tu japësh atyre pamjen më të bukur, kjo është tipike greke. Të imitosh, jo për qëllime praktike, por për të shkaktuar iluzionin artistik, për tu bërë përsëri dhe gjithnjë zot i seriozitetit, për të rregulluar, hijeshuar, thjeshtësuar, ky është procesi që shkon nga Homeri deri te sofistët e shekullit të tretë dhe të katërt të erës sonë, deri te sofistët që janë krejtësisht pamje e jashtme, fjalë pompoze, sjellje entuziaste dhe u drejtohen shpirtrave krejtësisht të zbrazët, të etur për pamje, tinguj dhe efekte. Dhe tani le të përçmohet madhështia e atyre grekëve që bënin përjashtim dhe që krijuan **shkencën**! Kush rrëfen për ta, rrëfen historinë heroike të shpirtit njerëzor!

222.

E thjeshta nuk është as e para as e fundit në rendin e kohës. - Në historinë e ideve fetare, imagjinata fut aty shumë zhvillime false dhe shumë shkallëzime, pra në gjëra që realisht piqeshin jo njëra nga tjetra dhe njëra pas tjetrës, por njëkohësisht dhe ndarazi. Veçanërisht ajo që është e thjeshtë ende sot ka famën e të qenit më e lashtë dhe që vjen prej zanafillës. Jo pak gjëra njerëzore burojnë nëpërmjet një zvogëlimi dhe ndarjeje, dhe jo nëpërmjet një dyfishimi, një shtimi, një përbërjeje.

Besohet për shembull ende dhe sot te një zhvillim gradual i **paraqitjes së Zotave**, nga idhujt e paformë prej druri e prej guri deri te bërja e tyre krejtësisht njerëzore. Një fakt çështja qëndron kështu: **për sa kohë** që hyjnia u zhvendos dhe besohej se ekzistonte në pemë, copa drurësh, gurë apo kafshë, ishte gabim, madje sakrilegj, ta bëje njerëzore figurën e saj. Të parët poetët, që ishin jashtë kultit dhe mallkimit të **turpit** fetar, edukuan fantazinë më të brendshme të njerëzve dhe e bënë ta pranojë këtë. Por kur mbizotëronin përsëri gjendje shpirtërore dhe çaste të devotshme, ky ndikim çlirimtar i poetëve tërhiqej prapa dhe shenjtëria qëndronte, më pas si dhe më parë, nga ana e të përbindshmes, të tmerrshmes, të asaj që është pikërisht jo njerëzorja. Por edhe shumë nga ajo që fantazia e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

brendshme guxon të shfaqë, e transferuar në një paraqitje të jashtme dhe trupore, do të shkaktonte një pasojë të dhimbshme: syri i brendshëm është mjaft më i guximshëm dhe më pak i turpshëm se ai i jashtmi (nga kjo rrjedh vështirësia e njohur dhe pamundësia e pjesshme për të shndërruar subjekte epikë në dramatikë). Fantazia fetare nuk **dëshiron** të besojë për një kohë të gjatë aspak te identiteti i Zotit me një imazh: imazhi duhet të lërë të shfaqet **numen**-i i hyjnisë në ndonjë mënyrë të mistershme, jo krejtësisht të imagjinueshme, si veprues dhe i lidhur me vendin. Imazhi më i lashtë i një Zoti **duhet të strehojë dhe në të njëjtën kohë të fshehë Zotin**, ta tregojë atë por jo ta shfaqë si pamje. Asnjë grek në brendësinë e tij nuk e ka konsideruar Apollonin e tij si një kolonë druri, Erosin e tij si një masë guri: këto ishin simbole që pikërisht duhet të frikësonin nga shfaqja e dukshme. E njëjta gjë ndodh me ata drurët me të cilët paraqiteshin me gdhendje meskine anëtarë të veçantë, ndonjëherë në numra të bollshëm, si një Apollon i Lakonias që kishte katër duar dhe katër sy. Te e papërsosura, te e dyshimta dhe te tepër e plota gjendet një shenjtëri që të shtie tmerrin, e cila duhet **të ndalojë** që të mendohet për njerëzoren, për atë që ka formë njerëzore. Nuk është një shkallë embrionale e artit ajo ku modelohen forma të tilla, thuajse sikur në epokën kur nderoheshin imazhe të tilla nuk ishte **e mundur** të flitej më qartë, të krijoheshin figura më të pranueshme për shqisat. Përkundrazi, ndihej neveri pikërisht nga një gjë e vetme, nga shprehja e drejtpërdrejtë. Ashtu si qeliza fsheh gjënë më të shenjtë, **numen**-in e vërtetë të hyjnisë dhe e mbështjell një një gjysmë errësirë të mistershme, **por jo krejtësisht**, ashtu nga ana e tij tempulli fsheh qelizën, me një mburojë dhe perde, nga syri i pacipë, **por jo krejtësisht**. Kështu imazhi është hyjni dhe në të njëjtën kohë vendi ky fshihet hyjnia. Vetëm kur jashtë kultit, në botën profane të garave të luftës, gëzimi i shkaktuar nga fituesi në luftë u ngjit në një shkallë aq të lartë saqë dallgët ë ngritura aty u zbrazën në detin e ndienjës fetare, vetëm kur statuja e fituesit u ngrit në oborrin e tempullit, dhe vizitori i përshpirtshëm i tempullit duhej, me apo pa dëshirën e vet, ta mësonte syrin dhe shpirtin e tij me këtë vizion të pashmangshëm

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të bukurisë dhe të forcës **njerëzore**, në mënyrë që duke i patur pranë në vend dhe në shpirt, nderimi i njeriut dhe ai i Zotave të ngatërroheshin mes tyre, vetëm atëherë humbi edhe frika e bërjes njerëzore të imazhit hyjnor, dhe u hap arena e madhe për plastikën e madhe. Por ende me këtë kufizim, që kudo duhet të **adhurohet**, të mbrohet forma tepër e lashtë dhe shëmtia tepër e lashtë, që imitohen ne zell. Heleni që **shenjtëron** dhe **dhuron** mund të ndjekë tani në bekim të plotë prirjen e vet për ta lënë Zotin të bëhet njeri.

223.

Në cilat vende duhet udhëtuar. - Vëzhgimi i drejtpërdrejtë i vetes nuk mjafton dhe është mjaft larg nga njohja e vetes. Kemi nevojë për historinë sepse e shkuara rrjedh te ne me njëqint valë, ne vetë nuk jemi gjë tjetër veçse ajo që në çdo çast ndjejmë nga ky vërshim i vazhdueshëm. Dhe këtu nëse duam të zhytemi në lumin e qenies sonë, në dukje vetëm yni dhe personal, vlen sentenca e Heraklitit: "Nuk lundron dot dy herë në të njëjtin lumë". Kjo është një urtësi që, edhe pse dalëngadalë është vjetëruar, ka mbetur po aq e fortë dhe ushqyese sa nuk ka qenë kurrë. Sa për këtë tjetrën që, për të kuptuar historinë duhen kërkuar mbetjet e gjalla të epokave historike, duhet **udhëtuar**, siç udhëtoi Herodoti plak, nëpër kombe të cilët janë vetëm **shkallë** të palëvizshme të **kulturave** të lashta, mbi të cilat mund të **pushosh**, veçanërisht drejt të ashtuquajturave popullsi të egra ose gjysmë të egra, atje ku njeriu ka zhveshur veshjen europiane apo nuk e ka veshur fare atë. Por ka një art dhe një program udhëtimi shumë më **të hollë**, që jo gjithnjë e bën të nevojshme shtegëtimin nga vendi në vend për mijëra milje. Ka shumë të ngjarë që tre shekujt e fundit, me të gjitha nuancat kulturore dhe përthyerjet e tyre, vazhdojnë të jetojnë edhe **në afërsinë tonë**, duhet vetëm që të **zbulohen**. Në shumë familje, por edhe në njerëz të veçantë, shtresat janë ende të mbivendosura në mënyrë të bukur dhe të dukshme. Gjetkë ka zhvendosje të shkëmbinjve më të vështira për tu dalluar. Sigurisht, në vende të fshehta, në lugina pak të njohura, brenda komuniteteve të mbyllura, mund të ruhet më lehtë një fragment i nderuar i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mentalitetit shumë të lashtë, dhe aty duhet gjurmuar, ndërkohë që është për shembull e pagjasë të bësh zbulime të tilla në Berlin, ku njeriu vjen në këtë botë i larë dhe i hekurosur. Kush, pas një ushtrimi të gjatë në këtë art të të udhëtuarit, është bërë një Argo me njëqint sy, mund të përfundojë duke shoqëruar ngado **unin** e tij - dua të them **egon** e tij - dhe në Egjypt dhe në Greqi, në Bizant dhe në Romë, në Francë dhe në Gjermani, në kohën e popujve shtegëtarë apo të atyre stabël, gjatë Rilindjes dhe gjatë Reformës, në atdhe dhe në vend të huaj, në det, në pyll, në fusha e në male do të zbulojë aventurat e udhëtimit të kësaj **egoje** që formohet dhe shndërrohet.

Kështu njohja e vetes bëhet njohje e të gjithës në raport me gjithë të shkuarën, ashtu si, sipas një ndërlidhjeje konsideratash të ndryshme dhe vetëm të prekura këtu, përcaktimi dhe edukimi i vetes, te shpirtërat më të lirë dhe largpamës, mund të bëhej një ditë përcaktimi i së tërës, në raport me çdo shoqëri njerëzore të ardhshme.

224.

Balsam dhe helm. - Kjo konsideratë nuk do të mund të jetë kurrë e thelluar aq sa duhet: krishtërimi është feja e lashtësisë së plakur, premisa e tij janë popujt e qytetërimit antik, të degjeneruar, mbi këta ai mundi dhe mund të veprojë si një balsam. Në epokat kur veshët dhe sytë janë "plot me baltë", aq sa nuk e kapin më zërin e arsyes dhe të filozofisë, aq sa nuk mund të shohin më urtësinë e personifikuar, edhe në mbajttë kjo emrin e Epitetit apo të Epikurit, në epoka të tilla ndoshta kryqi i ngritur i martirëve dhe "varri i gjykimit final" mund të veprojnë për të çuar këta popuj drejt një vdekjeje të përshtatshme. Mendo pak për Romën e Xhovenales, të këtij thithlope helmatisëse me sytë e Venusit dhe atëherë do ta mësosh se çfarë do të thotë të ngresh një kryq para "botës", atëherë nderohet komuniteti i heshtur i krishterë dhe i je mirënjohës atij për faktin që pushtoi botën greko-romake. Nëse atëherë shumica e njerëzve lindnin si ta themi me një shpirt të nënshtruar dhe me ndijime pleqërore, çfarë përfitimi ishte të takoje krijesa që ishin më shumë shpirt sesa trup dhe dukeshin se realizonin emigracionin grek të hijeve të Ades: figura

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të ndrojtura, luhatëse, cingëruese dhe dashamirëse, në pritje të një "jete më të mirë" dhe për këtë arsye të privuar nga kërkesat, përbuzës në heshtje dhe të durueshëm me krenari! Ky krishtërim, si një tingull i mbrëmjes i lashtësisë **së mirë**, i luajtur nga një kambanë e krisur dhe e lodhur por gjithsesi me një tingull të mirë, është një balsam për syrin edhe të atij që tani përshkon ata shekuj vetëm nga kjo pikëpamje historike, se çfarë duhet të ketë qenë kjo për njerëzit e atëhershëm! Ndërsa për popujt e rinj dhe barbarë krishtërimi është **helm**. Në shpirtin heroik, fëmijëror dhe kafshëror të gjermanit të lashtë për shembull, të mbillje doktrinën e mëkatit dhe të dënimit do të thoshte asgjë më shumë se ta helmoje atë. Një fermentim i stërmadh dhe dekompozim kimik, një çrregullsi e ndienjave dhe gjykimeve, një gëlim dhe formim i gjërave aventurore duhej të ishte rrjedhoja dhe në një kohë më të vonë e të nderuar, një dobësim themelor i këtyre popujve barbarë.

Sigurisht, pa këtë dobësim, çfarë do të na mbetej ende nga kultura greke? Dhe nga gjithë e shkuara kulturore e llojit njerëzor? Sepse barbarët e paprekur nga krishtërimi merrnin vesh më së miri nga shkulja e qytetërimeve të lashta, siç e tregojnë më një qartësi të tmerrshme pushtuesit paganë të Bretanjës së romanizuar. Krishtërimi duhej, kundër vullnetit të tij, të kontribuonte për ta bërë të pavdekshme "botën" antike.

Tani, edhe këtu mbetet një pyetje e kundërt dhe mundësia e një llogaritjeje të kundërt: pa dobësimin e shkaktuar nga helmi i përmendur, vallë njëri ose tjetri nga këta popujt e freskët, për shembull gjermani, a do të kishte qenë në gjendje të gjente pak nga pak vetë një kulturë më të lartë, të vetën dhe të re? Një kulturë për të cilën do të kishte humbur për njerëzimin dhe nocioni më i largët? Edhe këtu ndodh si ngado: nuk dihet, për të folur me një gjuhë të krishterë, nëse duhet t'i jetë më mirënjohës Zoti djallit apo djalli Zotit për faktin që gjërat shkuan ashtu siç shkuan.

225.

Feja të bën të lumtur dhe të mallkuar. - Një i krishterë që humbet mes mendimesh të ndaluara mundet fare mirë ta pyesë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

veten: A është vërtet **e domosdoshme** që **të jetë** vërtet një Zot, pranë një qengji që e paraqet atë, nëse **besimi** në ekzistencën e këtyre krijesave mjafton për të prodhuar të njëjtat pasoja? A nuk janë këto krijesa **të tepërta**, në rastin që ato ekzistojnë vërtet? Sepse të gjitha përfitimet, ngushëllimet, gjithë ajo gjë moralizuese, errësuese dhe shtypëse që feja e krishterë i jep shpirtit njerëzor, niset nga ajo fe dhe jo nga objektet e asaj feje. Këtu gjërat qëndrojnë si në rastin e njohur: nuk ka patur kurrë shtriga, por shkaqet e tmerrshme të besimit te shtrigat ishin të njëjtët me ata sikur të kishte vërtet shtriga. Për të gjitha rastet në të cilat i krishteri pret ndërhyrjen e drejtpërdrejtë të një Zoti, por e pret më kot sepse nuk ka Zot, feja e tij është mjaft e aftë të gjejë rrugëdalje e arsye për tu qetësuar, këtu është patjetër një fe plot me shpirt. Të thuash të vërtetën, deri tani besimi nuk ka mundur të zhvendosë male të vërtetë, edhe pse nuk e di se kush e mbështet këtë gjë, por di të ngrejë male edhe aty ku nuk janë.

226.

Tragjikomedia e Regensburgut. - Mund të shihet andej-këtej me një qartësi të tmerrshme tragjikomedia e fatit e cila, në pak ditë, në një vend të vetëm, lidh me gjendjen dhe opinionet e një njeriu të vetëm litarin e shekujve pasues, mbi të cilin dëshiron t'i bëjë të kërcejnë. Kështu fati i historisë moderne gjermane është lidhur me ditët e debatit të Regensburgut. Zgjidhja paqësore e gjërave që i përkasin Kishës dhe e zakoneve, pa luftëra fetare, pa Kundërreformë, dukej e siguruar, dhe po kështu bashkimi i kombit gjerman. Fryma e butë dhe e thellë e Kontarinit fryu fitimtare për një çast mbi zënkën teologjike, duke përfaqësuar mëshirën e pjekur italiane, që rrezatonte nga flatrat e saj agimin e lirisë së shpirtit. Por koka kafkëmadhe e Luterit, plot me dyshime dhe frikëra të tmerrshme, nguli këmbë: meqë justifikimi nëpërmjet faljes i dukej zbulimi **i tij** i madh, parrulla **e tij**, nuk i besonte kësaj teze në gojën e italianëve, ndërkohë që këta, siç është vënë re, e kishin gjetur tashmë më përpara dhe e kishin shpërndarë në fshehtësi tejpërtej gjithë Italisë. Luteri pa në këtë pëlqim të dukshëm ligësitë e djallit dhe e pengoi aq mirë sa mundi veprën e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

paqes. Në këtë mënyrë bëri të përparonin me një goxha hap pikëpamjet e armiqve të perandorisë. Dhe tani, për të patur ende përshtypjen e një tragjikomedie të trishtuar, shtohet se asnjë nga tezat rreth të cilave debatohej atëherë në Regensburg, as ajo e mëkatit origjinal as ajo e shpërblimit nëpërmjet një ndërhyrësi, as ajo e justifikimit të fesë, nuk është në asnjë mënyrë e vërtetë apo ka të bëjë diçka me të vërtetën, në mëyrë që të mund të mbahen ende sot si të padiskutueshme. Gjithsesi për ato bota u përfshi nga flakët, për ato opinione të cilave nuk iu përgjigjen as fakte dhe as realitete, ndërkohë që përsa u përket çështjeve të pastra filozofike, për shembull shpjegimit të fjalës së shenjtëruar të Kungimit, është i lejueshëm të paktën një debat sepse këtu mund të pranohet se thuhet e vërteta. Por aty ku nuk ka asgjë, edhe e vërteta i humb të drejtat e saj. Së fundi nuk mbetet të themi tjetër veçse këtë, që atëherë gurgullonin **burime force** aq të fuqishme saqë pa ato të gjithë mullinjtë e botës moderne nuk do të mund të rrotulloheshin me një forcë të tillë. Dhe mbi të gjitha ka rëndësi forca, pastaj ka rëndësi e vërteta, ose nuk ka rëndësi fare - apo nuk është e vërtetë o bashkëkohasit e mi të dashur?

227.

Gabimet e Gëtes. - Gëtja është përjashtimi i madh mes artistëve të mëdhenj në këtë gjë, që ai nuk jetoi në **kufizimin e mjeteve të tij reale**, sikur këta për të dhe për gjithë botën të ishin thelbësorja dhe karakteristikja, absolutja dhe e fundit. Ai besonte dy herë se zotëronte diçka më të lartë nga ajo që zotëronte realisht, dhe gaboi në gjysmën e dytë të jetës së tij, në të cilën shfaqet krejtësisht i pushtuar nga bindja se ishte një nga më të mëdhenjtë e zbuluesve dhe gjetësve **shkencorë**. Por ai ishte ngatërruar tashmë edhe në gjysmën **e parë** të jetës së tij: ai **donte** nga vetja diçka më të lartë nga sa i dukej se ishte poezia, dhe këtu gaboi. Që natyra kishte dashur të bënte me të një artist **plastik**, ky ishte sekreti që digjej dhe flakëronte në brendësi të tij, që e shtyu drejt Italisë për të shfrerë dufin në këtë gabim duke u bërë kështu viktima e tij. Së fundi ai zbuloi, ai i gjykueshmi, kundërshtari i hapur ndaj çdo iluzioni të pakuptimtë, sesi një mashtrues Koboldo i dëshirës e kishte

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

joshur të besonte në këtë prirje të tijën, sikur ai të donte të hiqte qafe pasionin më të madh të vullnetit të tij dhe të **ndahej** prej saj. Bindja, e shfaqur dhe e fshehur dhimbshëm, e nevojës për tu **ndarë** buçet e plotë në gjendjen shpirtërore të Tasos. Mbi të, mbi këtë "Verter të thelluar", fërfëllon parandjenja e një gjëje më të keqe se vdekja, njësoj si kur dikush i thotë vetes: "Tani mori fund, pas kësaj ndarjeje, si mund të vazhdoj të jetoj pa u çmendur?"

Të dy këta gabime themelorë të jetës së tij i dhanë Gëtes, në lidhje me një pozicion thjesht letrar përballë poezisë, siç e njihte bota në atë kohë, një sjellje shumë të paanshme dhe të dukshme shumë arbitrare. Duke lënë mënjanë kohën në të cilën Shileri, i gjori Shiler që nuk kishte kohë dhe nuk linte kohë, e shtyu jashtë frikës së përmbajtur të poezisë, nga frika e çdo natyre dhe zanati letrar, Gëtja u shfaq si një grek që kërkon andej-këtej një të dashur, me dyshimin se kjo është një Perëndeshë dhe së cilës ai nuk mund t'i vërë një emër siç duhet. Në gjitha poezitë e tij vërehet afrimi i frymës së plastikës dhe të natyrës, tiparet e këtyre figurave që i vinin rrotull përpara, dhe ndoshta ai besonte gjithnjë se ishte në gjurmët e metamorfozës së një Perëndeshe, ishin, pa e dashur dhe e ditur ai, tiparet e gjithë bijve të artit të tij. Pa kaluar në **rrugën e gabimit** ai nuk do të ishte bërë Gëte, ose më mirë, artisti i vetëm gjerman i të shkruarit që ende sot nuk është vjetëruar, sepse pikërisht dëshiroi të ishte po aq pak shkrimtar sa pak ishte dhe gjerman i prirur.

228.

Udhëtarët dhe shkallët e tyre. - Udhëtarët dallohen sipas pesë gradëve: ata të së parës dhe më të ulët shkallë janë udhëtarët që udhëtojnë dhe janë **parë** të udhëtojnë, e thënë hollë-hollë, ata "çohen të udhëtojnë" dhe janë pothuajse të verbër, të dytët shikojnë gjëra realisht në botë, të tretëve u **ndodh** diçka, si pasojë e asaj që kanë parë, të katërtit jetojnë atë që është për ta sukses brenda tyre dhe vazhdojnë ta mbajnë me vete, dhe së fundi janë disa njerëz me forcë shumë të lartë që në fund duhet të bëjnë patjetër që të tjerët të jetojnë atë që kanë parë ata, pasi e kanë jetuar dhe përvetësuar, në veprime

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dhe vepra, sapo të jenë kthyer në shtëpi. Ngjashëm me këta pesë lloje udhëtarësh, të gjithë njerëzit në përgjithësi shkojnë për pelegrinazh nëpër jetë, më të ulëtit si gjëra thjesht pasive, më të lartët si njerëz që dinë të jetojnë gjithë jetën pa u mbetur asnjë mbeturinë nga ngjarjet e brendshme.

229.

Duke u ngjitur më lart. - Sapo ngjitesh më lart se ata që deri tani na admironin, atyre iu duket sikur kanë rënë dhe janë rrëzuar, sepse ata besonin në të gjitha rrethanat se ishin deri tani **lart** bashkë me ne (dhe madje, nëpërmjet nesh).

230.

Masa dhe mjeti. - Është mirë të mos flasësh kurrë për dy gjëra shumë të larta: për masën dhe për mjetin e duhur. Vetëm pak njerëz e njohin forcën dhe shenjat, nga shtigjet e mistershëm të ngjarjeve dhe të evolucioneve të brendshme. Ata nderojnë te ato diçka hyjnore dhe kanë frikë të flasin me zë të lartë. Të gjithë të tjerët mezi ia vënë veshin asaj që flitet, dhe besojnë se bëhet fjalë për gjëra të mërzitshme dhe mediokre, përjashtuar ndoshta ata që kanë kapur një tingull paralajmërues të niset nga mbretëria e atyre, por kanë mbyllur veshët për të mos e dëgjuar. Tani kujtimi i kësaj i bën të keq e i zemëron.

231.

Njerëzillëku i të paturit miqësi dhe i të paturit mësues. - "Nëse ti shkon drejt lindjes, unë do të shkoj drejt perëndimit" - të ndjesh kështu është shenja më e lartë e njerëzillëkut në marrëdhëniet e brendshme. Pa këtë ndjenjë, çdo miqësi, çdo lidhje mes mësuesish dhe dishepujsh shndërrohet në një hipokrizi.

232.

Njerëzit e thellë. - Njerëzit me mendime të thella sillen si komedianë në lidhjet me të tjerët sepse atëherë, me qëllim që të kuptohen, duhet të simulojnë gjithnjë sikur janë sipërfaqësorë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

233.

Për përçmuesit e "njerëzimit si kope". - Kush i konsideron njerëzit si një kope dhe u ikën sa më shpejt të jetë e mundur, sigurisht që do të arrihet shpejt prej tyre dhe do të goditet nga brirët e tyre.

234.

Krimi më i madh kundrejt mendjemëdhenjve. - Kush i jep një tjetri në shoqëri një rast për të shpalosur me lumturi dijen e tij, ndjenjat e tij, përvojën e tij, vendoset mbi atë dhe kështu, nëse tjetri nuk e konsideron si pamasë më të lartë se vetja, kryen një atentat kundër kryelartësisë së këtij, ndërkohë që besonte pikërisht se po kënaqte këtë kryelartësi.

235.

Zhgënjim. - Kur një jetë e gjatë, një veprim i gjatë dhe fjalët e shkrimet japin një dëshmi publike të një personi, zakonisht marrëdhënia me të të zhgënjen, për një arsye të dyfishtë: e para sepse pritet shumë nga një marrëdhënie që zgjat një copë të vogël kohe, pra aty buk dalin të gjitha gjërat të cilat janë bërë të dukshme nga njëmijë raste të jetës, dhe pastaj sepse personi, madhësia e të cilit është bërë e njohur, nuk jep asnjë mendim që të duket i madh edhe në hollësi. Ai është tepër i plogët dhe ne jemi tepër të paduruar.

236.

Dy burime të mirësisë. - Trajtimi i të gjithë njerëzve me të njëjtën mirësi dhe qenia dashamirës pa dallim personash mund të jetë po aq shpallja e një përçmimi të thellë për njerëzit sa dhe një dashurie të thellë për njerëzit.

237.

Shtegëtari i maleve i flet vetes. - Ka shenja të sigurta për faktin se ti ke mbërritur më përpara dhe më lart: tani përreth teje ka më shumë liri dhe gjerësi pamjeje, ajri fryn më i freskët, por edhe më i ëmbël, ti ke harruar çmendurinë e të ngatërruarit të ëmbëlsisë me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

nxehtësinë, hapi yt është më i gjallë, është bërë më i sigurt, të janë rritur së bashku guximi dhe gjykimi. Për të gjitha këto arsye tani rruga jote do të jetë e vetmuar dhe në çdo rast më e rrezikshme se më parë, edhe pse sigurisht jo në masën që besojnë ata që të shikojnë ty shtegëtar të ngjitesh nga lugina e mjegullt në mal.

238.

Përjashto të afërmin. - Është e qartë, vetëm mbi qafën time koka ime nuk është vendosur mirë, sepse është vënë re se çdo njeri tjetër di më mirë se mua se çfarë duhet të bëj unë dhe çfarë të le pa bërë. Vetëm vetes time, o djall i mjerë, unë nuk di t'i vij në ndihmë! A nuk jemi **të gjithë** ne si statuja, të cilave iu janë vënë koka false? A nuk është e vërtetë, o i afërm i dashur? - Jo, vetëm ti bën përjashtim.

239.

Masë parandaluese. - Personat, të cilëve iu mungon respekti për atë që është personale, nuk duhen frekuentuar, ose më mirë duhet që më parë, pa mëshirë, tu vendosësh atyre prangat e mirësjelljes.

240.

Të duash të dukesh i kotë. - Në bisedë me njerëz të panjohur ose pak të njohur të shprehësh vetëm mendime të zgjedhura, të flasësh për njohjet e tua të shquara, për ngjarjet dhe udhëtimet e rëndësishme, është një shenjë që nuk je krenar, ose të paktën që nuk do të dukesh krenar. Kotësia është maska e mirësjelljes së njeriut krenar.

241.

Miqësia e mirë. - Miqësia e mirë lind kur e vlerëson shumë tjetrin dhe e çmon më shumë se veten tënde, ndërkohë që e do, por jo aq shumë sa veten tënde, dhe kur së fundi, për të lehtësuar marrëdhëniet, di të shtosh **ngjyrimin** e simpatisë dhe pushin e butë të intimitetit, por në të njëjtën kohë di t'i qëndrosh larg intimitetit të vërtetë dhe të plotë dhe ngatërrimit të "unë" me "ty".

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

242.

Miqtë si fantazma. - Kur ne shndërrohemi thellësisht, miqtë tanë që nuk janë shndërruar, bëhen fantazmat e të shkuarës sonë: zëri i tyre tingëllon si zëri i hijeve për ne, sikur të dëgjonim veten tonë por kur ishim më të rinj, më të butë, më të papjekur.

243.

Një sy dhe dy vështrime. - Të njëjtët persona që zotërojnë lojën natyrore të vështrimit që kërkon favorin dhe mbrojtjen, zakonisht kanë, si rrjedhim i fyerjeve të tyre të vazhdueshme dhe të ndjenjave të hakmarrjes, edhe një vështrim të paturpshëm.

244.

Largësia e kaltër. - Të mbetesh një fëmijë gjatë gjithë jetës - kjo tingëllon shumë prekëse, por është vetëm një gjykim i dhënë prej së largu. E parë dhe e jetuar nga afër kjo do të thotë vetëm: të jesh kalama për tërë jetën.

245.

Përparësia dhe e keqja e të njëjtit ekuivok. - Sikleti i heshtur i një mendjeje të hollë zakonisht interpretohet nga vulgarët si një superioritet i heshtur të cilit duhet t'ia kesh frikën, ndërkohë që konstatimi i një sikleti duhet të lindë dashamirësi.

246.

I urti që hiqet si i çmendur. - Dashuria që i urti ka për njerëzit e shtyn ndonjëherë të **tregohet** i shqetësuar, i inatosur, i gëzuar, për të mos u bërë keq me ftohtësinë dhe maturinë e natyrës së tij **të vërtetë** atyre që i rrinë përreth.

247.

Ta detyrosh veten te vëmendja. - Sapo vëmë re se dikush kur rri dhe kur bisedon me ne duhet të detyrojë veten te **vëmendja**,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kemi një provë të shkëlqyer të kësaj, që ai nuk na do ose nuk na do më.

248.

Rruga drejt një virtyti të krishterë. - Të mësosh nga armiqtë e tu është rruga më e mirë për të arritur t'i duash ata, sepse të shtyn që të jesh mirënjohës ndaj tyre.

249.

Dinakëri lufte e gjësë së bezdisshme. - E bezdisshmja na kthen në monedhë të artë monedhën tonë të zakonshme, dhe kështu na detyron në vazhdim ta trajtojmë marrëveshjen tonë si një gabim dhe atë vetë si një përjashtim.

250.

Arsyeja e neverisë. - Ne bëhemi armiqësorë me një artist apo shkrimtar të caktuar jo sepse kuptojmë se ai na ka mashtruar, por sepse atij nuk iu duk e nevojshme të përdorte mjete më të hollë për të na mashtruar.

251.

Në ndarje. - Jo në mënyrën sesi një shpirt i afrohet një tjetri por në mënyrën sesi i largohet e njoh unë afrinë dhe ngjashmërinë me tjetrin.

252.

Silentium. - Nuk duhet të flasësh për miqtë e tu, përndryshe tregohesh i patakt kundrejt ndjenjës së miqësisë.

253.

Mungesë mirësjelljeje. - Mungesa e mirësjelljes është shpesh shenja e një modestie të shkujdesur, që kur zihet në befasi humb mendjen dhe do të donte ta fshihte atë me trashamanësinë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

254.

Llogaritje e gabuar e sinqeritetit. - Ndonjëherë, pikërisht njohjet tona të reja na mësojnë atë që deri tani ne e kishim lënë në heshtje. Ne besojmë si budallenj se prova jonë e mirëbesmit është zinxhiri më i fortë me të cilin mund t'i fiksojmë ato, por ato për ne nuk dinë aq sa duhet që ta ndjejnë me forcë sakrificën që bëmë me zbulimin tona, dhe ua tradhëtojnë sekretet tona të tjerëve pa menduar për tradhëti: kështu shpesh ne humbim njohjet tona të vjetra.

255.

Në paradhomën e favorit. - Të gjithë njerëzit që i lëmë të presin gjatë në paradhomën e favorit tonë fillojnë të fermentohen dhe bëhen të thartë.

256.

Këshillë për të përbuzurit. - Kur ka humbur disi, në mënyrë të pakundërshtueshme, nderimi i njerëzve, duhet të mbahemi me dhëmbë pas një qëndrimi të hijshëm në marrëdhëniet shoqërore, përndryshe iu zbulojmë të tjerëve se kemi rënë edhe në nderimin e vetes tonë. Cinizmi në marrëdhënie është një shenjë se njeriu në vetmi e trajton veten tamam si një qen.

257.

Një farë injorance e fisnikëruar. - Në lidhje me nderimin e atyre që shpërndajnë nderim është e leverdisshme të tregosh se **nuk** i kupton këto gjëra. Edhe injoranca të jep privilegje.

258.

Kundërshtarët e faljes. - Intoleranti dhe krenari nuk e tolerojnë faljen dhe e konsiderojnë si një qortim të gjallë dhe të dukshëm kundrejt vetes, ngaqë ajo është tolerancë e zemrës në lëvizje dhe në gjeste.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

259.

Ritakimi. - Kur miqtë e vjetër shikohen përsëri pas një ndarjeje të gjatë, ndodh shpesh që tregojnë se interesohen duke përmendur gjëra që për ta nuk kanë më asnjë lloj rëndësie: ndonjëherë e vërejnë të dy këtë, por nuk guxojnë ta ngrenë vellon, nga një dyshim melankolik. Kështu, këto biseda duket sikur zhvillohen në mbretërinë e të vdekurve.

260.

Të bësh miq vetëm njerëzit punëtorë. - Përtaci është i rrezikshëm për miqtë e tij sepse, duke mos patur shumë punë për të bërë, flet për atë që miqtë e tij bëjnë dhe nuk bëjnë, përzihet kështu në punët e tjetërkujt dhe bëhet i bezdisshëm. Prandaj të urtët e kujdesshëm duhet të lidhin miqësi vetëm me njerëzit punëtorë.

261.

Një armë vlen sa për dy. - Lufta është e pabarabartë kur njëri flet për kauzën e vet me mendje dhe me zemër, tjetri vetëm me mendje. I pari ka si ta themi edhe diellin edhe erën kundër vetes dhe dy armët e tij pengojnë njëra-tjetrën. Ai e humbet vlerën e vet në sytë e të vërtetës. Por sigurisht fitorja e të dytit me armën e tij të vetme është rrallë një fitore sipas zemrës së gjithë spektatorëve të tjerë dhe e bën jo popullor tek ata.

262.

Thellësia dhe uji i turbullt. - Publiku ngatërron lehtë atë që peshkon në të turbullt me atë që nxjerr nga thellësitë.

263.

Të tregosh krenarinë tënde me miqtë dhe me armiqtë. - Dikush keqtrajton për krenari deri dhe miqtë e tij, kur janë dëshmitarë të cilëve ai do tu bëjë të qartë superioritetin e vet. Të tjerë ekzagjerojnë vlerën e armiqve të tyre për të treguar me krenari se ata janë të denjë për armiq të tillë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

264.

Freskim. - Nxehja e zemrës është zakonisht e lidhur me sëmundjen e kokës dhe të gjykimit. Kush merret për një farë kohe me shëndetin e gjykimit duhet edhe ta dijë se çfarë duhet të freskojë, pa u merakosur për të ardhmen e zemrës së tij! Sepse, nëse në përgjithësi je i aftë për të nxehur, do të bëhesh përsëri i nxehtë dhe do ta kesh përsëri verën tënde.

265.

Përzierje ndjenjash. - Kundrejt shkencës, gratë dhe artistët egoistë provojnë diçka që është e përbërë nga zilia dhe sentimentalizmi.

266.

Kur rreziku është më i madh. - Zakonisht na thyhet njëra këmbë derisa të ngjitemi me mundim në jetë, por ajo thyhet kur fillojmë t'i marrim gjërat lehtë dhe të zgjedhim rrugët e rehatshme.

267.

Jo tepër shpejt. - Duhet të ruhesh të mos bëhesh tepër shpejt i fortë sepse kështu bëhesh edhe tepër shpejt i butë.

268.

Gëzimi që sjellin kokëfortësitë. - Edukatori i mirë njeh raste në të cilët është krenar që nxënësi i tij mbetet, **kundër dëshirës së edukatorit**, besnik ndaj vetes së vet, veçanërisht kur i riu nuk mund ta kuptojë njeriun ose do ta kuptonte atë në dëm të vetes.

269.

Përpjekje për ndershmëri. - Disa të rinj që duan të bëhen më të ndershëm nga sa janë kërkojnë për viktimë një njeri të njohur për të ndershëm, në radhë të parë për ta sulmuar, duke kërkuar të ngrihen në lartësinë e tij, me mendimin e fshehtë se në çdo rast kjo përpjekje e parë nuk është e rrezikshme, sepse pikërisht ky njeri nuk do të mundë të fshikullojë paturpësinë e një njeriu të ndershëm.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

270.

Fëmija i përjetshëm. - Ne besojmë se tregimet dhe lodrat janë gjëra të fëmijërisë. Sa miopë që jemi! Sikur në çdo moshë të jetës ne të mund të jetonim pa tregime e lodra! Sigurisht, ne i quajmë dhe i konsiderojmë ndryshe, por pikërisht kjo do të thotë se janë e njëjta gjë, sepse edhe fëmija e konsideron lojën si punën e tij dhe përrallën si të vërtetën e tij. Shkurtësia e jetës duhet të na përmbante nga nënndarja pedante në mosha (sikur çdo moshë të na sillte diçka të re!) dhe një ditë një poet do të duhet të paraqisë njeriun dyqint vjeçar, atë që do të jetonte realisht pa tregime e pa lodra.

271.

Çdo filozofi është filozofia e një moshe të jetës. - Epoka e jetës në të cilën një filozof gjen doktrinën e tij njihet nga ajo, është një gjë që ai nuk mund ta fshehë, për aq sa ndihet më lart në kohë dhe në orë. Kështu filozofia e Shopenhauerit mbetet imazhi që shëmbëllen melankolinë dhe **rininë** e zjarrtë, ajo nuk është një ngjizje për njerëzit e moshuar; kështu filozofia e Platonit kujton ato vite mbi të tridhjetat në të cilat një rrymë e ftohtë dhe një e nxehtë e kanë zakon të takohen duke pëllitur, aq sa ngrihet pluhur dhe re të buta por, nëse rrethanat janë të favorshme edhe dielli nxjerr kokën, ngrihet edhe një ylber i mrekullueshëm.

272.

Shpirti i grave. - Forca intelektuale e një gruaje tregohet në mënyrën më të mirë kur ajo, mes dashurisë për një burrë dhe për shpirtin e saj, sakrifikon shpirtin e saj dhe gjithsesi, në këtë fushë të re, në zanafillë të huaj për natyrën e saj, dhe ku e shtyn mënyra e të menduarit të burrit të saj, lind shpejt te ajo **një shpirt i dytë**.

273.

Ngritje dhe ulje në gjërat seksuale. - Stuhia e dëshirës e transporton ndonjëherë burrin në një lartësi ku çdo dëshirë hesht: atje ku ai realisht **dashuron** dhe jeton ende në një ekzistencë më të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mirë se në një vullnet më të mirë. Dhe nga ana tjetër shpesh një grua e mirë zbret nga dashuria e vërtetë deri në dëshirë dhe kështu **ulet** para vetes së vet. Veçanërisht kjo gjëja e fundit është një nga më mallëngjyeset që mund të sjellë me vete idenë e një martese të mirë.

274.

Gruaja plotëson, burri premton. - Te gruaja Natyra tregon se çfarë ka ditur deri tani të përmbushë duke punuar te statuja njerëzore. Te burri tregon se çfarë pengesash i janë dashur të kalojë në këtë punë, por edhe gjithë atë që **ende i propozon vetes për të bërë me njeriun**. Gruaja e përsosur e çdo kohe është përtacia e krijuesit në ditën e shtatë të qytetërimit, çlodhja e artistit në veprën e tij.

275.

Transplantim. - Nëse e përdor shpirtin tënd për të vënë nën kontroll mospërmbajtjen e pasioneve, përfundon ndoshta me rezultatin e dhimbshëm të zhvendosjes së mospërmbajtjes mbi shpirtin tënd dhe duke nisur nga ai çast, të kalimit të masës në mendim dhe në vullnetin për të njohur.

276.

E qeshura si zbulim. - Si dhe kur qesh një grua - kjo është shenja që tregon edukimin të saj. Ndërsa natyra e saj zbulohet nga timbri i të qeshurës: te gratë shumë të kulturuara aty zbulohet ndoshta mbetja e fundit e pazgjidhshme e natyrës së tyre. Pra, kush studion njerëzit, do të thotë si Horaci, por për një arsye tjetër: "ridete puellae".

277.

Shpirti i të rinjve. - Të rinjtë, në marrëdhënie me një përson të caktuar, ndryshojnë nga përkushtimi te paturpësia. meqë në thelb ata te të tjerët nderojnë dhe përçmojnë vetëm veten e tyre dhe, në lidhje me veten e tyre, duhet të lëkunden mes këtyre dy ndjenjave, derisa të mos kenë gjetur nga përvoja masën e asaj që duan dhe të asaj që mundin.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

278.

Për ta bërë botën më të mirë. - Nëse do tu ndalohej riprodhimi të pakënaqurve, idhnakëve dhe gërnjarëve, do të shndërrohej toka si me magji në një kopësht lumturie. Kjo fjali bën pjesë në një filozofi praktike për seksin femëror.

279.

T'i zësh besë ndjenjës tënde. - Thënia femërore se duhet t'i zesh besë ndjenjës tënde do të thotë vetëm këtë: se duhet të hash atë që të duket e mirë. Kjo, veçanërisht për temperamentet e matur, mund të jetë një rregull i mirë në jetën e përditshme. Por, temperamentet e tjera duhet të jetojnë duke iu përmbajtur një tjetër thënieje: "ti duhet të hash jo vetëm me gojë por edhe me kokë, me qëllim që xhelozia e gojës të mos të të vdesë".

280.

Mizore kjo ideja e dashurisë. - Çdo dashuri e madhe lind idenë mizore të vrasjes së objektit të dashurisë për t'i hequr një herë e mirë lojën sakrilegje të ndryshimit, sepse dashuria urren ndryshimin më shumë se shkatërrimin.

281.

Portat. - Fëmija, si i rrituri, shikon porta në gjithë atë që i ndodh dhe që mëson, por këto porta janë për fëmijën **hyrje**, ndërsa për të rriturin janë gjithnjë vetëm **kalime**.

282.

Gra shpirtdhembshura. - Shpirtdhembshuria fjalëshumë e grave e çon në tregun publik shtratin e të sëmurit.

283.

Meritë e parakohshme. - Kush merr një meritë që në rini, zakonisht humb nderimin e pleqërisë dhe të pleqve dhe kështu, për disfavorin e tij të madh, përjashtohet nga shoqëria e të pjekurve, e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

atyre që japin pjekuri. Kështu që, pavarësisht meritave të tij të parakohshme, mbetet akoma më gjatë i papjekur, i bezdisshëm dhe fëmijëror.

284.

Shpirtëra prej një blloku të vetëm. - Gratë dhe artistët besojnë se kur nuk i kundërshton, atëherë nuk mund të kundërshtohen vërtet. Admirimi në dhjetë pika të ndryshme dhe njëkohësisht mospëlqimi i heshtur në dhjetë të tjera iu duket atyre i pamundur, sepse i kanë shpirtërat të bërë vetëm prej një blloku të vetëm.

285.

Talentet e rinj. - Në lidhje me talentet e rinj duhet të sillemi saktësisht sipas thënies së Gëtes, pra shpesh nuk duhet goditur gabimi me qëllim që të mos dëmtohet e vërteta. Gjendja e talenteve të rinj është e ngjashme me sëmundjen e barrës dhe sjell me vete dëshira të çuditshme, dëshira që duhen kënaqur dhe falur sido që të shkojë çështja, nga dashuria për frutin që shpresohet prej tyre. Por sigurisht, si infermierë të këtyre të sëmurëve të çuditshëm, duhet ta kuptojmë artin e vështirë të poshtërimit vullnetar të vetes.

286.

Pështirosje nga e vërteta. - Gratë janë bërë kështu, që çdo e vërtetë (që lidhet me burrin, me dashurinë, me fëmijët, me shoqërinë, me qëllimin e dashurisë) u shkakton atyre të përziera, dhe kërkojnë të hakmerren mbi cilindo që iu hap atyre sytë.

287.

Burimi i dashurisë së madhe. - Prej nga lindin pasionet e befta të një burri për një grua, ato të thellat, intimet? Më pak se nga çdo gjë tjetër lindin nga sensualiteti, por kur një burrë gjen te një krijesë dobësi, nevojë për ndihmë dhe në të njëjtën kohë krenari, ndodh te ai diçka sikur shpirti të donte t'i vërshonte: ai është në të njëjtin çast i prekur dhe i fyer. Nga kjo pikë gufon burimi i dashurisë së madhe.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

288.

Pastrim. - Duhet zhvilluar te fëmija ndjenja e pastërtisë deri në pasion. Më pas kjo ndjenjë ngrihet, në shndërrime gjithnjë të reja, pothuajse në lartësinë e çdo virtyti dhe përfundon duke u shfaqur si shpërblim i çdo talenti, si një mbështjellë e ndritshme pastërtie, maturie, ëmbëlsie, karakteri, duke sjellë me vete lumturi dhe duke shpërndarë lumturi përreth saj.

289.

Të moshuarit mburracakë. - Thellësia e shpirtit i përket rinisë, qartësia e shpirtit pleqërisë. Nëse, megjithë këtë, ndonjëherë njerëzit e moshuar flasin e shkruajnë në mënyrën e personave me shpirt të thellë, e bëjnë për tu mburrur, duke besuar se përftojnë nga kjo joshjen e asaj që është rinore, entuziaste, e asaj që rritet dhe është plot me parandjenja dhe shpresë.

290.

Përdorimi i së resë. - Njerëzit, kur mësojnë dhe jetojnë diçka të re, e përdorin atë që tani e tutje si një parmendë, ndoshta edhe si një armë, ndërsa gratë bëjnë me të menjëherë një gjerdan për tu stolisur.

291.

Të kesh të drejtë para të dy sekseve. - Nëse i jep të drejtë një gruaje, ajo nuk mund të rrijë dot pa vendosur triumfalisht thembrën mbi zverkun e të mposhturit: ajo duhet të shijojë fitoren. Ndërkohë që në një rast të ngjashëm burri thuajse turpërohet ngaqë ka të drejtë ndaj një burri tjetër. Sepse burri është i mësuar me fitore, ndërsa gruaja e ndien fitoren si një përjashtim.

292.

Heqja dorë nga vullneti i bukurisë. - Një grua, për tu bërë e bukur, nuk duhet të dëshirojë ta mbajnë për të këndshme, pasi kjo do të thotë se në nëntëdhjetëenëntë raste në të cilët ajo mund të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pëlqehet, duhet të turpërohet dhe të shmanget nga pëlqimi i të tjerëve, për të korrur një herë të vetme magjepsjen e atij, shpirti i të cilit ka porta mjaft të mëdha për të pritur madhështinë.

293.

E pakuptueshme, e padurueshme. - Një i ri nuk mund ta kuptojë se një njeri më i moshuar i ka jetuar njëherë magjitë e tij, agimet e tij sentimentale, shndërrimet dhe fluturimet e tij të ideve - thuajse e fyen mendimi se këto gjëra kanë ekzistuar dy herë, por shpirti i tij bëhet krejtësish armiqësor kur ai dëgjon të thuhet se, për tu bërë pjellor, duhet të humbasë ato lule dhe të mësohet të rrijë pa aromën e tyre.

294.

Partia që merr pamjen e një martiri. - Çdo parti që di t'i japë vetes pamjen e një martiri tërheq drejt vetes zemrën e zemërmirëve dhe fiton edhe ajo vetë pamjen e shpirtmirësisë, duke patur kështu një përfitim të madh.

295.

Të pohosh është më e sigurt se të vërtetosh. - Një pohim ka efekt më të fortë se një argument, të paktën te pjesa më e madhe e njerëzve, sepse argumenti zgjon mosbesimin. Prandaj oratorët popullorë kërkojnë të konsolidojnë me pohime argumentat e partisë së tyre.

296.

Kërkuesit më të mirë. - Të gjithë ata që si rregull kanë sukses, zotërojnë një dinakëri të thellë në paraqitjen gjithnjë të metave dhe dobësive të tyre si një forcë të dukshme. Për këtë duhet të njohin jashtëzakonisht mirë dhe qartë të metat dhe dobësitë e tyre.

297.

Kohë pas kohe. - Ai u ul para portës së qytetit dhe, njërit që kalonte, i tha se ajo ishte pikërisht porta e qytetit. Tjetri u përgjigj se

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kjo ishte e vërtetë por se nuk duhet të kesh tepër të drejtë nëse do të mbledhësh mirënjohje. Oh, u përgjigj ai, unë nuk dua mirënjohje, por kohë pas kohe është tepër e këndshme jo vetëm të kesh të drejtë, por edhe ta ruash të drejtën.

298.

Virtyti nuk u shpik nga gjermanët. - Fisnikëria e Gëtes dhe mungesa e zilisë, durimi fisnik i vetmuar i Bethovenit, ëmbëlsia dhe mirësia e zemrës së Mozartit, burrëria dhe liria e paepur e Hendelit nën ligjin, jeta e brendshme ngushëlluese dhe e shpërfytyruar e Bahut, që nuk pati as edhe nevojë të hiqte dorë prej shkëlqimit dhe suksesit - a janë të gjitha këto cilësi **gjermane**? Dhe nëse nuk janë, tregoni të paktën nga cila anë duhet të synojnë të ecin gjermanët dhe çfarë mund të arrijnë.

299.

"Pia fraus" ose diçka tjetër. - Mund të gaboj, por më duket se në Gjermaninë e sotme, një lloj i dyfishtë hipokrizie është bërë për secilin detyrë e momentit: kërkohet një gjermanizëm për tu shqetësuar mbi politikën perandorake dhe një krishtërim për frikën sociale, por të dyja vetëm në fjalë dhe në sjellje dhe veçanërisht në aftësinë për të heshtur. Është **llaku** që sot kushton kaq shtrenjt dhe paguhet me çmim kaq të lartë dhe vetëm për shkak të **spektatorëve** kombi po i jep fytyrës së tij rrudha të gjermanizuara dhe të kristianizuara.

300.

Si mund të jetë edhe te e mira gjysma më shumë se e tëra. - Në të gjitha gjërat që janë bërë për të jetuar gjatë dhe kërkojnë gjithnjë një shërbim nga shumë persona, shumë gjëra që janë **më pak të mira** kanë përcaktuar rregullin, edhe pse organizatori e njeh mjaft mirë atë që është më e mira (dhe më e vështira) Ai duhet të llogarisë që nuk mungojnë kurrë personat **e aftë** t'i përgjigjen rregullit dhe e di se forca e mesme është rregulli. Këtu futet rrallë ndonjë i ri

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dhe pastaj ndonjë që sjell risi dhe që i duket një mrekulli që ai ka tepër të drejtë ndërkohë që të tjerët janë çuditërisht kaq të verbër.

301.

Njeriu i partisë. - Njeriu i vërtetë i partisë nuk mëson më, ai nuk bën më gjë tjetër veçse eksperimenton dhe gjykon. Ndërkohë që Soloni, që nuk ishte kurrë një njeri partie por ndoqi fatin e tij pranë, përmbi ose kundër partive, është autori shumë domethënës i kësaj motoje të thjeshtë në të cilën është përmbledhur shëndeti dhe pashtershmëria e Athinës: "Unë plakem dhe vazhdoj gjithnjë të mësoj".

302.

Çfarë është gjermane, sipas Gëtes. - Janë vërtet të patolerueshëm (dhe prej tyre nuk mund të pranosh as edhe të mirën) ata që kanë **liri të ndjenjës**, por nuk e kuptojnë që iu mungon **liria e shijes dhe e shpirtit**. Por sipas gjykimit të peshuar mirë të Gëtes, pikërisht kjo është **gjermane**. Zëri dhe shembulli i tij tregojnë se gjermani duhet të jetë **më shumë** se një gjerman nëse dëshiron të bëhet i dobishëm ose vetëm që të mund të durohet nga kombet e tjera si dhe në çfarë rruge duhet t'i drejtojë përpjekjet e tij për të tejkaluar veten dhe për të dalë nga vetja e tij.

303.

Kur është e nevojshme të ndalesh. - Kur masat fillojnë të tërbohen dhe arsyeja errësohet, nëse nuk je krejtësisht i sigurt për shëndetin e shpirtit tënd, bën mirë të strehohesh pas një porte dhe të vështrosh se çfarë moti bën.

304.

Shpirtëra revolucionarësh dhe shpirtëra pronarësh. - Mjeti i vetëm kundër socializmit që ne ende kemi fuqi ta përdorim është që të mos e sfidojmë, pra të jetojmë në mënyrë modeste dhe më të thjeshtë, të pengojmë sipas forcave tona shfaqjen e begatisë dhe të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram : ebookalbania

ndihmojmë shtetin kur godet ndjeshmërisht me taksa gjithçka që është e tepërt ose luksoze. Nuk e doni këtë mjet? Atëherë ju, o borgjezucë të pasur që quheni "liberalë", rrëfejeni se është ndjenja e vetë zemrës suaj ajo që jua tregon kaq të tmerrshëm dhe kërcënues socialistët, por brenda jush e lejoni atë të jetojë si të pashmangshme, sikur aty të ishte diçka e ndryshme. Nëse, kështu siç jeni, nuk do ta kishit **trashëgiminë** tuaj dhe mendimin për ta mbrojtur atë, ajo mënyrë juaj të menduari do t'ju bënte juve socialistë - vetëm pasuria ju bën të ndryshëm prej atyre. Ju duhet së pari të fitoni mbi veten, nëse doni në ndonjë farë mënyre të fitoni mbi kundërshtarët e mirëqenies suaj. Të paktën të ishte dhe mirëqenia juaj realisht një mirëqenie! Do të ishte më pak e dukshme dhe do të shkaktonte më pak zili, do të ishte më e komunikueshme, më zemërmirë, më pajtuese dhe më e gjindshme. Por ajo që te ju është jo e çiltër dhe teatrale në gëzimet e jetës suaj, të cilat qëndrojnë më shumë te kontrasti sesa te plotësia dhe rritja e forcës (sepse të tjerët nuk i kanë ato dhe iua kanë zili juve), pra te banesat tuaja, veshjet, karrocat, dyqanet, grykësitë, entuziazmet tuaja të zhurmshme për operën dhe për muzikën, dhe së fundi te gratë tuaja, të formuara dhe të arsimuara, por të formuara prej metali jo fisnik, të lara me ar por pa e patur tingullin a arit, të zgjedhura prej jush për të bërë me to stoli dhe që e ofrojnë veten e tyre si objekte stolie - këto gjëra janë përhapësit e helmuar të kësaj sëmundjeje në popull, që si një zgjebe socialiste i ngjitet gjithnjë e më shpejt masës, por selinë e saj të parë dhe vatrën e inkubacionit e ka **te ju**. E kush mund ta mbajë më larg këtë murtajë?

305.

Taktika e partive. - Kur një parti vëren se dikush, deri atëherë partizan, nga ndjekës i pakushtëzuar është shndërruar një ndjekës të kushtëuar, e toleron aq pak saqë përpiqet me çdo lloj provokimesh dhe poshtërimesh ta shtyjë drejt një largimi të pashmangshëm dhe ta bëjë kundërshtar, sepse dyshon se mendimi që mund të shohë te besimi i tij diçka **relativisht** të çmueshme, që lejon një pro ose një kundra, një peshim dhe një kujdes, është për të më i rrezikshëm se një kundërshtim i plotë dhe kompakt.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme
Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

306.

Për të përforcuar partitë. - Kush dëshiron të përforcojë nga brenda një parti duhet t'i ofrojë rastin që kjo të trajtohet një herë me një **padrejtësi** të dukshme, sepse kështu kjo parti do të sigurojë një kapital ndërgjegjeje të mirë që deri atëherë ndoshta i mungonte.

307.

Të përkujdesesh për të shkuarën tënde. - Meqë njerëzit nderojnë pikërisht vetëm gjërat e themeluara që prej kohësh, të zhvilluara ngadalë, ai që dëshiron të vazhdojë të jetojë pas vdekjes duhet të shqetësohet jo vetëm për brezat e ardhshëm por akoma më shumë për **të shkuarën**, sepse tiranët e çdo lloji (edhe artistët e politikanët që sillen si tiranë) ushtrojnë me gjithë qejf dhunë mbi historinë, me qëllim që kjo të duket si parapërgatitje dhe shkallë për të arritur deri tek ata.

308.

Shkrimtarët e partisë. - Goditjet e daulles me të cilën shkrimtarët e rinj në shërbim të një partie i shkaktojnë vetes shume kënaqësi, u tingëllojnë atyre që nuk i përkasin partisë si zhurmë zinxhirash dhe ngjallin më tepër mëshirë se admirim.

309.

Të marrësh vendim kundër vetes. - Adhuruesit tanë nuk na e falin kurrë kur ne marrim ndonjë vendim kundër vetes sonë, sepse në sytë e tyre kjo do të thotë jo vetëm që kemi refuzuar dashurinë e tyre por edhe kemi nxjerrë lakuriq intelektin e tyre.

310.

Rreziku nga pasuria. - Vetëm ai që ka **shpirt** duhet të zotërojë **pasuri**, përndryshe prona është një rrezik i përbashkët. I pasuri që nuk di si ta përdorë kohën e lirë që i krijon pasuria e vet, **do të vazhdojë** gjithnjë të synojë një pasuri tjetër: ky synim do të jetë zbavitja e tij, dinakëria e tij e luftës në betejën kundër mërzitjes.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Kështu, nga një pasuri modeste që do t'i mjaftonte një njeriu intelektual, lind pasuria e vërtetë, si rezultat i gënjeshtërt i varësisë dhe i varfërisë intelektuale. Por i pasuri shfaqet **krejtësisht** i ndryshëm nga sa mund të pritet prej origjinës së tij të varfër, sepse mund të marrë maskën e arsimimit dhe të artit, ai mundet ta **blejë** këtë maskë. Kështu ngjall zilinë e të varfërve dhe të të pakulturuarve (të cilët në thelb kanë zili për kulturën dhe te maska nuk shikojnë maskën), dhe përgatit dalëngadalë një përmbysje sociale, sepse pagdhendësia e praruar dhe mburrjet prej komedianti në të ashtuquajturat "shijime të kulturës" i japin secilit idenë që " nuk ka asgjë tjetër përveç parasë", ndërkohë që sigurisht paraja është **diçka**, por shpirti është diçka **më shumë**.

311.

Kënaqësia në të urdhëruar dhe në të bindur. - Të urdhërosh të jep po aq kënaqësi sa dhe të bindesh, e para kur ende nuk është shndërruar në zakon ndërsa e dyta kur është shndërruar tashmë në një zakon. Shërbyesit e vjetër nën komandantë të rinj inkurajojnë njëri-tjetrin në mënyrë reciproke për të shkaktuar kënaqësi.

312.

Ambicje për hakmarrje. - Ekziston një ambicje për hakmarrjen që e shtyn një parti të futet në një rrezik ekstrem.

313.

Kur janë të nevojshëm gomerët. - Shumicës nuk do t'i mbushet mendja asnjëherë të thërrasë "Hosana" për dikë para se ky të hyjë në qytet në majë të një gomari.

314.

Zakone partish. - Çdo parti përpiqet të shfaqë si jodomethënëse gjërat e rëndësishme të bëra jashtë saj. Nëse nuk ia arrin, i sulmon me aq shumë krenari sa më shumë të përsosura të jenë ato.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

315.

Të bëhesh bosh. - Ai që braktiset nga ngjarjet, katandiset gjithnjë në pak gjë. Prandaj politikanët e mëdhenj mund të bëhen njerëz krejtësisht bosh, edhe pse dikur kanë qenë plot dhe të pasur.

316.

Armiq të dëshirueshëm. - Për qeveritë dinastike lëvizjet socialiste janë gjithnjë më shumë të pëlqyeshme se të frikshme sepse, falë atyre, marrin në dorë të drejtën dhe shpatën për të marrë masa të jashtëzakonshme, me të cilat mund të godasin ata që realisht iu shkaktojnë frikë, pra demokratët dhe kundërshtarët e dinastisë. Këto qeveri kanë tani një prirje të brendshme të fshehtë për gjithë atë që urrejnë publikisht por iu duhet ta mbulojnë më vello shpirtin e tyre.

317.

Zotërimi zotëron. - Vetëm deri në një farë pike pasuria e bën njeriun të pavarur, të lirë - një shkallë më shumë dhe pasuria bëhet padrone e i pasuri skllav. Si i tillë duhet të sakrifikojë kohën e mendimet e tij dhe ta detyrojë veten që tani e tutje të lidhet, të fiksohet në një vend, të përfshihet në një shtet dhe të gjitha këto ndoshta kundër nevojave të tij më intime dhe thelbësore.

318.

Pushteti i të diturve. - Është e lehtë, e lehtë në mënyrë qesharake, të hartosh një model për zgjedhjen e një trupi legjislativ. Së pari duhet të vësh mënjanë njerëzit e ndershëm dhe të denjë për tu besuar vendin, që në të njëjtën kohë janë mjeshtër dhe ekspertë në ndonjë fushë, nëpërmjet një provimi reciprok dhe njohjeje të kapaciteteve të tyre. Pastaj mes këtyre do të duhet, në një shoshitje më të ngushtë, të zgjedhësh njerëzit më kompetentë dhe të ditur, të dorës së parë, në secilin specialitet, njësoj nëpërmjet një njohjeje dhe garancie reciproke. Kështu, i përbërë prej këtyre, trupi legjislativ

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

do të duhet së fundi, për secilin rast të veçantë, të vendosë vetëm notat dhe gjykimet e komponentëve më të specializuar dhe **ndershmëria** e gjithë të tjerëve duhet të jetë aq e madhe sa të mjaftojë për të kuptuar thjesht leverdinë e të lënit vetëm në dorë të këtyre votimin mbi këto gjëra, në mënyrë që ligji, në kuptimin më të ngushtë të rrjedhë nga arsyeja e më të arsyeshmëve. Sot votojnë partitë dhe në çdo votim duhet të jenë qindra ndërgjegje të turpshme, ato të të keqinformuarve, të të paaftëve për të gjykuar, të atyre që votojnë për të imituar, të shtyrë e të tërhequr zvarrë. Asgjë nuk e ul më shumë dinjitetin e një ligji të ri sa ky turp i detyruar dhe pandershmëria te e cila synon çdo votim partie. Por siç është thënë, është e lehtë, në mënyrë qesharake e lehtë, të përpunohet diçka e ngjashme. Asnjë fuqi në botë nuk është sot aq e fortë sa të realizojë më të mirën, të paktën deri sa besimi te **dobia e lartë e shkencës dhe e dijetarëve** të mos shkëlqejë edhe në më të prirurit keq dhe të preferohet mbi besimin që zotëron sot, ndaj numrit. Në sensin e kësaj të ardhmeje motoja jonë qoftë: "Më shumë respekt për komponentin! Dhe poshtë të gjitha partitë!"

319.

"Populli i mendimtarëve" (ose i mendimit të keq). - I errëti, i mjegullti, i mistershmi, elementari, intuitivi (për të zgjedhur emra të errët për gjëra të errëta) që i ngjitet karakterit gjerman do të ishte, nëse do të ekzistonte vërtet, një provë se kultura e tij ka mbetur prapa me shumë hapa dhe se ende është e rrethuar nga atmosfera dhe nga shpirti i Mesjetës. Sigurisht, kjo gjendje e vonuar ka edhe shumë përparësi, me këto cilësi (nëse siç është thënë do t'i zotëronin realisht ende dhe sot) gjermanët do të ishin të aftë për disa gjëra, dhe veçanërisht për kuptimin e disa gjërave për të cilat kombet e tjera e kanë humbur çdo forcë. Dhe sigurisht shumë humb kur **mungesa e arsyes**, pra pikërisht ajo që cilësi të tilla kanë të përbashkët, humb. Por edhe këtu nuk ka humbje pa një fitim tjetër korrespondues, kështu që mungon çdo arsye për tu ankuar, duke supozuar se nuk duan, ashtu si fëmijët dhe grykësit, të shijojnë në të njëjtën kohë frutat e të gjitha stinëve.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

320.

Ujë në det. - Qeveritë e shteteve të mëdhenj kanë në dorë dy mjete për ta bërë popullin të ketë frikë dhe të jetë i bindur. Njëri, më trashaniku, është ushtria, tjetri, më i hollë, shkolla. Me ndihmën e së parës siguron në anën e vet **ambicjen** e shtresave më të larta dhe **forcën** e më të ulëtave, pasi të dyja zotërojnë njerëz aktivë e të fuqishëm të paisur me veti mesatare dhe të ulëta. Me ndihmën e mjetit tjetër fiton në favorin e tij të varfërit e **paisur mirë** dhe veçanërisht gjysmë të varfërit plot pretendime intelektuale të shtresave të mesme. Shteti krijon para së gjithash, me mësuesit e çdo grade, një oborr shpirtëror që pa dashjen e tij shikon "**lart**", duke i krijuar pengesë pas pengese shkollës private, siguron që të mbajë për vete një numër shumë të rëndësishëm vendesh si mësues, drejt të cilëve kthehen vazhdimisht sy të etur dhe vështrime të nënshtruara, që janë pesë herë më të shumtë se ata të cilëve mund tu plotësohet dëshira. Por këto vende nuk ushqejnë veçse në mënyrë të **varfër** ata që i zënë, kështu ruhet te ata etja e ethshme e **përparimit** që i shtyn akoma më fort drejt qëllimeve të qeverisë. Sepse të kultivosh një të moderuar të pakënaqur është gjitnjë më e leverdishme se ta kënaqësh pasi kënaqësia është nëna e guximit dhe stërgjyshe e mendimit të lirë dhe e krenarisë. Nëpërmjet kësaj turme mësuesish të mbajtur nën fre në trup dhe në shpirt, tani e gjithë rinia e vendit, mirë ose keq, do të ngrihet në një shkallë kulture të dobishme për shtetin dhe të shkallëzuar sipas një synimi, por mbi të gjitha shtypet, thuajse pa e kuptuar, ajo ndjenjë e mendjeve të papjekura dhe ambicioze të të gjitha shtresave, se vetëm një drejtim jete i njohur dhe i vulosur nga shteti sjell shpesh me vete dallimin **social**. Efekti i këtij besimi te provimet dhe titujt e shtetit shkon kaq larg saqë, deri dhe njerëzit e mbetur të pavarur, të ngjitur lart nëpërmjet tregëtisë ose një zanati, ruajnë në gjoks një sëmbim pakënaqësie deri sa pozicioni i tyre të mos jetë vënë re dhe njohur nga lart nëpërmjet një dhënieje bujare gradash dhe dekoratash, deri sa dhe ata "të duken". Së fundi, shteti vë në varësi të gjitha qindra dhe mijërat e nëpunësve dhe vendeve fitimprurës për të cilët vendos me **detyrim** të jenë arsimuar dhe vulosur nga shkollat shtetërore, nëse dëshirojnë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të hyjnë në ato porta, pra nder në shoqëri, bukë për vete, mundësi për të formuar një familje, mbrojtje nga lart, solidaritet me ata që kanë kulturë të përbashkët, gjithë kjo formon një rrjet shpresash, në të cilën vrapojnë të ngatërrohen të gjithë të rinjtë - prej nga mund të frymëzohet kështu mosbesimi? Nëse së fundi për secilin detyrimi për të bërë për disa vjet ushtri, pas kalimit të pak brezave, është bërë një zakon për të cilin nuk mendohet më dhe një premisë mbi të cilën shtrihet në kohë plani i jetës së tij, shteti mund të guxojë të kryeje edhe një goditje mjeshtërore duke gërshetuar mes tyre, nëpërmjet disa avantazheve, shkollën dhe ushtrinë, mendjen, ambicjen dhe forcën, ose të tërheqë ushtrinë, që është e paisur me të ditur dhe me kulturë më të lartë, duke i krijuar kushte të favorshme dhe duke e mbushur atë me shpirtin ushtarak të bindjes së gëzueshme, në mënyrë që secili ndoshta do të betohet për shërbim të gjatë nën flamur dhe me cilësitë e tij do t'i krijojë një famë të re dhe gjithnjë më të ndritshme atij. Atëherë nuk do të mungojë gjë tjetër veçse rasti i luftërave të mëdha. Dhe për këtë mendojnë, për profesionin e tyre dhe me gjithë pafajësinë, diplomatët, gazetat dhe bursat, sepse "populli", si popujt e ushtarëve, ka gjithnjë një ndërgjegje të mirë në luftëra, nuk është nevoja t'ia krijosh atë.

321.

Shtypi. - Nëse mbajmë parasysh sesi ende sot ngjarjet e mëdha politike futen në skenë fshehtas dhe të mbuluara me vello, si fshihen nga ngjarje jodomethënëse, dhe pranë këtyre duken të vogla, si vetëm pas një kohe të gjatë pasi kanë ndodhur i tregojnë efektet e tyre të thella dhe bëjnë tokën të dridhet, atëherë duket se çfarë rëndësie mund t'i jepet shtypit, cili është ai tani. Me shpenzimin e pamasë të mushkërive për të thirrur, shurdhuar, lëvizur, frikësuar, a nuk është ai vetëm **poterja e përhershme dhe e verbër** që çon në rrugë të shtrembër, nëpër një drejtim fals, veshët dhe të kuptuarit?

322.

Pas një ngjarjeje të madhe. - Një popull dhe një njeri, shpirti i të cilit është zbuluar me rastin e një ngjarjeje të madhe,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ndjen si vazhdim nevojën e një **foshnjërizimi** apo të një **ashpërsie**, po aq nga turpi sa dhe për tu argëtuar.

323.

Të jesh gjerman i mirë do të thotë të çgjermanizohesh. - Ajo gjë ku gjenden ndryshimet kombëtare është, shumë më tepër nga sa është besuar deri tani, vetëm ndryshimi mes shkallëve të ndryshme të kulturës dhe në pjesën më të vogël është diçka konstante (por edhe kjo jo në kuptimin e ngushtë). Prandaj çdo argumentim që niset nga karakteri kombëtar e detyron aq pak të **shndërrojë** bindjet apo edhe kulturën atë që punon. Nëse i vë veshin për shembull gjithë asaj që **deri tani ka qenë** gjermane, duhet ndrequr menjëherë pyetja teorike: "Çfarë **është** gjermane?" me pyetjen tjetër: "Çfarë është **tani** gjermane?" dhe çdo gjerman **i mirë** do ta zgjidhë problemin në mënyrë praktike, pikërisht duke kapërcyer cilësitë e veta gjermane. Sepse, kur një popull shkon përpara dhe rritet, e këput çdo herë rripin që i ka dhënë deri tani pamjen e vet **kombëtare**. Nëse ndalet, nëse vyshket, një rrip i ri shtrëngohet rreth shpirtit të tij, guacka që bëhet gjithnjë e më e fortë fabrikon si ta themi një burg përreth, muret e të cilit trashen gjithnjë. Nëse një popull përkujton shumë festa, kjo është shenjë se ai po ngurtësohet dhe mund të shndërrohet në një **monument**, siç ndodhi me egjyptianët duke u nisur nga një farë kohe. Pra ai që u do të mirën gjermanëve duhet nga ana e tij të rrijë zgjuar dhe të rritet gjithnjë e më jashtë asaj që është gjermane. Prandaj **orientimi** drejt **jo gjermanes** ka qenë gjithnjë karakteristika e të vlefshëmve të popullit tonë.

324.

Gjëra të huajsh. - Një i huaj që udhëtoi përmes Gjermanisë nuk u pëlqye dhe u pëlqye falë disa pohimeve, sipas vendeve në të cilat ai bujti. Ai e kish zakon të thoshte se të gjithë svevët që kanë shpirt janë tërheqës. Por svevët e tjerë do të vazhdonin, sipas tij, të besonin se Uhlandi kishte qenë poet dhe Gëtja kishte qenë imoral. Gjëja më e mirë mes romaneve gjermanë, tani të famshëm, është

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kjo, që nuk është nevoja t'i lexosh pasi tashmë njihen. Berlinezi duket më zemërmirë se gjermani i jugut, sepse është shakaxhi dhe e mban shakanë, ndërsa gjermanët e jugut nuk e mbajnë shakanë. Shpirti i gjermanëve ka mbtur i ulur nga birra dhe nga gazetat e tyre. Ai u rekomandonte atyre çajin dhe shkrimet denigruese, natyrisht si kurë për vete. Le të vëzhgohen, kështu këshillonte ai, popujt e ndryshëm të Europës së plakur dhe të shikohet sesi çdo njëri prej tyre vë mirë në dukje një cilësi të veçantë të plakjes, me kënaqësinë e madhe të atyre që zënë vend para kësaj skene të madhe: francezët paraqesin lumturisht kujdesin dhe dinjitetin e pleqërisë, anglezët atë që është përvojë dhe sjellje, italianët pafajësinë dhe mungesën e druajtjes.

A mungojnë pra maskat e tjera të pleqërisë? Ku është plaku krenar? Po ai tiran? Po ai koprac? Vendet më të rrezikshme në Gjermani janë Saksonia dhe Tyringeni: në asnjë vend tjetër nuk ka aktivitet më të madh intelektual dhe njohje të njerëzve, nuk ndodhet kaq pranë liria e shpirtit dhe gjithçka është kaq e fshehur në mënyrë modeste nga gadishmëria e zellshme për të bërë shërbime si dhe nga të folurit e shëmtuar të atij populli, që mezi të lë të kuptosh se këtu ke të bësh me intelektualë të tërbuar të Gjermanisë dhe me mjeshtër të saj në të mirë dhe në të keq.

Arroganca e gjermanëve në veri është mbajtur nën fre nga prirja e tyre drejt bindjes, ajo e gjermanëve të jugut nga prirja e tyre për të jetuar në rehatllëk. Atij iu duk se gratë e burrave gjermanë ishin amvisa të shkujdesura por tepër të bindura për vlerën e tyre, ato flisnin mirë për vete me aq shumë këmbëngulje saqë kishin bindur thuajse gjithë botën dhe aq më tepër burrat e tyre për virtytin e amvisës, virtyt veçanërisht gjerman. Kur më vonë biseda i drejtohej politikës së brendshme dhe të jashtme të Gjermanisë, ai e kishte zakon të tregonte (ose, siç thoshte ai, të nxirrte në pah) se njeriu më i madh i shtetit gjerman nuk beson te njerëzit e mëdhenj të shtetit. E ardhmja e gjermanëve i dukej kërcënuese dhe e kërcënuar, meqë ata janë çmësuar me **shijimin** (gjë nga e cila italianët marrin vesh shumë mirë), por nëpërmjet lojës së madhe të rrezikut të luftërave dhe nëpërmjet revolucioneve dinastike janë **mësuar me emocionin**, pra një ditë do të kenë kryengritje. Ngaqë ky është emocioni më i fortë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

që një popull mund të provojë. Socialisti gjerman është më i rrezikshmi pikërisht për këtë, që nuk shtyhet nga asnjë nevojë **e përcaktuar**, vuajtja e tij konsiston te të mos diturit e asaj çfarë do, kështu edhe nëse do te shtinte shumë në dorë, në të shijuar do të mekej nga dëshira, tamam si Fausti por, sipas gjasës, si një Faust tepër plebe. "Bismarku ka përzënë nga shpirti i gjermanëve (kështu thirri ai në fund) **djallin e Faustit**, i cili mundonte gjermanët e kulturuar, por tani ky djall ka hyrë te derrat dhe është më keq se më parë!

325.

Opinione. - Shumica e njerëzve nuk janë asgjë dhe nuk vlejnë asgjë deri sa të mos vishen me bindje të përgjithshme dhe me opinione publike, sipas filozofisë së rrobaqepësve që thotë se veshja e bën njeriun. Por për njerëzit që bëjnë përjashtim duhet thënë: **ai që mban veshjen bën veshjen**. Këtu opinionet pushojnë së qeni publike dhe bëhen diçka tjetër nga maskat, stolitë dhe veshjet e maskuara.

326.

Dy lloje thjeshtësish. - Për të mos e ngatërruar thjeshtësinë që rrjedh nga shterja e shpirtit me atë që rrjedh nga maturia, duhet t'i kushtosh vëmendje kësaj, që e para është melankonike, e dyta e gëzueshme.

327.

Falsifikim i gëzimit. - Nuk duhet quajtur e mirë një gjë as edhe një ditë më shumë nga sa duket e mirë dhe mbi të gjitha, **as një ditë më parë** - ky është mjeti i vetëm për ta ruajtur të pastër gëzimin, përndryshe gëzimi bëhet tepër shpejt i pashije ose i keq për shijen dhe nga shtresa të tëra të popullsisë do të konsiderohej si një ushqim i falsifikuar.

328.

Cjapi i virtytit. - Për gjithçka që dikush arrin ta bëjë më mirë, ata që e duan por nuk janë në lartësinë e veprës së tij kërkojnë me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

nxitim një cjap për ta sakrifikuar, duke besuar se ai është cjapi i dërguar i mëkateve, ndërkohë që cjapi është i dërguari i virtytit.

329.

Sovranitet. - Të nderosh edhe gjërat e këqija dhe t'i shfaqësh ato haptas kur të **pëlqejnë** dhe të mos kesh asnjë ide mbi mënyrën në të cilën mund të turpërohesh prej tyre, është shenjë e sovranitetit, te i madhi dhe te i vogli.

330.

Ai që vepron është një fantazmë, jo një realitet. - Njeriu me vlera mëson pak nga pak se ai, **për sa kohë që vepron**, është një fantazmë në kokën e të tjerëve dhe ndoshta arrin te tortura e hollë e shpirtit e të pyeturit të vetes se mos vallë duhet ta ruajë fantazmën brenda vetes për **të mirën** e njerëzve të tjerë.

331.

Të marrësh e të japësh. - Kur i merr dikujt gjënë më të vogël (ose kur ia merr si paradhënie) ai nuk di të shikojë më se i janë dhënë gjëra shumë më të mëdha, madje gjëja më e madhe.

332.

Toka e mirë. - Çdo refuzim dhe çdo mohim tregojnë një mungesë pjellorie. Në thelb, nëse ne do të ishim vetëm një tokë e mirë për tu kultivuar, nuk do të linim të vdiste asgjë pa e përdorur dhe në çdo gjë, ngjarje dhe njeri do të shihnim një pleh të dobishëm, diellin apo shiun.

333.

Shoqëria si shijim. - Nëse dikush, kur do të heqë dorë dhe mbetet me qëllim në vetmi, mund ta bëjë të këndshme shoqërinë me njerëzit pasi e shijon rrallë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme
Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

334.

Të dish të vuash në publik. - Duhet të thërrasësh për fatkeqësinë tënde dhe herë pas here të psherëtish në mënyrë që të dëgjohesh, duke u treguar i paduruar në mënyrë të dukshme sepse, nëse do të lije që të tjerët të vinin re se sa i sigurt dhe i lumtur je në vetvete, pavarësisht dhimbjes dhe mungesave, sa ziliqarë dhe dashakeqës do t'i bënte kjo! Por ne duhet të fillojmë të mendojmë që të mos i bëjmë të këqinj njerëzit e tjerë sepse, për më tepër, në këtë rast ata do të na kërkonin detyrime të rënda ndërsa kështu në çdo rast **vuajtja jonë publike** është dhe **avantazhi ynë privat**.

335.

Nxehtësi në lartësi. - Në lartësi bën më nxehtë nga sa besojnë ata që rrojnë nëpër lugina, sidomos gjatë dimrit. Mendimtari e di se çfarë do të thotë ky imazh.

336.

Të duash të mirën, të mundësh të bukurën. - Nuk mjafton të ushtrosh **të mirën**, duhet ta kesh dashur atë dhe, sipas motos të poetit, të mirëpresësh hyjninë në **vullnetin** tënd. **Por e bukura** nuk mund të duhet, ajo duhet bërë **e mundur**, në pafajësi dhe verbëri, pa vënë kuriozitetin e saj aty Psikja. Kush e ndez fenerin e tij për të gjetur njerëzit e përsosur, të tregojë kujdes ndaj kësaj shenje: të përsosur janë ata që veprojnë gjithnjë nga dashuria për të mirën dhe duke kërkuar të mirën gjejnë gjithnjë më të mirën, pa e menduar atë. Sepse veprimet e mira të shumë prej më të mirëve dhe më fisnikëve, nga paaftësia dhe mungesa e një shpirti të bukur, me gjithë dëshirën që kanë, mbeten gjithnjë të papëlqyeshme dhe të shëmtuara për tu parë: ato janë në kundërshim dhe dëmtojnë deri dhe virtytin me veshjen e urryer që shija e tyre e keqe i imponon virtytit.

337.

Rreziku i atyre që heqin dorë lehtë. - Duhet të ruhemi nga themelimi i jetës sonë mbi një bazë të ngushtë dëshirash, sepse nëse

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

heq dorë nga gëzimet që sjellin me vete pozicionet e mira, nderet, shoqëritë, kënaqësitë, rehatitë, artet, mund të arrihet një ditë në të cilën vëren veten se ke për fqinj jo **urtësinë** por **mërzitjen nga jeta**, ngaqë ke hequr dorë.

338.

Opinioni i fundit mbi opinionet. - Ose fshihen opinionet e tua ose fshihesh ti pas opinioneve të tua. Kush vepron ndryshe, nuk e njeh rrjedhën e botës ose i përket rendit të guximit të çmendur e të shenjtë.

339.

"Gaudeamus igitur". - Gëzimi duhet të përmbajë edhe forca konstruktive edhe shëruese për natyrën morale të njeriut, përndryshe si do të shpjegohej fakti se shpirti ynë, sapo çlodhet në dritën diellore të gëzimit, i premton vetes në mënyrë të pavullnetshme "të jetë i mirë", "të bëhet i përsosur" dhe se ndien një si parandjenjë të përsosmërisë, të ngjashme me një drithërimë lumturie?

340.

Një njeriu të lëvduar. - Për sa kohë të lavdërojnë, beso gjithnjë se nuk je ende mbi rrugën tënde por mbi atë të një tjetri.

341.

Të duash mjeshtërin. - Punëtori dhe mjeshtëri e duan mjeshtërin në mënyrë të ndryshme.

342.

Tepër i bukur dhe njerëzor. - "Natyra është tepër e bukur për ty, o i vdekshëm i gjorë!" - jo rrallë mendojmë kështu. Por nja dy herë, duke vërejtur në thellësi gjithë atë që është njerëzore, plotësinë e saj, forcën, delikatesën, kompleksitetin, shpirti im pati përshtypjen se unë duhet të thosha me gjithë përunjësinë: "edhe **njeriu** është tepër i bukur për njeriun që sodit!", dhe të them të vërtetën jo vetëm njeriu moral por çdo njeri.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

343.

Të mirat e luajtshme dhe pronësia mbi tokën. - Kur jeta e ka trajtuar një njeri si një bandit dhe i ka rrëmbyer nderet, gëzimet, miqtë, shëndetin, zotërime të çdo lloji, aq sa mund t'i merrte, ndoshta pas kësaj ky njeri zbulon, pasi kalon tmerri i parë, se është **më i pasur** se më parë. Sepse vetëm atëherë e di se çfarë i përket realisht një njeriu, se çfarë është ajo gjë që asnjë dorë kusari nuk mund t'ia rrëmbejë, dhe kështu ai del ndoshta nga plaçkitja dhe nga konfuzioni me fisnikërinë e një pronari të madh tokash.

344.

Figura ideale të pavullnetshme. - Më e dhimbshmja nga gjithë ndjenjat është ajo kur zbulon se të kanë marrë për diçka më të lartë nga sa je në të vërtetë. Sepse atëherë duhet të rrëfesh se diçka te ty, fjala jote, shprehja jote, syri yt, veprimi yt, është gënjeshtër e mashtim dhe kjo gjë kaq mashtruese është kaq e nevojshme siç është çiltërsia që ti ke në gjërat e tjera, por shfuqizon vazhdimisht efektin dhe vlerën.

345.

Idealisti është gënjeshtar. - Nuk duhet ta lëmë veten të tiranizohemi as edhe nga e drejta jonë më e bukur, ajo e të ngriturit të gjërave në ideal përndryshe, një ditë të bukur e vërteta do të ndahet prej nesh me këto fjalë të këqija: "o gënjeshtar i madh, çfarë kam unë të përbashkët me ty?"

346.

Të keqkuptohesh. - Kur keqkuptohesh në tërësi, është e pamundur të eleminosh krejtësisht një keqkuptim të veçantë. Duhet ta mbash parasysh këtë, për të mos harxhuar në mbrojtjen tënde një forcë të panevojshme.

347.

Flet ai që pi ujë. - Vazhdo të pish verën tënde, që të ka përtërirë gjatë tërë jetës, ç'të duhet ty nëse unë pi vetëm ujë? Vallë a nuk janë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

vera dhe uji elementë paqësorë dhe vëllazërorë që banojnë pranë pa e qortuar njëri-tjetrin?

348.

Nga vendi i kanibalëve. - Mes vetmisë vetmitari gllabëron vetveten, mes shumicës e gllabërojnë të shumtët. Zgjidh tani!

349.

Në pikën e ngrirjes së vullnetit. - "Më në fund mbërriti ajo orë që të mbështjell në renë e artë të mungesës së dhimbjes në të cilën shpirti shijon lodhjen e vet dhe i lumtur, në lojën e durueshme me durimin e vet, i ngjan valëve të një liqeni që në një ditë të qetë vere, në reflekset e qiellit shumëngjyrësh të mbrëmjes, mërmërijnë mbi breg, mërmërijnë e pastaj heshtin, pa fund, pa qëllim, pa ngopje, pa nevojë, të një liqeni krejtësisht të qetë, që kënaqet me rrjedhjet e alternuara në rrahjen e pulsit të natyrës". Kjo është ndjenja dhe fjala e gjithë të sëmurëve, por kur arrijnë te ajo orë, pas një shijimi të shkurtër mbërrin mërzitja. Por mërzitja është era e vakët që shkrin vullnetin e ngrirë - ky zgjohet, lëviz dhe lind dëshirë pas dëshire. Të dëshirosh është një shenjë shërimi ose përmirësimi.

350.

Ideali i mohuar. - Në mënyrë jo të zakonshme ndodh që dikush e arrin majën e vet më të lartë vetëm kur mohon idealin e vet, sepse deri atëherë ky ideal e nxiste me tepër dhunë, aq sa çdo herë mbetej pa frymë në mes të rrugës dhe i duhej të ndalej.

351.

Prirje tradhëtare. - Konsiderohet si shenjë e një njeriu ziliqar por që ka aspirata të larta fakti që ai ndihet i tërhequr nga ideja se përballë përsosmërisë ekziston vetëm një shpëtim: dashuria.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

352.

Fati i shkallëve. - Ashtu si shpirti i shumë njerëzve nuk ecën me të njëjtin hap me rastin, në mënyrë të tillë që rasti tashmë kalon nga porta kur shpirti gjendet ende nëpër shkallë, po ashtu në njerëz të tjerë ekziston një lloj shpirti prej shkallësh që vrapon tepër ngadalë për tu gjendur gjithnjë përkrah kohës së shpejtë. Kënaqësia më e mirë që këta njerëz provojnë nga një ngjarje, nga një periudhë e tërë e jetës, u mbërrin atyre vetëm shumë kohë më vonë, shpesh vetëm si një erë e dobët aromatike që ngjall dëshirë dhe trishtim, sikur në një çast të ishte e mundur të pije në këtë element deri sa të ngopeshe, por tani është tepër vonë.

353.

Krimbat. - Nuk thotë asgjë kundër pjekurisë së një shpirti fakti se ai përmban disa krimba.

354.

Pozicioni fitimtar. - Të mbahesh mirë në kalë i heq guximin kundërshtarit, i ngre zemrën peshë spektatorit - me ç'qëllim kërkon ende të sulmosh? Mbahu si një njeri që tashmë ka fituar!

355.

Rreziku në të admiruar. - Nga admirimi i tepruar i virtyteve të tjetërkujt mund të humbësh sensin e virtyteve të tua dhe, nga mungesa e ushtrimeve, të përfundosh duke i humbur vetë këta virtyte, pa marrë si kompensim virtyte të tjerë.

356.

Dobishmëria e gjendjes së sëmundjes. - Ai që është shpeshherë i sëmurë jo vetëm që ka një kënaqësi më të madhe nga shëndeti, për shkak të sëmundjeve të tij të shpeshta, por ka edhe një sens shumë të hollë të të shëndoshës dhe të të sëmurës në vepra dhe në veprime, në të vetat dhe në të të tjerëve. Kështu që për shembull pikërisht shkrimtarët më shëndetliq (dhe mes tyre janë për fat të keq

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pothuaj gjithë të mëdhenjtë), e kanë zakon të kenë në shkrimet e tyre një ton shëndeti shumë më të sigurt dhe të ekuilibruar sepse marrin vesh më mirë se ata që janë të fuqishëm në trup nga filozofia e shëndetit të shpirtit dhe të shërimit të tij, dhe nga mjeshtërat e këtij shërimi që janë: mëngjesi, drita e diellit, pylli dhe burimet.

357.

Pabesia, kushti i mësuesisë. - Nuk ka rrugë tjetër: çdo mësues ka vetëm një dishepull - dhe ky bëhet i pabesë, sepse edhe ai është i destinuar të bëhet mësues.

358.

Kurrë kot. - Ti nuk po kacavirresh kurrë kot nëpër malet e së vërtetës: ose ti po ngjitesh sot më lart ose po ushtron forcat e tua që të mundesh të ngjitesh më lart nesër.

359.

Para xhamave opakë. - Ajo që ju shikoni nga bota nëpërmjet kësaj dritareje, kaq e bukur na qenka saqë nuk doni aspak të shikoni nëpërmjet një dritareje tjetër, madje përpiqeni që t'i pengoni dhe të tjerët ta bëjnë këtë?

360.

Shenja të shndërrimeve të dhunshme. - Kur ëndërron për persona që janë harruar apo kanë vdekur prej një kohe të gjatë, është shenjë se ke vuajtur në vetvete një shndërrim të fortë dhe se terreni mbi të cilin jeton është përmbysur krejtësisht - atëherë të vdekurit ringjallen dhe gjërat tona të lashta bëhen të reja.

361.

Ilaçi i shpirtit. - Të çlodhesh dhe të mendosh pak është ilaçi më pak i kushtueshëm për të gjitha sëmundjet e shpirtit dhe, me një vullnet të mirë, nga ora në orë që e përdor bëhet më i këndshëm.

362.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Për hierarkinë e shpirtërave. - Është një fakt që të vendos thellësisht poshtë një njeriu tjetër, ky që ti kërkon të fiksosh përjashtimet ndërsa ai tjetri rregullin.

363.

Fatalisti. - Ti **duhet** të besosh te fati, shkenca mund të të detyrojë për këtë. Ajo që do të piqet pastaj te ty nga ky besim (përtesa, nënshtrimi, ose bujaria dhe sinqeriteti) do të dëshmojë për terrenin në të cilin u hodh kjo farë, por jo për vetë farën, sepse çdo gjë mund të lindë nga ajo.

364.

Shkaku i humorit shumë të keq. - Kush preferon në jetë të bukurën para të dobishmes do të përfundojë sigurisht si fëmija që preferon ëmbëlsirën para bukës, për të trazuar stomakun dhe për të parë botën me një humor shumë të keq.

365.

Ekzagjermimi si ilaç. - Mund ta rifitosh shijen e cilësive të tua duke nderuar dhe duke shijuar për një kohë të gjatë në mënyrë të ekzagjeruar cilësitë e kundërta. Të përdorësh ekzagjerimin si ilaç është një nga goditjet më të holla në artin e të jetuarit.

366.

"Dëshiro të jesh vetvetja!" - Temperamentet aktivë, të pasur me suksese, nuk veprojnë në përputhje me moton "njih vetveten" por sikur të kishin prezente porosinë: "**dëshiro** të jesh vetvetja, dhe **do të jesh** vetvetja". Duket se fati ua ka lënë atyre gjithnjë zgjedhjen, ndërkohë që joaktivët dhe soditësit reflektojnë sesi **kanë** zgjedhur këtë herë të vetme, kur hynë në jetë.

367.

Të jetosh mundësisht pa partizanë. - Sa pak rëndësi kanë partizanët, është një gjë që kuptohet vetëm kur ke pushuar së qeni partizan i partizanëve të tu.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

368.

Të errësohesh. - Duhet të dish të errësohesh, për të hequr qafe mizëritë e mizave të admiruesve tepër të bezdisshëm.

369.

Mërzi. - Ekziston një mërzi e njerëzve më të hollë dhe më të kulturuar të cilëve, gjëja më e mirë që ofron toka, u është bërë e pashije. Të mësuar të shijojnë ushqime të zgjedhura dhe gjithnjë më të zgjedhura dhe të provojnë të përziera nga ato më trashaniket, janë në rrezik të vdesin nga uria, sepse gjërat më të mira ekzistojnë vetëm në numër të vogël dhe ndonjëherë janë bërë të papranueshme ose të forta si guri, aq sa edhe dhëmbët e mirë nuk mund t'i kafshojnë më.

370.

Rreziku kur adhurim. - Adhurimi i një cilësie ose i një arti mund të jetë kaq i fortë sa të na shkëpusë nga sforcimi i zotërimit të tyre.

371.

Çfarë kërkohet nga arti. - Njëri kërkon nëpërmjet artit të kënaqet me natyrën e vet, tjetri kërkon me ndihmën e tij të ngrihet përkohësisht mbi natyrën e vet, duke u larguar nga vetvetja. Sipas këtyre dy nevojave, ka një lloj të dyfishtë arti dhe artistësh.

372.

Dezertim. - Kush na braktis, ndoshta me këtë nuk na fyen ne, por sigurisht fyen përkrahësit tanë.

373.

Pas vdekjes. - Zakonisht, vetëm pas një kohe të gjatë pas vdekjes së një njeriu ne na duket pa kuptim që ai mungon, kur bëhet fjalë për njerëz shumë të mëdhenj, shpesh edhe pas dhjetëra vjetësh. Kush është i sinqertë, mendon zakonisht se, kur vdes një njeri, në të vërtetë nuk mungon shumë dhe se ai që shqipton një nekrologji solemne

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

është hipokrit. Vetëm nevoja të mëson se kur një njeri ishte i nevojshëm, dhe epitafi më i mirë është një psherëtimë e vonshme.

374.

Të lësh në Ade. - Duhet të lësh shumë gjëra në ndjenjat gjysmë koshiente të Ades, nuk duhet t'i duash që t'i zgjidhësh nga ekzistenca e tyre si hije përndryshe, të bëra mendim dhe fjalë, bëhen zotërit tanë demoniakë dhe kërkojnë me mizori gjakun tonë.

375.

Ngjashmëri me lypësinë. - Mund t'i ndodhë edhe shpirtit më të pasur që ta humbë çelësin e dhomës në të cilën ndodhen thesaret e grumbulluara prej tij, atëherë ai i ngjan të varfërit që duhet të lypë për të jetuar.

376.

Mendimtar me vargonj. - Njërit që ka menduar shumë, çdo mendim i ri që ai dëgjon apo lexon i shfaqet shpesh në formën e një vargoi.

377.

Dhemshuri. - Në këllëfin e artë të mëshirës fshihet ndonjëherë kama e zilisë.

378.

Çfarë është gjeniu? - Të dëshirosh një qëllim tjetër **dhe** mjetet për ta arritur atë.

379.

Krenaria e luftëtarëve. - Kush nuk ka shpresa për të fituar në një luftë, ose ka mbetur në mënyrë të dukshme i mundur, dëshiron me shumë forcë më të madhe që të admirohet mënyra e tij e të luftuarit.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

380.

Jeta filozofike interpretohet keq. - Në çastin kur dikush fillon të marrë seriozisht filozofinë, gjithë bota beson të kundërtën e kësaj.

381.

Imitim. - Më imitimin, gjëja më e keqe fiton konsideratë, gjëja e mirë e humb atë, veçanërisht në arte.

382.

Mësimi i fundit i historisë. - "Ah, sikur të kisha jetuar atëherë!" - kështu flasin njerëzit teveqelë dhe ata që mbahen me të madh. Më mirë, për çdo fragment të historisë që është konsideruar **seriozisht**, që ka qenë madje toka më e lëvduar e së shkuarës, duhet të thërrasësh: "unë nuk do të doja të kthehesha prapa! Shpirti i asaj kohe do të peshonte mbi ty me ngarkesën e njëqint atmosferave, ti nuk do të provoje kënaqësi nga ajo qe ishte e mirë dhe e bukur aty, dhe nuk do ta tretje dot atë që ishte e keqe". Ka mundësi që brezat e ardhshëm ta gjykojnë kështu epokën tonë: do të thonë që ajo ishte e patolerueshme, që jeta nuk mund të jetohej. Dhe megjithatë, a e duron secili epokën e vet? Po, dhe pikërisht sepse shpirti i kohës së tij jo vetëm pushon **mbi** të por është dhe **brenda** tij. Shpirti i kohës i ofron rezistencë vetvetes, duron vetveten.

383.

Bujaria si maskë. - Nga bujaria në mënyrën e sjelljes hidhërohen armiqtë e tu, nga zilia që duket thuajse pajtohen, sepse zilia krahason, barazon, është një mënyrë e pavullnetshme dhe rënkuese modestie. Mos vallë aty-këtu, falë avantazhit të përmendur, zilia është marrë si maskë nga persona që nuk ishin ziliqarë? Ndoshta po, por sigurisht bujaria e mënyrës së sjelljes merret shpesh si maskë e zilisë nga ambiciozët që preferojnë më shumë të vuajnë dëmet dhe të hidhërojnë armiqtë e tyre sesa të lënë të vihet re që në brendësinë e tyre mbahen të barabartë me ata.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

384.

E pafalshme. - Ti i dhe një mundësi për të treguar madhështi karakteri, dhe ai nuk e përdori. Këtë ai nuk do të ta falë kurrë.

385.

Teza të kundërta. - Gjëja më pleqërore që është menduar ndonjëherë mbi njerëzit gjendet në fjalinë e famshme: "uni është gjithnjë i urrejtshëm", dhe më fëmijërorja te fjalia akoma më e famshme: "duaje të afërmin siç do vetveten". Te e para ka mbaruar njohja e njerëzve, te e dyta nuk ka nisur ende.

386.

Veshi që mungon. - "Ende bën pjesë te shtresat e ulëta përderisa ia vesh fajin gjithnjë të tjerëve. Je në rrugën e së vërtetës, kur bën gjithnjë përgjegjës veten tënde. Ndërsa i urti nuk bën fajtor asnjë, as veten as të tjerët".

- Kush e thotë këtë?
- Epiteti, njëmijëetetëqint vjet më parë.
- E kemi dëgjuar këtë por e kishim harruar.
- Jo nuk e keni harruar; disa gjëra nuk harrohen. Por nuk keni veshin për t'i kuptuar, veshin e Epitetit..
- Vallë, ai ia tha vetes së tij në vesh?
- Pikërisht kështu, sepse urtësia është pështpëritja e vetmitarit me veten, në mes të sheshit plot me njerëz.

387.

Gabim i pikës së pamjes, jo i syrit. - Gjithnjë je ndonjë hap më tepër pranë vetes tënde dhe ndonjë hap më tepër larg të afërmit tënd. Nga kjo rrjedh se gjykohet i afërmi në mënyrë tepër të përgjithshme dhe vetja jote tepër sipas tipareve e ngjarjeve të veçanta jo domethënëse dhe rastësore.

388.

Injoranca e armatosur. - Sa lehtë e marrim çështjen nëse një tjetër e di apo nuk e di një gjë të caktuar, ndërkohë që atij ndoshta i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

del shpirti vetëm nga ideja që ai mbahet si injorant në atë gjë! Sigurisht, ka disa të çmendur të veçantë që vijnë gjithnjë vërdallë me një thes plot me mallkime e sentenca, të gatshëm t'i hedhin mbi këdo që bën të duket se ka gjëra në të cilat gjykimi i tyre nuk mund të merret në konsideratë.

389.

Në kafen e përvojës. - Disa persona që nga thjeshtësia e lindur e lënë gotën gjysmë të zbrazur kur pinë, nuk duan ta pranojnë se çdo gjë e botës ka llumin e saj.

390.

Zogjtë këngëtarë. - Partizanët e një njeriu të madh e kanë zakon të verbojnë veten që të mundin të këndojnë më mirë lëvdatat ndaj tij.

391.

Jo në lartësi. - Na vjen keq për të mirën kur nuk jemi në lartësinë e saj.

392.

Rregulli si nënë ose si bijë. - Tjetër është gjendja që lind rregullin dhe tjetër ajo që lind nga rregulli.

393.

Komedi. - Ne ndonjëherë mbledhim dashuri dhe nder nga fakte apo vepra që prej një kohe të gjatë i kemi lënë të bien si një lëkurë e hequr, atëherë gjendemi lehtësisht të nxitur të bëjmë komedianët e së shkuarës sonë dhe të hedhim edhe një herë mbi supe lëkurën e vjetër, jo vetëm për krenari por edhe për dashamirësi kundrejt adhuruesve tanë.

394.

Gabime biografësh. - Nuk duhet ngatërruar forca e vogël që nevojitet për të shtyrë një varkë në një lumë me forcën e atij lumi që tashmë mban varkën - por kjo ndodh pothuajse në të gjitha biografitë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

395.

Mos paguaj tepër shtrenjt. - Zakonisht përdoret keq ajo që është paguar tepër shtrenjt, sepse përdoret pa dashuri dhe me një kujtim të dhimbshëm, kështu që ka një dëm të dyfishtë.

396.

Për cilën filozofi ka gjithnjë nevojë shoqëria. - Shtylla e rendit shoqëror bazohet mbi këtë bazë, që secili të shikojë më qartësi atë që ai është, që bën apo dëshiron, shëndetin e tij apo sëmundjen e tij, varfërinë e tij apo mirëqenien e tij, nderet e tij apo rëndësinë e tij të vogël, dhe të mendojë: **"unë nuk do të doja të ndërrohesha me askënd"**. Kush dëshiron të bashkëpunojë në ndërtimin e rendit shoqëror, të kërkojë gjithnjë të fusë në zemra këtë filozofi të refuzimit të qartë të ndërrimit dhe të mungesës së zilisë.

397.

Shenja të shpirtit fisnik. - Një shpirt fisnik nuk është ai që është i aftë për fluturimet më të larta por ai që ngrihet pak dhe ulet pak ndërsa jeton gjithnjë në një ajër të lirë, plot dritë dhe të tejdukshëm.

398.

Madhështia dhe ai që e sodit atë. - Efekti më i madh i asaj që është e madhe është ky, që ajo i jep atij që e sodit një sy që zmadhon dhe rrumbullakos.

399.

Të kënaqesh. - Maturia e arritur e intelektit shfaqet te kjo, që ai nuk shkon më atje ku lule të çuditshme fshihen mes gjerdheve majëmprehtë e me gjemba të njohjes, dhe kënaqet me kopshtet, pyjet, livadhet e fushat, duke mbajtur parasush se jeta është tepër e shkurtër për atë që është e çuditshme dhe e jashtëzakonshme.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

400.

Përfitim nga privimi. - Ai që jeton vazhdimisht në nxehtësinë dhe plotësinë e zemrës dhe, si ta thuash, në ajrin veror të shpirtit, nuk mund ta imagjinojë atë magjepsje të frikshme që kap natyrat dimërore, kur në mënyrë të jashtëzakonshme preken nga rrezet e dashurisë dhe nga fryma e vakët e një dite plot diell shkurti.

401.

Recetë për martirin. - Pesha e jetës të është bërë tepër e rëndë? Atëherë ti duhet ta rëndosh peshën e jetës tënde. Kur martiri më në fund ndjen etje për lumin Lete dhe për ta kërkuar atë, duhet të bëhet **hero** për ta gjetur me siguri.

402.

Gjykatësi. - Kush ka parë idealin e një njeriu, është gjykatësi i tij më i pamëshirshëm dhe, si të thash, ndërgjegja e tij e keqe.

403.

Dobia e dorëheqjes së madhe. - Dobia më e madhe e një dorëheqjeje të madhe është kjo, që ajo na jep atë krenari rinore falë së cilës ne, që prej atëherë e më pas, përftojmë lehtë nga vetja shumë dorëheqje të vogla.

404.

Si merr shkëlqim detyra. - Mjeti për të shndërruar në ar, para syve të të gjithëve, një detyrë të bronztë, është ky: të bësh gjithnjë më shumë nga sa ke premtuar.

405.

Lutje për njerëzit. - "Na fal virtytet tona!" - kështu duhet të luten njerëzit.

406.

Krijues dhe qejflinj. - Çdo qejfli beson se ajo që ka rëndësi

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

për pemën është fruti, ndërkohë që ajo që ka rëndësi është fara. Këtu qëndron ndryshimi mes krijuesve dhe qejflinjve.

407.

Lavdia e gjithë të mëdhenjve. - Ç'rëndësi ka gjeniu nëse nuk i jep atij që e kënaq apo e nderon një liri dhe lartësi të tillë ndjenje që ky të mos ketë nevojë për gjeniun? **Të tejngopësh tjetrin** - kjo është lavdia e gjithë të mëdhenjve.

408.

Udhëtimi në Ade. - Edhe unë kam qenë në botën e nëndheshme, si Odiseu, dhe do të kthehem shpesh aty. Që të mundja të flisja me disa të vdekur, jo vetëm që sakrifikova desh, por nuk kurseva as vetë gjakun tim. Katër çifte nuk më refuzuan sakrificat që iu ofrova: Epikuri dhe Montenj, Gëtja dhe Spinoza, Platoni dhe Rusoi, Paskali dhe Shopenhaueri. Me këta doja të flisja, pasi kam shëtitur gjatë i vetmuar, këta dua që të më japin gabim dhe të drejtë, këta dua të dëgjoj kur i japin gabim dhe të drejtë njëri-tjetrit. Çfarëdo lloj gjëje që të them, të vendos, të mendoj për vete e për të tjerët, mbi këta tetë njerëz dua të fiksoj sytë dhe të shikoj sytë e tyre të fiksuar mbi mua.

Le të më falin të gjallët, nëse ndonjëherë **këta** më duken si hije, kaq të zbehtë e të trishtuar, të shqetësuar dhe medet, të etur për të jetuar, ndërkohë ata të tjerët më duken kaq të gjallë, sikur tashmë, **pas** vdekjes, nuk mund të lodhen më kurrë nga jeta. Por ajo që ka rëndësi është **vitaliteti i përjetshëm**: e ç'na duhet "jeta e përjetshme" dhe në përgjithësi jeta?

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

PJESA E DYTË

UDHETARI DHE HIJA E TIJ

* * *

Hija: - Meqë ka mjaft kohë që nuk të kam dëgjuar të flasësh, dua të të jap një rast për të folur.

Udhëtari: - Dëgjoj që po flasin. Ku? Kush? Më duket sikur dëgjoj pak a shumë veten time që flet, por me një zë shumë më të dobët se imi.

Hija (pas një pause): - Nuk po gëzohesh që tu dha rasti për të folur?

Udhëtari: - Për atë Zot dhe për të gjitha gjërat që unë nuk i besoj, hija ime po flet! E dëgjoj, por nuk e besoj dot...

Hija: - Ta zemë se është kështu e të mos mendojmë më gjatë për këtë. Pas një ore gjithçka do të ketë marrë fund.

Udhëtari: - Tamam kështu mendova, kur në një pyll pranë Pizës pashë në fillim dy e më pas pesë deve.

Hija: - Sa mirë që ne të dy jemi njësoj zemërbutë ndaj njëri-tjetrit, kur arsyeja jonë hesht. Kështu nuk do të mërzitemi kur bisedojmë dhe nuk do t'i vemë, si të thuash, prangat njëri-tjetrit nëse fjala e tij na duket e pakuptimtë. Nëse nuk di të përgjigjesh me saktësi, mjafton vetëm të thuash diçka: ky është kushti i drejtë që vë unë për të biseduar me dikë. Në një bisedë disi të gjatë, edhe më i mençuri bëhet një herë i marrë e tre herë kaqol.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Udhëtari: - Kufizimi i kërkesave të tua nuk është i pëlqyeshëm për atë të cilit ti ia tregon.

Hija: - Duhet pra që unë të lajkatoj?

Udhëtari: - Unë kujtoja se hija e njeriut është krenaria e tij, por ajo nuk do të pyeste kurrë: "duhet pra që unë të lajkatoj?"

Hija: - Krenaria e njeriut, ashtu siç e njoh unë, as nuk do të pyeste, ashtu siç bëra unë dy herë, **nëse** mund të flasë - ajo flet gjithmonë.

Udhëtari: - Para së gjithash unë vë re se sa i sjellshëm po tregohem me ty, o hija ime e dashur. Ende nuk të kam thënë me një fjalë të vetme sesa **gëzohem** që të dëgjoj, e jo vetëm të shikoj. Do ta mësosh, unë e dua hijen po aq sa dua dritën. Sepse që të ketë bukuri në fytyrë, qartësi në bisedë, mirësi dhe qëndrueshmëri në karakter, hija është po aq e domosdoshme sa dhe drita. Ato nuk janë armike të njëra-tjetrës, përkundrazi mbahen me dashuri për dore, dhe kur drita zhduket, edhe hija e ndjek.

Hija: - Dhe unë urrej të njëjtën gjë që urren ti, natën. I dua njerëzit sepse janë dishepuj të dritës dhe gëzohem për flakën që duket në sytë e tyre kur mësojnë e zbulojnë, këta njohës e zbulues pa fund. Ajo hije që lëshojnë të gjitha gjërat kur bie mbi to drita diellore e shkencës, ajo hije jam unë.

Udhëtari: - Më duket se të kuptova, edhe pse ti u shprehe pak sipas mënyrës së hijeve. Por kishe të drejtë: miqtë e mirë i lëshojnë njëri-tjetrit aty-këtu ndonjë fjalë të errët si shenjë mirënjohjeje, e cila për të tretët duhet të mbetet një enigmë. Dhe ne jemi miq të mirë. Pra, mjaft me këto hyrje të gjata! Plot dyqint pyetje peshojnë në shpirtin tim, dhe koha në të cilën ti mund të më përgjigjesh ndoshta është e shkurtër. Të shohim për çfarë do të kuvendojmë me nxitim e me paqe.

Hija: - Por hijet janë më të druajtura se njerëzit. Kështu që nuk do t'ia tregosh asnjërit se si kemi biseduar bashkë!

Udhëtari: - Si kemi biseduar mes nesh? Qielli më ruajttë nga bisedat që shtrihen gjatë me shkrim! Nëse Platoni do të kishte më pak qejf për të thurur biseda të gjata, lexuesit e tij do të kishin më shumë qejf për ta lexuar Platonin. Një bisedë që në realitet të kënaq, e shndërruar

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

në shkrim dhe e lexuar, bëhet një kuadër me perspektiva tërësisht false - gjithçka është o tepër e gjatë, o tepër e shkurtër. Po ndoshta mund të tregoj se **mbi ç'gjë** ramë dakort?

Hija: - Më bëhet qejfi për këtë, që të gjithë do të dallojnë aty opinionet e tua, askush nuk do ta çajë kokën për hijen.

Udhëtari: - Ti ndoshta gabohesh, moj mike! Deri tani në opinionet e mia është ndeshur më tepër hija sesa unë vetë.

Hija: - Më shumë hija se drita? A është e mundur kjo?

Udhëtari: - Bëhu serioze, moj e çmendur e dashur! Edhe pyetja ime e parë kërkon seriozitet.

1.

Pema e shkencës. - Ngjashmëri me të vërtetën por jo të vërtetë, dukje e lirisë por jo liri - këto janë dy frutat për shkak të të cilave pema e shkencës nuk mund të shkëmbehet me pemën e jetës.

2.

Arsyeja e botës. - Që bota **nuk** është përmbledhje e një arsyeje të përjetshme, kjo është një gjë që mund të vërtetohet përfundimisht, se ky **fragment i botës** që njohim ne, pra arsyeja jonë njerëzore, nuk është shumë e arsyeshme. Dhe nëse **ajo** nuk është në çdo kohë dhe tërësisht e urtë dhe e arsyeshme, edhe pjesa tjeër e botës nuk do të jetë e tillë. Këtu ka vend përfundimi **a minori ad maius, a parte ad totum**, dhe të thuash të vërtetën, me forcë vendimtare.

3.

"Në fillim ishte..." - Nderim ndaj origjinës - ky është **impulsi** metafizik që shfaqet kur i jep rëndësi historisë dhe bën të besohet se në zanafillën e të gjitha gjërave gjendet përsosmëria dhe thelbësorja.

4.

Masa e vlerës të së vërtetës. - Lodhja që të kushton ngjitja në një mal nuk është aspak masa e lartësisë së tij. Po pse, në shkencë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

qenka ndryshe? - na thonë ca që e mbajnë veten për shkencëtarë. Pikërisht mundi që të kushton një e vërtetë duhet të vendosë vlerën e kësaj të vërtete? Ky moral i çmendur niset nga ideja se "të vërtetat" nuk janë pikërisht gjë tjetër veçse vegla gjimnastikore te të cilat ne duhet të punojmë me zell dri sa të lodhemi - ky është një moral për atletët e akrobatët e shpirtit.

5.

Fjalët e përdorimit dhe realiteti. - Ka një mospërfillje hipokrite ndaj të gjitha gjërave të cilave njerëzit u vendosin realisht peshën më të madhe, **ndaj të gjitha gjërave më të afërta për ne**. Për shembull, thonë: "hamë vetëm për të jetuar", një **gënjeshtër** e urryer kjo, tamam si ajo e atyre që flasin për lindjen si qëllim të vërtetë të çdo kënaqësie epshore. Anasjelltas, vlerësimi i lartë i "gjërave më të rëndësishme" nuk është pothuaj asnjëherë krejtësisht i saktë. Të themi të vërtetën, priftërinjtë dhe metafizikët na kanë mësuar në këtë fushë një **mënyrë të foluri** të ekzagjeruar e me plot hipokrizi, por nuk kanë mundur të ndryshojnë ndjenjën që nuk u jep këtyre gjërave shumë të rëndësishme peshën më të madhe se atyre gjërave shumë të afërta të përbuzshme.

Një rrjedhojë e dhimbshme e një hiporkizie të tillë dyfishe është kjo, që gjërat shumë të afërta (për shembull të ngrënët, banimi, të veshurit, raportet shoqërore) nuk bëhen objekt i një gjykimi e reforme të vazhdueshme, të lirë e **të përgjithshme** por ngaqë këto gjëra konsiderohen poshtëruese, ne e largojmë prej tyre seriozitetin tonë intelektual dhe artistik. Kështu që kotësia dhe zakoni sigurojnë një fitore të lehtë mbi rininë mendjelehtë e veçanërisht mbi atë të parrahur me jetën, ndërkohë që nga ana tjetër gabimet tona të vazhdueshme kundër ligjeve më të thjeshta të trupit e të shpirtit na shtyjnë ne të gjithëve, të rinj e të vjetër, në një varësi dhe mungesë të turpshme lirie - dua të them te ajo varësi, në thelb të panevojshme, nga mjekët, mësuesit e shëruesit e shpirtërve, trysnia e të cilëve rëndon përherë mbi gjithë shoqërinë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

6.

Brishtësia e tokës dhe shkaku kryesor i saj. - Kur shohim përreth ndeshim gjithnjë njerëz që gjatë gjithë jetës së tyre kanë ngrënë vezë pa e vënë re se ato me formë të stërgjatur janë më të shijshmet, që nuk e dinë se një stuhi i bën mirë barkut, që aromat bien erë më fort në ajrin e ftohtë e të qartë, që shqisa jonë e të shijuarit nuk është e njëjtë në të gjitha pikat e gojës, që çdo gjellë për të cilën thuhen ose dëgjohen gjëra të mira i bën dëm stomakut. Mund të mos jemi të kënaqur nga këto shembuj të mungesës së sensit të vrojtimit, por aq më tepër duhet pranuar që **gjërat më të afërta për ne** nga shumica janë parë keq e vërejtur mjaft rrallë. Mos është e parëndësishme kjo? Por mbani parasysh se nga kjo mungesë rrjedhin **pothuajse të gjitha të metat trupore e shpirtërore** të individëve. Të mos dish atë që të bën mirë e atë që të dëmton kur vendos për mënyrën e jetesës, për ndarjen e ditës, të kohës, për zgjedhjen e lidhjeve, për profesionin e për kohën e lirë, për të urdhëruarit e të bindurit, për të ndjerit e natyrës dhe të artit, për të ngrënit, për të fjeturit e për meditimin, pra të jesh **i paditur në gjërat e vogla e të përditshme** dhe të mos kesh sy të mprehtë - është pikërisht kjo që shumë njerëzve ua bën tokën një "fushë humbjeje". Nuk thuhet se këtu, si kudo, çështja varet nga **mungesa e arsyes** te njeriu. Më mirë do të thuhej se ekziston arsye në një masë të mjaftueshme e mëse të mjaftueshme, por ajo **është e drejtuar keq dhe e larguar artificialisht** nga këto gjëra të vogla e tepër të afërta. Priftërinjtë dhe mësuesit si dhe etja e madhe për pushtet e idealistëve të çdo lloji, e më trashanikëve dhe e më të hollëve, ia mbushin mendjen fëmijës se gjërat me rëndësi janë krejt të tjera. Ka rëndësi shëndeti i shpirtit, shërbimi ndaj shtetit, zhvillimi i shkencës, i maturisë e pasurisë si mjete për t'i bërë shërbime gjithë njerëzimit, ndërkohë që nevoja e individit, nevojat e tij të mëdha apo të vogla brenda kuadrit të njëzetekatër orëve të ditës janë diçka e përçmueshme apo e parëndësishme. Edhe Sokrati mbrohej me të gjitha forcat e tij kundër kësaj shkujdesjeje mendjemadhe të njerëzores në dobi të njeriut, dhe i pëlqente të tërhiqte vëmendjen me një fjalë të Homerit, mbi kufijtë e vërtetë dhe mbi përmbajtjen e çdo

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

përkujdesjeje e çdo gjykimi. Është e tillë dhe vetëm e tillë, thoshte ai, "ajo që në shtëpinë time më ndodh për mirë dhe për keq".

7.

Dy mjete ngushëllimi. - Epikuri, ai që qetësoi shpirtin e antikitetit më të vonë, pati këtë vizion të mrekullueshëm (i cili edhe sot është tepër i rrallë për tu gjetur) që për qetësinë e shpirtit nuk është aspak e nevojshme zgjidhja e problemave të fundit dhe ekstremë teorikë. Atij i mjaftonte tu thoshte atyre që i mundonte "ankthi i Zotave": "Edhe nëse ka Zota, ata nuk bëhen merak për ne", në vend që të diskutonte pa frut e për së largu problemin e fundit, nëse në përgjithësi ekzistojnë apo jo Zota. Ky pozicion është mjaft më i favorshëm e më i fortë - tërhiqesh disa hapa pas tjetrit dhe kështu e bën atë të predispozuar për të dëgjuar e për të reflektuar. Sepse, sapo tjetri bëhet gati të vërtetojë të kundërtën, pra që Zotat bëhen merak për ne, në çfarë labirinti e në çfarë ferrishte do të humbasë ky i gjorë, i vetëm dhe pa asnjë dhelpëri të bashkëbiseduesit, i cili duhet të ketë vetëm njerëzillëk e delikatesë në masë të mjaftueshme për të fshehur mëshirën që i shkakton ky spektakël! Tjetri fillon të ndjejë pështirosje, çka është argumenti më i fortë kundër çdo teze, pështirosje nga pohimi i vet, ftohet e shkon me të njëjtën gjendje shpirtërore që është ajo e një ateisti të pastër: "Ç'më duhet mua për Zotat? Djalli le t'i marrë!"

Në raste të tjera, pra kur një hipotezë gjysmë fizike e gjysmë morale ka errësuar shpirtin, Epikuri nuk e hidhte poshtë këtë hipotezë por pranonte se mund të ishte kështu, por shtonte se mund të ishte dhe **një hipotezë e dytë** për të shpjeguar të njëjtin fenomen, pra ndoshta çështja mund të shkonte ndryshe. **Shumëllojshmëria** e hipotezave edhe në kohën tonë, për shembull rreth origjinës së vrarjeve të ndërgjegjes, mjafton për të hequr nga shpirti ato hije që lindin kaq lehtësisht kur e vret mendjen mbi një hipotezë të vetme, vetëm të dukshme, dhe për këtë arsye dhe njëqint herë tepër të vlerësuar. Pra kush dëshiron të derdhë ngushëllime mbi jo të lumturit, mbi keqbërësit, melankonikët, mbi ata që janë duke vdekur, duhet të kujtojë dy marifetet qetësuese të Epikurit, që mund të hyjnë në punë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

për shumë probleme. Në formën e vet më të thjeshtë ato tingëllojnë kështu: së pari, edhe po të jetë kështu, nuk na intereson fare; së dyti, ka mundësi që çështja të qëndrojë ndryshe.

8.

Natën. - Sapo zbret nata, ndryshon përshtypja jonë mbi gjërat më familjare. Ja era që vërtitet pothuajse nëpër rrugë të fshehura duke pëshpëritur sikur kërkon diçka, e shqetësuar ngaqë nuk e gjen dot. Ja drita e llampës, me një vezullim të kuqërremtë të errët, që vështron e lodhur, që lufton kundër dëshirës me natën, skllave e paduruar e njeriut që rri zgjuar. Ja frymëmarrja e atij që fle, ritmi i tij i trembur, të cilit i duket se një shqetësim i përhershëm i fryn melodisë - ne nuk e dëgjojmë po kur kraharori i atij që fle ngrihet, ndjejmë një shtrëngim në zemër, e kur frymëmarrja ulet e thuajse shuhet në një qetësi vdekjeje, themi: "çlodhu pak, o shpirt i varfër i sfilitur!" Çdo të gjalli, meqë jeton kaq i ndrydhur, ne i dëshirojmë një pushim të përjetshëm - nata të fton për te vdekja. Nëse njerëzit do të bënin dot pa diellin dhe do të bënin luftën kundër natës me dritën e hënës e me vajin, çfarë filozofie do të mbështillej nga velot e saj! Te të qenit e njeriut spiritual e intelektual vihet re, dhe tepër madje, sesa është errësuar ai në përgjithësi nga gjysmëerrësira dhe mungesa e diellit që errësojnë jetën.

9.

Ku ka lindur teoria e lirisë së vullnetit. - Mbi një njeri qëndron **nevoja** në formën e pasioneve të tij, mbi një tjetër në formën e zakonit të të dëgjuarit dhe bindjes, mbi një të tretë si vetëdije logjike, mbi një të katërt si kapriço dhe shije e ligë për të kapërcyer faqet. Por këta që të katërt kërkojnë **lirinë** e dëshirës së tyre pikërisht atje ku secili prej tyre është i lidhur më fort, njësoj sikur krimbi i mëndafshit të kërkonte vullnetin e dëshirës së tij pikërisht te të endurit. Prej nga rrjedh kjo? Siç duket nga kjo që secili e quan veten më të lirë aty ku **ndjenja** e tij **për jetën** është më e madhe, pra siç thuhet, ndonjëherë në pasion, ndonjëherë në detyrë, ndonjëherë në studim, ndonjëherë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

në ligësi. Ajo gjë, falë së cilës një individ është i fortë, në të cilën ndjehet plot jetë, konsiderohet nga ai në mënyrë të pavullnetshme si elementi i nevojshëm i lirisë së tij - ai vendos së bashku, si kopje të nevojshme, varësinë dhe plogështinë, pavarësinë dhe ndjenjën e të jetuarit. Këtu, përvoja që ka mbledhur njeriu në terrenin politiko-social gabimisht përcillet në fushën ekstreme metafizike: aty njeriu i fortë është dhe njeriu i lirë, aty ndjenja e gjallë e gëzimit dhe e dhimbjes, lartësia e shpresës, guximi i aspiratave, fuqia e urrejtjes janë apanazhi i sunduesit dhe i të pavarurit, ndërkohë që i nënshtruari, skllavi, jeton i shtypur e i pagdhendur. Doktrina e vullnetit të lirë është një shpikje e klasave **sunduese**.

10.

Të mos ndjesh vargonj të rinj. - Deri në çastin kur ne nuk e **ndjejmë** se varemi nga një gjë, e kujtojmë veten të pavarur - përfundim i gabuar që tregon se sa krenar e lakmitar për të sunduar është njeriu. Edhe pse ai pohon se në çdo rast e njeh dhe e dallon varësinë, sapo fillon ta vuajë, duke presupozuar se jeton **zakonisht në pavarësi** dhe se provon menjëherë një kontrast përshtypjeje në rastet jo të zakonshme, atëherë e humb atë. Po sikur të ishte e vërtetë e kundërta, pra nëse ai jeton **përherë** në një varësi të shumëfishtë, por **e konsideron veten të lirë** sepse, për shkak të kohës së gjatë, i është bërë e zakonshme dhe nuk e ndjen më peshën e vargonjve? Ai vuan më shumë vetëm nga vargonjtë **e rinj** - "Liria e vullnetit" nuk do të thotë asgjë tjetër veçse të mos ndjesh vargonj të rinj.

11.

Vullneti i lirë dhe izolimi i fakteve. - Pasaktësia jonë e përhershme e të vëzhguarit merr si një njësi një grup fenomenesh dhe e quan një fakt. Mes këtij fakti e atij tjetrit imagjinohet një hapësirë boshe që **izolon** çdo fakt. Por në realitet çdo veprim e njohje jona nuk është një varg faktesh e hapësirash boshe të ndërmjetme por një rrjedhë e vazhdueshme. Tani, besimi te liria e vullnetit është e papajtueshme me idenë e një rrjedhjeje të vazhdueshme, homogjene,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të pandarë e të pandashme, ai presupozon se **çdo veprim i veçantë është i izoluar dhe i pandashëm**, është një doktrinë **atomistike** në fushën e vullnetit të njohjes. Pikërisht ashtu siç kuptojmë në mënyrë të pasaktë karakteret, ashtu kuptojmë në mënyrë të pasaktë faktet, flasim për karaktere të njëjtë, për fakte të njëjtë ndërkohë që **nuk ekzistojnë as ata as këta**. E megjithatë ne lavdërojmë ose qortojmë duke u nisur vetëm nga kjo premisë false, që paskërka fakte **të njëjtë**, që ekziston një rend i shkallëzuar **llojesh** faktesh të cilëve u korrespondon një rend i shkallëzuar vlerash - kështu **izolojmë** jo vetëm faktin e veçantë, por edhe grupe faktesh të ashtuquajtur të vegjël (veprime të mira, të këqia, të mëshirshme, ziliqare, etj.) dhe në të dy rastet e kemi gabim.

Fjala dhe ideja janë shkaqet më të dukshme që na bëjnë të besojmë te ky izolim i grupeve të veprimeve, me ato ne jo vetëm **caktojmë** gjërat, por besojmë që në origjinë se kuptojmë nëpërmjet tyre **të vërtetën** e gjërave. Nga fjala dhe nga ideja ne ende sot shkojmë vazhdimisht në rrugë të shtrembër duke i imagjinuar gjërat më të thjeshta nga sa janë, të ndara njëra nga tjetra, të pandashme, që ekzistojnë secila më vete e për vete. Ndodhet e fshehur në **gjuhë** një mitologji filozofike që në çdo çast shpërthen përsëri, për sa mund të qëndrojmë të kujdesshëm. Besimi në lirinë e dëshirës, pra në faktet **e barabartë** dhe në faktet **e izoluar**, ka në gjuhë ungjillorin dhe avokatin e saj më të palëvizshem.

12.

Gabimet themelorë. - Ngaqë njeriu provon një kënaqësi ose një pakënaqësi morale, duhet të jetë i dominuar nga një prej këtyre dy iluzioneve: **ose** ai beson te **barazia** e disa fakteve, e disa ndjenjave dhe atëherë ai, nga krahasimi i këtyre rrethanave me të tjera të mëparshme dhe nga identifikimi i tyre ose dallimi i tyre përfton një ndijim kënaqësie ose pakënaqësie (dhe kështu ka vend në të gjitha kujtimet), **ose** ai beson te **liria e dëshirës**, për shembull kur mendon: "unë nuk duhet ta kisha bërë këtë", "kjo mund të kishte shkuar ndryshe", dhe po edhe nga kjo ndjenjë përfton kënaqësi ose

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pakënaqësi. Pa gabimet që veprojnë në çdo kënaqësi ose pakënaqësi morale, nuk do të kishte patur kurrë një njerëzim, ndjenja themelore e të cilit është dhe mbetet kjo, që njeriu është qenia e lirë në botën e jo të lirës, **bërësi** i përjetshëm i **mrekullive**, qoftë kur vepron ai mirë apo keq, përjashtimi i mahnitshëm, superkafsha, thuajse Zoti, kuptimi i krijimit, ai që nuk mund të mendohet joekzistent, zgjidhja e enigmës kozmike, sunduesi i madh dhe përbuzësi i natyrës, qenia që e quan **historinë e botës** histori të tijën! - **"Vanitas vanitatum homo"**.

13.

Të thuash dy herë. - Është mirë ta shprehësh shpesh dy herë një gjë dhe t'i japësh një këmbë të djathtë e një këmbë të majtë. Është e vërtetë që e vërteta mund të qëndrojë e ndalur edhe vetëm mbi një këmbë, por me dy ajo mund të ecë dhe të vijë vërdallë.

14.

Njeriu është komedianti i botës. - Do të na duhej të ishim krijesa më shpirtërore nga sa janë njerëzit, vetëm për të shijuar krejtësisht humorizmin që gjendet te fakti që njeriu konsiderohet si qëllimi i ekzistencës së gjithë botës dhe që njerëzimi kënaqet seriozisht vetëm me perspektivën e një misioni të tij botëror. Nëse një Zot ka krijuar botën, atëherë e krijoi njeriun si **majmun të Zotit**, si rast të përjetshëm për tu zbavitur në përjetësinë e tij tepër të gjatë. Muzika e sferave përreth tokës do të ishte në këtë rast shpërthimi i të qeshurës të të gjitha krijesave të tjera përreth njeriut. Ky i pavdekshëm i mërzitur e ngacmon me **dhimbje** kafshën e tij të dashur për tu zbavitur me sjelljet e tij krenarisht tragjike dhe me interpretimet e dhimbjes së tij, e mbi të gjitha me shpikjet intelektuale të këtyre krijesave mburravece, si shpikës i këtij shpikësi. Sepse ai që imagjinoi njeriun për tu zbavitur, kishte më shumë shpirt se njeriu dhe më shumë kënaqësi të shpirtit. Edhe këtu ku njerëzillëku ynë do, të paktën për një herë, ta ulë kokën, krenaria na punon një rreng, ngaqë ne njerëzit të paktën në **këtë krenari** duam të jemi diçka e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pakrahasueshme dhe e mrekullueshme. Karakteri ynë unik në univers! Ah, kjo është një gjë krejtësisht e pabesueshme! Astronomët, të cilëve ndonjëherë realisht u është dhënë një horizont mjaft më i largët nga toka, bëjnë të ditur se pika e **jetës** që është në botën tonë është pa rëndësi në karakterin total të oqeanit të të bërit dhe të të zhdukurit, se një sasi e pallogaritshme trupash qiellorë zotëron të njëjtat kushte të tokës për prodhimin e jetës. Këta trupa qiellorë janë pra të shumtë në numër, por ndërkaq një grusht gjë përballë atyre të panumërtve të tjerë që nuk e patën kurrë impulsin e jetës ose e kanë humbur prej kohësh atë dhe jeta mbi secilin nga këto trupa qiellorë, e krahasuar me zgjatjen e ekzistencës së tij, ishte një çast, një shkëndijë, e ndjekur nga periudha të gjata, të gjata kohe, dhe kështu nuk ishte aspak qëllimi dhe arsyeja e fundit e ekzistencës së këtij planeti. Ndoshta, edhe milingona në pyll imagjinon me të njëjtën forcë se është qëllimi dhe arsyeja e ekzistencës së pyllit, siç bëjmë ne kur në fantazinë tonë lidhim thuajse në mënyrë të pavullnetshme perëndimin e tokës me perëndimin e njerëzimit, madje jemi ende modestë kur i përmbahemi kësaj ideje dhe nuk imagjinojmë për funeralin e njeriut të fundit edhe një perëndim universal të botëve dhe të Zotave. Deri dhe astronomi më pa paragjykime nuk mund ta imagjinojë tokën pa jetë në mënyrë të ndryshme veçse si varrin e ndriçuar dhe valëzues të njerëzimit.

15.

Modestia e njeriut. - Sa pak kënaqësi i mjafton shumicës që tu duket jeta e mire, sa modest është njeriu!

16.

Ku është e nevojshme indiferenca. - Asgjë nuk është më absurde se të duash të presësh atë që një ditë shkenca do të vendosë përfundimisht mbi gjërat e para dhe të fundit, dhe deri atëherë të mendosh në mënyrën **tradicionale** (e mbi të gjitha të besosh!), siç kështillohet shpesh. Impulsi që të duash të zotërosh në këtë fushë vetëm **siguri**, është një impuls **fetar**, asgjë më e mirë, një mënyrë e fshehtë dhe vetëm në dukje skeptike e "nevojës metafizike", e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ndërthurur me mendimin e fshehtë se për një kohë të gjatë nuk ka asnjë perspektivë për të zotëruar këtë siguri të fundit dhe megjithatë "besimtari" ka të drejtë të mos merakoset për gjithë këtë fushë. Ne nuk kemi asnjë **nevojë** për këtë siguri mbi horizontet ekstremë për të jetuar një jetë njerëzisht të plotë e të vlefshme ashtu si milingona nuk ka nevojë për këtë siguri për të qenë një milingonë e mirë. Më tepër duhet t'i japim vetes të drejtë për origjinën reale të kësaj rëndësie fatale që për shumë kohë i kemi veshur gjërave të tilla dhe, për këtë qëllim, kemi nevojë për **historinë** e ndjenjave morale dhe fetare. Sepse vetëm nën ndikimin e këtyre ndjenjave këto çështje ekstreme të njohjes janë bërë për ne kaq sublime dhe të tmerrshme. Në fushat më të largëta, **drejt të cilave** syri i shpirtit ngulet pa i depërtuar, u futën tinëz koncepte si faji e ndëshkimi (madje ndëshkimi i përjetshëm!) në mënyrë aq më të paskrupullt sa më shumë të errëta të ishin ato fusha. Që nga antikiteti është fantazuar me një guxim të çmendur atje ku nuk mundej të vendosej asgjë, janë bindur brezat e ardhshëm që t'i marrin fantazi të tilla për gjëra serioze e të vërteta së fundi me këtë sentencë të urryer, që ia vlen më mirë të besosh se të dish. Sot, në krahasim me këto gjëra të fundit nuk nevojitet të dish të kundërtën e besimit, por **indiferencën kundrejt besimit dhe diturinë e supozuar** mbi këtë terren! Çdo gjë tjetër duhet të na rrijë në zemër më shumë se ato që deri tani janë predikuar si më të rëndësishmet, pra më shumë se pyetjet: "Cili është qëllimi i njeriut? Cili është fati i tij pas vdekjes? Si mund të pajtohesh me Zotin?" dhe gjithë kuriozitetet e këtij lloji. Po kaq pak sa këto probleme njerëzish fetarë na interesojnë edhe problemet e filozofëve dogmatikë, qofshin këta idealistë, materialistë apo realistë. Të gjithë së bashku na shtyjnë drejt një vendimi në fusha në të cilat nuk është e nevojshme as besimi as njohja, deri dhe për më të dashuruarit me shkencën është më e dobishme që rreth gjithë kësaj që është objekt hetimi dhe e pranueshme për arsyen të shtrihet një zonë moçalore e rrethuar me mure mjegullash dhe mashtruese, një shtresë e padepërtueshme, përjetësisht fluide dhe e papërcaktueshme. Pikërisht nëpërmjet përplasjes me mbretërinë e së errëtës në anë të tokës së dijes **rritet**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

vazhdimisht në vlerë qartësia dhe bota e afërt, shumë e afërt e shkencës. Duhet të bëhemi përsëri **fqinj të mirë të gjërave të afërta** dhe jo, si deri tani, të shikojmë me kaq përçmim përtej tyre drejt reve dhe shpirtrave të natës. Në pyje dhe në shpella, në vende moçalore dhe nën qiej të mbuluar, atje njeriu rrojti tepër gjatë, si mbi shkallët e qytetërimit të mijëvjeçarëve të tërë, dhe rrojti në mënyrë të mjeruar. Atje **mësoi të përçmojë** të tashmen, gjërat e afërta, jetën dhe vetveten dhe ne, ne banorët e fushave **të ndritshme** të natyrës dhe të shpirtit, marrim ende si trashëgimi në gjakun tonë diçka nga ky helm i përçmimit ndaj gjërave më të afërta me ne.

17.

Shpjegime të thella. - Kush i jep një pjese të një autori një "shpjegim më të thellë" se ajo që autori ka patur ndërmend, nuk e ka qartësuar por e ka **errësuar** vetë autorin. Kështu janë metafizikët tanë përballë tekstit të natyrës, madje më keq akoma. Sepse, për të sjellë shpjegimet e tyre të thella shpesh ia përshtasin tekstin atyre, ose më mirë, e **prishin** atë. Për të dhënë një shembull kurioz të prishjes së tekstit dhe të errësimit të autorit mund të kujtojmë këtu idetë e Shopenhauerit mbi shtatzaninë e grave: "Shenja e ekzistencës konstante të vullnetit për të jetuar në kohë, thotë ai, është bashkimi seksual. Shenja e dritës së njohjes që është shoqërizuar **ex novo** me këtë vullnet dhe zbulon mundësinë e çlirimit, në më të lartën nga shkallët e qartësisë, është mishërimi i ri i vullnetit për të jetuar. Shenja e kësaj është shtatzania, e cila për këtë arsye ecën e çiltër dhe e lirë, thuajse krenare, ndërkohë që bashkimi seksual fshihet si një keqbërës". Shopenhaueri thotë se **çdo** grua, e kapur në befasi gjatë aktit krijues, do të vdiste nga turpi ndërkohë që "ajo e tregon barrën e saj pa asnjë gjurmë turpi, madje me një lloj krenarie". Para së gjithash kjo gjendje nuk ekspozohet **më** që kur ajo vetë bëhet e dukshme, kur Shopenhaueri nxori në relievë **vetëm** synimin e nxjerrjes në pah, ai manipulon tekstin për ta përshtatur me "shpjegimin" tashmë të përgatitur. Pastaj, ajo që ai thotë mbi karakterin e përgjithshëm të dukurisë që duhet shpjeguar nuk është e vërtetë, ai flet për "çdo grua".

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Shumë gra, veçanërisht ato të rejat, përkundrazi shfaqin në këtë gjendje, edhe përpara të afërmve të tyre, shpesh një turp të dhimbshëm. Ndërsa gratë e moshës më të pjekur dhe shumë të pjekur, sidomos ato të shtresës së ulët të popullit, efektivisht gjejnë një farë kënaqësie në atë gjendje pasi kështu lënë të kuptohet se janë **ende** të dëshiruara nga burrat e tyre, Vetëm që një fqinj apo fqinjë apo një i huaj që kalon, duke i parë të mendojë dhe të thotë: "është ende e mundur?", kjo lëmoshë është pranuar përherë me gjithë qejf nga krenaria femërore, niveli shpirtëror i së cilës është i ulët. Anasjelltas, nëse do të nxirrnim përfundime nga pohimet e Shopenhauerit, pikërisht gratë më të urta dhe intelektuale duhet të kënaqeshin më shumë në publik nga gjendja e tyre, duke patur perspektivën më të madhe për të nxjerrë në dritë një fëmijë të mrekullueshëm të intelektit, në të cilin "vullneti" mund të "mohohet" edhe një herë për të mirën e përgjithshme, ndërsa gratë budallaqe do të kishin çdo arsye për të fshehur barrën e tyre me turpin më të madh nga gjithë ajo çfarë fshehin.

Nuk mund të thuhet se këto gjëra janë nxjerrë nga realiteti. Por po të sulpozojmë se, në mënyrë tepër të përgjithshme, këtu Shopenhaueri ka të drejtë, pra që gratë në gjendjen e shtatzanisë tregojnë më shumë kënaqësi për veten se në gjendjet e tjera, gjithsesi do të kishte shumë të ngjarë një shpjegim i ndryshëm nga i tiji. Mund të na kujtohet kënga e pulës edhe **para** se kjo të lëshojë vezën, dhe kjo këngë do të tingëllonte kështu: "Shikoni! Shikoni! Unë do të bëj një vezë! Unë do të bëj një vezë!"

18.

Diogjeni modern. - Përpara se të kërkosh njeriun, duhet gjetur feneri. Mos duhet të jetë ky patjetër feneri i cinikut?

19.

Imoralistët. - Moralistët duhet të përshtaten tani për tu trajtuar si imoralistë, ngaqë ata bëjnë anatominë e moralit. Kush do të çajë duhet që të vrasë por vetëm me qëllim që të shtojë diturinë, që të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

gjykohet e të jetohet më mirë, jo me qëllim që gjithë bota të çajë. Po për fat të keq njerëzit besojnë gjithnjë se çdo moralist edhe me kompleksin e veprimeve të tij duhet të jetë një model që të tjerët duhet ta imitojnë, ata e ngatërrojnë me predikuesin e moralit. Moralistët e lashtë nuk çanin mjaftueshëm dhe predikonin tepër dendur. Prej këtu rrjedh pështjellimi dhe ajo rrjedhojë e pakëndshme për moralistët e sotëm.

20.

Jo për tu ngatërruar. - Moralistët, që i trajtojnë si probleme të vështira të njohjes ndjenjat madhështore, të fuqishme, të painteres, për shembull heronjtë e Plutarkut, ose gjendjen shpirtërore të pastër, të ndritshme, të zjarrtë të burrave e grave realisht të mirë dhe gjurmojnë origjinën e këtyre ndjenjave, duke treguar kompleksitetin në thjeshtësinë e dukshme dhe duke kthyer syrin te bashkëlidhja e motiveve, te iluzionet delikate ideale që gërshetohen mes tyre dhe te ndijimet individuale e kolektive të trashëguara nga lashtësia, të zhvillluara ngadalë, këta moralistë janë mbi të gjitha **të ndryshëm** nga ata me të cilët **ngatërrohen** më shpesh, nga ata shpirtëra meskinë që nuk besojnë në ato mënyra të menduari dhe në ato gjendje shpirtërore në përgjithësi dhe besojnë se fshehin poshtërsinë e tyre pas shkëlqimit të madhështisë dhe të pastërtisë. Moralistët thonë: "këtu ka probleme", meskinët thonë: "këtu ka mashtrues dhe mashtrime" - kështu **mohojnë** pikërisht ekzistencën e asaj që ata të tjerët studiojnë dhe shpjegojnë.

21.

Njeriu si matës. - Ndoshta i gjithë moraliteti i njerëzimit e ka origjinën e vet te turbullimi i stërmadh i brendshëm që kapi njerëzit primitivë kur zbuluan masën dhe matjen, kur shpikën peshoren dhe peshimin (fjala "Mensch" që në gjermanisht do të thotë njeri, do të thotë pikërisht: "ai që mat" - njeriu ka dashur të **vetëquhet** sipas zbulimit të vet më të madh!). Me këto nocione njerëzit ngrihen në fusha që nuk janë as të matshme as të peshueshme, por që në origjinë nuk dukeshin të tilla.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

22.

Parimi i ekuilibrit. - Banditi dhe njeriu i fuqishëm që i premtojnë një komuniteti ta mbrojnë kundër banditëve, ka shumë mundësi që në thelb të jenë krijesa krejt të ngjashme, por i dyti e arrin përparësinë e tij në mënyrë të ndryshme nga i pari, pra nëpërmjet taksave të rregullta që komuniteti i paguan, dhe jo më nëpërmjet taksave të luftës. (Është i njëjti raport që kalon mes tregëtarit dhe piratit, që për një kohë të gjatë ishin një dhe i njëjti person i cili, kur njëri funksion nuk i dukej më i përshtatshëm, ushtronte tjetrin. Pikërisht kështu, ende sot çdo moral tregëtari është ende morali i piratit i bërë **më i hollë**: të blesh në tregun më të mirë të mundshëm, mundësisht pa kosto tjetër veç asaj të prodhimit dhe të shesësh sa më shtrenjt të mundesh). Thelbësore është kjo që çdo i fuqishëm premton t'i bëjë **ekuilibër** banditit, te kjo të dobëtit shikojnë një mundësi për të jetuar. Sepse duhet t'i nënshtrohen një njeriu që neutralizon fuqinë e banditit (dhe t'i ofrojnë shërbime në shkëmbim të shërbimit që ai bën). Preferohet zakonisht kjo procedurë e fundit sepse në thelb mban nën trysni **dy** krijesa të rrezikshme: krijesën e parë nëpërmjet së dytës, dhe të dytën nëpërmjet perspektivës së avantazhit të vet, për arsye se ajo gjen përfitim në trajtimin mirë apo në një mënyrë që mund të durohet të subjekteve me qëllim që të mund të ushqejnë jo vetëm veten e tyre por edhe padronin e tyre. Në realitet mund edhe të durojnë ashpërsinë dhe mizorinë, pasi në krahasim me **asgjësimin** e plotë që ishte i mundshëm më parë, njerëzit marrin frymë në këtë gjendje të re.

Komunitetet janë në fillim organizimi i të dobëtve për të **bërë ekuilibër** ndaj fuqive kërcënuese dhe të rrezikshme. Do të ishte më i përshtatshëm një organizim që synon te **superioriteti**, nëse do të ishim mjaftueshëm të fortë për të **shkatërruar** fuqinë kundërshtare dhe, nëse bëhet fjalë për një shkatërrues të fuqishëm të vetëm, sigurisht **tentohet** të asgjësohet. Por nëse kundërshtari është kreu i një dinastie ose ka një shpurë të madhe, është e pamundur shkatërrimi i tij i shpejtë dhe vendimtar dhe duhet pritur një luftë e madhe e cila i sjell komunitetit gjendjen më pak të dëshirueshme, sepse gjatë luftës

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

komunitetit i mungon koha për të marrë masa me rregullsinë e nevojshme për mbarëmvajtjen e vet dhe të ardhurat e çdo pune janë vazhdimisht të kërcënuara. Pra komuniteti preferon ta ngrejë kapacitetin e vet të mbrojtjes dhe të sulmit pikërisht në lartësinë në të cilën gjendet kapaciteti i fqinjit të rrezikshëm duke e bërë atë të kuptojë që tashmë peshoret janë ekuilibruar. Përse pra të mos jenë miq të mirë?

Pra **ekuilibri** është një nocion tepër i rëndësishëm për teoritë antike të së drejtës dhe të moralit, ekuilibri është baza e drejtësisë. Kur në mosha të pagdhendura është thënë: "Sy për sy e dhëmb për dhëmb", presupozohet se ekuilibri tashmë është arritur dhe dëshirohet **ruajtja e tij** nëpërmjet kësaj hakmarrjeje në mënyrë që tashmë, nëse njëri kryen një krim në dëm të një tjetri, ky nuk ndjek më një hakmarrje të verbër. Falë të **drejtës të shpagimit dhëmb për dhëmb** ekuilibri i raporteve të fuqisë, që ishte trazuar, **rivendoset** sepse në këto rrethana një sy apo një krah **më shumë** është një fragment fuqie, një peshë **më shumë**.

Brenda kufijve të një komuniteti, në të cilin të gjithë konsiderohen se kanë vlerë të njëjtë, kundër krimeve, pra kundër thyerjeve të parimit të ekuilibrit, ekzistojnë **turpi** dhe **ndëshkimi**. Turpi është një peshë e vendosur kundër individit që futet si pykë i cili me përzierjet e tij në punët e të tjerëve ka siguruar avantazhe për vete, dhe tani me turpin merr disavantazhe të cilët eleminojnë avantazhet e marra më parë dhe e kapërcejnë peshën e tyre. E njëjta gjë ndodh me ndëshkimin: ai vendos një kundërpeshë tepër të madhe kundër epërsisë që i jep vetes çdo keqbërës, burgosjen kundër përdorimit të dhunës, zhdëmtimin dhe gjobën kundër vjedhjes. Kështu keqbërësit i **kujtohet** se me veprimin e tij ai është ndarë **nga** komuniteti dhe nga **avantazhet** morale që ky ofron duke e trajtuar keqbërësin si një jo të barabartë, si një të dobët, që gjendet jashtë tij, prandaj ndëshkimi nuk është vetëm hakmarrje, por përmban diçka **më shumë**, diçka nga **ashpërsia e gjendjes së natyrës** - do pikërisht **të kujtojë** këtë gjendje.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

23.

Partizanët e doktrinës së zgjedhjes së lirë a kanë të drejtë të dënojnë? - Njerëzit që për profesion gjykojnë dhe dënojnë kërkojnë të vendosin në secilin rast nëse ai që ka bërë keq është në përgjithësi përgjegjës për veprimin e tij, nëse ai **mund** ta përdorte arsyen e tij, nëse ka vepruar nga disa **shkaqe** dhe jo në mënyrë të pavetëdijshme apo sepse ishte i shtrënguar. Nëse ai dënohet, dënohet fakti që ai ka preferuar motivet e këqia para atyre të mira të cilat ai duhet t'i ketë **njohur**. Aty ku kjo njohje mungon, njeriu, sipas opinioneve mbizotëruese, nuk është i lirë dhe as i përgjegjshëm, për aq sa injoranca e tij, për shembull **ignorantia legis** e tij, është një rrjedhojë e një neglizhence të dëshiruar për të mësuar. Në këtë rast, ai ka preferuar motivet e këqia para të mirave kur nuk ka dashur që të mësojë atë që duhet të mësonte dhe duhet që tani të paguajë vuajtjen e zgjedhjes së tij të keqe. Nëse përkundrazi nuk i ka parë motivet më të mira nga budallallëku apo idiotësia, zakonisht ai nuk dënohet sepse i ka munguar zgjedhja, siç është bërë zakon të thuhet, ai ka vepruar pra si një kafshë. Mohimi i dëshiruar i arsyes më të mirë është sot premisa që vendoset për ta bërë dënimin të merituar për keqbërësin. Por si mundet një njeri të jetë me dëshirë më i paarsyeshëm nga sa duhet të jetë? Prej nga i vjen vendimi, kur pjatat e balancës janë ngarkuar plot me motive të mirë e të këqia? Vallë nuk i vjen nga gabimi, nga verbëria, as nga një shtrëngim i jashtëm, as nga një i brendshëm? Për më tepër konsidero se i ashtuquajturi "shtrëngim i jashtëm" nuk është gjë tjetër veçse shtrëngimi i brendshëm nga frika dhe dhimbja. Prej nga vjen? - kthehemi dhe pyesim gjithnjë. **Arsyeja** nuk mund të jetë shkaku, ngaqë ajo nuk do të mundte të vendosej kundër motiveve më të mirë? Po këtu thirret në ndihmë "liria e zgjedhjes": duhet të vendosë **dëshira e plotë**, duhet të pasojë një çast në të cilin nuk vepron asnjë motiv, në të cilin veprimi ndodh si një **mrekulli**, duke dalë nga hiçi. Dënohet kjo **dëshirë** e supozuar në një rast në të cilin nuk duhej të mbizotëronte asnjë dëshirë. Arsyeja, që e njeh ligjin, ndalimet dhe urdhërimet, nuk duhej të linte asnjë zgjedhje (kështu duhet të quhej) dhe duhet të kishte vepruar si

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shtrëngim dhe fuqi superiore. Pra keqbërësi dënohet sepse përdor "zgjedhjen e lirë", pra sepse ka vepruar pa motiv, ndërkohë që duhet të kishte vepruar në përputhje me motivet. Po **përse** e bëri ai këtë? Pikërsht kjo nuk duhet **kërkuar** më - ishte një veprim pa përse, pa motiv, pa origjnë, një gjë e privuar nga qëllimi dhe arsyeja.

Por një veprim i tillë nuk duhej dënuar, sipas kushtit të parë, të përmendur më sipër, të çdo gjëje të dënueshme! Edhe ky lloj gjërash të dënueshme nuk mund të vlejë. Këtu një gjë të **mos** ishte bërë, të ishte lënë pa bërë, të **mos** ishte vënë në përdorm arsyeja, sepse në çdo rast lënia pa bërë ndodh **pa qëllim**! Dhe vetëm lënia pas dore me dëshirë e asaj që është urdhëruar konsiderohet e dënueshme. Krimineli vërtet që ka preferuar motivet e këqia para atyre të mira, por **pa** motiv dhe qëllim, ai nuk e ka përdorur arsyen e tij, por jo me qëllim për të mos e përdorur. Kjo premisë që bëhet për të gjetur një krim të merituar për dënimin, pra që krimineli e ka mohuar me qëllim arsyen e vet, pikërisht kjo eleminohet nga pranimi i "vullnetit të lirë". Ju nuk **keni të drejtë** të dënoni, o partizanë të doktrinës së "zgjedhjes së lirë", sipas vetë parimeve tuaja! Por këto parime në thelb nuk janë gjë tjetër veçse një mitologji e mrekullueshme e ideve, dhe klloçka që i ka ngrohur u vu mbi vezët e saj duke e hequr veten mënjanë nga çdo realitet.

24.

Për të gjykuar kriminelin dhe gjykatësin e tij. - Kriminelit, që e njeh të gjithë rrjedhën e rrethanave, nuk i duket se veprimi i tij gjendet kaq jashtë nga rendi dhe kuptueshmëria sa iu duket atyre që e gjykojnë dhe e dënojnë. Por dënimi që i jepet atij **bashkëmatet** pikërisht me shkallën e **habisë** prej së cilës të tjerët goditen përballë veprimit të tij, thuajse të bëhej fjalë për një gjë të pakuptueshme. Nëse njohja, që mbrojtësi i një krimineli ka për rastin dhe për precedentët e tij historikë, do të ishte e mjaftueshme, të ashtuquajturat rrethana lehtësuese të paraqitura nga ai në rendin në të cilën ndodhin duhet të përfundonin duke fshirë gjithë fajin. Ose më qartë: mbrojtësi **do të zbusë** shkallë-shkallë këtë **habi** dënuese dhe ndëshkuese

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dhe së fundi do ta shtypë krejtësisht atë, duke detyruar çdo dëgjues të ndershëm t'i bëjë vetes këtë rrëfim të brendshëm: "Ai duhej të vepronte ashtu si veproi. Ne, nëse e dënojmë, do të dënojmë nevojën e përjetshme". Të matësh shkallën e dënimit sipas **shkallës së njohjes** që kemi për historinë e një krimi ose sipas asaj që në përgjithësi **mund të kemi në dorë** - a nuk është kjo e kundërt me çdo paanësi?

25.

Shkëmbimi dhe paanësia. - Në një shkëmbim veprohet me ndershmëri dhe drejtësi vetëm kur secili nga dy kontraktuesit merr po aq sa duket se vlen gjëja e tij, duke vënë në llogari lodhjen e shpenzuar për ta përftuar atë, karakterin e rrallë të gjësë, kohën e shpenzuar, etj, pranë çmimit të dëshiruar. Kur një kontraktues e vendos **çmimin duke patur parasysh nevojën e tjetrit**, ai është një kusar dhe tagrambledhës i hollë. Nëse është paraja objekt i shkëmbimit, duhet konsideruar që një monedhë në duart e një trashëgimtari të pasur, të një rrogëtari, të një tregëtari, të një studenti është gjë që ndryshon krejtësisht vlerën. Secili, sipas asaj që ka bërë shumë ose thuajse asgjë për ta fituar, do të marrë në shkëmbim të saj pak ose shumë - kjo është e drejtë por në realitet, siç është vënë re, ndodh e kundërta. Në botën e madhe të parasë monedha e të pasurit më përtac është më frytdhënëse se ajo e të varfërit dhe e punëtorit.

26.

Kushtet legale si mjete. - E drejta, duke qëndruar mbi kontrata mes **të barabartësh**, zgjat deri sa fuqia e atyre që kanë lidhur kontratën mbetet e barabartë ose analoge. Urtësia ka krijuar të drejtën për t'i dhënë fund luftës dhe shpenzimeve të mëdha e **të panevojshme** mes fuqish të barabarta. Por kësaj lufte dhe këtyre shpenzimeve iu është **dhënë fund përfundimisht** kur njëra nga palët është **bërë** vendosmërisht më e dobët se tjetra, atëherë e zë vendin nënshtrimi dhe të drejtës **i bie të fikët**, por rrjedhoja është e barabartë me atë që deri tani ishte arritur nëpërmjet së drejtës. Sepse

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

tani është **urtësia** e atij që ka epërsinë që këshillon të **kursehet** forca e subjektit dhe të mos çohet dëm kot dhe shpesh kushti i subjektit është më i favorshëm se ai i të barabartës. Pra kushtet e së drejtës janë **mjete** të përkohshme të këshilluara nga urtësia, nuk janë qëllime.

27.

Shpjegimi i gëzimit për fatkeqësinë e tjetrit. - Gëzimi për fatkeqësinë e tjetrit lind nga kjo, që dikush ndihet keq për shumë nderime që i bëhen atij, provon shqetësime, zili apo dhimbje. Dëmi që godet një tjetër e shndërron atë në **të barabartë** me veten dhe qetëson zilinë e tij. Nëse përkundrazi ai vetë gjendet mirë, gjithsesi grumbullon fatkeqësinë e të afërmit si një kapital në ndërgjegjen e tij, për ta bërë të vlefshëm kundër të afërmit kur ai vetë do të jetë goditur nga ndonjë fatkeqësi - edhe kështu provon gëzim nga dëmi i tjetërkujt. Ndjenja, e orientuar drejt barazisë, e aplikon kështu masën e saj në fushën e fatit dhe të rastit. Gëzimi për dëmin e tjetrit është shprehja më vulgare e fitores dhe e ristabilizimit të barazisë, edhe në limitet e rendit më të lartë botëror. Vetëm që kur njeriu ka mësuar të shikojë të barabartët e tij në njerëzit e tjerë, pra vetëm pas themelimit të shoqërisë, ekziston gëzimi për dëmin e tjetërkujt.

28.

Arbitrarja në masën e dënimit. - Pjesa më e madhe e kriminelëve arrin te ndëshkimi ashtu si gratë arrijnë të kenë fëmijë. Ata kanë bërë dhjetë dhe njëqint herë të njëtën gjë pa ndierë rrjedhojat e këqia, papritur mbërrin zbulimi i krimit dhe pas këtij, ndëshkimi. Gjithsesi zakoni duhet të bëjë që të shfaqet më i falshëm faji i faktit për të cilin krimineli dënohet - ka lindur një prirje së cilës është vështirë t'i rezistosh. Ndërsa kur paraqitet dyshimi i një krimi të zakonshëm, ai dënohet më ashpër dhe zakoni vlen si një motiv për të mohuar çdo lehtësim. Anasjelltas, një jetë model, me të cilën krimi kontraston tmerrësisht shumë, duhet të bëjë që fajësia të shfaqet më e rëndë. Por zakonisht ajo e lehtëson dënimin. Kështu çdo gjë është bashkëmatur jo me kriminelin, por me shoqërinë, me dëmin dhe me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

rrezikun e kësaj. Dobia e shkuar e një njeriu shënohet në llogari për të lehtësuar fajësinë e tij vetëm një herë, dëmet e tij të mëparshme i shtohen atij të zbuluar tani për ta ngarkuar me një dënim tepër më të madh. Por nëse në këtë mënyrë dënohet ose shpërblehet bashkë me një njeri edhe e kaluara e tij (shpërblehet kur dënimi më i vogël është një shpërblim), do të duhej të shkonim mbrapa akoma më shumë dhe të dënohet apo të shpërblehet dhe shkaku i kësaj apo asaj të shkuare, pra prindërit e kriminelit, edukatorët e tij, shoqëria, etj, atëherë në shumë raste do të gjendet se edhe **gjykatësit** kanë faj për krimin. Është arbitrare të ndalesh te kriminelí kur dënohet e shkuara.Nëse nuk dëshirojmë që të pranohet falja absolute e çdo faji, do të duhej të ndaleshim te çdo rast i veçantë dhe të mos shikonim më mbrapa, ose më mirë të **izolohet** faji dhe jo të lidhet me të shkuarën, në të kundërt mëkatohet kundër llogjikës. Por ju o luftëtarë të lirisë së vullnetit më shumë e nxirrni përfundimin e nevojshëm nga teoria juaj e "zgjedhjes së lirë" dhe dekretoni me guxim se "asnjë fakt nuk ka një të shkuar".

29.

Xhelozia dhe motra e saj më fisnike. - Kur barazia ka triumfuar realisht dhe ka baza të forta lind ajo prirje që konsiderohet në kompleksin e saj si imorale dhe që në një gjendje të natyrës nuk do të ishte e kuptueshme: **zilia**. Për ziliqarin, çdo ngritje e një tjetri përmbi masën e zakonshme është e dënueshme, ai dëshiron ta ulë atë ose të ngrejë veten në nivelin e tjetrit. Nga kjo rrjedhin dy forma të ndryshme veprimi, që Hesiodi i ka quajtur Erisi i mirë dhe i keq. Madje, në gjendjen e barazisë, lind indinjata kur shikon që një tjetri i ndodh një fatkeqësi **më e vogël** sa ajo që meriton ai dhe niveli i tij i barazisë, ndërkohë që një tjetri i ndodh një fat **më i madh** se ai që ai meriton - këto janë ndjenja të natyrave **fisnike**. Natyra të tilla ndjejnë mungesën e drejtësisë dhe barazisë në gjëra që janë të pavarura nga arbitrariteti i njerëzve ose dëshirojnë që kjo barazi që njeriu njeh të njihet edhe nga natyra dhe nga rasti. Ata indinjohen përse njerëzve të barabartë nuk u ndodhin gjëra të barabarta.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

30.

Zilia e Zotave. - "Zilia e Zotave" lind kur kush është çmuar më pak (si Ajaksi) barazohet ose me diçka që e ka më të lartë ose nga favori i fatit (si Niobe, nëna tepër e lumtur). Brenda kufijve të hierarkisë **sociale** kjo zili vendos pretendimin që asnjëri nuk ka meritë **më të lartë** se gjendja e tij, që lumturia e tij është në përputhje me këtë gjendje dhe mbi të gjitha që ndërgjegja e tij në vetvete nuk i kapërcen barrierat e vendosura nga gjendja e tij. Shpesh gjenerali fitimtar provon "zilinë e Zotave", po kështu edhe dishepulli që ka krijuar një vepër mjeshtëri.

31.

Krenaria si impuls vetjak i gjendjes antisociale. - Ngaqë njerëzit, nga dashuria për sigurinë e tyre, kanë dekretuar se janë të gjithë të barabartë dhe prej kësaj kanë formuar komunitete, edhe pse ky konceptim në thelb bie ndesh me natyrën e individit dhe është një gjë e shtrënguar, sa më shumë e garantuar të jetë siguria e përgjithshme aq më tepër ngrenë krye filizat e rinj të instiktit të vjetër - te kufizimi i kastave, te pretendimi i dinjitetit dhe i privilegjeve profesionale, mbi të gjitha te krenaria (mënyrat e sjelljes, zakonet, gjuha, etj). Por sapo një rrezik kthehet dhe ndihet nga komuniteti, mazhoranca që nuk mundi të fitojë epërsinë në gjendjen e qetësisë së përgjithshme, shkakton përsëri gjendjen e barazisë: privilegjet absurde dhe krenaria zhduken për një farë kohe. Nëse komuniteti shembet krejtësisht dhe gjithçka zhytet në anarki, gjendja e natyrës, pabarazia mospërfillëse dhe e privuar nga skrupujt rishfaqet menjëherë, siç i ndodhi Korcirës, sipas tregimit të Tuqiditit. Nuk ka as një drejtësi natyrale, as një padrejtësi natyrale.

32.

Paanësia. - Paanësia është një zhvillim i drejtësisë dhe buron mes njerëzve që nuk mëkatojnë kundër barazisë së komunitetit. Në disa raste ku ligji nuk përcakton asgjë ky kujdes i hollë transferohet te ekuilibri që shikon përpara dhe prapa vetes, parimi i të cilit është:

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ashtu si ma bën ti mua, ashtu ta bëj edhe unë ty. "Aequum" do të thoshte pikërisht "kjo është **në përputhje më barazinë tonë**" - kjo zbut dallimet tona të vogla duke u dhënë atyre pamjen e barazisë dhe do që ne t'i falim vetes shumë gjëra që nuk **duhet** t'i falnim.

33.

Elementë të hakmarrjes. - Fjala "hakmarrje" shqiptohet tepër shpejt, thuajse ajo nuk përmban më shumë se një rrënjë të idesë dhe të ndjenjës. E megjithatë gjthnjë sforcohemi për të gjetur këtë rrënjë, ashtu si ekonomistët tanë ende nuk janë lodhur së nuhaturi te fjala "vlerë" një unitet të ngjashëm dhe së kërkuari rrënjën origjinare të idesë së vlerës. Sikur të gjitha fjalët të mos ishin xhepa në të cilët vendoset një herë kjo, një herë ajo, një herë shumë gjëra bashkë! Kështu edhe "hakmarrja" është një herë kjo, një herë ajo, një herë diçka më e komplikuar. Duhet dalluar pra ajo kundërgoditje mbrojtëse që thuajse në mënyrë të pavullnetshme ndjehet përballë objekteve të pajetë që na kanë bërë keq. Kahu i lëvizjes sonë të reagimit është ky, që t'i japim fund dëmit duke bërë që makina të ndalet. Ndonjëherë, për të frenuar makinën, forca e goditjes duhet të jetë kaq e madhe saqë kjo mund të shkatërrohet menjëherë dhe kështu tentojmë goditjen më të fuqishme për të cilën jemi të aftë, do të bëjmë pra një sforcim ekstrem.

Sillemi në të njëjtën mënyrë edhe kundrejt personave që na bëjnë dëm, kur marrim ndijimin e menjëhershëm të vetë dëmit. Nëse do ta quanim këtë akt një akt hakmarrjeje, le ta quajmë kështu, vetëm se të mbajmë parasysh se vetëm këtu **ruajtja e vetvetes** ka vënë në lëvizje rrotën e arsyes së saj dhe se në thelb nuk mendohet për atë që shkaktoi dëmin por vetëm për veten. Ne veprojmë kështu **pa** dashur të dëmtojmë tjetrin, por vetëm për të **dalë** me trupin dhe jetën të shpëtuar.

Kemi nevojë për **kohë** kur me mendim kalojmë nga vetja te kundërshtari ynë dhe pyesim se në çfarë mënyre mund ta godasim në pikën më të ndjeshme. Kjo ndodh te lloji dytë i hakmarrjes. Premisa e saj është një reflektim mbi cënueshmërinë dhe mbi kapacitetin e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

vuajtjes së tjetrit: ne duam t'i bëjmë keq atij. Në të kundërt, ai që pëson hakmarrjen pak mendon pastaj për të siguruar veten kundër një dëmi të mëtejshëm që thuajse rregullisht tërheq pas vetes një dëm të ri të tijin dhe shpesh e parashikon me gjak të ftohtë. Nëse në llojin e parë të hakmarrjes ishte frika nga goditja e dytë që e bën goditjen e përgjigjes më të fortën që mundet, këtu përkundrazi ka një indiferencë thuajse të plotë kundrejt asaj që kundërshtari **do të bëjë** - forca e goditjes së përgjigjes do të përcaktohet vetëm nga ajo që ai na **ka** bërë. Por çfarë na ka bërë vallë? E ç'na hyn ne në punë se ai vuan tani, pasi ne kemi vuajtur për shkak të veprës së tij? Bëhet fjalë për një **vënie në vend**, ndërkohë që akti i hakmarrjes i llojit të parë shërben vetëm për **ruajtjen e vetes**. Ndoshta për shkak të kundërshtarit ne humbim pronën, gradat, miqtë, fëmijët, këto humbje nuk zhdëmtohen nga hakmarrja, vënia në vend i referohet vetëm një **humbjeje kulmore**, përbri të gjitha humbjeve tashmë të përmendura. Hakmarrja e vënies në vend nuk shpëton nga dëme të mëtejshme, nuk e riparon dëmin e vuajtur, përveçse në një rast të vetëm. Kur **nderi** ynë ka vuajtur për shkak të kundërshtarit, hakmarrja mund ta **verë në vend** atë. Por në çdo rast nderi ka vuajtur kur na u shkaktua një dëm me dashje sepse kundërshtari tregoi kështu se nuk na ka **frikë**. Me hakmarrjen tregohet se edhe ne nuk ia kemi frikën: këtu gjendet barazimi, vënia në vend. (Qëllimi i të treguarit të mungesës së plotë të **frikës** shkon te disa njerëz aq larg saqë te ata rrezikshmëria e hakmarrjes në vetvete, pra humbja e shëndetit ose e jetës ose dëme të tjera, duket një kusht i domosdoshëm për çdo hakmarrje. Prandaj marrin rrugën e duelit edhe pse gjyqet ofrojnë mjetin e tyre për të përftuar nëpërmjet rrugësh ligjore riparime nga fyerja e vuajtur. Por ata nuk e konsiderojnë të mjaftueshme vënien në vend të nderit të tyre po nuk pati rrezik, sepse kjo nuk mund të tregojë mungesën e tyre të frikës). Në formën e parë të hakmarrjes të përmendur prej nesh, është pikërisht frika ajo që shkakton goditjen e përgjigjes, ndërsa këtu përkundrazi është mungesa e frikës që, siç u tha, **dëshiron** të tregohet nëpërmjet goditjes së përgjigjes. Asgjë pra nuk duket më e ndryshme se dy motivacionet e këtyre dy mënyrave

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të të vepruarit, të cilat të dyja përshkruhen me një fjalë të vetme: "hakmarrje". Dhe gjithsesi ndodh mjaft shpesh që, kush ushtron hakmarrje, nuk shikon qartë se çfarë e shtyu të vepronte, ndoshta ai e jep goditjen e përgjigjes nga frika dhe për të ruajtur veten, por më vonë, kur ka kohë për të reflektuar mbi pikëpamjen e nderit të fyer, i mbush mendjen vetes se u hakmorr nga dashuria për nderin e tij, sepse ky motiv është në çdo rast **më fisnik** se tjetri. Këtu është thelbësore të dallosh, nëse ai beson se nderi i vet u fye në sytë e të tjerëve (të botës) apo vetëm në sytë e atij që e ka fyer. Në rastin e dytë, i fyeri do të preferojë hakmarrjen e fshehtë, por në të parin, atë publike. Sipas nivelit që ai imagjinohet i dobët ose i fortë në shpirtin e fyesit dhe të spektatorit, hakmarrja e tij do të jetë më e ashpër ose më e butë. Nëse atij i mungon krejtësisht kjo lloj fantazie, atëherë nuk do të mendojë aspak për hakmarrjen, sepse atëherë nuk ekziston te ai ndjenja e "nderit", pra ai nuk mund të fyhet. Kështu madje nuk do të mendojë për hakmarrjen kur **përçmon** autorin dhe spektatorët e faktit, sepse ata nuk mund t'ia japin nderin, duke qenë njerëz të përçmuar prej tij, dhe as mund t'ia marrin nderin. Së fundi do të heqë dorë nga hakmarrja në rastin jo të jashtëzakonshëm kur ai e dashuron fyesin. Sigurisht ai humb kështu nderin në sytë e fyesit dhe bëhet ndoshta më pak i denjë që të shkëmbejë afekte. Por edhe heqja dorë nga çdo shkëmbim afekti është një sakrificë që dashuria është gati ta bëjë madje dhe të **mos i bëjë keq** krijesës së saj të dashur - kjo do të thotë t'i bësh vetes një të keqe më të madhe nga ajo që i bën kjo sakrificë.

Pra, secili do të hakmerret, mjaft që të jetë i prekur në nder ose plot me përçmim ose plot me dashuri kundrejt atij që i ka shkaktuar dëm ose fyerje. Edhe nëse i drejtohet gjykatave, kërkon hakmarrjen si person privat por **përveç kësaj**, si anëtar i arsyeshëm dhe largpamës i shoqërisë, kërkon edhe hakmarrjen e shoqërisë ndaj një njeriu që nuk e **respekton** këtë.

Kështu, me dënimin gjyqësor, **vihet në vend** po aq nderi i individit sa dhe ai i shoqërisë: kjo do të thotë se ndëshkimi është hakmarrje. Është i sigurt te ndëshkimi, te ky element tashmë i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

përshkruar i hakmarrjes, për arsye se me ndëshkimin shoqëria i shërben **ruajtjes së vetes** dhe për **mbrojtje legjitime** jep një goditje përgjigjeje. Ndëshkimi kërkon të ndalojë një dëm të **mëtejshëm**, kërkon të **krijojë frikë**. Në këtë mënyrë dy elementët kaq të ndryshëm të hakmarrjes janë realisht **të njësuar** te ndëshkimi dhe kjo ndoshta bën më shumë se çdo gjë tjetër efekt për të shmangur konfuzionin e ideve të përmendur më sipër, falë të cilit individi që hakmerret zakonisht nuk e di se çfarë pikërisht po kërkon.

34.

Virtytet e dëmshme. - Ne, si pjesëtarë të një shoqërie, besojmë se nuk kemi të drejtë të ushtrojmë disa virtyte që si individë na japin nder të madh dhe shumë kënaqësi, për shembull falja dhe butësia ndaj mëkatarëve të çdo lloji dhe në përgjithësi kjo mënyrë të vepruari në të cilën avantazhi i shoqërisë mund të paragjykohet nga veprimet tona. Asnjë kolegj gjykatësish nuk mund të lejojë para ndërgjegjes së vet që të bëjë falje, mbretit si **individ** i është rezervuar ky privilegj - gëzohemi kur ai e përdor, për të treguar se si individ mund të falësh me gjithë qejf por si shoqëri jo. Kështu shoqëria njeh vetëm virtytet që janë të dobishme ose të paktën të padëmshme për të (ato që ushtrohen pa dëm ose madje me përfitim, si drejtësia). Pra virtytet e dëmshme nuk mund të kenë lindur **në shoqëri**, meqë ende dhe sot, në gjirin e çdo shoqërie më të vogël që formohet, ekziston një kundërshtim ndaj tyre. Janë pra virtyte të vlefshme mes jo të barabartësh, të shpikura nga sunduesi, nga i veçanti, janë virtyte **padronësh**, me këtë mendim të fshehtë: "unë jam mjaft i fuqishëm për të lënë që të më ndodhë një dëm i dukshëm, kjo është një provë e fuqisë sime" - janë pra virtyte që kanë bërë krushqi me **krenarinë**.

35.

Kazuistika e përfitimit. - Nuk do të ekzistonte një kazuistikë e moralit nëse nuk do të kishte një kazuistikë të përfitimit. Shpesh arsyeja më e lirë dhe më e mprehtë nuk mjafton për të zgjedhur mes dy gjërave në mënyrë që nga zgjedhja të rezultojë domosdoshmërisht

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

përfitimi më i madh. Në raste të tilla zgjidhet sepse duhet zgjedhur, dhe më pas provon sikur të ka zënë deti i ndjenjës.

36.

Të bëhesh hipokrit. - Çdo lypës bëhet hipokrit, ashtu si çdo njeri që e ushtron profesionin e vet për një difektapo për një nevojë që ka (bëhet fjalë për një nevojë personale ose për një publike). Lypësi është tepër larg nga të ndjerit e mjerimit të vet ashtu si duhet ta **bëjë** ai të ndjehet, nëse dëshiron të jetojë me lypësari.

37.

Një lloj kulti pasionesh. - Ju obskurantistë dhe filozofë të verbër hipokritë, për të akuzuar karakterin e gjithë sistemit të botës, flisni për **karakterin e frikshëm** të pasioneve njerëzore. Sikur kudo që ka pasion të ketë edhe tmerr! Sikur ky lloj tmerri duhet të na jetë gjithnjë mbi tokë! Me shkujdesjen në **gjërat e vogla**, me mungesën e vëzhgimit të vetvetes dhe të vëzhgimit të atyre që duhet të jetë të edukuar, ju vetë keni keni bërë që pasionet të bëhen përbindësha të tillë, aq sa ende dhe sot ndjehet frikë kur dëgjohet fjala "pasion"! Atëherë varej nga ju dhe tani varet nga ne **heqja** prej pasioneve e karakterit të tyre të frikshëm dhe kthimi i tyre në mënyrë që të mos bëhen përrenj shkatërrimtarë. Nuk duhen fryrë gabimet e tua deri sa ato të bëhen fatalitete të përjetshme. Ne më mirë duam të punojmë me ndershmëri për detyrën e shndërrimit në gëzime të të gjitha pasioneve të njerëzimit.

38.

Brerja e ndërgjegjes. - Brerja e ndërgjegjes është si kafshimi i një qeni mbi një gur - një budallallëk.

39.

Origjina e të drejtave. - Të drejtat zënë fill para së gjithash te **tradita**, tradita zë fill te një **marrëveshje**. Një herë e një kohë ishim

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të kënaqur nga të dyja palët për rrjedhojat e një marrëvëshjeje të vendosur, dhe më vonë qemë tepër përtacë për ta rinovuar formalisht. Kështu vazhduam të jetonim sikur marrëveshja të kishte qenë gjithnjë e rinovuar dhe pak nga pak, kur harresa hodhi mjegullën e saj përmbi origjinën e marrëveshjes, kujtuam se zotëronim një gjendje të shenjtë, të pandryshueshme, mbi të cilën **duhet** të vazhdonte të ndërtonte çdo brez. Tashmë tradita u bë **detyrim** edhe pse nuk sillte më atë dobi, nga dashuria për të cilën u përfundua marrëveshja në origjinë. Te ajo **të dobëtit** gjejnë në çdo kohë shkëmbin e tyre të shenjtë, ata priren **ta përjetësojnë** marrëveshjen që u vendos dikur, nderin që iu është falur atyre.

40.

Domethënia e harresës te ndjenja morale. - Të njëjtat veprime që në gjirin e shoqërisë primitive u futën para së gjithash nga respekti për **dobinë** e përgjithshme, më vonë, nga brezat e mëvonshëm, iu atribuan shkaqeve të tjera, nga frika ose nga nderimi i atyre që i kërkonin dhe i rekomandonin, ose nga zakoni, sepse që nga fëmijëria ato ishin parë përreth vetes, ose nga mirësia, sepse të ushtruarit e tyre krijonte ngado gëzim dhe fytyra miratuese, ose nga krenaria sepse shkaktonin lëvdata. Veprime të tilla, të cilave iu **harrua** shkaku themelor, ai i dobisë, u quajtën më pas **morale**, ndoshta jo sepse përmbushen për ato shkaqet **e tjera**, por sepse **nuk** kryhen më në mënyrë të vetëdijshme për dobinë personale. Prej nga vjen kjo **urrejtje** kundër dobisë që bëhet e dukshme **këtu**, ku çdo veprim i lavdërueshëm dallohet formalisht nga çdo veprim i përmbushur nga dashuria për dobinë? Siç duket qartë shoqërisë, vatra e çdo morali dhe e çdo elozhi të aktit moral, i është dashur të luftojë tepër gjatë dhe tepër ashpër me interesin e veçantë dhe me egoizmin e individit për të mos përfunduar duke vlerësuar më lart, në kuptimin moral, **çdo** shkak **tjetër** që nuk ishte dobi. Kështu lindi dukja se morali **nuk** ka rrjedhur prej dobisë, ndërkohë që ai është në origjinë dobia e shoqërisë, i cili duroi shumë lodhje që të vlerësohej mbi të gjitha dobitë personale dhe të përftonte konsideratë më të madhe se ato.

41.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Pasuria morale e trashëgueshme. - Edhe në botën morale ka një pasuri **të trashëgueshme** - e zotërojnë njerëzit e ëmbël, dashamirës, të dhemshur, të përdëlluar, të cilët kanë marrë të gjithë si trashëgimi nga të parët e tyre **mënyrat e mira të sjelljes**, por jo arsyen (që është burimi i saj). Ajo që është e këndshme te kjo pasuri është se duhet ofruar vazhdimisht që të bëhet pjesë e të tjerëve nëse dëshirohet që t'i ndjehen pasojat dhe që kështu, në mënyrë të pavullnetshme, të punohet për të zvogëluar distancat mes të pasurve dhe të varfërve të moralit dhe kjo (një gjë shumë e rëndësishme dhe shumë e mirë) **jo** në favor të një të ardhmeje të mesme mes të varfërve e të pasurve, por në favor të një pasurimi dhe superpasurimi **të përgjithshëm**. Në këtë mënyrë ndoshta mund të përmblidhet opinioni mbizotërues mbi pasurinë morale të trashëguar, por më duket se ky opinion është formuar më tepër **in majorem gloriam** të moralit sesa në nder të së vërtetës. Të paktën, përvoja vendos një tezë që mund të vlejë, nëse jo si ngatërrim, të paktën si kufizim i rëndësishëm i atij opinioni të përgjithshëm. Pa një intelekt shumë të zgjedhur, kështu flet përvoja, pa kapacitetin për të zgjedhur mprehtësisht dhe pa **një prirje të fortë për të ruajtur masën**, të pasurit me moral nga trashëgimia bëhen **shkapërdredhës** të moralit. Duke braktisur pa ngurrim instiktet e tyre të dhemshur, përdëllyes, ngushëllues, qetësues, e bëjnë gjithë botën përreth vetes më neglizhente, më lakmitare dhe më sentimentale. Bijtë e këtyre shkapërdredhësve të mëdhenj moralë për këtë arsye janë lehtësisht, dhe për fat të keq duhet thënë, në rastin më të mirë, një hiç i këndshëm dhe i dobët.

42.

Gjykatësi dhe rrethanat lehtësuese. - "Duhet të jesh i ndershëm dhe me djallin dhe t'i paguash borxhet", tha një ushtar i vjetër kur i treguan me hollësi historinë e Faustit, "Fausti i përket ferrit!". "O njerëz të tmerrshëm! Si është e mundur kjo? - thirri gruaja e tij. Fausti nuk ka bërë gjë tjetër veçse nuk iu ndodh më bojë në kallamar! Sigurisht, të shkruash me gjak është mëkat, po për këtë gjë një burrë aq i bukur duhet të hidhet mes flakëve?"

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

43.

Problemi i detyrës së të vërtetës. - Detyra është një ndjenjë urdhëruese që na shtyn të veprojmë, që ne e quajmë të mirë dhe e konsiderojmë të padiskutueshme (mbi origjinën, kufijtë dhe justifikimin e saj nuk dëshirojmë të flasim e as kemi folur). Por mendimtari thotë se çdo gjë është bërë dhe se çdo gjë e bërë është e diskutueshme, pra ai është njeriu pa detyra për sa kohë të jetë vetëm mendimtar. Si i tillë, nuk duhet as edhe të njohë detyrën e të parit dhe të thënit të së vërtetës dhe të mos provuarit të kësaj ndjenje. Ai pyet: "Prej nga vjen ajo? Nga priret?" por edhe kjo pyetje i duket e diskutueshme. Por rrjedhoja e kësaj a nuk do të ishte kjo, që makina e mendimtarit nuk punon mirë më, nëse ai realisht në aktin e njohjes mund të ndjehet **jo i lidhur nga një detyrë**? Në këtë kuptim duket se këtu për të **nxehur** makinën është i nevojshëm i njëjti element që duhet të analizohet me anë të makinës. Formula e kësaj do të ishte ndoshta kjo: **ta zemë se** është një detyrë për të kërkuar të vërtetën, si tingëllon atëherë e vërteta në raport me çdo lloj tjetër detyrash? Po një sens hipotetik i detyrës a nuk është një absurditet?

44.

Shkallët e moralit. - Morali është para së gjithash një mjet për të ruajtur komunitetin në përgjithësi dhe për ta mbrojtur atë nga rrënimi, pastaj është një mjet për të ruajtur komunitetin në një farë lartësie dhe në një farë shkalle të mirash. Motivet e tij janë **frika** dhe **shpresa**, motive po aq trashanikë, të fuqishëm, të pagdhendur sa më e fortë të jetë prirja për gjërat false, përjashtuese dhe personale. Këtu duhet të shërbejnë mjetet më të frikshëm të kërcënimit deri sa ata më të butët nuk veprojnë, dhe nuk mund të merret në mënyrë tjetër kjo formë e dyfishtë ruajtjeje (një nga më të fortët mes këtyre mjeteve është shpikja e një bote të përtejme me dënime ferri të përjetshme). Shkallë të mëtejshme të moralit dhe mjete për të arritur qëllimet e treguara janë urdhëresat e një Zoti (si ligji i Moisiut), shkallë akoma më të mëtejshme dhe më të larta janë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

urdhëresat e një nocioni absolut të detyrës me shprehjen "ti duhet". Të gjitha këto janë shkallë të formuara trashë por **të gjera**, sepse njerëzit nuk dinë ende ta vendosin këmbën e tyre mbi shkallë më të ngushta e më të holla. Pastaj vjen papritur një moral i **prirjes**, i **shijes**, së fundi ai i intelektit, i cili është ngritur mbi të gjithë motivet iluzionarë të moralit, por është kuptuar se për kohë të gjata njerëzimi nuk mundi të kishte të tjerë.

45.

Morali i mëshirës në gojën e të shfrenuarve. - Të gjithë ata që nuk janë mjaftueshëm të aftë për të zotëruar veten dhe nuk e njohin moralin si një zotërim të vetes dhe një fitore mbi veten, të ushtruar vazhdimisht në gjërat e mëdha e të vogla, bëhen në mënyrë të pavullnetshme lëvdues të vrulleve të mirësisë, të mëshirës, të dashamirësisë, të atij morali instiktiv që nuk ka kokë dhe duket se konsiston vetëm në një zemër dhe në duar ndihmëtare. Madje, është në interesin e tyre vënia në dyshim e një morali të arsyes dhe duan që të tregohet vetëm ai morali tjetër.

46.

Pusetat e zeza të shpirtit. - Edhe shpirti duhet të ketë pusetat e tij të veçanta ku hedh plehrat e tij, për këtë qëllim shërbejnë persona, rrethana, klasa shoqërore ose atdheu ose bota ose së fundi, për më mburravecët (dua të them: të dashurit tanë "pesimistët" modernë), Zoti i mirë.

47.

Një lloj qetësie dhe soditjeje. - Ruaju nga kjo, që qetësia dhe soditja jote të mos i shëmbëllejnë asaj të një qeni para një vitrine kasapi: frika nuk e lë të shkojë përpara dhe dëshira nuk e lë të shkojë pas dhe ai i hap aq shumë sytë sytë sikur ata të ishin gojë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

48.

Ndalimi pa arsye. - Një ndalim të cilit ne nuk ia kuptojmë apo nuk ia pranojmë motivet është pothuajse një urdhëresë jo vetëm për shpirtin e paepur por edhe për atë që është i ętur për të njohur. Gjëja e ndaluar e sajuan për të mësuar **arsyen** e ndalimit. Ndalime morale si ato të "Dhjetë urdhëresave", i përshtaten vetëm epokave në të cilat arsyeja është e nënshtruar. Sot një ndalim si "ti nuk do të vrasësh", "ti nuk do të bësh shkelje kurore", i paraqitur pa u motivuar, do të kishte një efekt më shumë të dëmshëm se të dobishëm.

49.

Portret. - Kush është ai njeri që mund të thotë për vete: "unë përçmoj shumë lehtësisht por nuk urrej kurrë. Unë gjej shpesh te çdo njeri diçka për tu nderuar dhe prandaj e nderoj. Të ashtuquajturat cilësi të dëshirueshme më tërheqin pak."?

50.

Mëshirë dhe përçmim. - Të shfaqësh mëshirë konsiderohet si një shenjë përçmimi, sepse i mëshiruari duket qartë se ka pushuar së qeni objekt **frike** sapo dikush i tregon mëshirën. Ke rënë nën nivelin e ekuilibrit, ndërkohë që ky nivel nuk i mjafton krenarisë njerëzore, meqë më e dëshirueshmja nga të gjitha ndjenjat është për shpirtin ajo e epërsisë dhe e ngjalljes së frikës. Prandaj është një problem **mënyra** sesi ka lindur **vlerësimi** i mëshirës, dhe po kështu duhet shpjeguar ende përse sot altruisti **lavdërohet**, kur në origjinë ai **përbuzej** ose i **trembeshin** si i djallëzuar.

51.

Të mund të jesh i vogël. - Luleve, barërave dhe fluturave duhet tu jesh ende kaq afër si një fëmijë, i cili nuk është shumë më i lartë se ato. Ndërsa ne më të moshuarit jemi rritur më të lartë se ato dhe duhet të përkulemi deri te ato. Unë besoj se barërat na **urrejnë** kur ne tregojmë dashurinë që u sjellim atyre. Kush do që të ketë pjesë në **gjithë** atë që është e mirë, duhet edhe të mësojë të jetë i vogël për disa orë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

52.

Përmbjatja e ndërgjegjes. - Përmbajtja e ndërgjegjes sonë është gjithë ajo që në vitet e fëmijërisë është kërkuar rregullisht prej nesh pa motive nga njerëzit që ne nderonim ose u frikësoheshim. Nga ndërgjegja pra na ngjallet ajo ndjenjë e detyrës "unë duhet të bëj këtë dhe të lë mënjanë këtë tjetrën" dhe që nuk pyet "**përse** duhet?". Në të gjitha rastet ku njeriu e bën një gjë me një "sepse" dhe një "përse", ai vepron **pa** ndërgjegje, por kjo nuk do të thotë kundër ndërgjegjes. Besimi te autoriteti është burimi i ndërgjegjes, pra nuk është zëri i Zotit në gjoksin e njerëzve, por zëri i disa njerëzve te njerëzit.

53.

Kapërcimi i pasioneve. - Njeriu që ka fituar mbi pasionet e veta ka hyrë në zotërim të fushës më të thjeshtë, ashtu si koloni që bëhet zot i pyjeve dhe kënetave. Mbi terrenin e pasioneve të mundura **të mbjellësh** farën e veprave të mira është më pas e para dhe më urgjentja detyrë. Kapërcimi në vetvete është vetëm një **mjet**, nuk është një qëllim dhe nëse nuk konsiderohet kështu, shumë shpejt çdo lloj bari i keq dhe djallëzie rritet mbi terrenin pjellor që bëhet i zbrazët dhe çdo gjë shkon më çmendurisht dhe më egërsisht se më parë.

54.

Aftësia në të shërbyer. - Të gjithë të ashtuquajturit njerëz praktikë janë të aftë në të shërbyer, pikërisht kjo i bën praktikë, për të tjerët apo për veten e tyre. Robinsoni zotëronte një shërbëtor akoma më të mirë nga sa ishte Premti, dhe ky ishte Kruzoja.

55.

Rreziku i gjuhës për lirinë shpirtërore. - Çdo fjalë është një dëm.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

56.

Shpirt dhe mërzi. - Proverbi: "Hungarezi është tepër dembel për tu mërzitur", të bën të mendohesh. Vetëm kafshët më të afta dhe më të holla janë të afta të mërziten. Një temë për një poet të madh do të ishte kjo: **mërzia e Zotit** ditën e shtatë të krijimit.

57.

Marrëdhëniet me kafshët. - Mund të vërehet lindja e moralit edhe në qëndrimin tonë kundrejt kafshëve. Aty ku **nuk** hyjnë në konsideratë dobia dhe dëmi, ne kemi një ndjenjë papërgjegjshmërie të plotë, vrasim e plagosim, për shembull, insekte ose i lëmë të jetojnë pa i dhënë kësaj zakonisht asnjë lloj rëndësie. Jemi kaq të pagdhendur saqë mirësjelljet tona kundrejt luleve ose kafshëve të vogla iu duken atyre thuajse gjithnjë vdekjeprurëse, gjë e cila nuk zvogëlon aspak kënaqësinë që marrim nga ato. Sot është festa e kafshëzave të vockla, dita më mbytëse e vitit: insektet gëlojnë e gumëzhijnë përreth nesh dhe ne shtypim, pa dashur **por edhe** pa bërë kujdes, këtu apo aty ndonjë krimb të vogël apo ndonjë koleopter me krahë.

Nëse kafshët na shkaktojnë dëm, ne përpiqemi me çdo mënyrë t'i **shkatërrojmë** ato, mjetet janë shpesh mjaft mizore edhe pse ne nuk kërkojmë pikërisht këtë mizori - është mizoria e moskokëçarjes. Nëse kafshët janë të dobishme, i **shfrytëzojmë**, deri sa një urtësi më e hollë të na mësojë që disa kafshë janë shumë më tepër fitimprurëse nëse trajtohen në mënyrë tjetër, pra nëse për to kujdesemi e i rritim. Vetëm atëherë lind përgjegjshmëria. Duhet shmangur torturimi i kafshëve shtëpiake, dikush indinjohet nëse një tjetër e trajton mizorisht lopën e tij, sipas moralit primitiv të komunitetit që shikonte të rrezikuar dobinë **e përbashkët** kur individi kryente një krim. Kush konstaton në komunitet një veprim të keq i fikësohet një dëmi jo të drejtpërdrejtë ndaj vetes. Edhe ne shqetësohemi për cilësinë e mishit, të bujqësisë dhe të mjeteve të transportit kur shikojmë se kafshët shtëpiake trajtohen keq. Për më tepër, ai që është brutal kundrejt kafshëve ngjall dyshimin se është brutal dhe kundrejt të dobtëve, njerëzve inferiorë, njerëzve të paaftë për tu hakmarrë, ai

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mbahet për jofisnik, i privuar nga krenaria delikate. Kështu lind një predispozitë për gjykimet dhe për ndjenjat morale dhe supersticioni shton aty pjesën më të mirë. Shumë kafshë, me vështrimet, me zërin dhe me lëvizjet e tyre e kandisin njeriun të imagjinojë se ka hyrë te ato dhe shumë fé mësojnë të shikohet në disa raste te kafsha banesa e shpirtrave të njerëzve e të Zotave, prandaj rekomandojnë në përgjithësi nderime fisnike, e madje një frikë respekti në marrëdhënie me kafshët. Edhe pas zhdukjes së këtij supersticioni ndjenjat që i kanë rrënjët aty vazhdojnë të veprojnë, të piqen e të lulëzojnë. Është vënë re se në këtë pikë krishtërimi e ka treguar veten që është një fé e varfër dhe e prapambetur.

58.

Aktorë të rinj. - Mes njerëzve nuk ka gjë më banale se vdekja. E dyta në radhë vjen lindja sepse jo të gjithë ata që vdesin kanë lindur. Pastaj vjen martesa. Por këto tragjikomedi të vogla, të paraqitura shumë herë, në secilën nga përmbushjet e tyre të panumëruara e të panumërueshme, paraqiten nga aktorë gjithnjë të rinj dhe për këtë arsye nuk pushojnë asnjëherë së paturi spektatorë që interesohen, ndërkohë që duhej besuar se të gjithë spektatorët e teatrit tokësor prej një kohe të gjatë duhet të kishin varur veten në të gjitha pemët prej mërzisë së këtij spektakli. Kaq vlejnë aktorët e rinj dhe po kaq pak komedia!

59.

Çdo të thotë të jesh "kokëfortë"? - Rruga më e shkurtër nuk është ajo më drejta e mundshme, por ajo në të cilën erërat e favorshme fryjnë velën tonë - kështu thotë rregulla e lundërtarëve. Të mos ndjekësh këtë rregull do të thotë të jesh **kokëfortë**. Këtu fortësia e karakterit është turbulluar nga budallallëku.

60.

Fjala "zbrazëti". - Është e dhimbshme që disa fjalë, pa të cilat ne moralistët nuk mund të bëjmë absolutisht, mbajnë në vetvete një

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

lloj censure të zakoneve, të rrjedhur nga ato kohëra në të cilat impulset më të afërt dhe më natyralë të njeriut u çnatyralizuan. Kështu kjo bindje thelbësore që ne mund të udhëtojmë mirë mbi valët e shoqërisë shumë më tepër falë asaj që **dukemi** sesa asaj që **jemi** (një bindje që duhet të na drejtojë, si një timon, në çdo veprim tonin në raport me shoqërinë), damkoset me fjalën e papërcaktuar "zbrazëti", një nga gjërat më të plota dhe të pasura me përmajtje tregohet me një term që e përcakton si të zbrazurin e vërtetë (**vanum**) dhe asgjënë e vërtetë, një gjë të madhe tregohet me një diminuitiv, madje me vijat e karikaturës. Po kjo nuk do të thotë asgjë, ne duhet të përdorim fjalë të tilla, por duke mbyllur veshin tonë për atë që na pështërit një zakon të lashtë.

61.

Fatalizëm turk. - Fatalizmi turk ka gabimin themelor të vendosjes së njeriut dhe Fatit njërin përballë tjetrit si dy gjëra të ndryshme. Njeriu, thotë ai, mund t'i rezistojë fatalitetit, të përpiqet ta bëjë atë të kotë, por fataliteti si përfundim fiton gjithnjë, kështu gjëja më e arsyeshme është t'i nënshtrohesh ose të jetosh sipas qejfit tënd. Në realitet, çdo njeri është vetë një fragment i Fatit, nëse beson se i reziston Fatit në mënyrën e treguar, edhe te kjo rezistencë e tij përmbushet Fati, lufta është një imagjinatë, por është i tillë edhe nënshtrimi ndaj Fatit, të gjitha këto imagjinata janë të përfshira te Fati. Frika që shumica ndjejnë përpara doktrinës së vullnetit jo të lirë, është frika nga fatalizmi turk, ata besojnë se njerëzit do të rrinë të nënshtruar, të dobët dhe me duar të lidhura para së ardhmes, meqë te e ardhmja nuk mund të ndryshojnë asgjë, ose se do t'i lënë të lirë frerët e të gjitha kaproçove të tyre, sepse edhe kapriçot nuk mund ta bëjnë më të keqe atë që tashmë është vendosur. Çmenduritë e njeriut janë, ashtu si mençuritë e tij, një fragment fataliteti, edhe kjo frikë para besimit te fataliteti është fatalitet. Madje edhe ti, o frikacak i shkretë, je **Moira** e pandalshme, e cila rri në fron edhe përmbi Zotat për gjithçka që ndodh, ti je bekim ose mallkim dhe në çdo rast zinxhiri në të cilin edhe më i forti dergjet i lidhur, te ty është paravendosur e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

gjithë e ardhmja e botës së njerëzve, nuk shërben për asgjë që ti të kesh frikë nga vetja jote.

62.

Avokat i djallit. - "Bëhesh i **urtë** vetëm në sajë të pësimeve të tua, bëhesh **i mirë** vetëm në sajë të pësimeve të tjetrit" - kështu tingëllon një filozofi e çuditshme që bën të lindë çdo moral nga mëshira dhe çdo intelektualizëm nga izolimi i njeriut. Me këtë ajo qëndron në mënyrë të pandërgjegjshme në mes të gjitha degradimeve tokësore. Sepse mëshira ka nevojë për vuajtjen dhe izolimi për përçmimin e të tjerëve.

63.

Maskat e karaktereve morale. - Në kohët kur maskat e karakterit të shtresave të ndryshme duken se janë fiksuar përfundimisht si vetë shtresat, moralistët janë mësuar që të mbajnë si absolute edhe maskat e karaktereve morale dhe t'i përshkruajnë kështu ato. Molieri është i kuptueshëm si bashkëkohës i shoqërisë së Luigjit XIV ndërsa në shoqërinë tonë të tranzicioneve dhe të çështjeve të ndërmjeteve të mëdha ai do të dukej si një gjeni pedant.

64.

Virtyti më fisnik. - Në epokën e parë të njerëzimit të lartë vlera është konsideruar si më fisnikja ndër virtytet, në të dytën drejtësia, në të tretën maturia, në të katërtën urtësia. Në cilën epokë jetojmë **ne**? Në cilën jeton **ti**?

65.

Ajo që para së gjithah është e nevojshme. - Një njeri që nuk dëshiron të zotërojë inatin e tij, zemërimin dhe dëshirën e hakmarrjes, epshet e tij, dhe përpiqet të bëhet mjeshtër në ndonjë fushë, është po aq budalla sa dhe ai bujku që i ka fushat e tij pranë një përroi të rrëmbyer, pa i mbrojtur ato nga ai.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

66.

Çfarë është e vërteta? - Shvarcerti (Melantoni): "Shpesh e predikon fenë tënde kur pikërisht e ke humbur atë dhe e kërkon nëpër të gjitha rrugët, dhe vetëm atëherë e predikon më mirë!"

Luteri: - "Sot po flet si një ëngjëll o vëlla!"

Shvarcerti: - "Po ky është një mendim i armiqve të tu dhe këtë ata e zbatojnë kundër teje."

Luteri: - "Atëherë është një gënjeshtër e lindur nga djalli!"

67.

Zakoni i kontrasteve. - Vëzhgimi i përgjithshëm i pasaktë shikon ngado kontraste në natyrë (si për shembull "ngrohtë e ftrohtë"), atje ku nuk ka kontraste por vetëm ndryshim grade. Ky zakon i keq na ka induktuar ta kuptojmë edhe natyrën e brendshme, botën shpirtërore dhe morale, në përputhje me kontraste të tilla dhe të kërkojmë ta ndryshojmë atë. Një sasi aq e madhe sa nuk thuhet dot dhimbjeje, arrogance, ashpërsie, vuajtjeje, ftohtësie ka hyrë kështu te ndjenjat njerëzore sepse u besua se shiheshin kontraste aty ku kishte vetëm shndërrime.

68.

A mund të falësh? - Si **mund** ta falësh në përgjithësi dikë nëse ai nuk e di se çfarë po bën? Nuk ka asgjë për të falur. Po a e di një njeri plotësisht atë që bën? Dhe nëse kjo mbetet gjithnjë të paktën një **dyshim**, njerëzit nuk kanë asgjë për t'i falur njëri-tjetrit dhe dhënia e faljes është për njeriun e arsyeshëm një gjë e pamundur. Së fundi, edhe **nëse** ata që bënë keq do ta dinin realisht se çfarë po bënin, gjithsesi ne do të kishim të drejtën për të **falur** vetëm nëse do të kishim të drejtë për të fajësuar dhe ndëshkuar. Por këtë të drejtë ne nuk e kemi.

69.

Turp i përhershëm. - Përse vallë ndjejmë turp kur na jepen ndere e respekte që, siç thuhet zakonisht, "nuk i kemi merituar"? Na

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

duket atëherë se jemi futur në një fushë që nuk është jona, nga e cila duhet të mbetemi jashtë, ashtu si në një vend të shenjtë ose shumë të shenjtë që këmba jonë nuk duhet ta shkelë. Ne jemi futur aty për shkak të gabimit të një tjetri, dhe tani na sundon pjesërisht frika, pjesërisht respekti, pjesërisht surpriza dhe nuk dimë nëse duhet t'ia mbathim apo të shijojmë çastin e bekuar dhe avantazhet që ai na fal. Në çdo turp ka një mister që është përdhosur nga ne **ose** që duket në rrezik për tu përdhosur; çdo **falënderim** lind turp.

Por nëse mendojmë se ne në përgjithësi nuk kemi "merituar" kurrë ndonjë gjë, nëse fiksohemi në këtë ide brenda një konsiderimi të përgjithshëm **të krishterë** të gjërave, atëherë ndjenja e turpit bëhet **e përhershme** sepse, atij që mendon kështu, i duket se Zoti **vazhdimisht** bekon e jep falje. Pa përfillur këtë interpretim të krishterë, edhe për të urtin tërësisht ateist që beson me vendosmëri te papërgjegjshmëria themelore dhe mungesa e meritës së çdo veprimi dhe të çdo krijese, do të ishte e mundshme kjo gjendje turpi **e përhershme**. Kur e trajton **sikur** ta kishte merituar këtë apo atë gjë, atij i duket se është futur në një rend më të lartë krijesash të cilat **meritojnë** diçka në përgjithësi, që janë të lira dhe munden realisht të mbajnë përgjegjësinë e asaj që duan dhe të asaj që bëjnë. Kush i thotë: "ti e ke merituar këtë", duket sikur i thërret: "ti nuk je një njeri, po një Zot".

70.

Edukatori më i paaftë. - Te një njeri të gjitha virtytet e tij reale janë mbjellë në terrenin e shpirtit të tij të kontradiktës, te një tjetër mbi paaftësinë për të thënë Jo ose mbi shpirtin e tij të pajtimit, një i tretë e nxjerr të gjithë moralin e tij nga krenaria vetmitare, një i katërt e ka lënë të piqet nga instikti i tij i fortë i të qenit i shoqërueshëm. Po të supozojmë tani se, nga edukatorët e pamend dhe nga rasti, te këta të katërt farat e virtytit nuk janë hedhur mbi terrenin e natyrës së tyre, mbi këtë tokë që te ata është më e pasura dhe më pjellorja, atyre do tu mungonte morali dhe do të ishin njerëz të dobët e të pakëndshëm. E kush pikërisht do të kishte qenë më i paafti nga të gjithë edukatorët

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dhe fati i keq i atyre katër njerëzve? Fanatiku moral, që thotë se e mira mund të lindë vetëm nga e mira dhe të rritet vetëm mbi të mirën.

71.

Mënyrë e kujdesshme të shkruari. - A: Po, nëse të gjithë do ta dinin këtë, pjesa më e madhe do të kishin dëm. Ti vetë thua që këto opinione janë të rrezikshme për ata që gjenden në rrezik, e megjithatë i publikon?

B: Unë shkruaj në mënyrë që as turma, as "**populus**", as partitë e çdo lloji nuk dëshirojnë të më lexojnë. Pra këto opinione nuk do të jenë asnjëherë publike.

A: Po si shkruake ti pra?

B: Në mënyrë as të dobishme as të këndshme - për ata të tre.

72.

Misionarë hyjnorë. - Edhe Sokrati ndjehet si një misionar i Zotit, por nuk e di se çfarë gjurmë të ironisë së hollë dhe shije të shakasë mund të gjendet te ai, nga e cila lehtësohet ai nocion arrogant e fatal. Ai flet pa bërë furça, imazhet e tij, për frerin e për kalin, janë të thjeshta e jo priftërore dhe detyra e vërtetë fetare për të cilën ai ndjehet i caktuar, pra të **verë** në njëqint mënyra **në provë** Zotin për të parë **nëse** ka thënë të vërtetën, lejon të konkludohet në një sjellje të lirë dhe të guximshme me të cilën këtu misionari vihet përbri Zotit të tij. Kjo vënie në provë e Zotit është një nga kompromiset më të holla mes devotshmërisë dhe lirisë së shpirtit që është imagjinuar ndonjëherë. Sot nuk kemi më as nevojë për këtë kompromis.

73.

Pikturë e ligjshme. - Rafaeli, që i dha shumë rëndësi Kishës (për aq sa kjo mund ta paguante) por, si më të mirët e kohës së tij, u dha pak rëndësi objekteve të fesë ekleziastike, nuk ka ndjekur as edhe një hap devotshmërinë e kërkuar dhe të ekstazës të porositësve të tij, ai ka ruajtur ndershmërinë e vet, madje edhe në atë kuadrin e jashtëzakonshëm që në origjinë ishte destinuar për një flamur

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

procesioni, te Madona e Kapelës Sistina. Këtu ai deshi për një herë të vetme të pikturonte një vizion, por një vizion që mund ta kenë e do ta kenë edhe të rinjtë fisnikë pa "fé", vizionin e bashkëshortes së ardhshme si një grua të urtë, fisnike në shpirt, të heshtur dhe shumë të bukur, që mban në krahë fëmijën e parë. Një vizion që mund ta kenë edhe të moshuarit, të mësuar me lutje dhe me adhurime, që nderojnë këtu diçka mbinjerëzore, siç bën ai plaku i nderuar që është në të majtë. Por ne (kështu duket se na thërret Rafaeli), ne të rinjtë duam të qëndrojmë te vajza e bukur që me vështrimin e saj ftues dhe aspak të devotshëm u thotë soditësve të kuadrit: "Nuk është e vërtetë? Kjo nënë dhe fëmija i saj është një gjë tunduese dhe e këndshme për tu parë." Kjo fytyrë dhe ky vështrim hedhin një refleks gëzimi mbi fytyrën e soditësve. Ndërsa artisti që gjeti gjithë këtë shijon kështu punën e vet dhe e arrin gëzimin e tij te gëzimi i atyre që janë të ndjeshëm ndaj artit. Për sa i përket shprehjes "prej Mesie" te koka e një fëmije, Rafaeli, një njeri i ndershëm, që nuk donte të pikturonte një gjendje shpirtërore ekzistencën e së cilës nuk e besonte, i mashtroi në mënyrë dashamirëse soditësit e tij **besimtarë**: ai pikturoi atë lojë të natyrës që haset jo rrallë, pra syri i burrit te koka e fëmijës, dhe pikërisht një sy burri më të aftë e mëshirëplotë, i cili shikon një gjë të dhimbshme. Për këtë sy duhet një mjekër. Që mjekra mungon dhe që dy mosha të ndryshme flasin këtu me një fytyrë të vetme, ky është paradoksi i këndshëm që besimtarët interpretojnë me besimin të tyre si mrekulli, pikërisht ashtu si e priste dhe artisti që ata ta interpretonin dhe t'i vishnin asaj ndonjë qëllim ma artin e tyre.

74.

Lutja. - Vetëm me dy kushte paraprake çdo lutje (ky zakon i kohërave të lashta ende i pazhdukur plotësisht) do të kishte kuptim: së pari të ishte e mundur të përcaktoheshin ose ndryshoheshin vendimet e hyjnisë dhe së dyti vetë ai që lutej të dinte shkëlqyeshëm se çfarë mund t'i bëjë dëm dhe se çfarë dëshiron realisht. Të dyja këto premisa, të pranuara dhe të transmetuara në të gjitha fetë e tjera, u mohuan pikërisht nga krishtërimi. Nëse ky gjithsesi ka ruajtur lutjen

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pranë besimit se Zoti zotëron një arsye shumë të urtë dhe përkujdesje të kujdeshme për gjithçka, për të cilën lutja bëhet në thelb e privuar nga kuptimi, madje sakrilegj, krishtërimi tregoi se, edhe në këtë urtësinë e tij të mrekullueshme prej gjarpëri, një urdhëresë e qartë si: "ti nuk duhet të lutesh" do t'i kishte çuar të krishterët në braktisjen e krishtërimit nga mërzia. Te urdhëresa e krishterë "**ora et labora**", "ora" mban vendin e kënaqësisë: e ç'do të kishin bërë pa këtë "**ora**" këta fatkeqë që i refuzuan vetes "**labora**", pra shenjtorët? Por, të merresh me Zotin, të zbavitesh po aq me faktin që mund të ishe ende kaq i çmendur sa që të kesh dëshira pavarësisht një ati kaq të përsosur - kjo ishte për shenjtorët një gjetje e shkëlqyer.

75.

Një gënjeshtër e shenjtë. - Gënjeshtra që kishte mbi buzë Arria kur po vdiste (**Paete, non dolet**), errëson gjithë të vërtetat që janë shqiptuar ndonjëherë nga njerëzit e vdekshëm. Është **gënjeshtra** e vetme e shenjtë që është bërë e famshme, ndërkohë që rastet e tjera të aromës së shenjtërisë mbetën të ngjitura vetëm pas **gabimeve**.

76.

Apostulli më i nevojshëm. - Mes dymbëdhjetë apostujve duhet që gjithnjë të jetë një i fortë si guri, me qëllim që mbi të të mund të themelohet Kisha e re.

77.

Cili është më jetëshkurtër, shpirti apo trupi? - Në gjërat juridike, morale apo fetare, ajo që është e jashtme, ajo që është e dukshme ose sjellja, gjestet, shërbesa, kanë **kohëzgjatjen** më të madhe: ky është **trupi** të cilit i shtohet një **shpirt** gjithnjë i ri. Kulti, si një tekst me fjalë fikse, interpretohet gjithnjë dhe përsëri, idetë dhe ndjenjat janë ato që janë fluide, ndërsa zakonet ato që janë solide.

78.

Besimi te sëmundja është sëmundje. - Krishtërimi

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ishte i pari që pikturoi djallin mbi murin e botës, ishte i pari që solli mëkatin në botë. Besimi te mjetet e shpëtimit që ai ofroi si shkëmbim është tronditur tani shkallë-shkallë deri në rrënjët e tij më të thella, por **besimi te sëmundja** që krishtërimi mësoi e përhapi ende po vazhdon.

79.

Fjala dhe shkrimi i njerëzve të fesë. - Nëse stili dhe mënyra komplekse e të shprehurit të priftit që flet e shkruan nuk zbulojnë njeriun **e fesë**, atëherë nuk duhet të merren më seriozisht opinionet e tij mbi fenë dhe në favor të saj. Ato kanë qenë **të privuara nga forca** për atë që i shfaq ngaqë ai, ashtu siç e tradhëton stili i tij, zotëron ironinë, arrogancën, ligësinë, urrejtjen dhe të gjitha gjendjet shpirtërore të gabuara e të ndryshueshme që zotëron njeriu jo fetar. Sa më shumë të privuara nga forca do të jenë këto opinione për atë që i dëgjon apo i lexon! E thënë shkurt, ai do të shërbejë për t'i bërë njerëzit akoma më shumë jo fetarë.

80.

Rrezik te personi. - Sa më shumë që është konsideruar Zoti person në vetvete, aq më pak njerëzit kanë qenë besnikë. Njerëzit janë më shumë të lidhur pas figurave të mendimit të tyre sesa me personat më të dashur, prandaj sakrifikohen për shtetin, për Kishën madje dhe për Zotin, për aq kohë sa Zoti ka mbetur pikërisht krijimi i **tyre**, ideja e **tyre** dhe nuk është marrë në kuptimin tepër personal. Në këtë rast të fundit grinden thuajse gjithnjë kështu me të: "Zoti im, përse më ke braktisur?"

81.

Drejtësia në këtë botë. - Është e mundur ta shkulësh nga themelet e saj drejtësinë tokësore me teorinë e papërgjegjshmërisë dhe pafajësisë së plotë të secilit njeri dhe në këtë drejtim është kryer një përpjekje, pikërisht duke u bazuar te teoria e kundërt e papërgjegjshmërisë së plotë dhe pafajësisë të secilit njeri. Ishte

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

themeluesi i krishtërimit ai që deshi të shkulte drejtësinë tokësore dhe të zhdukte nga qarkullimi gjykimin e ndëshkimin. Ngaqë ai dalloi në çdo gabim një "mëkat" ose një krim kundër Zotit e **jo** kundër botës. Nga ana tjetër ai e konsideronte çdo njeri, në masën më të madhe dhe thuajse në çdo raport, si një mëkatar. Por fajtorët nuk mund të jenë gjykatës të të barabarëve me ta: kështu gjykonte paanësia e tij. Kështu në sytë e tij **të gjithë** gjykatësit e drejtësisë tokësore ishin po aq fajtorë sa dhe ata që dënoheshin prej tyre dhe pamja e tyre e pafajshme i dukej atij po aq hipokrite sa dhe fariseje. Për më tepër, ai shikonte shkaqet e veprimeve dhe jo rezultatin e tyre dhe besonte se për të gjykuar shkaqet vetëm njëri ishte aq i mprehtë sa duhej: ai vetë (ose siç shprehej ai, Zoti).

82.

Naze gjatë ndarjes. - Kush kërkon të ndahet nga një fé apo nga një parti beson se është e nevojshme që ta hedhë poshtë atë. Po ky është një mendim fodull. Është vetëm e nevojshme që ai të dallojë qartë se çfarë grepash e mbanin tërhequr deri tani me këtë parti apo këtë fé dhe se si këto tani nuk e pengojnë më, cilat opinione e kishin shtyrë nga ajo anë dhe se si tani e shtyjnë gjetkë. **Vetëm** për arsye **të ngushta** të **ndërgjegjes** ne kemi shkuar nga ana e asaj feje ose asaj partie: pra nuk duhet të **shtiremi** për këtë, kur ndahemi prej tyre.

83.

Çlirimtar e mjek. - Themeluesi i krishtërimit si njohës i shpirtit njerëzor nuk ishte, siç kuptohet fare mirë, pa të meta të mëdha e paragjykime dhe si mjek i shpirtit ishte dhënë pas besimit, kaq të dalë boje e profan, të një mjekësie universale. Nganjëherë në metodën e tij ai i ngjante një dentisti që kërkon të shërojë çdo dhimbje duke shkulur dhëmbin, kështu për shembull kur luftoi sensualitetin me këtë këshillë: "nëse syri yt të shtyn më mëkat, shkule atë". Por ekziston gjithnjë një ndryshim, që të paktën ai dentisti ia arrin qëllimit të tij, atë të zhdukjes së dhimbjes të pacientit, sigurisht në mënyrë kaq

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone
Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

trashanike saqë bëhet qesharak, ndërkohë që i krishteri që ndjek atë këshillë dhe beson se ka vrarë kështu sensualitetin e tij, zhgënjehet pasi ky vazhdon të jetojë në një mënyrë të fshehtë, në mënyrën e një vampiri, dhe e torturon me maskime të pështira.

84.

Të burgosurit. - Një mëngjes, të burgosurit hynë në oborrin e punës, roja nuk ishte. Disa prej tyre filluan shpejt punën, siç iu ishte bërë zakon, të tjerët ndenjën kot dhe vështruan me krenari përreth. Atëherë njëri prej tyre bëri përpara e tha: "Punoni sa të doni ose mos bëni asgjë, njësoj është. Komplotet tuaja të fshehta u zbuluan, roja i burgut iu ka përgjuar dhe në ditët që vijnë do të shqiptojë kundër jush një gjykim të tmerrshëm. Ju e njihni, ai është i ashpër e mban inat të madh. Po tani dëgjoni: deri tani nuk më keni njohur mirë, unë nuk jam ai që dukem, por shumë më tepër. Unë jam biri i rojës së burgut dhe mund të bëj çdo gjë pranë tij. Unë mund t'ju shpëtoj, unë dua t'ju shpëtoj, po dëgjoni mirë. Mes jush do të shpëtoj vetëm ata që **besojnë** se unë jam biri i rojës, të tjerët do të korrin frutat e mosbesimit të tyre". "Epo mirë, tha pas një copë heshtjeje një i burgosur plak, ç'rëndësi ka për ty nëse ne e besojmë ose jo atë që thua? Nëse vërtet je biri dhe ke fuqi të bësh atë që pohove, thuaj një fjalë të mirë për të gjithë ne, do të ishte një veprim bujar nga ana jote. Po mos u merr me këto diskutime, të besojmë apo nuk të besojmë!" Një burrë më i ri thirri: "Unë nuk i besoj, ai i ka shtënë këto ide vetë në kokën e tij. Unë vë bast se pas tetë ditësh do të gjendemi ende këtu njësoj si sot, dhe se roja nuk di **asgjë**". "Edhe po të kishte ditur ndonjë gjë, tani nuk e di më", tha i fundit i të burgosurve, që pikërisht atëherë kishte zbritur në oborr, "sepse në këtë çast roja vdiq papritur". "Hej, thirrën shumë njëkohësisht, hej, zoti bir, zoti bir, ç'do të bëhet me trashëgiminë? Mos vallë tani jemi të burgosurit e **tu**?". "Unë jua thashë, u përgjigj me butësi ai që i thirrën, do të le të lirë çdo njeri që beson te mua, kjo është aq e sigurt sa është e sigurt që im atë jeton ende". Të burgosurit nuk qeshën, por ngritën supet dhe nuk ia varën më.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

85.

Përndjekësi i Zotit. - Pali formoi mendimin, dhe Kalvini e zhvilloi atë, që krijesave të panumërta dënimi iu është paracaktuar që nga përjetësia dhe që ky plan i bukur i botës u formua sepse me të shfaqet lavdia e Zotit: pra qiell e ferr e njerëzim duhet të ekzistojnë për të kënaqur krenarinë e Zotit! Çfarë krenarie mizore dhe e pangopur duhet të ketë ndezur shpirtin e atij që së pari apo së dyti ka imagjinuar një gjë të tillë! Pali mbeti pra Saul, përndjekësi i **Zotit**.

86.

Sokrati. - Nëse gjithçka shkon mbarë, do të vijë një kohë kur njeriu, për të bërë përparime në moral dhe në arsye, do të preferojë të mbajë në dorë më mirë "Kujtimet" e Sokratit sesa Biblën, dhe kur Montenj dhe Horaci do të përdoren si paralajmërues e udhërrëfyes për të kuptuar më të thjeshtin dhe të qëndrueshmin nga të urtët-ndërmjetës, Sokratin. Te ai të çojnë rrugët e shumë regjimeve të ndryshëm filozofikë të jetës që janë në thelb regjimet e jetës të temperamenteve të ndryshëm, të fiksuar nga arsyeja e nga zakoni dhe të gjithë të drejtuar me kulmet e tyre drejt gëzimit për jetën dhe gëzimit për vetveten, gjë nga e cila mund të konkludohet se ajo që është karakteristike e Sokratit ishte pjesëmarrja e tij në të gjitha temperamentet. Sokrati është superior ndaj themeluesit të krishtërimit për nga mënyra e tij e hareshme e seriozitetit dhe për nga **ajo urtësi plot me shenja shpirti** që formon gjendjen më të mirë shpirtërore të njeriut. Për më tepër, kishte një intelekt më të madh.

87.

Të mësosh të shkruash mirë. - Ka shkuar koha e të folurit mirë, sepse ka shkuar koha e kulturës së qytetit. Kufiri i fundit që Aristoteli i lejonte qytetit të madh (lajmëtari duhet të ishte në gjendje që të kuptohej nga gjithë komuniteti i bashkuar), ky kufi na shqetëson kaq pak sa na shqetësojnë në përgjithësi ende komunitetet urbane ne, që duam të kuptohemi edhe përtej popujve. Prandaj sot kushdo që ka një mentalitet të mirë europian duhet të mësojë **të shkruajë**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mirë e gjithnjë më mirë: nuk ka shpëtim, edhe pse ai ka lindur në Gjermani, ku të shkruarit keq konsiderohet si një privilegj kombëtar. Por të shkruash më mirë do të thotë edhe të mendosh më mirë, të gjesh gjithnjë gjëra më të meritueshme për t'i komunikuar dhe që të mundesh realisht t'i komunikosh, të jesh i përkthyeshëm në gjuhën e fqinjit, të bëhesh i pranueshëm për kuptimin nga ata të huajt që mësojnë gjuhën tënde, të veprosh në sensin që çdo gjë e mirë të bëhet një e mirë e përbashkët dhe që e gjitha të jetë e lirë për njerëzit e lirë, më në fund, të **përgatisësh** atë gjendje gjërash sot ende kaq të largëta në të cilën europianët e mirë të bëhen gati për detyrën e tyre të madhe - për të drejtuar e për tu përkujdesur për gjithë qytetërimin e botës. Kush predikon të kundërtën, pra kush mëson që të mos shqetësohet për të shkruar mirë dhe për të lexuar mirë (këto dy virtyte rriten e zvogëlohen së bashku), u tregon në të vërtetë popujve një rrugë për tu bërë gjithnjë e më shumë **nacionalë**: ai shton sëmundjen e këtij shekulli dhe është një armik i europianëve të mirë, një armik i shpirtrave të lirë.

88.

Teoria e stilit më të mirë. - Teoria e stilit më të mirë nga njëra anë mund të jetë teoria që mëson gjetjen e shprehjeve të afta për të përçuar çdo gjendje shpirtërore te lexuesit dhe te dëgjuesit, nga ana tjetër ajo që mëson gjetjen e shprehjeve të gjendjeve shpirtërore **më të dëshirueshme**, për të cilat dëshirohet komunikimi dhe përçimi te pjesa më e madhe e njerëzve, gjendjet shpirtërore të njerëzve të prekur në thellësi të zemrës, të gëzueshëm në shpirt, të qartë e të drejtë, që i kanë kapërcyer pasionet. Kjo do të jetë doktrina e stilit më të mirë - ajo i korrespondon njeriut të mirë.

89.

Bëj kujdes te ecuria. - Ecuria e periodës tregon nëse autori është i lodhur apo jo. Termat e veçantë mund të jenë gjithsesi ende të fortë e të mirë, sepse autori i ka gjetur për vete dhe më parë, kur mendimi i shkrepi për herë të parë autorit. Kështu ndodh shpesh te Gëtja, i cili tepër shpesh thoshte se sa i lodhur që ishte.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

90.

Qëkur dhe ende. - A: Proza gjermane është ende shumë e re. Gëtja thotë se Viland është babai i saj.

B: Kaq e re dhe kaq e shëmtuar!

A: Por, nga sa është vënë re, peshkopi Ufila shkruante qëkur prozë gjermane, kjo pra është e lashtë rreth 1500 vjet.

B: Kaq e lashtë dhe kaq e shëmtuar!

91.

Gjermanishtja origjinale. - Proza gjermane, që në realitet nuk u krijua sipas ndonjë modeli dhe mund të konsiderohet fare mirë një krijim origjinal i shijes gjermane, mund t'u japë promotorëve të zellshëm të një kulture origjinale gjermane të ardhshme një shenjë nga pamja që kishte, nga aventura pa imitime e modele, një zakon vërtet gjerman, një shoqëri gjermane, një mobilim gjerman, një të ngrënë gjermane. Dikush që ka menduar gjatë mbi këto perspektiva, përfundoi duke thirrur plot tmerr: "Për atë qiell, ndoshta ne e **kemi** që tani këtë kulturë origjinale, vetëm se nuk flitet me qejf për të!"

92.

Libra të ndaluar. - Nuk duhet lexuar kurrë ajo që shkruajnë ata dijetarët arrogantë dhe pështjellues që zotërojnë pahijshmërinë më të tmerrshme, atë të paradoksit logjik. Ata përdorin format **logjike** pikërisht atje ku gjithçka është në thelb e improvizuar me pafytyrësi dhe në hava ("pra" do të thotë te ata: "o lexues gomar, kjo "pra" nuk është për ty po për mua", gjë së cilës i duhet përgjigjur: "o shkrimtar gomar, për kë e ke shkruar pra?")

93.

Të tregosh shpirt. - Kushdo që kërkon të **tregojë** shpirtin e tij, lë të vihet re se është i pasur edhe me të kundërtën. Kjo mënyrë e shëmtuar e francezëve tepër shakaxhinj, për t'i shtuar gjetjeve të tyre më të mira një copë "dédain", e ka origjinën te qëllimi për tu dukur më të pasur nga sa janë: sikur duan të japin me neglizhencë, thuajse

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të lodhur nga harxhimi i vazhdueshëm, atë që heqin nga magazinat e tyre tepër të mbushura.

94.

Letërsia gjermane dhe letërsia franceze. - Fatkeqësia e letërsisë gjermane dhe asaj franceze e njëqint viteve të fundit qëndron këtu, që gjermanët kanë dalë tepër herët **nga** shkolla e francezëve dhe francezët në vazhdim, kanë shkuar tepër herët **te** shkolla e gjermanëve.

95.

Proza jonë. - Asnjëri nga popujt e sotëm të qytetëruar nuk ka një prozë kaq të keqe sa populli gjerman dhe kur francezë me shpirt e me shije të përkëdhelur thonë se **nuk** ka prozë gjermane, nuk duhet të zemërohemi sepse kjo është thënë me qëllime më dashamirëse nga sa besojmë ne. Nëse kërkohen shkaqet arrin te ky përfundim i çuditshëm, që **gjermani njeh vetëm prozën e improvizuar** dhe nuk ka asnjë ide mbi ndonjë prozë tjetër. Ai thuajse nuk mund ta kuptojë kur një italian thotë se proza është tepër më e vështirë se poezia ashtu si paraqitja e bukurisë lakuriqe është për skulptorin më e vështirë se ajo e bukurisë së veshur. Për vargun, imazhin, ritmin e rimën duhet bërë një sforcim i ndershëm, këtë e kupton dhe gjermani dhe nuk është i gatshëm t'i atribuojë poezisë së improvizuar një vlerë veçanërisht të lartë. Por të punosh rreth një faqeje prozë si rreth një statuje? - kjo për të është si një rrëfenjë nga vendi i përrallave.

96.

Stili i madh. - Stili i madh lind kur e bukura korr fitore mbi sasinë e madhe.

97.

Të shmangësh. - Nuk dihet se ku konsiston te shpirtërat e shquar ajo që aty është e hollë te shprehjet e tyre, te fjalitë e tyre, para se të mund të themi se në çfarë fjalësh do të kishte rënë pashmangshmërisht

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

çdo shkrimtar mediokër për të shprehur të njëjtën gjë. Të gjithë artistët e mëdhenj në drejtimin e karrocës së tyre tregohen të prirur për të shmangur, për të devijuar, por jo për të përmbysur karrocën.

98.

Diçka si buka. - Buka neutralizon shijen e të gjitha ushqimeve, e fshin atë, prandaj bën pjesë në çdo të ngrënë disi të gjatë. Në të gjitha veprat e artit duhet të ketë diçka si buka, me qëllim që të mund të ketë te ato efekte të ndryshme. Këto vepra, nëse vazhdojnë menjëherë e pa një pushim apo një ndalesë të këtij lloji, shteren shpejt dhe shkaktojnë neveri, aq sa do të ishte e pamundur një kullotje **e gjatë** me artin.

99.

Johan Paul - Johan Paul Rihter dinte shumë gjëra por nuk zotëronte shkencën, merrte vesh nga të gjitha llojet e artificave të artit por nuk kishte art, nuk i dukej thuajse asgjë bajate por nuk kishte shije, zotëronte ndjenjë e seriozitet por, kur dëshironte t'i shijonte, derdhte sipër tyre një përrua të neveritshëm lotësh, kishte shpirt por fatkeqësisht tepër pak për urinë e tij, prandaj e shtynte lexuesin në dëshpërim pikërisht nga mungesa e tij e shpirtit. Me një fjalë, nuk ishte tjetër veçse bari i keq ngjyra-ngjyra e me erë të fortë që nga njëra ditë te tjetra hapej në fushat delikate e pjellore të Shilerit e të Gëtes, ishte një njeri komod, i mirë, e megjithatë fatal, një fatalitet nën petkun e dhomës.

100.

Të dish të shijosh edhe kontrastet. - Për të shijuar një vepër të së shkuarës ashtu si e shijonin bashkëkohasit e saj, duhet të kesh në gjuhë shijen akoma mbizotëruese, kundër të cilës ajo vepër **ngre krye**.

101.

Autorë me shpirtin e verës. - Disa autorë nuk janë as shpirt as verë, por spiritus vini - ata mund të marrin zjarr, e atëherë ngrohin.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

102.

Shqisa ndërmjetësuese. - Shqisa e të shijuarit, që është shqisa e vërtetë ndërmjetësuese, ka konvertuar shpesh shqisat e tjera sipas gjykimeve të tyre mbi gjërat dhe iu ka vendosur atyre ligjet **e saj** dhe zakonet **e saj**. Mund të përftohen në tryezë sqarime mbi sekretet më të holla të arteve - aty vihet re çfarë pëlqen, kur pëlqen, në çfarë mënyre dhe për sa kohë pëlqen.

103.

Lesing. - Lesingu ka një virtyt çiltërsisht francez dhe është në përgjithësi, si shkrimtar, ai që ka shkuar me zellin më të madh në shkollën e francezëve, ai di të renditë e të radhisë mirë në vitrinë gjërat e tij. Pa këtë **art** të vërtetë, mendimet e tij dhe objektet e mendimeve të tij do të kishin mbetur po aq në errësirë, saqë humbja e përgjithshme do të ishte e madhe. Por shumë kanë mësuar nga **arti** i tij (sidomos brezat e fundit të dijetarëve gjermanë) dhe të panumërt e shijuan atë. Sigurisht këta dishepuj nuk do të kishin patur nevojë për të mësuar nga ai, si ka ndodhur shpeshherë, dhe nga toni i tij i artificial dhe i pakëndshëm, përzierje e grindavecërisë dhe ndershmërisë. Mbi Lesingun "lirik" tani kemi rënë dakort: do të vijë një ditë kur të biem dakort dhe për "dramatikun".

104.

Lexues jo të dëshirueshëm. - Sa e torturojnë autorin ata lexues të zotë me shpirt të trashë e pa mend në kokë që gjithnjë, kur përplasen në ndonjë pikë, rrëzohen e çdo herë vriten!

105.

Mendime poetësh. - Mendimet e vërteta të poetëve të vërtetë janë gjithnjë të mbuluara me vello, si gratë egjyptiane. Vetëm **syri** i thellë i mendimit shikon lirisht përtej vellos. Mendimet e poetëve nuk kanë zakonisht aq tepër vlerë sa iu vishet atyre, por paguhet edhe për vellon edhe për kuriozitetin tënd.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

106.

Shkruani thjesht e në mënyrë të dobishme. - Kalimet, shpjegimet, loja e ngjyrave të pasionit, të gjithë këtë ne ia kursejmë autorit, sepse gjithë këtë e mbajmë me vete dhe bëjmë që libri i tij të ketë ndonjë përfitim nëse ai vetë na sjell ne ndonjë përfitim.

107.

Viland. - Vilandi ka shkruar gjermanisht më mirë se çdo tjetër dhe aty kishte kënaqësinë dhe moskënaqësinë e tij kryesore (përthimet e tij të letrave të Ciceronit dhe Lucianit janë përkthimet më të mira gjermane), por mendimet e tij nuk na bëjnë më të mendojmë. Ne i durojmë moralizimet e tij të kthjellëta aq pak sa dhe imoralizimet e tij të kthjellëta: si njëra palë dhe tjetra jane të pandara. Njerëzit që gjetën kënaqësi te ato ishin në thelb njerëz më të mirë se ne, por në një pjesë të mirë edhe më të rëndë dhe kishin pikërisht **nevojë** për një shkrimtar të tillë. **Gëtja** nuk ishte i **nevojshëm** për gjermanët, prandaj ata nuk dinë ta futin në punë atë. Vëreni më të mirët e njerëzve tanë të shtetit dhe artistët me këtë rast: të gjithë këta nuk e kishin Gëten si edukator të tyren, dhe nuk mund ta kishin.

108.

Festa të rralla. - Ngjeshje plot me lëng, qetësi e pjekuri - kur gjen këto cilësi në një autor, ndalo dhe bëj një festë të gjatë në mes të shkretëtirës, pasi për një kohë të gjatë nuk do të kesh më një fat të tillë.

109.

Thesari i prozës gjermane. - Nëse heq mënjanë shkrimet e Gëtes e veçanërisht diskutimet e Gëtes me Ekermanin që janë libri më i mirë gjerman, çfarë mbetet saktësisht nga letërsia gjermane e prozës, që meriton gjithnjë të lexohet e rilexohet? Aforizmat e Lihtenbergut, libri i parë i biografisë të Jung-Shtilingut, "Fundi i verës" i Adalbert Shtifter dhe "Njerëzit e Seldujlasë" i Gofred Keler, dhe me këtë e mbyllëm.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

110.

Stili i të shkruarit dhe stili i të folurit. - Arti i të shkruarit kërkon para së gjithash **zëvendësimin** e mënyrave të shprehjes që ka vetëm ai që flet, pra zëvendësime në gjeste, tone, thekse, vështrime. Prandaj stili i të shkruarit është krejtësisht i ndryshëm nga ai i të folurit dhe po aq më i vështirë - ai kërkon të bëhet po aq i kuptueshëm sa dhe ky. Demosteni i shqiptoi fjalimet e tij ndryshe nga ato që ne lexojmë sot, ai i ka përpunuar me qëllim që të lexoheshin. Për të njëjtin qëllim, diskutimet e Ciceronit duhet të "demostenizohen" tani sepse te ata ka shumë më tepër forum roman nga sa lexuesi mund të durojë.

111.

Kujdes në të cituar. - Autorët e rinj nuk e dinë se shprehja e mirë, mendimi i mirë paraqiten mirë vetëm mes të barabartëve me ta, se një citim i shkëlqyer mund të asgjësojë faqe të tëra, madje të gjithë librin, ngaqë e paralajmëron lexuesin e duket sikur i pëshpërit: "Kij kujdes, unë jam guri i çmuar dhe përreth meje ka plumb, një plumb të zbehtë e të mjerë!" Çdo fjalë, çdo mendim kërkon të jetojë vetëm **në shoqërinë e vet** - ky është morali i stilit të zgjedhur.

112.

Si duhet të thuhen gabimet? - Mund të diskutohet nëse është më e dëmshme t'i thuash keq gabimet apo t'i thuash ata kaq mirë sa dhe të vërtetat më të mira. Është e sigurt se në rastin e parë dëmtojnë mendjen në mënyrë dyfishe dhe janë më të vështirë për tu eleminuar, por sigurisht nuk veprojnë me kaq siguri si në rastin e dytë: janë më pak infektues.

113.

Të zvogëlosh e të zmadhosh. - Homeri e ka ngjeshur dhe pakësuar vëllimin e lëndës, por ka zmadhuar dhe zgjeruar skenat e veçanta dhe kështu bënë më vonë dhe tragjikët, gjithnjë dhe përsëri. Secili e merr lëndën në fragmente akoma **më të vegjël** nga sa kanë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

bërë paraardhësit e tij, por secili **përfton** një lulnajë më të pasur brenda kësaj qosheje të kopshtit të kufizuar dhe të rrethuar nga një gardh.

114.

Letërsia dhe morali sqarohen. - Në letërsinë greke mund të tregohet se për hir të cila forcave shpirti grek u zhvillua, si hyri në rrugë të ndryshme dhe përse u bë i dobët. E gjithë kjo jep një imazh të mënyrës në të cilën në thelb shkuan gjërat edhe me **moralin** grek dhe si shkuan me çdo moral, si ai ishte një herë një detyrim dhe tregoi fortësi, pastaj u bë dalëngadalë i butë, dhe si së fundi lindi shija për disa veprime, për disa bindje e forma dhe një prirje drejt zotërimit ekskluziv e ushtrimit ekskluziv të tyre, si u mbush e u rimbush rruga me kundërshtarë dhe si u pasua nga ngopja, si u kërkuan objekte të rinj lufte dhe ambicieje dhe ata të vjetrit u rithirrën në jetë, si spektakli përsëritet dhe spektatorët në përgjithësi lodhen nga soditja, sepse tani duket i përshkuar i tërë rrethi, dhe atëherë arrin një pushim, një marrje fryme: rrëketë humbasin në rërë. Është fundi, ose të paktën **një** fund.

115.

Cilat vende gëzojnë në mënyrë të qëndrueshme. - Ky vend zotëron linja domethënëse për një kuadër, por unë nuk mund të gjej formulën për t'i shprehur, ai në tërësinë e tij mbetet për mua i pakapshëm. Unë vë re që të gjithë peisazhet që më pëlqejnë në mënyrë të qëndrueshme kanë, mes shumëllojshmërisë së çdo lloji, një skemë të thjeshtë e gjeometrike vijash. Pa një substrat të tillë matematik, asnjë vend nuk jep një gëzim artistik. Dhe ndoshta ky rregull lejon një zbatim simbolik te njeriu.

116.

Të lexuarit me zë të lartë. - Të dish të lexosh me zë të lartë presupozon që të dish të **recitosh**: duhet të përdorësh ngado ngjyra të zbehta por duhet përcaktuar zbehtësia në raporte të sakta sipas

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kuadrit themelor që lëkundet gjithnjë para syve dhe drejtohet nga ngjyrat e plota e të thella, ose sipas **recitimit** të të njëjtëve hapa. Pra duhet të dish të recitosh mirë.

117.

Sensi dramatik. - Kush nuk i ka katërta senset më delikate të artit, kërkon të kuptojë gjithçka me të pestin, që është më i trashi: pra me sensin dramatik.

118.

Herder. - Herderi nuk është gjithçka që ai bënte të besohej mbi të (dhe që dëshironte të besonte edhe vetë ai), nuk është një mendimtar i madh e as një shpikës i madh, nuk është një terren i ri pjellor me një forcë prej pylli të virgjër e të pashfrytëzuar. Por zotëronte në shkallën më të lartë nuhatjen e kohës, shikonte dhe mblidhte prodhimet më të hershme të stinës më parë nga gjithë të tjerët, të cilët atëherë mund të besonin se ai i kishte bërë që të piqeshin. Shpirti i tij ishte gjithnjë në pritë si një gjuetar mes të qartës e të errëtës, mes të vjetrës e të resë dhe kudo ku kishte kalime, gropa, rrënime, shenja burimesh e një zhvillim të thellë. Shqetësimi i pranverës e niste në xhiro, por ai nuk ishte pranvera!

Ndonjëherë ai kishte parandjenjën e kësaj, e megjithatë nuk donte t'i besonte vetes, ai, prifti ambicioz, që do të kishte qenë me gjithë dëshirë papa i shpirtërave të kohës së tij! Kjo është vuajtja e tij: duket se ai ka jetuar gjatë si një pretendent i shumë mbretërive, madje i një mbretërie universale dhe kishte partizanë që besonin te ai, Gëtja i ri ishte mes tyre. Po kudo që përfundonte për të shpërndarë realisht kurora, ai shkonte me duar bosh. Kanti, Gëtja, e pastaj historianët e filozofët e parë të vërtetë gjermanë i hoqën atë që ai besonte se i ishte rezervuar, por shpesh edhe në heshtje e në fshehtësi **nuk** besonte. Pikërisht kur ai po dyshonte për veten, ngrinte kryet me gjithë dëshirë në dinjitet e në entuziazëm por këto ishin për të tepër shpesh palosje që mbulonin shumë gjëra dhe duhet të zhgënjenin dhe ngushëllonin vetë atë. Ai kishte në realitet entuziazëm e zjarr, por ambicja e tij

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ishte shumë më tepër e madhe! Ajo i frynte e paduruar zjarrit që ky të flakëronte, brambullinte e tymonte, **stili** i tij flakëron, brambullon e tymon, por ai dëshironte flakën **e madhe** dhe kjo nuk shpërtheu kurrë! Ai nuk u ul në tryezën e krijuesve të vërtetë, ambicja e tij nuk i lejoi që të ulej me modesti mes atyre që shijojnë në mënyrë të thjeshtë artin. Prandaj ishte një i ftuar zevzek, ai që shijoi i pari të gjitha ushqimet intelektuale që gjatë një gjysmë shekulli gjermanët akumuluan dhe kërkuan në të gjitha botërat e në të gjitha kohërat. Kurrë realisht i ngopur e i gëzuar, Herderi ishte tepër shpesh tej mase i sëmurë dhe atëherë zilia u ul në shtratin e tij, edhe hipokrizia i bëri vizitë. Diçka e sëmurë dhe jo e lirë i mbeti e ngjitur dhe më shumë se çdo tjetri nga të ashtuquajturit klasikët tanë i mungoi burrëria e thjeshtë dhe zotësia.

119.

Aroma e fjalëve. - Çdo fjalë ka aromën e saj. Ashtu si ka një harmoni dhe një disharmoni të aromave, ka edhe të fjalëve.

120.

Stili i kërkuar. - Stili i gjetur është një fyerje për mikun e stilit të kërkuar.

121.

Dëshirë. - Unë nuk dua të lexoj më autorë te të cilët vihet re se kanë dashur të bëjnë një libër por vetëm ata autorë mendimet e të cilëve u bënë, pa e vënë re, një libër.

122.

Marrëveshja artificiale. - Tre të katërtat e Homerit janë marrëveshje. E njëjta gjë ndodh me të gjithë artistët grekë që nuk kishin asnjë arsye të zotëronin frymëzimin e origjinalitetit. Ata nuk kishin asnjë frikë nga marrëveshja, nëpërmjet saj komunikonin me publikun e tyre. Marrëveshjet janë mjete artistike, artifica, **të krijuara** për kuptueshmërinë e dëgjuesve, gjuha e përbashkët e mësuar me

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mundim me të cilën artisti mund të **komunikojë** realisht. Sidomos kur poeti apo muzikanti grek për shembull, kërkon të fitojë **menjëherë** me secilën nga veprat e tij të artit, duke qenë i mësuar të matet në publik me një apo dy rivalë, atëherë ky është kushti i parë që ai të **kuptohet menjëherë**, gjë që është e mundur vetëm nëpërmjet marrëveshjes. Atë që artisti shpik përtej marrëveshjes, ai e jep më tepër spontanisht dhe rrezikon në rastin më të mirë të **krijojë** një marrëveshje të re. Zakonisht, ajo që është origjinale habit, ndonjëherë adhurohet, por rrallë kuptohet. Të evitosh me ngulm marrëveshjen do të thotë: të mos duash që të kuptohesh. Ku priret pra vrulli modern i origjinalitetit?

123.

Nazet e shkencës te artistët. - Shileri besonte, si të gjithë artistët e tjerë gjermanë, se nëse ke shpirt, mund të **improvizosh me penë** mbi çdo lloj gjërash të vështira. Dhe tani kemi hartimet e tij në prozë (që janë një model i mënyrës në të cilën **nuk** duhet të vësh dorë mbi probleme të vështira shkencore të estetikës e të moralit) dhe një rrezik për lexuesit e rinj që, në admirimin e tyre për Shilerin poet, nuk kanë guximin të çmojnë pak Shilerin mendimtar e shkrimtar.

Tundimi që e kap kaq lehtë e në mënyrë kaq të kuptueshme artistin për të hyrë një herë në fusha të ndaluara **për të** dhe për të thënë një fjalë mbi **shkencën** (më të zotit i duken ndonjëherë të padurueshëm zanati dhe laboratori i tij), ky tundim e drejton artistin kaq larg saqë i tregon gjithë botës atë që bota nuk ka nevojë ta besojë, pra që ai në dhomëzën e mendimit të tij ka një pamje meskine e të çrregullt (e pse jo, ai nuk banon aty brenda!), që magazinat e diturisë së tij janë pjesërisht të zbrazëta dhe pjesërisht të mbushura me rraqe (e pse jo, në thelb, kjo nuk i rri keq artistit-fëmijë) por veçanërisht që shpesh ai përdor manipulimet më të thjeshta të metodës shkencore, familiare edhe për fillestarët, (artikulacionet e tij janë tepër pak të ushtruara e tepër të ngathëta) dhe, edhe për këtë, nuk ka arsye të turpërohet!

Përkundrazi, ai zbaton shpesh artin e tij të vogël në **imitimin** e të gjitha gabimeve, sjelljeve të këqia dhe zakoneve të këqia të të diturve

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

që ndeshen në korporatën shkencore, duke besuar se kjo bën pjesë, nëse jo te çështja, të paktën te dukja e çështjes dhe kjo është veçanërisht më zbavitësja në shkrime të tilla artistësh, që këtu artisti bën pa dashje atë që është pikërisht e zanatit të tij: **parodizon** natyrat jo shkencore dhe jo artistike. Një pozicion ndaj shkencës të ndryshëm nga parodiku ai nuk do të donte ta merrte kurrë, për sa kohë është artist e vetëm artist.

124.

Ideja e Faustit. - Një rrobaqepëse e vogël tundohet dhe bëhet jo e lumtur, ai që ka bërë të keqen është një dijetar i madh i të katërta Aftësive. A mund të jetë ky normalisht një sukses? Jo, sigurisht që jo! Pa ndihmën e vetë djallit, dijetari i madh nuk do ta kishte përfunduar dot punën. Ky është vërtet më i madhi "mendim tragjik" gjerman, siç dëgjohet të thuhet mes gjermanëve? Por për Gëten edhe ky mendim ishte tepër i tmerrshëm, zemra e tij e butë nuk mundi të paktën të zhvendoste rrobaqepësen e vogël, "shpirtin e mirë që u harrua një herë të vetme", pas vdekjes së saj të pavullnetshme, në afërsi të shenjtëve e madje, nëpërmjet një gjuajtjeje të luajtur djallit në çastin vendimtar, çoi në qiell ende në kohën e duhur dijetarin e madh, "njeriun e mirë", nga "instiktet e këqia": atje në qiell dashnorët ritakohen. Gëtja ka thënë një herë se natyra e tij ishte tepër pajtuese për subjektet realisht tragjike.

125.

A ka "klasikë gjermanë"? - Sen-Bëv vëren se fjala "klasikë" nuk përputhet aspak me llojin e disa letërsive - kush, për shembull, do të fliste tepër lehtësisht për "klasikët gjermanë"? Çfarë thonë për këtë librashitësit gjermanë, të cilët janë duke shtuar me pesëdhjetë të tjerë pesëdhjetë klasikët gjermanë të cilëve ne duhet ende tu besojmë? Thuajse duket sikur mjafton të vdesësh për tridhjetë vjet që të ekspozohesh para publikut si një pre e premtuar të gjithëve, për të dëgjuar befas dhe pa pritur, si klasikët, varrin e ringjalljes! Dhe kjo në një kohë dhe në mes të një populli ku nga gjashtë themeluesit e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mëdhenj të letërsisë, pesë pa dyshim po plaken ose janë plakur ndërsa kjo kohë dhe ky popull **nuk** turpërohen **pikërisht** për këtë! Sepse ata janë dorëzuar para **forcave** të kohës sonë - reflekto për këtë me paanësi! Gëten, siç e kam përmendur, e përjashtoj, ai i përket një lloji letërsie më të lartë se "letërsitë kombëtare" sepse nuk nuk ka lidhje me **kombin e tij** as jetën, as për rininë, as për pleqërinë. Vetëm për pak njerëz ai ka jetuar e vazhdon të jetojë, për shumicën nuk është tjetër veçse një fanfarë e krenarisë që herë pas herë luhet përtej kufijve gjermanë. Gëtja, që nuk ishte vetëm një njeri i mirë dhe i madh por dhe një **kulturë**, Gëtja është në historinë e gjermanëve një incident pa rrjedhoja. Kush do të ishte në gjendje të tregonte, për shembull, në politikën gjermane të shtatëdhjetë viteve të fundit një fragment nga Gëtja? Ndërkohë që aty ka ndikuar në çdo rast një fragment nga Shileri, e ndoshta edhe një thërrime nga Lesingu. Po ata pesë të tjerët! Klopshtok u vjetërsua që kur ishte gjallë në mënyrë mjaft të nderuar dhe kaq thelbësisht saqë libri i peshuar i viteve të tij të fundit, "Republika e të diturve", deri më sot nuk u morr seriozisht nga asnjëri. Herderi pati fatkeqësinë që shkrimet e tij ishin gjithnjë ose tepër të rinj ose tepër të vjetër. Për shpirtërat më të butë dhe më të fortë (si për shembull për Lihtenbergun) edhe vetë kryevepra e Herderit, "Ide mbi historinë e njerëzimit", që nga shfaqja e saj kishte diçka të vjetërsuar. Vilandi, që ka jetuar dhe ka bërë të jetojnë në mënyrë të mrekullueshme, parashikoi si njeri i urtë se pas vdekjes së tij ndikimi i tij do të daravitej. Lesingu ndoshta jeton ende sot, por mes të diturve të rinj e gjithnjë më të rinj! Shileri aktualisht ka rënë nga duart e të rinjve në ato të fëmijëve, të të gjithë fëmijëve gjermanë! Zbritja në duart e moshave gjithnjë e më pak të pjekura është një mënyra më e mirë për të dalluar vjetërimin e një libri.

Po çfarë i shtyu pas këta të pestë, aq sa njerëzit me kulturë dhe punëtorët nuk i lexojnë më? Shija e përmirësuar, dituria më e mirë, vlerësimi më i mirë i së vërtetës dhe i reales, ose virtyte të pastra që pikërisht nga ata të pestë (dhe nga dhjetë apo njëzet njerëz të tjerë me emër më pak të ndritur) u **mbollën** përsëri në Gjermani dhe tani, të bëra një pyll i lartë, përhapin mbi varret e tyre, përkrah hijes

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

së nderimit edhe pak hijen e harresës. Po **klasikët** nuk janë **mbjellës** virtytesh intelektuale dhe letrare por janë **përmbushësit** dhe majat më të larta të ndritshme të këtyre virtyteve që zgjaten përmbi popujt kur këta zhduken sepse janë më të lehtë, më të lirë, më të pastër se popujt. Është e mundshme një gjendje më e lartë e njerëzimit, në të cilën Europa e popujve të jetë një gjë e errët e harruar, por në të cilën Europa të vazhdojë të **jetojë** në rreth tridhjetë vëllime tepër të vjetër dhe kurrë të vjetëruar: te klasikët.

126.

Interesant por jo i bukur. - Ky vend e fsheh domethënien e vet por e ka një të tillë që duhet zbuluar. Kudo që shikoj, lexoj fjalë e gjurmë fjalësh, por nuk e di ku fillon fjalia që e zgjidh enigmën e të gjitha këtyre shenjave dhe ndjej një shtrëngim në qafë nga sforcimi për të kuptuar nëse duhet lexuar duke filluar nga një pikë apo nga një tjetër.

127.

Kundër novatorëve të gjuhës. - Të parapëlqesh në gjuhë neologjizmat ose fjalët e vjetra, atë që është e rrallë dhe e çuditshme, të synosh pasurinë e thesarit të fjalëve para kufizimit të tyre është gjithnjë shenja që shija është e papjekur ose e prishur. Një varfëri fisnike, por brenda kufijsh të një zotërimi jo të dukshëm, një liri prej mjeshtëri dallon mjeshtërat grekë të fjalës - ata duan të zotërojnë **më pak** nga sa zotëron populli (sepse populli është shumë i pasur me gjëra të vjetra e të reja) por duan ta zotërojnë **më mirë** atë gjë të paktë. Mund t'i kapësh shpejt arkaizmat dhe veçantitë e tyre por, nëse ke sy të mirë, nuk përfundon kurrë së admiruari mënyrën e lehtë dhe delikate të trajtimit me fjalë e me fjali të gjërave të përditshme dhe, siç duket, të dëmtuara prej shumë kohe.

128.

Autorët melankonikë dhe ata të rëndë. - Kush hedh në kartë atë që ka **vuajtur**, bëhet një autor **melankonik**. Autor **i rëndë** bëhesh nëse thua atë që **ke vuajtur** dhe përse sot çlodhesh në gëzim.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

129.

Shëndet i shijes. - Si ka mundësi që shëndeti nuk është ngjitës si sëmundjet në përgjithësi dhe si shija në veçanti? Apo ka epidemi shendëti?

130.

Vendim. - Nuk do të lexoj më kurrë një libër që lindi dhe u pagëzua (me bojë) në të njëjtën kohë.

131.

Të përmirësosh mendimin. - Të përmirësosh stilin do të thotë të përmirësosh mendimin, e asgjë tjetër! Kush nuk e pranon menjëherë këtë, nuk do të bindet kurrë më pas.

132.

Libra klasikë. - Ana më e dobët e çdo libri klasik është kjo, që është shkruar tepër në gjuhën e nënës së autorit të tij.

133.

Libra të këqinj. - Libri duhet të kërkojë një penë, një kallamar e një tryezë shkrimi. Por zakonisht janë pena, kallamari e tryeza e shkrimit që kërkojnë një libër. Prandaj sot librat vlejnë kaq pak.

134.

Prani e sensit. - Publiku, kur reflekton mbi një kuadër, bëhet poet dhe kur reflekton mbi poemat, bëhet hetues. Në çastin kur artisti i drejtohet publikut i mungon gjithnjë sensi i duhur, pra jo prania e shpirtit por prania e sensit.

135.

Mendime të zgjedhura. - Stili i zgjedhur i një epoke të rëndësishme zgjedh jo vetëm fjalët por edhe mendimet, duke i larguar këto dy gjëra nga ajo që është **e zakonshme** dhe **mbizotëruese**. Mendimet e guximshme me shije tepër të freskët janë për shijen e

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pjekur jo më pak të pështira se pamjet dhe shprehjet e reja e të çmendura në mënyrë të guximshme. Më vonë këto dy gjëra, mendimi i zgjedhur dhe fjala e zgjedhur, marrin lehtësisht shijen e mediokritetit, sepse shija e zgjedhjes fluturon shpejt dhe nuk ndjehet më asgjë përveç të zakonshmes e të përditshmes.

136.

Shkaku kryesor i prishjes së stilit. - Të duash të tregosh për një gjë ndjenjë më të madhe nga sa **ke** realisht, prish **stilin**, në gjuhë dhe në të gjitha artet. Çdo art i madh ka më tepër prirjen e kundërt: ashtu si çdo njeri me ndjenja morale, artit të madh i pëlqen ta përmbajë ndjenjën në ecjen e saj dhe të mos e lërë të vrapojë **krejtësisht** deri në fund. Kjo cipë e gjysmë-shikueshmërisë së ndjenjës mund të vërehet më mirë, për shembull, te Sofokliu. Duket se tiparet e ndjenjës shpërfytyrohen kur kjo hiqet si më e matur nga sa është.

137.

Për të shfajësuar stilistët e rëndë. - Gjërat e thëna lehtë bien rrallë në vesh me peshën që këto gjëra kanë realisht, por faji është i veshit të edukuar keq i cili, nga edukimi i kryer nëpërmjet kësaj që deri tani ishte quajtur muzikë, duhet të kalojë në shkollën e artit më të lartë të tingujve, pra të **kuvendimit**.

138.

Perspektiva nga fluturimi i zogut. - Këtu ujërat e egra rrëzohen nga shumë anë në një humnerë, lëvizja e tyre është kaq e stuhishme dhe tërheq me vete synin në mënyrë të tillë që gjithçka rreth shpateve të maleve, të zhveshura ose të pyllëzuara, duket sikur nuk përkulet por **rrjedh poshtë**. Kur i shikon, provon një tension të ankthshëm, sikur pas gjithë kësaj të jetë fshehur diçka armiqësore, para së cilës gjithçka duhet të arratiset dhe kundër së cilës humnera na ofron një strehë. Ky peisazh nuk mund të pikturohet, veçse duke qëndruar pezull përmbi të si një zog, në ajrin e lirë. Këtu, e ashtuquajtura perspektivë nga fluturimi i zogut nuk është një zgjedhje e artistit, por mundësia e vetme.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

139.

Krahasime të guximshme. - Kur krahasimet e guximshme nuk janë provë e djallëzisë të shkrimtarit, atëherë janë provë e lodhjes së fantazisë së tij. Por në çdo rast janë provë e shijes së tij të keqe.

140.

Të vallëzosh në zinxhirë. - Përballë çdo artisti, poeti e shkrimtari grek duhet pyetur: cili është **detyrimi** i ri që ai shquan dhe e bën joshës për bashkëkohasit e tij (aq sa gjen imitues)? Sepse ajo që quhet "shpikje" (për shembull metrika) është gjithnjë një zinxhir i tillë që i vendoset vetes. "Të vallëzosh në zinxhirë", t'i krijosh vetes vështirësi dhe pastaj të shtrish mbi to iluzionin e lumturisë, kjo është artifica që duan të na tregojnë. Qysh te Homeri mund të konstatohet një sasi formulash të trashëguara dhe ligjesh të rrëfimit epik, **brenda** të cilave ai duhet të vallëzonte dhe ai vetë krijoi rregulla të reja për fatet. Kjo ishte shkolla e edukimit të poetëve grekë: së pari të vendoshësh një detyrim të shumëfishtë, nga poetët e mëparshëm, pastaj të shpikësh akoma dhe një detyrim të ri, ta vendosësh e ta sfidosh me hijeshi, në mënyrë të tillë që detyrimi dhe fitorja të vihen re dhe të admirohen.

141.

Plotësi e autorit. - Gjëja e fundit që i vjen një autori të mirë është plotësia, kush e mban me vete nuk bëhet kurrë një autor i mirë. Kuajt më fisnikë të luftës janë të dobët, deri sa të mund të **çlodhen** mbi fitoret e tyre.

142.

Heronj gulçues. - Artistët dhe poetët që vuajnë nga shtrëngesa e frymëmarrjes në ndjenjën e tyre më së shumti i bëjnë që edhe heronjtë e tyre të gulçojnë sepse nuk marrin vesh nga frymëmarrja e lehtë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

143.

Gjysmë i verbëri. - Gjysmë i verbëri është armiku për vdekje i të gjithë autorëve që shkruajnë pa kujdes. Këta do të duhej ta njihnin mirë inatin me të cilin ai e mbyll një libër ku ka konstatuar se autori ka nevojë për pesëdhjetë faqe për të shfaqur pesë mendime. Ai inatoset për faktin që vuri në rrezik thuajse pa asnjë fitim atë që i kishte mbetur nga sytë e tij. Një gjysmë i verbër thotë: **të gjithë** autorët e shkruajnë pa kujdes. "Edhe shpirti i shenjtë?" - Po, edhe shpirti i shenjtë. Por ai kishte të drejtë ta bënte sepse shkruante për plotësisht të verbërit.

144.

Stili i imoralitetit. - Po aq Tuqiditi sa dhe Taçiti, në përpunimin e veprave të tyre kanë menduar për t'iu dhënë një kohëzjatje të pavdekshme atyre. Nëse nuk do të mësohej kjo nga rrugë të tjera, do të gjendjej nga stili i tyre. Njëri besonte se u jepte jetëgjatësi mendimeve të veta duke u hedhur kripë, tjetri duke i ngjeshur dhe të dy, me sa duket, i kanë bërë mirë llogaritë.

145.

Kundër imazheve dhe simboleve. - Me imazhet dhe simbolet mendjen e mbush por nuk vërteton dot. Prandaj shkenca ka një tmerr të tillë ndaj imazheve dhe simboleve. Pikërisht aty nuk duhet ajo që të mbush mendjen, ajo që e bën diçka **të besueshme**, por dëshirohet më shumë mosbesimi më i ftohtë, edhe nëpërmjet mënyrës së shprehjes dhe të lakuriqësisë të mureve ndarës, sepse mosbesimi është guri i krahasimit për arin e sigurisë.

146.

Maturi. - Ai, të cilit në thelb i mungon dituria, duhet të ruhet nga të shkruarit në Gjermani. Sepse atëherë gjermani i mirë nuk do të thotë: "Ky qenka injorant" por: "Ky paska një karakter të dyshimtë". Veç kësaj, ky përfundim i rrëmbyeshëm i nderon shumë gjermanët.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

147.

Skelet i ngjyrosur. - Skelete të ngjyrosur janë ata autorë që duan të zëvendësojnë me ngjyra artificiale atë që atyre iu mungon prej mishit.

148.

Stili i fryrë dhe ai i ngritur. - Mëson më shpejt të shkruash në mënyrë të fryrë sesa të shkruash në mënyrë të sheshtë e të thjeshtë. Arsyet e kësaj humbasin në botën morale.

149.

Sebastian Bah. - Kur muzikën e Bahut **nuk** e dëgjon si njohës i përsosur dhe i mprehtë i kontrapunktit ose i gjithë mënyrave të stilit të fugës, pra duke qenë domosdoshmërisht i privuar nga shijimi i vërtetë artistik, si dëgjues i kësaj muzike do të provosh një gjendje shpirtërore (për të futur në punë një shprehje madhështore të Gëtes) të ngjashme me atë që ka qenë i pranishëm **kur Zoti krijoi botën.** Ose më mirë: ndjejmë se këtu diçka e madhe është duke u bërë, muzika jonë **e madhe** moderne, por nuk **është** bërë ende. Ajo ka fituar tashmë botën, duke fituar mbi Kishën, kombësitë dhe kontrapunktin. Te Bahu ka ende tepër krishtërim të gjallë, gjermanizëm të gjallë, skolastikë të gjallë: ai qëndron në prag të muzikës europiane (moderne), por ende i mban sytë përtej, drejt Mesjetës.

150.

Hendel. - Hendeli në gjetjen e muzikës së tij ishte guximtar, novator, i sinqertë, i fuqishëm, i kthyer dhe i lidhur ngushtë me heroiken që një **popull** është i aftë të bëjë por në përpunimin e saj u bë shpesh i ngathët dhe i ftohtë, madje i lodhur nga vetja.Atëherë ai shfrytëzonte disa metoda ekzekutimi të eksperimentuara mirë, shkruante shpejt dhe shumë dhe ishte i gëzuar që kishte përfunduar, por jo i gëzuar në atë mënyrë që ishin të gëzuar Zoti dhe krijuesit e tjerë në mbrëmjen e ditës së tyre të punës.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

151.

Hajdn. - Nëse gjenialiteti mund të bashkohet me një njeri thjesht **të mirë**, Hajdn e ka zotëruar këtë. Ai shkon pikërisht deri në kufirin që moraliteti i vendos intelektit - ai bën vetëm muzikë që nuk ka "një të shkuar".

152.

Bethoven dhe Mozart. - Muzika e Bethovenit duket shpesh si një **soditje** mallëngjyese, e shkaktuar nga dëgjimi i ri i papritur i një fragmenti që besohej për një kohë të gjatë si i humbur: "pafajësia në tingujt". Ajo është një muzikë **mbi** muzikën. Në këngën e lypësave dhe fëmijëve të rrugës, në këngët e italianëve emigrantë, në vallëzimin e tavernës së fshatit ose në netët e karnavales, këtu i zbulon ai "melodítë" e veta - ai i grumbullon si një bletë, duke mbedhur aty këtu një tingull, një vijimësi të vogël tingujsh. Këta janë për të kujtime **të shndërruar** të një "bote më të mirë", ngjashëm me atë që Platoni imagjinonte për sa u përket ideve.

Mozarti ka raporte krejt të ndryshme me melodítë e tij: ai i gjen frymëzimet jo duke dëgjuar muzikë por duke parë jetën, jetëm më të lëvizshme të vendeve të jugut. Ai ëndërronte gjithnjë Italinë, kur nuk ndodhej në Itali.

153.

Recitativi. - Një herë e një kohë recitativi ishte i thatë, sot jetojmë në kohën e **recitativit të njomur**: ai ka rënë në ujë, dhe dallgët e tërheqin nga të duan.

154.

Muzika "e kthjellët". - Nëse nuk ke dëgjuar muzikë për një kohë të gjatë, më pas ajo kalon tepër shpejt në gjak, si një verë e fortë nga jugu, dhe lë pas shpirtin e budallallepsur si nga ndonjë narkotik, gjysëm të zgjuar dhe të etur për gjumë. veçanërisht këtë pasojë të lë muzika **e kthjellët**, që të jep njëkohësisht hidhërim e plagë, ngopje e nostalgji, dhe të detyron ta gëlltitësh të gjithë këtë gjithnjë dhe përsëri

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

si një pije të helmuar e të sheqerosur njëkohësisht. Ndërkaq, salla ku gëzimi i kthjellët murmurit duket sikur ngushtohet, drita sikur humbet qartësinë dhe bëhet kafe, në fund ndjen sikur muzika tingëllon brenda një burgu, ku një i njeri i mjerë nuk mund të flerë nga malli.

155.

Franc Shubert. - Franc Shubert, artist më i vogël se muzikantët e tjerë të mëdhenj, kishte megjithatë mes gjithë të tjerëve **pasurinë trashëgimtare** më të madhe të muzikës. Ai e harxhoi atë me duar plot e zemër të mirë, në mënyrë të tillë që muzikantët ende për nja dy shekuj mund të **ushqehen** me idetë dhe frymëzimet e tij. Në veprat e tij kemi një thesar **shpikjesh** të papërdorura - të tjerë do të gjejnë madhështinë e tyre duke i përdorur ato. Nëse Bethoveni do të mund të quhej dëgjuesi ideal i një menestreli, Shuberti do të kishte të drejtën të quhej vetë menestreli ideal.

156.

Ekzekutimi më modern i muzikës. - Ekzekutimi i madh dramatiko-tragjik i muzikës e merr karakterin e tij nga imitimi i gjesteve të **mëkatuesit të madh**, të cilin krishtërimi e imagjinon dhe e dëshiron, pra te gjestet e njeriut që ecën ngadalë, i hedhur andej këtej nga tortura e vrarjes së ndërgjegjes, që arratiset me tmerr duke shtrirë duart si me magji, në mënyrë të dëshpëruar i heshtur si dhe gjera të tjera te tilla që janë shenjat e gjendjes së mëkatit të madh. Vetëm me hipotezën e të krishterëve se të gjithë njerëzit na qenkan mëkatarë të mëdhenj dhe nuk bëkan gjë tjetër veçse mëkatojnë, mund të justifikohet zbatimi i atij stili të ekzekutimit në **çdo** muzikë, sepse muzika na qenkësh imazhi i çdo akti dhe impulsi njerëzor dhe si e tillë duhet që vazhdimisht të flasë gjuhën e gjesteve të mëkatarit të madh. Një dëgjues që nuk do të ishte aq sa duhet i krishterë për ta kuptuar këtë llogjikë, përballë një ekzekutimi të tillë, sigurisht do të thërriste me tmerr: "Për Zotin, si mundi të hyjë mëkati në muzikë?"

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

157.

Feliks Mendelson. - Muzika e Feliks Mendelson është muzika e shijes së mirë që kënaqet me gjithë atë që është aty e mirë: ajo kthehet gjithnjë te ajo që qëndron prapa saj. Si mund të ketë ajo shumë "para vetes", shumë të ardhme? Por, a ka **dashur** ai të ketë të ardhme? Ai zotëronte një virtyt që është i rrallë mes artistëve, atë të mirënjohjes, pa mendime të fshehta dhe ky virtyt kthehet gjithnjë te ajo që është pas tij.

158.

Një nënë e arteve. - Në epokën tonë skeptike, një heroizëm thuajse brutal i **ambicies** bën pjesë te **devotshmëria** e vërtetë. Mbyllja në mënyrë fanatike e syve dhe përkulja e gjunjëve nuk janë më të mjaftueshme. Nuk do të ishte vallë e mundur që ambicja, për të qenë e fundit në devotshmëri për të gjitha kohërat, të bëhej nëna e një muzike të fundit të kishës katolike, ashtu siç ishte nëna e stilit të fundit arkitektonik fetar? (aludohet për stilin e jezuitëve).

159.

Liria në zinxhirë është një liri princërore. -I fundit nga muzikantët modernë që ka parë dhe adhuruar bukurinë, si Leopardi, polaku i paimitueshëm Shopen (të gjithë ata që erdhën para e pas tij nuk e kanë të drejtën për këtë titull), Shopeni pra kishte të njëjtën fisnikëri princërore të rregullave që Rafaeli shfaqi në përdorimin e ngjyrave më të thjeshta tradicionale, por jo në raport me ngjyrat, por me përdorimet tradicionale melodike e ritmike. Ai i pranoi, si **njeri i lindur mes etiketës**, por si shpirti më i lirë dhe i hirshëm duke bërë muzikë e duke vallëzuar në këto zinxhirë - dhe pa i përqeshur ato.

160.

Barkarola e Shopenit. - Thuajse të gjitha gjendjet shpirtërore dhe mënyrat e jetesës kanë një çast **të bekuar**. Këtë çast dinë ta peshkojnë artistët e mirë. Ka një çast të tillë deri dhe jeta e plazhit,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ajo që zhvillohet kaq e mërzitshme, e fëlliqur, jo e shëndetshme, pranë turmave më të zhurmshme e grabitqare: këtë çast të bekuar Shopeni e përktheu kaq mirë në tinguj në barkarolën e tij, saqë edhe Zotat do të mund të gjenin kënaqësi duke u prehur në ndonjë varkë në netët e gjata të verës.

161.

Robert Shuman. - "I riu", të cilin e ëndërronin poetët lirikë romantikë të Gjermanisë dhe të Francës në një të tretën e parë të shekullit të tetëmbëdhjetë, ky i ri u përkthye plotësisht në këngë dhe në tinguj nga Robert Shumani, i riu i përjetshëm, deri sa ai u ndje në plotësinë e forcave të tij. Sigurisht edhe ka çaste kur muzika e tij të kujton "beqareshën plakë" të përjetshme.

162.

Këngëtarët dramatikë. - "Përse këndon ky lypës?" - "Ndoshta, ngaqë nuk di të rënkojë". "Atëherë mirë bën. Po dramatikët tanë, që rënkojnë ngaqë nuk dinë të këndojnë, edhe ata mirë bëjnë?".

163.

Muzika dramatike. - Për atë që nuk shikon çfarë ndodh mbi skenë, muzika dramatike është një gjë pa kuptim, ashtu siç është pa kuptim një koment i vazhdueshëm i një teksti të humbur. Kjo muzikë kërkon pikërisht që të kesh edhe veshët aty ky gjenden sytë, por me kështu dhunon Euterpën, këtë muzë të mjerë e cila kërkon që veshët e saj dhe sytë e saj t'ia lënë t'i drejtojë atje ku i kanë të gjitha Muzat e tjera.

164.

Fitore dhe arsye. - Për fat të keq edhe në luftërat estetike që shkaktojnë artistët me veprat e tyre dhe me mbrojtjen që iu bëjnë atyre, vendos në fund forca dhe jo arsyeja. Sot të gjithë e pranojnë si fakt historik që Glyk ka patur **të drejtë** në luftën me Piçinin, por në çdo rast ky i fundit ka **fituar** pasi forca u gjend në anën e tij.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

165.

Mbi parimin e ekzekutimit në muzikë. - Vërtet besojnë artistët modernë në lidhje me ekzekutimin muzikor se urdhërimi më i lartë i artit të tyre është që t'i japin çdo pjese **relievin më të lartë** të mundur dhe që ato të flasin me çdo kusht një gjuhë **dramatike**? A nuk është kjo, nëse përdorim për shembull Mozartin, një mëkat i vërtetë kundër shpirtit, kundër shpirtit të qartë, me diell, delikat, të lehtë të Mozartit, serioziteti i të cilit është një seriozitet dashamirës dhe jo i tmerrshëm, figurat e të cilit nuk duan të kërcejnë jashtë nga pareti për t'i çuar dëgjuesit në tmerr e në arrati? Apo besoni se muzika e Mozartit identifikohet me "muzikën e shpirtit të gurtë"? Dhe jo vetëm ajo e Mozartit por çdo muzikë?

Por ju përgjigjeni se **efekti** i madh flet në favor të parimit tuaj dhe do të kishit të drejtë nëse nuk do të ishte kundërpyetja: **"mbi kë** është ushtruar efekt dhe vetëm mbi kë **duhet të dëshirojë** të ndikojë një artist fisnik në përgjithësi?" Kurrë mbi turrmën! Kurrë mbi të papjekurit! Kurrë mbi sentimentalët! Kurrë mbi të sëmurët! Por mbi të gjitha: kurrë mbi të errëtit!

166.

Muzika e sotme. - Kjo muzikë moderne, me mushkëritë e saj të forta dhe me nervat e saj të dobëta, gjithnjë frikësohet më shumë nga vetvetja.

167.

Ku ndihet muzika si në shtëpi të vet. - Muzika arrin një fuqi të madhe vetëm mes njerëzish që nuk mundin ose nuk duhet të diskutojnë. Prandaj promotorët e saj të dorës së parë janë princat, të cilët duan që në prani të tyre të mos bëhen shumë kritika, madje as të mos mendohet shumë, pastaj shoqëritë që nën ndonjë trysni (princërore apo fetare) duhet të mësohen të heshtin, por me forcë tepër më të madhe kërkojnë magjira kundër mëzisë së ndjenjës (zakonisht, të bërit e përjetshëm në dashuri si dhe muzikën e përjetshme), së treti të gjithë popujt te të cilët nuk ka asnjë "shoqëri",

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

por më shumë individë me prirjen për vetmi, me mendime gjysmë të errëta dhe me nderimin për gjithçka që nuk mund të shprehet: këta janë shpirtërat e vërtetë muzikorë.

Grekët, si populli i dashuruar pas diskutimit dhe grindjes, e kanë duruar muzikën vetëm si **plotësuese** të arteve mbi të cilët mund të flasësh dhe të zihesh realisht, ndërkohë që mezi mund të **mendosh** pastërtisht. Pitagorianët, grekë që bënë përjashtim në shumë fusha, ishin siç pohohet, edhe muzikantë të mëdhenj - janë vetë këta që kanë shpikur heshtjen e pesë vjetëve, por **jo** dialektikën.

168.

Sentimentaliteti në muzikë. - Edhe nëse ke prirje për muzikën e rëndë dhe të pasur, aq më tepër në disa orë do të sundohesh, magjepsesh dhe mallëngjehesh nga e kundërta e saj, dua të them nga ato melodité e thjeshta të operave italiane të cilat, pavarësisht uniformitetit të tyre ritmik dhe karakterit fëmijëror harmonik, duken ndonjëherë sikur na këndojnë si shpirti i vetë muzikës. E pranoni jo apo jo këtë, o farisenj me shije të mirë, **kështu është**, dhe për mua tani ka rëndësi të jap për të zbuluar enigmën **pse është kështu** dhe të kontribuoj pakëz edhe unë në zbulim.

Kur ishim ende fëmijë, kemi shijuar për herë të parë mjaltin e shumë gjërave, mjalti nuk ishte më kurrë aq i mirë sa atëherë, ai të shtynte drejt jetës, drejt jetës më të gjatë, në formën e pranverës së parë, të luleve të para, të fluturave të para, të miqësive të para. Atëherë, ndoshta rreth vitit të nëntë të jetës sonë, ne dëgjuam muzikën e parë, dhe ishte ajo që **kuptuam** së pari, pra më e thjeshta dhe më fëmijërorja, e cila nuk ishte më shumë se një zhvillim i këngës së një dadoje dhe e aries së një sazexhiu shëtitës. (Duhet të jesh **i përgatitur** dhe i **mësuar** edhe për "zbulimet" më të vogla të artit. Nuk ekziston një efekt "i menjëhershëm" i artit, sado që filozofët kanë përrallisur për të). Këtyre mrekullive tona të para muzikore, më të fortave të jetës sonë, u lidhet përsëri ndjenja jonë kur dëgjojmë ato melodité italiane: lumturia e fëmijërisë dhe humbja e fëmijërisë, ndjenja e të paprapësueshmes drejt të mirës sonë më të çmueshme, kjo prek telat

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

e shpirtit tonë kaq fort sa nuk di të prekë as vetë praninë më të pasur e serioze të artit. Kjo përzierje gëzimi estetik me një keqardhje morale, që përgjithësisht dëshiron të quhet "sentimentalitet", në mënyrë pak më tepër të kapardisur nga sa më duket mua (është gjendja shpirtërore e Faustit në fund të skenës së parë), ky "sentimentalitet" i dëgjuesve shkon në avantazh të muzikës italiane, që për më tepër shijehollët e artit, "estetikët" e pastër, duan ta injorojnë.

Për më tepër, thuajse çdo muzikë ushtron mbi ne një efekt **mrekullues** vetëm nga çasti kur e dëgjojmë të flasë gjuhën e së shkuarës sonë dhe në këtë kuptim profanit i duket se çdo muzikë e vjetër bëhet gjithnjë e më e mirë dhe se çdo muzikë që sapo ka lindur ka pak vlerë ngaqë ajo nuk ngjall ende asnjë "sentimentalitet" i cili, siç u tha, është elementi thelbësor i lumturisë në muzikë për cilindo që nuk është në gjendje të kënaqet me këtë art vetëm si artist.

169.

Si miq të muzikës. - Në fund ne jemi dhe mbetemi miq të muzikës ashtu si mbetemi miq të qartësisë së hënës. As njëra, as tjetra nuk kërkon të zëvendësojë diellin, duan vetëm të ndriçojnë **netët** tona sa më mirë që të mundin. A nuk është e vërtetë? A mundemi ne megjithatë të bëjmë shaka e të qeshim me to? Të paktën për pak kohë? Dhe herë pas here? Për burrin në lidhje me hënën? Për gruan në lidhje me muzikën?

170.

Arti në epokën e punës. - Kemi ndërgjegjen e një epoke **punëtore** - kjo nuk na lejon që t'i japim artit orët dhe mëngjeset më të mira edhe nëse vetë ky art do të ishte më i madhi e më i denji. Ai vlen për ne si punë për kohën e lirë, gjatë pushimit, i dedikojmë atij **mbeturinat** e kohës sonë, të forcave tona. Ky është fakti i përgjithshëm që ndryshoi pozicionin e artit përballë jetës: ajo, kur u vendos atyre që e ndjejnë artin kërkesat e saj **të mëdha** të kohës e të forcës, ka **kundër** vetes ndërgjegjen e punëtorëve dhe të të vlefshmëve, degdiset mes personave pa ndërgjegje dhe të mefshtë që, nga natyra e tyre,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

nuk janë bërë për artin **e madh** dhe i konsiderojnë si sharje pretendimet e tij. Kështu ky art mund të marrë fund sepse i mungojnë ajri dhe frymëmarrja e lirë. Ose arti i madh duhet të përpiqet të mësohet me klimën, duke u bërë më trashanik dhe duke u veshur ndryshe në këtë atmosferë tjetër (ose të paktën të mund të rezistojë aty),që është pikërisht elementi natyral vetëm për artin **e vogël**, për artin që argëton, për artin e argëtimit zbavitës. Kjo sot ndodh ngado: edhe artistët e artit të madh premtojnë çlodhje e argëtim, edhe ata iu drejtohen të lodhurve dhe i lutin këta që tu japin atyre orët e mbrëmjes të ditës së punës, pikërisht si artistët që duan të zbaviten dhe kënaqen ngaqë fitojnë mbi seriozitetin e rëndë të ballit, mbi sytë e zgavërt nga lodhja. Cila është tani artifica e kolegëve të tyre më të mëdhenj? Këta kanë në kutitë e tyre mjetet më të fuqishme të eksitimit, nga të cilët do të duhej të frikësohej deri dhe një njeri gjysmë i vdekur, kanë narkotikë, mjete dehjeje, shkundjeje, nxitëse të lotëve, me këto vënë në zgjedhë njeriun e lodhur dhe e shtyjnë në një gjallëri të ethshme që zgjat një natë, në një rrëmbim të mrekullisë dhe të tmerrit. A duhet, për shkak të rrezikshmërisë së mjeteve të tij, të indinjohesh kundër artit të madh, i cili tani jeton në këto vepra, në tragjedinë dhe në muzikën, si kundër një mëkatari dinak? Sigurisht që jo. Ai do të preferonte njëqint herë të jetonte në elementin e pastër të qetësisë mëngjesore dhe tu drejtohej shpirtërave njerëzorë pritës, jo të lodhur, plot me forcë, të dëgjuesve e të spektatorëve. Le tu jemi mirënjohës për këtë, që ai preferon më mirë të jetojë kështu sesa të arratiset. Po le t'ia rrëfejmë edhe vetes sonë se arti **ynë** i madh nuk do të jetë i përdorshëm për një epokë e cila një ditë do të futë përsëri në jetë ditë të plota e të lira feste e gëzimi.

171.

Nëpunësit e shkencës dhe të tjerët. - Dijetarët realisht të vlefshëm dhe që kanë arritur suksese mund të quhen në përgjithësi "nëpunës". Kur, në vitet e rinisë së tyre, mprehtësia e tyre u ushtrua mjaft, kujtesa e tyre u mbush, syri dhe dora përftuan siguri, u caktuan nga një i ditur më i vjetër në një post të shkencës ku cilësitë e tyre

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mund të shërbenin. Më vonë, kur vetë ata përftuan shikimin për difektet dhe mangësitë e shkencës së tyre, u vendosen vetë aty ku ishte e nevojshme. Të gjithë këta temperamente ekzistojnë nga dashuria për shkencën, por ka edhe temperamente të tjerë më të rrallë, që rrallë arrijnë të kenë sukses të plotë, "nga dashuria e të cilëve ekziston shkenca", të paktën, atyre iu duket se është kështu. Ata janë njerëz shpesh të pakëndshëm, shpesh fanatikë, shpesh kokëfortë, por thuajse gjithnjë tërheqës deri në një farë pike. Ata nuk janë nëpunës, shfrytëzojnë për vete atë që është përpunuar dhe vërtetuar nga ata të tjerët, me një farë shkujdesje aristokratike dhe duke shpërndarë lavdërime të rralla e të kursyera, thuajse ata i përkasin një lloji krijesash më të ulëta. E megjithatë zotërojnë pikërisht vetëm të njëjtat cilësi për të cilat dallohen ata të tjerët e madje ndonjëherë të zhvilluara në shkallë më të ulët. Për më tepër është karakteristikë e tyre një **ngushtësi e shpirtit** që të parëve iu mungon, për shkak të së cilës është e pamundur t'i vendosësh në një vend dhe të shikosh te ata instrumenta të dobishëm, ata mund të jetojnë vetëm **në atmosferën e tyre**, në terrenin e tyre. Kjo ngushtësi i bën ata të shquajnë gjithçka që në një shkencë "u përket atyre", apo më mirë atë që mund të transportojnë në mjedisin dhe në vendbanimin e tyre, besojnë gjithnjë se po grumbullojnë "pronën" e tyre të shpërndarë. Nëse ua ndalon të ndërtojnë çerdhen e vet, vdesin si zogj të pastrehë, mungesa e lirisë është për ta një verem. Nëse kultivojnë me mënyrën e të tjerëve disa rajone të shkencës, bëhet fjalë gjithnjë për rajone ku lulëzojnë pikërisht frutat e farërat për të cilat ata kanë nevojë. Ç'u intereson atyre nëse shkenca, e marrë në tërësinë e saj, ka rajone të papunuara apo të kultivuara keq? Atyre iu mungon kjo pjesëmarrje **jopersonale** në një problem të njohjes. Ashtu si janë vetë të vetëdijshëm për personalitetin e tyre, po ashtu të gjitha gjykimet dhe njohuritë e tyre zhvillohen deri sa formojnë një person, një shumëllojshmëri të gjallë, pjesët e veçanta të së cilës varen njëra nga tjetra, kryqëzohen mes tyre, ushqehen bashkarisht dhe, ashtu si një e tërë, kanë një pamje dhe një aromë të vetën.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Natyra të tilla, me këto sistemet e tyre **personale** të njohjes, shkaktojnë **iluzionin** se një shkencë (ose madje dhe gjithë filozofia) e ka përmbushur detyrën e saj dhe e ka arritur qëllimin, **jeta** e sistemeve të tyre ushtron këtë joshje e cila, në disa epoka, ishte shumë fatale për shkencën dhe çoi në gabim ata punëtorët vërtet të zotë me shpirt të përshkruar më lart, por në epoka të tjera, aty ku mbretëronin shterpësia dhe shterja, veproi si një balsam dhe si era që mbërrinte nga një vend çlodhjeje i freskët e freskues. Zakonisht, njerëz të tillë u quajtën **filozofë**.

172.

Vlerësim i talentit. - Ndërsa kaloja përmes fshatit S. një djalosh zuri të tundte kamzhikun me gjithë forcën, ishte bërë shumë i zoti në këtë art dhe e dinte këtë. Unë i hodha një vështrim mirënjohjeje, por në thelb kjo më shkaktoi **shumë dhimbje**. Kështu sillemi ne në vlerësimin e talenteve. U bëjmë atyre mirë kur ata na bëjnë keq.

173.

Të qeshësh dhe të buzëqeshësh. - Sa më shumë që shpirti bëhet gazmor dhe i sigurt, aq më shumë njeriu e harron të qeshurën e tij të zhurmshme. Përkundrai, i lulëzon mbi buzë një buzëqeshje e vazhdueshme, shenjë e mrekullisë së tij për gjërat e këndshme të panumërta të fshehta që gjenden në ekzistencën e mirë.

174.

Çlodhja e të sëmurëve. - Ashtu si kur kemi një dhimbje të fortë morale, shkulim flokët, godasim ballim, çjerrim faqet ose, si Epikuri, nxjerrim sytë, kështu ndonjëherë, kundër dhimbjeve të forta fizike, thërresim në ndihmë një ndjenjë të fortë të hidhur, duke kujtuar ata që shpifin për ne ose që na kanë me dyshim, duke errësuar të ardhmen tonë, duke hedhur me mendim ligësira e goditje thike kundër atyre që mungojnë. Pikërisht atëherë është e vërtetë që një djall dëbon një tjetër, por atëherë **kemi** këtë tjetrin. Është pra e rekomandueshme për të sëmurët kjo lloj tjetër çlodhjeje me të cilën duket se dhimbjet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

fashiten: të mendojnë për vepra të mira e mirësjellje që mund tua bëjnë si miqve dhe armiqve.

175.

Mediokriteti si maskë. - Mediokriteti është maska më e lumtur që shpirti superior mund të mbajë, sepse nuk e bën shumicën e njerëzve, pra mediokrët, të mendojnë se kanë të bëjnë me një maskim dhe gjithsesi shpirti superior e merr këtë maskë pikërisht për shkak të atyre, për të mos i irrituar dhe jo rrallë për dhembshuri dhe për mirësi.

176.

Pacientët. - Pisha duket sikur dëgjon, bredhi sikur pret: të dy nuk e njohin padurimin. Nuk mendojnë për njeriun e vogël që rri poshtë tyre, i gllabëruar nga padurimi dhe nga kurioziteti i tij.

177.

Shakatë më të mira. - Shakaja që unë mirëpres më shumë është ajo që i zë vendin një mendimi të vështirë dhe jo të privuar nga qëllimet e këqia, sikur të ishte njëkohësisht një shenjë me gisht dhe një shkelje e syrit.

178.

Ndihmë ndaj çdo nderimi. - Kudo që e shkuara nderohet nuk duhen lënë të hyjnë njerëzit e pispillosur dhe që pastrohen në mënyrë të ekzagjeruar. Mëshira nuk ndihet mirë pa pakëz pluhur, ndyrësi dhe papastërti.

179.

Reziku i madh për të diturit. - Pikërisht të diturit më me vlerë dhe më të thellë rrezikohen që ta shohin të zhvendosur gjithnjë e më poshtë mesin e jetës së tyre dhe kanë ndjenjën se do bëhen në gjysmën e dytë të jetës gjithnjë e më gërnjarë e të padurueshëm. Në fillim, zhyten në shkencën e tyre me shpresa të gjera e i ngarkojnë vetes detyrat më të guximshme dhe ndonjëherë shfaqen sikur që atëherë të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

tjerët i dëgjojnë. Atëherë ka çaste ku, ashtu si në jetën e lundërtarëve të mëdhenj që shkojnë për të zbuluar toka të reja, dija, parandjenja dhe forca ngrihen gjithnjë më lart, deri sa për herë të parë syrit i vezullon një plazh i ri i largët. Por njeriu i ashpër njeh vit pas viti gjithnjë më shumë nga sa është e rëndësishme se detyra e veçantë e çdo kërkuesi merret në mënyrën më të kufizuar të mundshme, prej nga zgjidhet **pa mbetje** dhe shmanget ajo humbje e padurueshme force nga e cila vuajtën periudhat e mëparshme të shkencës, ku të gjitha punët bëheshin nga dhjetë herë dhe pastaj i njëmbëdhjeti kishte gjithnjë për të thënë fjalën e fundit dhe më të mirën. Por sa më shumë që i dituri mëson dhe ushtron këtë art të zgjidhjes së problemeve pa lënë enigma, aq më e madhe është kënaqësia që merr prej tij dhe po njësoj rritet edhe ashpërsia e kërkesave të tij në lidhje me atë që këtu e quajmë "pa mbetje". Ai vë mënjanë gjithçka që në këtë kuptim duhet të mbetet e papërsosur, fiton neverinë dhe nuhatjen për atë që zgjidhet vetëm përgjysmë, për gjithë atë që mund të japë një lloj sigurie vetëm nëse merret në përgjithësi dhe në mënyrë të papërcaktuar. Projektët e tij rinore shemben **para** syve të tij, sapo aty mbeten disa nyje e nyjëza, mjeshtëri gjen tani gëzimin në zgjidhjene tyre dhe tregon me këtë zgjidhje forcën e tij. Dhe atëherë, në mes të kësaj veprimtarie kaq të dobishme dhe kaq punëtore, ai, shkencëtari i plakur, kapet papritur nga një shkurajim i thellë, nga një lloj torture e ndërgjegjes - ai e shikon veten e tij si një qenie të shndërruar, thuajse është zvogëluar, ulur, ndërruar në një **xhuxh** të shkathët, ai shqetësohet duke menduar se ndoshta mjeshtëria në gjërat e vogla është një komoditet, një arratije përballë parandjenjës së madhështisë të të jetuarit e të formimit. Por ai nuk mund të kalojë më **nga ana tjetër**, koha ka kaluar.

180.

Mësuesit në epokën e librave. - Për faktin që edukimi i përmbushur vetë ose në grupe të vogla bëhet gjithnjë e më i përgjithshëm, mësuesi në formën e përdorur sot duhet të bëhet thuajse i tepërt. Miq që dëshirojnë të mësojnë, që duan të përvetësojnë në

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

përgjithësi një shkencë, në epokën tonë të librave gjejnë një rrugë më të shkurtër dhe më natyrale se ajo e "shkollës" dhe e "mësuesve".

181.

Kryelartësia, e konsideruar si gjëja më e dobishme. - Në origjinë individi i fortë trajtonte jo vetëm natyrën por edhe shoqërinë dhe individët më të dobët si objekte preje - i shfrytëzonte si mundej më mirë dhe bënte përpara. Ngaqë jetonte tepër i pasigurt, duke alternuar urinë me bollëkun, vriste më shumë kafshë nga sa mund të hante, dhe grabiste e keqtrajtonte njerëzit më shumë nga sa ishte e nevojshme.

Shfaqja e fuqisë ishte njëkohësisht një akt hakmarrjeje kundër gjendjes së tij plot me dhimbje dhe me frikë. Për më tepër donte të dukej më i fuqishëm nga sa është dhe prandaj abuzonte me rastet - shtimi i frikës që ai shkaktonte ishte një shtim i fuqisë së tij. Ai vërente në kohë se jo çfarë ai ishte por çfarë ai **konsiderohej** e çonte lart ose poshtë: këtu është origjina e **kryëlartësisë**. I fuqishmi kërkon me të gjitha mjetet të shtojë **besimin** te fuqia e tij. Subjektet që tremben para tij dhe që i shërbejnë, e dinë nga ana e tyre se vlejnë pikërisht aq sa ai **beson** se ata vlejnë prandaj punojnë për të fituar emër pranë të fuqishmit dhe jo për kënaqësinë e tyre personale. Ne e njohim kryelartësinë vetëm në format e saj më të zbutura, në sublimimin e saj dhe në dozat e saj të vogla, sepse jetojmë në një gjendje shoqërore të vonuar dhe shumë të zbutur. Por në origjinë, kryelartësia ishte **dobia e madhe**, mjeti më i fortë i ruajtjes. Dhe kryelartësia do të jetë aq më e madhe sa më shumë i mprehtë të jetë individi sepse të shtosh besimin te fuqia është më e lehtë se të shtosh vetë fuqinë, por vetëm për atë që ka shpirt, ose siç duhet thënë kur bëhet fjalë për gjendjet primitive, për atë që është **finok** dhe **shtiracak**.

182.

Për të gjetur kohën e kulturës. - Ka aq pak tregues vendimtarë për të gjetur kohën që bën në fushën e kulturës, saqë duhet të jesh i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

gëzuar kur ke të paktën në duar, për përdorimin e shtëpisë tënde dhe të kopështit tënd, një tregues të pagabueshëm. Për ta mësuar nëse dikush është i yni apo jo (dua të them nëse është një shpirt i lirë), të ekzaminohen ndjenjat e tij kundrejt krishtërimit. Nëse ai ka një pozicion të ndryshëm nga ai **kritik** kundrejt krishtërimit, le t'i kthejmë krahët: ai na sjell ajër të ndotur dhe kohë të keqe. Detyra **jonë** nuk është më ajo që tu mësojmë njerëzve të tillë se çfarë është era e jugut: ata kanë Moisiun dhe profetët e kohës për t'i ndriçuar. Nëse nuk duan t'i dëgjojnë, atëherë...

183.

Inati dhe dënimi kanë kohën e tyre. - Inati dhe ndëshkimi janë dhurata që ne i kemi marrë nga kafshët. Njeriu emancipohet vetëm kur tua kthejë kafshëve këto dhurata që i janë bërë atij që fëmijë. Këtu është fshehur një nga mendimet më të mëdhenj që njerëzit mund të kenë, mendimi i një progresi të progreseve. Le të bëjmë përpara nja njëmijë vjet së bashku, o miqtë e mi! **Shumë** gëzim u është rezervuar ende njerëzve, nga i cili asnjë nuhatje nuk u ka arritur akoma bashkëkohasve tanë! Dhe ne mund t'ia premtojmë vetes këtë gëzim, duke e lajmëruar dhe duke e evokuar si një gjë të nevojshme, me kusht që të **mos ndalet** zhvillimi i arsyes njerëzore! Do të vijë dita kur njerëzit do të ndjejnë neveri nga marrja mbi vete e mëkatit **llogjik**, që qëndron i fshehur në zemërimin dhe në dënimin, të ushtruar këta nga individët apo nga shoqëria dhe kjo do të ndodhë në ditën kur koka dhe zemra do të kenë mësuar të jetojnë kaq pranë, sa larg mbahet se janë tani njëri nga tjetra. Duke vështruar drejt ecjes së përgjithshme të njerëzimit mund të shihet se ata **nuk gjenden më kaq larg** mes tyre si njëherë e një kohë dhe individi që mund të përqafojë me vështrim një jetë të tërë pune, do të bëhet i ndërgjegjshëm me gëzim krenar për largësinë e kapërcyer, për afrimin e arritur dhe do të mundë, duke u mbështetur te kjo, të formojë shpresa akoma më të mëdha.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

184.

Origjina e "pesimistëve". - Një kafshatë ushqimi të mirë vendos shpesh nëse ne e shikojmë në të ardhmen me sy të trishtë apo plot me shpresa - kjo vlen edhe për gjërat më të larta dhe shpirtërore. Pakënaqësia dhe pesimizmi u **transmetua si trashëgimi** te brezi i sotëm nga paraardhësit e uritur. Edhe te artistët dhe poetët tanë vihet re shpesh se, edhe kur jetojnë në kushte të majme, nuk kanë një origjinë të mirë, nga paraardhësit që jetuan të shtypur dhe të ushqyer keq u janë futur në gjak dhe në tru shumë gjëra, të cilat janë përsëri të dukshme në veprat e tyre, në subjektet dhe në ngjyrat që zgjedhin. Qytetërimi i grekëve është ai i njerëzve që zotërojnë dhe zotërojnë prej një kohe të gjatë. Për rreth dy shekuj ata jetuan **më mirë** nga ne (më mirë në çdo kuptim, dhe sidomos më thjeshtë në të ngrënë e në të pirë), kështu trurat e tyre u bënë kaq të plotë dhe njëkohësisht kaq të hollë, sepse gjaku rridhte shpejt përmes truve, ngjashëm me një verë të gëzueshme e të pastër. Kështu, e mira dhe më e mira te ata u prodhuan jo më të errëta, të dalldisura e të dhunshme, por të bukura e plot diell.

185.

Vdekja e arsyeshme. - Ç'gjë është më e arsyeshme: ta ndalosh makinën kur është përmbushur vepra që kërkohej nga ajo, apo ta lësh ende të punojë deri sa të ndalet vetë ose deri sa të rrënohet? Ky veprim i fundit a nuk është vallë një shkapërdredhje e shpenzimeve të mirëmbajtjes, një abuzim i forcës dhe vëmendjes së atyre që i shërbejnë makinës? Nuk harxhohet ndoshta këtu ajo që është e nevojshme në tjetër vend? Ndoshta nuk përhapet një lloj përçmimi ndaj makinave në përgjithësi, me faktin që shumë prej tyre ruhen dhe u shërbehet kështu pa asnjë dobi?

Unë flas për vdekjen e pavullnetshme (natyrale) dhe të vullnetshme (racionale). Vdekja natyrale është e pavarur nga çdo arsye, është vdekja pikërisht **irracionale**, në të cilën lënda e mjerë e lëvores përcakton sa gjatë duhet të ekzistojë bërthama, në të cilën pra roja i burgut, në gjendje të keqe, shpesh i sëmurë dhe budalla, është padroni

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

i cili vendos çastin në të cilin i burgosuri i tij fisnik duhet të vdesë. Vdekja natyrale është vetëvrasja e natyrës ose shkatërrimi i qenies së arsyeshme nga vepra e të paarsyeshmes që është e lidhur me të. Vetëm nën dritën e fesë gjërat mund të duken ndryshe sepse atëherë, siç është e drejtë, arsyeja më e lartë (ajo e Zotit) jep urdhërimin e saj, të cilit duhet t'i përshtatet arsyeja më e ulët. Jashtë mentalitetit fetar, vdekja natyrale nuk meriton asnjë nderim. Rregulli i urtë dhe vendosja e urtë mbi vdekjen i përkasin atij morali të së ardhmes, krejtësisht të pakapshëm dhe me pamje imorale, që të jep një lumturi të papërshkrueshme kur e sheh që po agon.

186.

Formim prapakthyes. - Të gjithë kriminelët i shtyjnë shoqëritë pas, drejt shkallëve të qytetërimeve më të hershme se ajo ku ndodhen realisht, vepra e tyre është prapakthyese. Mendo për instrumentat që shoqëria duhet të krijojë dhe të ruajë për mbrojtjen e saj legjitime: për policët e shkathët, për rojat e burgjeve, për xhelatët, mos harro prokurorët dhe avokatët. Dhe së fundi shtrohet pyetja nëse gjykatësi vetë, dënimi si dhe i gjithë aparati gjyqësor në ndikimin e tyre mbi jo kriminelët janë më shumë fenomenë shtypës sesa lartësues. Por nuk mund t'i jepet kurrë hua veshja e pafajësisë mbrojtjes legjitime dhe hakmarrjes dhe kur sakrifikohet njeriu si një mjet për qëllimet e shoqërisë, i gjithë njerëzimi superior trishtohet.

187.

Lufta si ilaç. - Popujve që bëhen të flashkët e të mjerë mund tu këshillohet lufta si ilaç, në rast se ata duan të vazhdojnë të jetojnë sepse për dergjjen e një populli ka edhe një kurë brutaliteti. Të duash të jetosh në përjetësi dhe të mos mundesh të vdesësh janë shenja të rrënimit të ndjenjës: sa më shumë që të jetohet në mënyrë të plotë dhe me guxim, aq më shumë je i gatshëm për të dhënë jetën vetëm për një ndjenjë të mirë. Një popull që jeton dhe ndjen kështu nuk ka nevojë për luftëra.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

188.

Transplantimi shpirtëror dhe trupor si ilaç. - **Kulturat** e ndryshme kanë klima të ndryshme shpirtërore, secila prej tyre është shumë e dëmshme ose e shëndëtshme për këtë apo atë organizëm. **Historia** e kompleksit të saj, duke qenë njohja e kulturave të ndryshme, është **doktrina e ilaçeve**, por jo shkenca e shërimit. **Mjeku** është ende i nevojshëm pikërisht sepse e përdor këtë teori të ilaçeve për ta dërguar secilin në klimën që i përshtatet, për një farë kohe ose përgjithmonë. Të jetuarit në të tashmen, brenda një kulture të vetme, nuk mjafton si recetë e përgjithshme, me këtë recetë do të vdisnin shumë llojë tepër të dobishme njerëzish që në këtë kulturë të vetme nuk mund të marrin frymë në mënyrë të shëndetshme. Duke shfrytëzuar historinë duhet t'iu sigurosh atyre **ajër** dhe duhet t'i ruash. Edhe njerëzit e kulturave të prapambetura kanë vlerën e tyre.

Përbri kësaj kure të shpirtrave është fakti që njerëzit, në lidhje me trupat e tyre, duhet të synojnë të njohin, nëpërmjet një gjeografie mjekësore, se çfarë degjenerimesh dhe sëmundjesh shkakton secili rajon i tokës dhe anasjelltas, cilët faktorë shërues ofron ajo. Dhe atëherë popujt, familjet dhe individët duhet të trapiantohen vazhdimisht derisa sëmundjet fizike të trashëguara të munden. E tërë toka do të bëhet një shumë stacionesh shëndetësore.

189.

Pema e njerëzimit dhe arsyeja. - Ajo që ju, në miopinë tuaj të pleqërisë, i trembeni si shtim popullsie mbi tokë, i cakton detyrën më të lartë atij që është plot me shpresa: njerëzimi duhet të bëhet një ditë një pemë që të bëjë hije mbi gjithë tokën, me shumë milarda lule, të cilat të gjitha bëhen fruta njëri pranë tjetrit dhe vetë toka duhet të përgatitet për të ushqyer këtë pemë. Shtimi i lëngut dhe i forcës, **ende të vogël**, që disponohet sot, për një rezultat të tillë, derdhja e lëngut nëpër kanale të panumërt për të ushqyer të tërën dhe pjesët - këto dhe detyra të tilla japin **kriterin** për të njohur nëse një njeri i sotëm është i dobishëm apo i padobishëm. Detyra është e madhe dhe e guximshme sa nuk thuhet: ne të gjithë duam të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kontribuojmë për këtë, që pema të mos kalbet para kohe! Mendjes historike i duket e lehtë të vihet kaq mirë para syve jeta dhe veprimi njerëzor në tërësinë e tij, ashtu si ne të gjithë kemi para syve ekzistencën e milingonave, me grumbullimet e tyre të vogla të ndërtuara artistikisht. Duke gjykuar në mënyrë sipërfaqësore, edhe njerëzimi kompleksiv do të lejonte, ashtu si kompleksi i milingonave, për të folur për "instikt". Me një hetim më të rreptë konstatojmë se popuj të tërë për shekuj të tërë përpiqen të shpikin dhe të **eksperimentojnë** mjete të reja, me të cilat i bëhet mirë një pjese të madhe të njerëzimit dhe së fundi gjithë pemës frutore të njerëzimit dhe sa herë nga dëmet në këto eksperimente kanë vuajtur individët, popujt e kohërat, falë këtyre dëmeve individët u bënë çdo herë më **të urtë** dhe urtësia e tyre u përhap ngadalë në masat e marra nga popuj të tërë, nga epoka të tëra. Edhe milingonat gabojnë: njerëzimi mund të prishet e thahet fare mirë, apo para kohe, për shkak të çmendurisë së mjeteve të përdorura, as për milingonat e as për njerëzit nuk ka një instikt të sigurt udhëheqës. Duhet të **shohim** më shumë **në fytyrë** detyrën e madhe të **përgatitjes** së tokës për rritjen e pjellorisë më të madhe e të gëzueshme dhe kjo është një detyrë e arsyes për arsyen!

190.

Lëvdata e të painteresuarit dhe origjina e saj. - Mes dy kryetarëve të fiseve fqinjë prej vitesh kishte një grindje: shkatërroheshin reciprokisht vendet, grabiteshin kopetë, rrëzonin dhe digjnin shtëpitë, me sukses krejtësisht të pasigurt sepse fuqia e tyre ishte pak a shumë e barabartë. Një i tretë, që për gjendjen e veçuar të zotërimeve të tij mund të qëndronte larg nga këto luftëra, por kishte arsye të frikësohej për ditën në të cilën njëri nga ata grindavecët fqinjë do të fitonte një epërsi të caktuar, më në fund hyri në mes të kundërshtarëve, dashamirësisht dhe solemnisht, dhe në mënyrë të fshehtë i shtoi një peshë të rëndë propozimit të tij për paqe, duke i lënë secilit nga ata të dy të kuptojë se ai që sot e tutje do të bashkohej me atë që nuk do t'i kundërvihej paqes. Kundërshtarët erdhën bashkë para tij, i dhanë dorën njëri-tjetrit me hezitim, dorën që deri tani

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kishte qenë shkaku, instrumenti dhe shkaku i urrejtjes, dhe realisht u tentua seriozisht të bëhej paqe. Secili shikonte me habi sesi mirëqenia e tij rritej papritur, zotërimet e tij rriteshin, sikur tani të kishte pranë një tregëtar të predispozuar për të blerë dhe për të shitur dhe jo një keqbërës të pabesë e shpotitës, ose sikur, në raste të paparashikuar nevoje, mund të nxirrnin njëri-tjetrin reciprokisht nga mjerimi në vend që të shfrytëzonin, si ndodhte më përpara, vështirësinë e fqinjit dhe ta rëndinin deri në kufirin ekstrem, madje u duk që lloji njerëzor që atëherë në të dy vendet u bë më i bukur sepse sytë u bënë më të qartë, ballet u çrrudhosën, secili fitoi besimin te e ardhmja, asgjë nuk ishte më me përfitim në shpirtërat dhe trupat e njerëzve sa ky besim. Çdo vit përkujtohej dita e aleancës nga kryetarët dhe nga ndjekësit e tyre në prani të ndërmjetësuesit, mënyra e sjelljes të të cilit ngjallte admirim dhe nderim po aq më të madh sa më e madhe të ishte dobia që i detyrohej atij. Quhej **e painteres** kjo mënyrë të vepruari, ishte kthyer vështrimi me tepër ngultësi te dobia vetjake, e përftuar pas ndërhyrjes të të tretit, për të parë te veprimi i këtij ndonjë gjë tjetër veç faktit që gjendja e atij, si rrjedhim i mënyrës së tij të veprimit, nuk kishte ndryshuar shumë nga ajo e kundërshtarëve të lashtë, madje kishte mbetur e njëjta, dhe kështu dukej sikur ai nuk kishte patur si qëllim ndonjë dobi. Atëherë për herë të parë njerëzit thanë se mosinteresi vetjak është një virtyt. Sigurisht shumë herë në gjërat e vogla dhe private ishin verifikuar te ata gjëra të ngjashme, por kishin sy për të dalluar këtë virtyt vetëm kur ai u shkrua për herë të parë mbi mur me shkronja shumë të mëdha, të lexueshme për të gjithë komunitetin. Të njohura si virtyte, të përcaktuara me një emër, të vlerësuara, të rekomanduara për tu imituar, cilësitë morale u bënë të tilla vetëm nga çasti në të cilin vendosën **dukshëm** fatin e mirë apo të keq të shoqërive të tëra. Mandej, lartësia e ndjenjës dhe eksitimi i forcave të tëra krijuese është në **shumë** njerëz kaq e madhe saqë këtyre cilësive u sillen edhe dhurata, më të mirën që secili ka: njeriu serioz vë në këmbët e tyre seriozitetin e tij, i denji dinjitetin e tij, gratë butësinë e tyre, të rinjtë të gjitha mbretëritë e shpresës dhe të së ardhmes që qenia e tyre zotëron, poeti u jep atyre fjalë dhe emra, i

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

vendos në vallëzimin e krijesave analoge, u jep atyre një gjenealogji dhe së fundi, siç e kanë zakon artistët, adhuron si hyjni të re krijimin e fantazisë së tij, ai **mëson** të adhurohet ajo. Kështu një virtyt, ngaqë dashuria dhe mirënjohja e të gjithëve punojnë rreth tij si rreth një statuje, bëhet në një kohë një **akumulim** i gjërave të mira dhe të respektueshme, një lloj tempulli dhe personi hyjnor. Ai tashmë ekziston si një virtyt i veçantë, si një Qenie që qëndron më vete, ndërkohë që deri tani nuk ishte i tillë, dhe ushtron të drejtat dhe fuqinë e një mbinjerëzimi të shenjtëruar.

Në Greqinë e mëvonshme, qytetet ishin plot me tërheqje të tilla njerëzore-hyjnore (të më falni për termin e çuditshëm falë nocionit të çuditshëm), populli kishte ndërtuar sipas mënyrës së vet një lloj "qielli idesh" platonik në mes të tokës së tij, dhe unë nuk besoj se banorët e këtij qielli janë konsideruar më pak të gjallë nga çfarëdo hyjnie tjetër antike homerike.

191.

Kohët e errësirës. - "Kohët e errësirës" quhen në Norvegji ato në të cilat dielli rri gjithë ditën nën horizont: atëherë temperatura ulet vazhdimisht e ngadalë. Simbol i mrekullueshëm ky për të gjithë mendimtarët për të cilët është zhdukur përkohësisht dielli i së ardhmes së njerëzimit.

192.

Filozofi i begatisë. - Një kopësht i vogël, fiq, pak djathë dhe veç kësaj tre ose katër miq të mirë - kjo ishte begatia e Epikurit.

193.

Epokat e jetës. - Epokat e vërteta të jetës janë ato kohëra pushimi në mes të rritjes dhe zvogëlimit të një mendimi apo të një ndjenje mbizotëruese. Këtu ka përsëri **ngopje**. Gjithë çka mbetet është etje dhe uri, ose neveri.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

194.

Ëndërra. - Ëndërrat tona, nëse bëjnë përjashtim dhe arrijnë të realizohen një herë (zakonisht ëndërra është një punë shkel e shko), janë bashkëlidhje simbolike skenash dhe imazhesh, në vend të një gjuhe poetike që tregon, ato parafrazojnë rastet tona, shpresat ose gjendjen me një guxim dhe një saktësi poetike të tillë saqë pastaj në mëngjes habitemi gjithnjë kur kujtojmë ëndërrat tona. Në ëndërr ne konsumojmë tepër sens artistik dhe prandaj jemi shpesh aq të varfër me të gjatë ditës.

195.

Natyra dhe shkenca. - Njësoj si në natyrë, ashtu edhe në shkencë, rajonet më të këqija dhe jo pjellore kultivohen të parat, sepse për këtë mjaftojnë pak a shumë mjetet e shkencës **fillestare**. Punimi i vendeve më pjellore presupozon një forcë metode të zhvilluar me zell dhe të stërmadhe, përftim të rezultateve të veçanta dhe një turmë të organizuar punëtorësh, të mësuar mirë - të gjitha këto gjëra bashkë gjenden vetëm më vonë. Padurimi dhe ambicja bëhen zot, shpesh tepër herët, në këto vende pjellore, por atëherë rezultatet janë të barabarta me zero. Në natyrë përpjekje të ngjashme do të hakmerreshin duke bërë që të vdisnin nga uria bujqit.

196.

Të jetosh me thjeshtësi. - Sot, një mënyrë jëte e thjeshtë është shumë e vështirë: për këtë duhet shumë më tepër reflektim dhe dhunti shpikjeje nga sa zotërojnë edhe personat shumë të zgjedhur. Ndoshta më i ndershmi ndër ta do të thotë ende: " Unë nuk kam kohë të reflektoj gjatë për këtë, mënyra e thjeshtë e jetesës është për mua një qëllim tepër fisnik. Unë dua të pres deri sa të tjerët, ata më të urtët se mua, ta kenë gjetur".

197.

Maja të mëdha e të vogla. - Pjelloria e pakët, beqaria e shpeshtë dhe në përgjithësi ftohtësia seksuale e shpirtërave më të lartë e më të kulturuar dhe e klasave të cilave ata u përkasin, janë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

thelbësore në ekonominë e njerëzimit. Arsyeja fiton dhe shfrytëzon nocionin që në një pikë ekstreme të zhvillimit intelektual është shumë i madh rreziku i një pasardhësi **nervoz**: njerëz të tillë janë **maja** të njerëzimit dhe nuk duhet t'ua vënë veshin majave të vogla.

198.

Natyra nuk bën kërcime. - Edhe kur njeriu zhvillohet me shumë forcë dhe duket sikur po kërcen nga një pikë e kundërt në një tjetër, nëse vërehet me vëmendje do të gjenden **lidhjet** në të cilat ndërtesa e re rritet nga e lashta. Kjo është detyra e biografit, ai duhet të meditoje mbi jetën duke u bazuar mbi parimin që natyra nuk bën kërcime.

199.

Sigurisht pastër. - Ai që vishet me zhele të lara mirë, sigurisht që vishet pastër, por me zhele.

200.

Flet vetmitari. - Si dëmshpërblim për aq shumë neveri, humor të keq, mërzi, që sollën me vete një vetmi pa miq, pa libra, pa detyra e pasione, vjen tani ky çerek ore i kthimit të thellë në vetvete dhe në natyrë. Kush do të mbrohet krejtësisht nga mërzia, do të mbrohet edhe kundër vetes - ai nuk do të mundet kurrë të pijë pijen më të fortë freskuese që rrjedh nga vetë burimi i brendshëm.

201.

Famë e rreme. - Unë i urrej ato bukuri natyrale të rreme që në thelb përfaqësojnë diçka vetëm falë njohjeve tona, veçanërisht në ato gjeografike, por në vetvete mbeten meskine për senset lakmitare të bukurisë: për shembull pamja e Malit të Bardhë nga Gjeneva, gjë që nuk do të thotë asgjë pa ndihmën e gëzimit trunor të dijes. Atje malet më të afërt janë të gjithë më të bukur dhe shprehës, por "jo tepër më të lartë", siç shton kultura jonë absurde, për të dobësuar përshtypjen e atyre. Këtu syri kundërshton dijen, por si mund të ketë gëzim të vërtetë në kundërshtimin?

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

202.

Udhëtarë për zbavitje. - Ata i ngjiten malit si kafshë, të ngathët e të djersitur - harruam tu thonim atyre se gjatë rrugës ka pika të bukura pamjeje.

203.

Tepër dhe tepër pak. - Sot njerëzit jetojnë tepër dhe mendojnë tepër pak, kanë njëkohësisht një uri qeni dhe kolikë dhe kështu, sa më shumë hanë më shumë dobësohen. Kush thotë sot: "në jetën time nuk më ka ndodhur asgjë", është një budalla.

204.

Fundi dhe qëllimi. - Jo çdo fund është qëllim. Fundi i melodisë nuk është qëllimi i saj; por gjithsesi, nëse melodia nuk arrin në fundin e saj, nuk ka arritur as edhe qëllimin e saj. Këtu ka një simbol.

205.

Asnjëanësia e natyrës së madhe. - Asnjëanësia e natyrës së madhe (te malet, deti, pylli, shkretëtira) na pëlqen, por vetëm për një kohë të shkurtër. Më pas bëhemi të paduruar. "Vallë këto gjëra nuk duan të na thonë asgjë **neve**? A nuk ekzistojmë **ne** për ato?" Buron kështu ndjenja e një "crimen laesae majestatis humanae".

206.

Të harrosh qëllimet. - Zakonisht, kur udhëton e harron qëllimin e udhëtimit. Thuajse çdo profesion zgjidhet dhe fillon si mjet drejt një qëllimi, por vazhdon sikur të ishte qëllimi i fundit. Të harruarit e qëllimit është budallallëku më i zakonshëm që bëhet.

207.

Orbita diellore e idesë. - Kur një ide sapo ngrihet në horizont, zakonisht temperatura e shpirtit për atë ide është shumë e ftohtë. Vetëm gradualisht ideja zhvillon ngrohtësinë e saj dhe nxehtësia është më intensive (ose ushtron efektin e saj më të madh) kur besimi te ideja shkon përsëri duke u zvogëluar.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

208.

Si mund t'i kesh të gjithë kundër vetes. - Nëse sot dikush do të guxonte të thoshte: "Kush nuk është për mua është kundër meje", do t'i kishte menjëherë të gjithë kundër vetes. Kjo ndjenjë i bën nder kohës sonë.

209.

Të kesh turp nga pasuria. - Epoka jonë toleron vetëm një lloj të pasurish, atë të atyre që **turpërohen** nga pasuria e tyre. Nëse dëgjon të thuhet për ndonjërin: "ai është shumë i pasur", shpesh provon ndjenjën e një sëmundjeje të fryrë e të neveritshme, të një dhjamosjeje ose të një hidropizie. Duhet të kujtohesh fort për njerëzillëkun tënd që të mund të kesh raporte me një pasanik të tillë, në mënyrë që edhe ai të mos i bjerë në erë se ty të vjen për të vjellë. Por sapo ai nderon pasurinë e vet, me ndjenjën tonë përzihet mrekullia thuajse mëshiruese e një shkalle kaq të lartë të paarsyeshmërisë njerëzore, aq sa do të ngrinim duart drejt qiellit dhe do të donim të thërrisnim: "o qenie e mjerë e shpërfytyruar, tepër i rënduar, i prangosur në njëqint mënyra, të cilit çdo orë i sjell ose **mund t'i sjellë** diçka të pakëndshme, në gjymtyrët e të cilit pasqyrohet **çdo** ngjarje e njëzet popujve, si mund të na bësh ti të besojmë se gjendesh mirë në gjendjen tënde? Kur ti shfaqesh në publik në ndonjë vend, ne e dimë se për ty është sikur të kalosh nën fshikulla, nën vështrime që për ty kanë vetëm urrejtje të ftohtë ose bezdisje ose tallje të heshtur. Ndoshta ti fiton më lehtë se të tjerët por i yti është një fitim i tepërt, që fal pak gëzim, dhe **ruajtja** e gjithë asaj që ke fituar është **tani** në çdo rast një gjë më e lodhshme se çfarëdo lloj tjetër fitimi i lodhshëm. Ti vuan **vazhdimisht**, sepse ti humb vazhdimisht. Ç'të hyn në punë që të sjellin gjithnjë gjak artificial? Nga kjo, nuk është se shushunjat të shkaktojnë më pak dhembje, shushunjat që qëndrojnë mbi zverkun tënd, aty qëndrojnë përherë! Por, për të mos u bërë të padrejtë, është e vështirë, ndoshta e pamundur për ty, të **mos** jesh i pasur. Ti **duhet** të ruash, ti **duhet** të bësh fitime të reja, prirja e trashëguar e temperamentit tënd është **zgjedha** që rri mbi ty, por pikërisht për

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

këtë mos na mashtro dhe **turpërohu** ndershmërisht dhe moralisht për zgjedhën që mbart, meqë ti, në thellësi të shpirtit tënd, je i lodhur dhe i pakënaqur ngaqë e mban atë. Ky turpërim nuk ta bën me të padrejtë".

210.

Tepricë arrogance. - Ka njerëz kaq hundëpërpjetë saqë nuk dinë të lavdërojnë ndryshe një gjë të madhe që e admirojnë në publik veçse duke e paraqitur atë si një urë dhe një kalim që të çon **te ata**.

211.

Mbi tokën e turpit. - Kush kërkon tu heqë njerëzve një ide, zakonisht nuk kënaqet duke e hedhur poshtë atë dhe duke nxjerrë krimbin jologjik që fshihet brenda saj. Ai shkon më tej, edhe kur krimbi është vrarë e hedh të gjithë frutin në **baltë**, për ta bërë atë të pavlerë për njerëzit dhe për të ngjallur neveri për të. Kështu beson se ka gjetur mjetin për ta bërë të pamundur të ashtuquajturën "ringjallje të ditës së tretë", aq të përhapur mes ideve të hedhura poshtë. Ai gabohet, sepse pikërisht mbi **tokën e turpit**, mes plehrave, bërthama e idesë zë shpejt filiza të rinj. Pra, as mos e tall, as mos e njollos atë që kërkon ta eleminosh përfundimsht, por vendose me respekt **në akull**, gjithnjë dhe gjithnjë, duke mbajtur parasysh se idetë kanë një jetë tepër të gjatë. Këtu duhet vepruar sipas parimit: "një hedhje poshtë nuk është një hedhje poshtë".

212.

Fati i moralit. - Meqë servilizmi i shpirtërave zvogëlohet, sigurisht që është në zvogëlim edhe moraliteti (mënyra e të vepruarit e trashëguar, tradicionale, instnktive, **në përputhje me ndjenjat morale**) megjithatë nuk zvogëlohen virtytet e veçanta, maturia, drejtësia, qetësia e shpirtit, sepse liria më e madhe e shpirtit të ndërgjegjshëm të drejton në mënyrë të pavullnetshme te këto virtyte madje i këshilllon edhe si **të dobishëm**.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

213.

Fanatiku i mosbesimit dhe garancia e tij. - Plaku: - Pra ti do të provosh gjëra të jashtëzakonshme dhe të mësosh njerëzit me gjërat e mëdha? Çfarë garancie jep?

Pirroni: - Ja, unë dua që njerëzit të ruhen nga mua, dua të pranoj publikisht të gjithë difektet e temperamentit tim, të nxjerr lakuriq mendjelehtësitë e mia, kundërshtimet e mia dhe budallallëkun tim para syve të të gjithëve. Mos më dëgjoni, do t'iu them atyre, deri sa unë të mos jem bërë i barabartë më me të përunjurin me ju, madje deri sa të mos jem akoma më shumë meskin se ai, hidheni poshtë të vërtetën sa më shumë të mundeni, për shkak të neverisë që i vjen përkthyesit të saj. Unë do t'ju shpie në rrugë të shtrembër e do t'ju ngatërroj nëse ju do të konstatoni te mua ende shkëlqimin më të vogël të ndershmërisë dhe të dinjitetit.

Plaku: - Ti po premton shumë, nuk mund ta mbash dot këtë peshë.

Pirroni: - Pra dua t'iu them njerëzve që jam tepër i dobët dhe nuk mund të mbaj atë që kam premtuar. Sa më e madhe të jetë padenjësia ime, aq më shumë nuk do ta besojnë të vërtetën, nëse e vërteta do të dalë nga goja ime.

Plaku: - Pra ti kërkon të mësosh që të mos besohet e vërteta?

Pirroni: - Dua të mësoj mosbesimin, atë lloj që deri tani nuk ka ekzistuar kurrë në botë, mosbesimin ndaj të gjithëve dhe secilit. Kjo është rruga e vetme që të çon te e vërteta. Syri i djathtë nuk duhet t'i besojë të majtit, drita duhet të quhet për një farë kohe errësirë - kjo është rruga që duhet të përshkoni. Mos besoni se ajo ju çon drejt pemëve me fruta dhe shelgjeve të bukur. Do të gjeni në këtë shtegëtim farëza të vogla e të forta, ato janë të vërtetat, për dhjetëvjeçarë do t'ju duhet të gëlltisni gënjeshtra me thes, për të mos vdekur nga uria, edhe pse e dini që janë gënjeshtra. Por ato farëza do të groposen dhe mbillen, dhe ndoshta, ndoshta do të arrijë dita e korrjes - asnjëri nuk mund ta premtojë këtë, nëse nuk është një fanatik.

Plaku: - Mik, or mik! Edhe fjallët e tua janë ato të një fanatiku!

Pirroni: - Ke të drejtë! Une dua të mos ua zë besën të gjitha fjalëve.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Plaku: - Atëherë duhet të heshtësh.

Pirroni: - Do t'iu them njerëzve që duhet të hesht dhe se ata duhet të mos i zënë besë heshtjes sime.

Plaku: - Pra po heq dorë nga ndërmarrja jote?

Pirroni: - Sigurisht, ti më tregove pikërisht portën nga e cila duhet të hyj.

Plaku: - Nuk e di, a po kuptohemi akoma tani në mënyrë të përsosur?

Pirroni: - Ka mundësi që jo.

Plaku: - Veç nëse ti kupton ende në mënyrë të përsosur veten tënde!

Pirroni kthehet dhe qesh.

Plaku: - Ah or mik! Të heshtësh dhe të qeshësh, kjo është tani e gjithë filozofia jote?

Pirroni: - Nuk qenka aq e keqe.

214.

Librat europianë. - Kur lexohen Montenj, Roshfoko, La Bryjer, Fontenel (sidomos "dialogët e të vdekurve"), Vovenarg, Shamfor, je më afër antikitetit se me çfarëdo lloj grupi prej gjashtë autorësh të popujve të tjerë. Falë këtyre të gjashtëve, **shpirti i shekujve të fundit të epokës antike** jeton përsëri, ata së bashku formojnë një unazë të rëndësishme në zinxhirin e madh të Rillindjes, që ende vazhdon. Librat e tyre ngrihen mbi ndryshimet e shijes kombëtare dhe ngjyrimeve filozofike, në të cilat sot zakonisht çdo libër vezullon e duhet të vezullojë për tu bërë i famshëm. Ata përmbajnë më shumë **mendime të vërteta** se të gjithë librat e filozofëve gjermanë të marrë së bashku, mendime të asaj specieje që krijon mendime, dhe që... ndihem në siklet që ta mbaroj përkufizimin. Mjaft, më duket se ata nuk kanë shkruar as për fëmijët as për fanatikët, as për vajzat as për të krishterët, as për gjermanët as për...: përsëri ndihem në siklet që ta mbyll këtë listë timen.

Po për të shqiptuar një lëvdatë të pastër - ata, nëse do të kishin shkruar greqisht, do të ishin kuptuar edhe nga grekët. Them, sa do të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kishte **mundur** të kuptonte deri një Platon nga shkrimet e mendimtarëve tanë më të mirë gjermanë, për të heshtur mbi neverinë që mënyra e tyre e të shkruarit do të kishte shkaktuar te ai, pra errësira, ekzagjerimi dhe ngurtësia e ftohtë, difekte nga të cilat shkrimtarët e treguar më sipër vuajnë më pak mes mendimtarëve gjermanë dhe gjithsesi vuajnë ende tepër? (Gëtja, si mendimtar, ka përqafuar retë më me dëshirë nga sa është e drejtë, dhe Shopenhaueri nuk vërtitet pa i hyrë gjemb në këmbë mes simboleve të gjërave sesa mes vetë gjërave). Përkundrazi, çfarë qartësie dhe saktësie te hijshme gjendet te këta francezët! Edhe grekët me veshin më delikat do ta kishin shijuar këtë art dhe një gjë do ta kishin admiruar dhe adhuruar, **shpirtin magjepsës** të shprehjes franceze: ata **e donin shumë** atë, por nuk ishin veçanërisht të fortë në të.

215.

Moda dhe modernja. - Kudo ku janë ende të përhapura injoranca, ndyrësia dhe besëtytnia, ku tregëtia ka ngecur, bujqësia është e mjerueshme, kleri i pushtetshëm, gjenden ende **kostumet kombëtare**. Anasjelltas, mbretëron **moda** atje ku gjenden shenja të gjërave të kundërta me ato. Moda pra mund të gjendet pranë **virtyteve** të Europës moderne, por a do të ishte ajo realisht rrënimi i saj?

Para së gjithash, kostumi **mashkullor**, që ndjek modën dhe nuk është më kombëtar, thotë për atë që e mban se europiani nuk do që **të dallohet** as si individ as si **anëtar i një shtrese dhe i një populli**, që është bërë një ligj i zbutjes me dashje të kësaj lloj krenarie. Pastaj thotë që ai është punëtor dhe nuk ka shumë kohë për tu veshur e stolisur dhe se i duket e kundërt me punën e tij gjithçka është e kushtueshme dhe e pamshme në stofë, në prerje e qepje. Së fundi thotë që ai thërret me veshjen e tij profesionet më të ditura dhe intelektuale me të cilat ai, si njeri europian, gjendet më pranë dhe do të donte të gjendej ndërsa, falë kostumeve kombëtarë ende ekzistuese, banditët, barinjtë dhe ushtarët shfaqen si kushtet më të dëshirueshme, si ato që japin tonin. Brenda kufijve të këtij karakteri të përgjithshëm

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të modës mashkullore janë pastaj ato oshilacionet e vogla që shkakton kryelartësia e të rinjve, e ngrehalucëve dhe e të papunëve të qyteteve të mëdha, pra **e atyre që ende nuk janë pjekur për të qenë njerëz europianë.**

Gratë e Europës janë akoma **shumë më pak** europiane, prandaj te ato oshilacionet janë shumë më të mëdha. Edhe ato nuk e duan kostumin kombëtar dhe urrejnë që të dallohen nga veshja nëse janë gjermane, franceze apo ruse, por individualisht u pëlqen shumë të bëjnë bujë, kështu asnjëri, falë veshjes së tyre, nuk duhet të dyshojë mbi këtë, që ato i përkasin një klase të dalluar të shoqërisë (shoqërisë "së mirë" ose "të lartë" ose "të madhe") dhe aq më shumë dëshirojnë që në këtë kuptim njerëzit të kuptojnë sa më pak ose aspak se kujt klase i përkasin ato realisht. Por mbi të gjitha gruaja e re nuk do të mbajë atë që mban ajo disi më e vjetra, sepse beson se i pakësohet vlera nëse dyshohet se është më e shtyrë në moshë. Anasjelltas, gruaja më pak e re do të donte, nëpërmjet një kostumi rinor, të krijonte sa më shumë të jetë e mundur një iluzion - nga ky rivalitet duhet gjithnjë të rezultojnë moda në të cilat të jetë e dukshme, pagabueshmërisht dhe paimitueshmërisht, karakteri pikërisht rinor. Kur shpirti krijues i artiseve të reja në zbulimin lakuriq të rinisë ka shpërthyer për një farë kohe, ose për të thënë të gjithë të vërtetën, kur nga shpirti krijues vendoset në bazë të të gjitha kulturave të vjetra të Oborrit, në bazë të atij të kulturave ende ekzistuese dhe në përgjithësi nga gjithë globi që mban kostume, pra kur janë vënë bashkë spanjollët, turqit dhe grekët antikë për të nxjerrë në skenë mishin e bukur, përfundohet gjithnjë duke zbuluar se ata nuk kanë ditur të veprojnë në avantazhin e tyre më të mirë sepse, për të bërë përshtypje mbi njerëzit, është më me fat loja e fshehjes së trupit të bukur sesa lakuriqësia apo gjysmëlakuriqësia. Dhe atëherë rrota e shijes dhe e kryelartësisë fillon të rrotullohet përsëri në drejtimin e kundërt - grave të reja pak të pjekura u duket se mbretëria e tyre erdhi dhe gara mes krijesave më të dëshirueshme dhe më absurde rifillon përsëri. Por **sa më shumë** që gratë ngrihen përbrenda, dhe nuk ua lëshojnë më, si deri tani, rradhën e parë moshave më pak të pjekura, po aq më të vogla bëhen

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

oshilacionet e veshjeve të tyre dhe po aq më e thjeshtë bëhet veshja. Mbi këto veshje nuk mund të shprehet drejt një gjykim i bazuar mbi modelet antike dhe **aq më pak** mbi kriterin e veshjes së banoreve të vendeve bregdetare jugore, po duke mbajtur parasysh kushtet klimaterike të rajoneve qendrore dhe veriore të Europës, ku tani ka vendbanimin e preferuar gjeniu europian i shpikjes në fushën e shpirtit e të formave. Në kompleks pra, nuk është elementi **ndryshues** shenja karakteristike e **modës** dhe e **modernes**, sepse pikërisht ndryshimi është një gjë e prapambetur dhe i dallon europianët meshkuj e femra ende **të papjekur, por është heqja dorë nga krenaria kombëtare, e klasave dhe e individëve**. Në këtë rrjedhë është një gjë për tu lavdëruar, sepse kursen kohë dhe forcë, ngaqë qytete të veçanta dhe vende të Europës mendojnë dhe shpikin për gjithë të tjerët në fushën e modës, duke konsideruar se sensi i formës nuk është i dhënë si dhuratë të gjithëve, pra nuk bëhet fjalë për një ambicje tepër të lartë nëse për shembull Parisi, deri sa ekzistojnë këto oshilacione, pretendon se është shpikësi i vetëm dhe inovatori në këtë fushë. Nëse një gjerman, nga urrejtja ndaj këtij pretendimi të një qyteti francez, do të vishet në mënyrë tjetër, për shembull me kostumin që mbante Albert Dyrer, duhet konsideruar që në këtë rast ai ka një kostum që dikur gjermanët mbanin por nuk ishte shpikur aspak nga gjermanët, **kurrë** nuk ka patur një kostum që ta dallojë gjermanin si gjerman, për më tepër ai duhet të reflektojë se çfarë **pamje** do të ketë me atë veshje dhe që kundër një kostumi alla Dyrer të mos protestojë koka e tij krejtësisht moderne me të gjitha linjat dhe kthesat që i gdhendi mbi të shekulli i nëntëmbëdhjetë.

Këtu, ku janë marrë pothuajse si ekuivalente fjalët "modern" dhe "europian", me emrin e Europës duhet të kuptohen shtrirjet e territorit tepër më të gjera se Europa gjeografike, ky gadishull i vogël i Azisë. Veçanërisht bën pjesë aty Amerika, duke qenë pikërisht bija e qytetërimit tonë. Nga ana tjetër, jo e gjithë Europa bie nën konceptin kulturor të "Europës", por vetëm të gjithë ata popuj dhe ato pjesë popujsh që e kanë të kaluarën e tyre të përbashkët te qytetërimi grek, ai romak, te judazmi dhe te krishtërimi.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

216.

"Virtyti gjerman" - Nuk mund të mohohet se duke u nisur nga fundi i shekullit të tetëmbëdhjetë një rrymë rizgjimi moral rrodhi përmes Europës. Atëherë për herë të parë virtyti u bë shumë shprehës, ai mësoi të gjejë gjestet pa u detyruar të ngrihet, të tronditet, nuk u turpërua më nga vetja dhe imagjinoi filozofi dhe poema për lavdinë e vet. Nëse kërkohen burimet e kësaj rryme, gjendet para së gjithash Rusoi, por Rusoi mitik, të cilin njerëzit e kishin imagjinuar sipas përshtypjes së krijuar nga shkrimet e tij (mund të thuhet: nga shkrimet e tij të interpretuara në mënyrë mitike) dhe nga shenjat që ai vetë dha (ai dhe publiku i tij punojnë në mënyrë të vazhdueshme për këtë figurë ideale). Burimi tjetër gjendet te ringjallja e karakterit romak stoikisht të madh, me të cilin francezët kanë zgjidhur në mënyrën më të denjë detyrën e Rilindjes. Ata kaluan nga krijimi imitativ i formave antike te imitimi i karaktereve antikë, me rezultat aq të shkëlqyer saqë do të kenë gjithnjë të drejtën për nderet më të larta, si populli që deri tani i ka dhënë njerëzimit modern librat më të mirë dhe njerëzit më të mirë. Se në çfarë mënyre ky model i dyfishtë, ai i Rusoit mitik dhe ai i shpirtit të rizgjuar romak, ka vepruar mbi fqinjët më të dobët, është një gjë që mund të shihet veçanërisht mirë në Gjermani e cila, si rrjedhim i vrullit të saj të ri dhe krejtësisht të pazakontë drejt seriozitetit, madhështisë së vullnetit dhe të zotërimit të vetvetes, përfundoi duke rënë në shtangie para virtytit të saj dhe hodhi në botë konceptin e "virtytit gjerman", sikur të mos mundej të kishte asgjë më origjinale dhe trashëgimtare se ai. Njerëzit e parë të mëdhenj që ngarkuan mbi vete këtë impuls francez të madhështisë dhe vetëdijes së vullnetit moral ishin më të ndershëm dhe nuk e harruan mirënjohjen. Moralizmi i Kantit prej nga rrjedh? Ai la që kjo të kuptohet shumë herë: vjen nga Rusoi dhe nga Roma e rizgjuar stoike. Moralizmi i Shilerit vjen nga i njëjti burim, i njëjti nderim i burimit. Moralizmi i Bethovenit në tinguj është një himn i përjetshëm në lavdi të Rusoit, të francezëve antikë dhe të Shilerit. Vetëm "gjermani i ri" e harroi mirënjohjen, dhe ndërkohë e ktheu veshin për të dëgjuar predikimet e urrejtjes kundër francezëve, ky gjerman i ri, që për një

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

farë kohe u vendos në vijën e parë me ndërgjegje më të madhe se ajo që llogaritet si e lejuar për të rinjtë e tjerë. Kur ai kërkonte etërit e tij, kishte të drejtë të mendonte për ambientin e Shilerit, të Fihtes dhe të Shlajermaherit por emrat e tij duhet t'i kishte kërkuar në Paris dhe në Gjenevë dhe ishte një gjë prej miopi besimi në këtë që ai po besonte, pra që virtyti nuk ishte më i moshuar se tridhjetë vjeç. Atëherë u mësua të kërkonte që me fjalën "gjerman" të nënkuptohej edhe fjala "virtyt" dhe ende sot nuk është çmësuar krejtësisht nga kjo.

Le ta themi kalimthi: ky rizgjim moral i përmendur më sipër kishte për **njohjen** e fenomeneve morale, siç është e lehtë për ta gjetur, vetëm rrjedhimin e shumë disavantazheve dhe lëvizjeve prapësuese. Çfarë është e gjithë filozofia morale gjermane, nga Kanti e në vazhdim, me gjithë rrugëdaljet dhe degëzimet e saj franceze, angleze dhe italiane? Një atentat gjysmë-teologjik kundër Helvetiusit, një heqje dorë nga liria e shikimit që u fitua ngadalë e me mundime ose nga treguesit e rrugës së drejtë që Helvetius përfundoi së shprehuri dhe së përmbledhuri mjaft mirë. Deri më sot, Helvetius është në Gjermani më i përgojuari nga të gjithë moralistët e mirë dhe nga të gjithë njerëzit e mirë.

217.

Klasikë dhe romantikë. - Po aq shpirtërat klasikë sa dhe ata romantikë (janë gjithnjë vetëm këto dy specie) kanë në vetvete një vizion të së ardhmes. Por të parët e nxjerrin nga **forca** e kohës së tyre, të dytët nga **dobësia** e saj.

218.

Makina si mësuese. - Makina në vetvete mëson bashkëlidhjen e masave njerëzore, në veprime në të cilat secili ka vetëm një gjë për të bërë, ajo ofron modelin e organizimit të partisë dhe të zhvillimit të luftës. Por ajo nuk mëson dot sovranitetin individual ndaj vetes. Shumë njerëz ajo i shndërron në **një makinë** dhe çdo individ në një instrument për **një** qëllim. Efekti i saj më i përgjithshëm është ky: të mësojë dobinë e centralizimit.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

219.

Jo sedentar. - Jetojmë me gjithë qejf në qytetin e vogël por, herë pas here, pikërisht ai na shtyn drejt natyrës më vetmitare dhe të veçuar, veçanërisht atëherë kur qyteti i vogël është bërë tepër transparent për vështrimin tonë. Së fundi, për tu **larguar** nga natyra, shkojmë në qytetin e madh. Sapo të kemi pirë ndonjë gllënjkë (dhe ne gjejmë llumin e kupës së tij) rifillon cikli, me qytetin e vogël në fillim.

Kështu jetojnë modernët që janë të gjithë disi tepër **të thellë** për të qenë sedentarë si njerëzit e kohëve të tjera.

220.

Reagimi kundër qytetërimit mekanik. - Makina, që vetë është një prodhim i forcës më të lartë të mendimit, vë në lëvizje te personat që i shërbejnë vetëm forcat më të ulëta, më boshe të mendimit. Ajo nxit një masë të stërmadhe forcash që ndryshe do të flinin, kjo është e vërtetë, por **nuk** jep shtytjen për tu ngjitur lart, për ta bërë një gjë më mirë, për tu bërë artist. Ajo i bën njerëzit **aktivë** dhe **uniformë** por kjo me kalimin e madh të kohës shkakton një efekt të kundërt, një mërzi të dëshpëruar të shpirtit që, falë makinës, mëson të aspirojë një plogështi plot me ndryshime.

221.

Rrezikshmëria e racionalizmit. - Të gjitha gjërat gjysmë të çmendura, teatrale, mizore si kafshët, epshore, dhe veçanërisht sentimentale e entuziaste në vetvete që së bashku formojnë **thelbin** e vërtetë **revolucionar** dhe që para revolucionit ishin bërë mish e shpirt te Rusoi - gjithë kjo gjë e vendos **racionalizmin**, me një entuziazëm të poshtër, në kokën e saj fanatike e cila, falë atij, fillon të shkëlqejë si me një lavdi shpërfytyruese, atë racionalizëm që në thelb është kaq i huaj për atë gjë dhe që, i lënë vetëm në forcat e tij, do të kishte përshkuar retë heshturazi si një rreze hëne, për një kohë të gjatë i kënaqur ngaqë përmirëson vetëm individët dhe vetëm ngadalë do të kishte përmirësuar edhe zakonet e institucionet e popujve. Por sot, i lidhur me një krijesë të vrazhdë dhe të dhunshme, edhe racionalizmi

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

u bë i vrazhdë dhe i dhunshëm. Kështu rrezikshmëria e tij u bë më e madhe se dobia çlirimtare dhe qartësuese që nëpërmjet tij hyri në lëvizjen e madhe të revolucionit. Kush ka si qëllim këtë, do të dijë edhe nga cila përzierje duhet të çlirohet, nga cila papastërti të pastrohet që më pas **të vazhdojë te vetja e tij** veprën e racionalizmit dhe të mbysë revolucionin që në lindjen e tij, ta bëjë atë të mos ndodhë.

222.

Pasioni i Mesjetës. - Mesjeta është epoka e pasioneve të mëdha. As antikiteti as epoka jonë nuk e zotërojnë këtë zgjerim të shpirtit, **kapaciteti** i shpirtit kurrë nuk ka qenë më i madh dhe kurrë nuk u mat me një masë më të gjatë. Struktura fizike, pylli i virgjër i popujve barbarë dhe sytë transhendentë, haluçinantë, tepër të ndritshëm të dishepujve të mistereve të krishtera, çilimillëku, rinia e tejskajshme dhe në të njëjtën kohë pjekuria e tepërt, lodhja pleqërore, ashpërsia e kafshës grabitqare dhe delikatesa e rafinimi i shpirtit të antikitetit të vonë, e gjitha kjo gjendet në Mesjetë jo rrallë e përmbledhur në një person të vetëm pra, kur dikush binte në një pasion, përroi i shpirtit duhet të ishte më i shpejtë dhe i rrëmbyeshëm, shtjella më konfuze, rënia më e thellë se kurrë. Ne njerëzit modernë duhet të jemi të kënaqur nga humbja që ndodhi në këtë fushë.

223.

Vjedhja dhe kursimi. - Të gjitha lëvizjet shpirtërore shkojnë përpara nëse, si rrjedhim i tyre, të mëdhenjtë mund të shpresojnë të **grabisin** dhe të vegjlit të **kursejnë**. Prandaj, për shembull, Reforma gjermane shkoi përpara.

224.

Shpirtëra gazmorë. - Kur e hedh fjalën edhe vetëm nga larg te e pira, te e dehura dhe te ndonjë tjetër lloj ndyrësie me erë të keqe, shpirtërat e gjermanëve të moshuar bëhen të gëzuar - përndryshe do të ishin në humor të keq por aty gjejnë llojin e tyre të përmbajtjes intime.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

225.

Athina e shthurur. - Edhe kur tregu i peshkut në Athinë zotëronte mendimtarët dhe poetët e tij, shthurja greke vazhdoi të zotëronte një pamje idilike dhe të hollë, më shumë nga sa ka patur ndonjëherë shthurja romake apo gjermane. Aty, zëri i Xhovenales do të kishte tingëlluar si një trumbetë e dashur - një buzëqeshje e hirshme dhe thuajse fëmijënore do t'i ishte përgjigjur.

226.

Urtësia e grekëve. - Meqë vullneti për të fituar dhe për të mbizotëruar është një pjesë e pamposhtshme e natyrës, më e lashtë dhe më primitive se çdo nderim dhe gëzim nga barazia, shteti grek sanksionoi garën e gjimnastikës dhe të muzikës mes të barabartëve, pra përkufizoi një arenë ku ky instinkt mund të shfrehej, pa vënë në rrezik rendin politik. Me dekadencën përfundimtare të garës gjimnastikore dhe muzikore shteti grek ra në turbullim të thellë dhe u shpërbë.

227.

"Epikuri i përjetshëm" - Epikuri ka jetuar në të gjitha kohërat dhe jeton ende, i panjohur nga ata që quheshin dhe quhen epikurianë, dhe pa famë pranë filozofëve. Ai vetë harroi emrin e tij: kjo ishte barra më e rëndë që ai hodhi poshtë nga vetja.

228.

Stili i superioritetit. - Gjermanishtja e studentëve, mënyra e të folurit të studentëve gjermanë, e ka origjinën e saj mes studentëve që nuk studiojnë, të cilët dinë të fitojnë një lloj superioriteti mbi shokët e tyre më seriozë duke zbuluar gjithçka që është maskë në kulturë, në moral, në erudicion, në rregull, në maturi. Të thuash të vërtetën, ata kanë vazhdimisht në gojë fjalë të marra nga këto fusha, njësoj si më të mirët dhe më të kulturuarit, por me një ligësi të tillë në vështrim dhe duke i shoqëruar ato me një ngërdheshje. Në këtë gjuhë të superioritetit (e vetmja që në Gjermani është origjinale) flasin tani në

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mënyrë jo të vullnetshme edhe njerëzit e shtetit dhe kritikët e gazetave: është një citim konstant ironik, një hedhje syri e shqetësuar dhe e pakënaqur djathtas e majtas, një gjermanishte e përbërë nga thonjëza dhe ngërdheshje.

229.

Varrmihësit. - Ne hiqemi mënjanë dhe veçohemi por jo nga humori i keq personal, sikur të mos ishin për kënaqësinë tonë kushtet politike dhe sociale të së tashmes, por sepse me shmangien kursejmë forcat dhe duam të grumbullojmë forca që **më vonë** do të jenë krejtësisht të nevojshme për kulturën, aq më shumë sa më shumë që kjo e tashme është **kjo** e tashme dhe si e tillë përmbush detyrën **e saj**. Ne formojmë një kapital dhe kërkojmë ta vemë në një vend të sigurt por siç veprohet në kohëra të rrezikshme, **duke e varrosur atë**.

230.

Tiranë nga shpirti. - Në kohën tonë secili që do të ishte një shprehje kaq e ngushtë e një pjese të karakterit moral siç janë personazhet e Molierit dhe të Teofrastit, do të ishte mbajtur për i sëmurë, dhe në lidhje me të do të flitej për "ide fikse". Athina e shekullit të tretë do të na dukej ne si e populluar nga të çmendur, nëse do të mund të bënim një vizitë aty. Sot mbretëron në çdo kokë demokracia e **ideve, shumë njerëz bashkë** komandojnë aty - një ide e vetme që **do të donte** të komandonte quhet tani, siç e thamë, "ide fikse". Kjo është mënyra jonë për të vrarë tiranët - ne bëjmë shenjë drejt çmendinës.

231.

Emigracioni më i rrezikshëm. - Në Rusi po ndodh një emigracion i inteligjencës, kalohen kufijtë për të lexuar e shkruar libra të mirë. Por kështu atdheu i braktisur nga shpirti bëhet gjithnjë e më shumë gryka e nderë e Azisë, që do të donte të gëlltiste Europën e vogël.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

232.

Të çmendurit për shtetin. - Dashuria thuajse fetare për mbretin u transferua nga grekët te qyteti, kur ishin mbaruar mbretërit. Dhe me qëllim që një ide ta përballojë dashurinë më mirë se një person e mbi të gjitha të mos e lëndojë aq shpesh personin e dashuruar siç bëjnë njerëzit e dashuruar (sepse njerëzit zakonisht, sa më tepër e dinë që duhen, aq më tepër bëhen të privuar nga respekti dhe së fundi nuk janë më të denjë për dashurinë e lind kështu një thyerje e vërtetë), nderimi i qytetit dhe i shtetit ishte më i madh nga sa ka qenë më parë nderimi i princit. Grekët ishin **të çmendurit për shtetin** e historisë antike - në historinë moderne të tjerë popuj janë të tillë.

233.

Kundër pakujdesisë për sytë. - Vallë nuk mund të tregohet që në klasat e kulturuara të Anglisë, të cilat lexojnë gazetën **"Tajms"**, çdo dhjetë vjet shkaktohet një zvogëlim i forcës pamore?

234.

Vepra të mëdha dhe besim i madh. - Një njeri zotëronte veprat e mëdha, por shoku i tij zotëronte një besim të madh në këto vepra. Ata ishin të pandarë por është fare e qartë që i pari varej krejtësisht nga i dyti.

235.

Njeriu i shoqërueshëm. - "Unë nuk gjendem mirë me veten time" - thoshte njëri për të shpjeguar prirjen e vet për shoqërinë. "Stomaku i shoqërisë është më i fortë se imi, ai më duron".

236.

Të mbyllësh sytë e shpirtit. - Nëse je ushtruar dhe mësuar të reflektosh mbi veprimet e tua, duhet ta mbyllësh syrin e brendshëm kur ai shqetësohet (bëhet fjalë edhe vetëm për të shkruar një letër ose për të ngrënë apo për të pirë). Sigurisht, në bashkëbisedim me njerëz mediokër duhet të dish **të mendosh** duke mbyllur sytë e mendimit

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

që të arrish të kuptosh mendimin e njerëzve mesatarë. Kjo mbyllje sysh është një akt sensibël që mund të përmbushet me vullnet.

237.

Hakmarrja më e tmerrshme. - Nëse një njeri kërkon të hakmerret krejtësisht mbi një kundërshtar, duhet të presë deri sa t'i ketë duart plot me të vërteta dhe me gjëra të drejta dhe të mund t'i përdorë kundër tij, në mënyrë që të ushtruarit e hakmarrjes të përputhet me të ushtruarit e drejtësisë. Ky është lloji më i tmerrshëm i hakmarrjes sepse nuk ka asnjë juridiksion mbi vete, të cilit mund t'i bësh apel. Kështu Volteri u hakmorr mbi Pironin, me pesë linja që gjykojnë gjithë jetën e tij, krijimet e tij dhe vullnetin e tij: shumë fjalë, shumë të vërteta. Po kështu përsëri Volteri u hakmorr mbi Frederikun e Madh (në një letër që i shkroi nga Fernej).

238.

Taksa e luksit. - Blejmë në dyqane gjërat më të nevojshme dhe të zakonshme dhe duhet të paguajmë shtrenjt sepse në çmim paguhen edhe gjëra të tjera që janë vënë në shitje aty por që rrallë gjejnë blerës: objektet e luksit dhe të qejfit. Kështu luksi i imponon një taksë të vazhdueshme njeriut të thjeshtë i cili mund të bëjë dhe pa të.

239.

Përse jetojnë ende lypësit. - Nëse të gjitha lëmoshat do të jepeshin vetëm për mëshirë, lypësit do të kishin vdekur të gjithë nga uria.

240.

Përse jetojnë ende lypësit. - Shpërndarësja më e madhe e lëmoshave është ligësia.

241.

Si e përdor mendimtari një bashkëbisedim. - Edhe pa qenë një dëgjues, mund të dëgjosh shumë gjëra nëse je i aftë të shikosh

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mirë por duke humbur nga sytë veten për një farë kohe. Por njerëzit nuk dinë të përdorin mirë një bashkëbisedim: ata i kushtojnë tepër vëmendje asaj që thonë dhe asaj që duan të kundërshtojnë, ndërkohë që **dëgjuesi** i vërtetë shpesh kënaqet përkohësisht duke u përgjigjur dhe duke **thënë** diçka për nder të mirësjelljes, ndërkohë që mban dhe fsheh në kujtesën e tij gjithçka që ka thënë tjetri, tonin e tij, gjestet e tij, **mënyrën** në të cilën u shpreh ai.

Zakonisht, secili beson se e drejton ai bashkëbisedimin, njësoj si dy anije që lundrojnë së bashku dhe herë pas here përplasen dhe secila nga ana e saj beson se anija pranë po e ndjek ose edhe se është rimorkiuar.

242.

Arti i shfajësimit. - Kur dikush kërkon falje para nesh, duhet ta bëjë shumë mirë këtë, përndryshe do të dukej sikur vetë ne jemi në faj dhe fitojmë kështu një ndjesi të pakëndshme.

243.

Relacione të pamundura. - Anija e mendimeve të tua peshkon tepër në thellësi sepse me të ti mund të lundrosh mbi ujërat e këtyre personave të sjellshëm, të nderuar e dashamirës. Aty ka tepër cekëtina dhe grumbuj rëre dhe do të të duhet të rrotullohesh, të kthehesh dhe të gjendesh në vështirësi të vazhdueshme dhe shumë shpejt edhe ata persona do të gjenden në vështirësi, për shkak të vështirësisë tënde, të cilës ata nuk mund t'ia gjejnë shkakun.

244.

Dhelpra e dhelprave. - Një dhelpër e vërtetë e quan të pabërë jo vetëm rrushin që nuk mund ta arrijë por edhe atë që e ka arritur dhe ua ka marrë të tjerëve.

245.

Në marrëdheniet intime. - Sado intime të jenë marrëdhëniet mes njerëzve, gjithsesi brenda horizontit të tyre të përbashkët janë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ende që të katërta pikat kardinale, orientimet qiellore, dhe në shumë orë ata i kanë të nevojshme ato.

246.

Heshtje nga e përziera. - Dikush vuan, si mendimtar dhe si njeri, një shndërrim të thellë e të dhimbshëm dhe për këtë dëshmon publikisht. Dhe dëgjuesit nuk vënë re asgjë! Dhe besojnë se ai ka mbetur akoma njeriu i vjetër! Kjo përvojë, shumë e zakonshme, ka bërë që tu përzihet shumë shkrimtarëve: ata e kishin çmuar tepër lart intelektualizmin e njerëzve dhe kur konstatuan gabimin e tyre, i premtuan vetes të heshtnin.

247.

Serioziteti në punë. - Punët e shumë njerëzve fisnikë dhe të pasur janë mënyra e tyre për tu **çlodhur** nga **përtacia** e zakonshme tepër e gjatë prandaj i marrin tepër seriozisht dhe apasionohen, ashtu si personat e tjerë bëjnë me dëfrimet e tyre të rralla prej diletantësh me të cilat mbushin përtacitë e tyre.

248.

Kuptimi dyfish i syrit. - Ashtu si në këmbët e tua uji befas përshkohet nga një vezullim i vazhduar me luspa, po ashtu edhe në syrin njerëzor shfaqen pasigurira të ngjashme të papritura dhe dykuptimësi që të bëjnë të pyesësh: A është kjo një drithërimë? Apo një buzëqeshje? Apo edhe njëra gjë edhe tjetra?

249.

Pozitiv dhe negativ. - Ky mendimtar nuk ka nevojë për asnjë që ta hedhë poshtë: për këtë i mjafton vetja e vet.

250.

Hakmarrja e rrjetave bosh. - Ruhu nga të gjithë personat që kanë ndjenjën e hidhur të mendimtarit i cili, pasi ka punuar me mundim gjithë ditën, kthehet në mbrëmje në shtëpi me rrjetat bosh.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

251.

Të mos bësh të vlefshme të drejtën tënde. - Të ushtrosh pushtet kushton lodhje dhe kërkon guxim. Prandaj shumë nuk e bëjnë të vlefshme të drejtën e tyre të mirë, më të mirën, sepse kjo e drejtë është një lloj **pushteti** por ata janë tepër dembelë dhe burracakë për ta ushtruar. **Zemërbutësi** dhe **durim** quhen virtytet që mbulojnë këtë difekt.

252.

Prurësit e dritës. - Nuk do të kishte dritë dielli në shoqëri nëse nuk do ta sillnin aty ata që kanë lindur shakaxhinj, dua të them personat e ashtuquajtur të përzemërt.

253.

Më i dhembshur. - Kur njeriu ka marrë shumë ndere dhe ka ngrënë pak, atëherë është më i dhembshur.

254.

Drejt dritës. - Njerëzit shtyhen drejt dritës jo për të parë më mirë po për të ndriçuar më mirë. Atij, para të cilit ndriçojmë, i japim me gjithë dëshirë vlerën e një drite.

255.

Hipokondriakët. - Hipokondriaku është një njeri që zotëron pikërisht mjaft shpirt dhe shije shpirti për t'i marrë seriozisht vuajtjet e tij, humbjet dhe difektet e tij por fusha e tij, mbi të cilën ai ushqehet, është tepër e vogël - ai e kullot në mënyrë të tillë saqë përfundon duke iu dashur të kërkojë një nga një fijet e barit. Së fundi bëhet ziliqar dhe dorështrënguar - dhe vetëm atëherë është i padurueshëm.

256.

Të kthesh. - Hesiodi këshillon që t'i kthejmë fqinjit që na ka ndihmuar, duke i dhënë atij një masë të mirë dhe mundësisht më shumë nga sa kemi marrë, sapo të jemi në gjendje për ta bërë këtë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Në këtë kthim fqinji gjen gëzim sepse veprimi i tij i mirë i dikurshëm i jep si frut një përfitim. Por gëzohet edhe ai që e jep sepse, duke dhënë pak më shumë se ajo që ka marrë, çlirohet nga poshtërimi i vogël që vuajti një ditë kur iu desh të kërkonte ndihmë.

257.

Më i mprehtë nga sa është e nevojshme. - Sensi i vëzhgimit me të cilin shikojmë nëse të tjerët i konstatojnë dobësitë tona është shumë më i mprehtë se ai me të cilin shikojmë dobësitë e të tjerëve, prej nga rrjedh se është më i mprehtë nga sa është e nevojshme.

258.

Një lloj i qartë hijesh. - Pikërisht pranë njerëzve që i përkasin krejtësisht natës gjendet, thuajse rregullisht, si i lidhur me ta, një shpirt i ndritshëm. Ai është si ta themi hija negative që ata hedhin.

259.

Të mos hakmerresh? - Ka shumë mënyra të holla hakmarrjeje që dikush, i cili ka rastin për tu hakmarrë, në thelb mund ta kryejë ose ta lërë këtë gjë, si të dëshirojë. Ndërkaq, pas një farë kohe, të gjithë do të jenë dakort në mbi këtë pikë, që ai **është** hakmarrë. Pra nuk varet nga dëshira e një njeriu hakmarrja ose jo: ai as nuk mund të thotë se nuk **dëshiron** të hakmerret sepse përçmimi i hakmarrjes **konsiderohet** dhe interpretohet si një hakmarrje sublime dhe shumë e ndjeshme. Nga kjo rrjedh se nuk duhet bërë asgjë **e tepëruar**.

260.

Gabimi i atyre që nderojnë. - Secili beson se thotë gjëra të këndshme dhe që e nderojnë një mendimtar kur i tregon se si ka arritur vetë pikërisht në të njëjtat mendime të mendimtarit dhe i ka shprehur madje me të njëjtat fjalë. E megjithatë është shumë e rrallë që mendimtari të gëzohet nga një lajm i tillë, madje bëhet shpesh mosbesues kundrejt mendimeve dhe shprehjeve të veta e vendos në heshtje t'ia nënshtrojë si të parat dhe të dytat një rishikimi. Kur

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

dëshiron të nderosh dikë, duhet të ruhesh nga të shprehurit e një pëlqimi sepse kjo do të thotë t'i vësh të dy personat në të njëjtin nivel. Në disa raste është akt respekti social të dëgjojmë një opinion në mënyrë që të duket që ai nuk është yni, madje e kapërcen horizontin tonë, për shembull kur një njeri i moshuar, me përvojë të lashtë, çel pak rastësisht dhe në mënyrë jo të zakonshme peshtafin e njohurive të veta.

261.

Letër. - Letra është një vizitë e paparalajmëruar, postieri është ndërmjetësi i surprizave të pasjellshme. Duhet të kesh një orë çdo tetë ditë për të pritur letra, dhe më pas të bësh një banjë.

262.

Paragjykuesi. - Dikush thotë: "Unë kam **paragjykime** ndaj vetes që nga fëmijëria, prandaj në çdo qortim gjej diçka të vërtetë dhe në çdo lavdërim diçka të marrë. Zakonisht, unë e çmoj shumë pak lëvdatën dhe tepër qortimin".

263.

Rruga e barazisë. - Disa orë ngjitjeje në një mal i shndërrojnë një maskara dhe një shenjt në dy krijesa thuajse të barabarta. Lodhja është rruga më e shkurtër drejt **barazisë** dhe **vëllazërisë** dhe së fundi, nëpërmjet gjumit, shtohet dhe liria.

264.

Shpifja. - Nëse të duket gjurma e një insinuate realisht e ndyrë, nuk duhet kërkuar kurrë origjina pranë **armiqve** të tu të ndershëm dhe të thjeshtë sepse, nëse ata do të kishin shpikur diçka të tillë në dëmin tënd, nuk do të ishin besuar pikërisht sepse janë armiqtë e tu. Por ata, për të cilët për një farë kohe ke qenë më i dobishëm por që për ndonjë arsye janë në fshehtësinë e tyre të sigurt se nuk kanë më nevojë për asgjë tënden, këta janë në gjendje të hedhin në qarkullim një shpifje: atyre u zihet besë nga njëra anë sepse pranohet se ata

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

nuk do ta shpiknin një gjë që mund tu shkaktojë dëm vetë atyre dhe nga ana tjetër sepse kanë patur mundësi të të njohin më nga afër.

Njeriu për të cilin është shpifur në mënyrë kaq të trishtueshme mund t'i thotë vetes për tu ngushëlluar: "Shpifjet janë sëmundje të të tjerëve që shpërthejnë në trupin tënd. Ato tregojnë që shoqëria është një trup i vetëm (moral), i tillë që ti mund të marrësh **mbi vete** kurën që duhet tu bëjë mirë **të tjerëve**.

265.

Mbretëria e qiejve e fëmijëve. - Lumturia e fëmijës është një mit po aq sa lumturia e Hiperborëve, për të cilët tregonin grekët. **Nëse** në përgjithësi lumturia banon mbi tokë, mendonin ata, me siguri ajo banon larg jush, ndoshta aty, në kufijtë e Tokës. Në të njëjtën mënyrë mendojnë sot njerëzit e moshuar: **nëse** njeriu mundet në përgjithësi të jetë i lumtur, duhet të jetë më larg sa të jetë e mundur nga mosha **jonë**, në kufijtë dhe në fillimet e jetës. Për shumë njerëz, shikimi i fëmijëve, përmes vellos së këtij miti, është lumturia më e madhe që mund tu jetë lejuar atyre. Ata arrijnë deri në paradhomën e qiellit, duke thënë: "lërini fëmijët të vijnë te mua, sepse mbretëria e qiellit është e tyre". Miti i mbretërisë së qiejve për fëmijët ka vrapuar në botën moderne kudo ku ka pak sentimentalitet.

266.

Të paduruarit. - Pikërisht ai që është duke u bërë nuk do të bëhet sepse ai është tepër i paduruar për ta dashur atë. I riu nuk do të presë deri sa, pas studimesh të gjata, vuajtjesh dhe privimesh, të jetë plotësuar kuadri i tij i njerëzve dhe i gjërave, kështu pranon një tjetër kuadër tashmë të gatshëm dhe që i ofrohet, e pranon me besim të plotë, sikur ai t'i ofronte linjat dhe ngjyrat e kuadrit **të tij**, ai hidhet në krahët e një filozofi, të një poeti, dhe tani duhet që për një kohë të gjatë tu jetë atyre haraçpagues dhe të mohojë veten. Duke bërë kështu, mëson shumë gjëra, por shpesh i riu harron atë që është më e denjë për tu mësuar dhe njohur: veten e vet. Ai mbetet për të gjithë jetën e tij një partizan. Ah, duhet kapërcyer shumë mërzi, duhet harxhuar

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shumë djersë, para se të kesh gjetur ngjyrat e tua, penelin tënd, telajon tënde! Dhe kur janë gjetur, je ende larg nga të qenit mjeshtër i artit tënd të jetës, por të paktën je zot i punishtes tënde.

267.

Nuk ka edukatorë. - Si mendimtarë duhet të flasim vetëm për edukimin e vetes sonë. Edukimi i rinisë i përmbshur nga të tjerët është ose një eksperiment i zhvilluar mbi një krijesë të panjohur dhe të panjohshme, ose një nivelim sistematik për të **përshtatur** krijesën e re, cilado qoftë ajo, me zakonet dhe doket mbizotëruese. Pra në të dy rastet është një gjë e padenjë për mendimtarin, është vepra e prindërve dhe e mësuesve, që një njeri i drejtë dhe i guximshëm i quajti "nos enemis naturels". Një ditë të bukur kur prej një kohe të gjatë, sipas opinionit të botës, je edukuar, **zbulon veten tënde** - atëherë fillon detyra e mendimtarit, atëherë është koha për ta thirrur në ndihmë, jo si edukator por si një njeri që ka edukuar veten e tij dhe zotëron përvojë.

268.

Mëshirë për rininë. - Ndjejmë shumë dhimbje kur dëgjojmë se një të riu po i bien dhëmbët dhe një tjetri po i terren sytë. Nëse do ta dinim sesa pakthyeshmëri dhe dëshpërim fshihet në të gjithë qenien e atij të riu, dhimbja jonë do të ishte mjaft më e madhe! Pse **vuajmë** ne pikërisht nga kjo? Sepse rinia duhet të vazhdojë atë që **ne** kemi nisur dhe çdo plasaritje e thyerje e forcës së tij i shkakton dëm veprës **sonë**, që bie në duart e tij. Kjo është dhimbja që na shkakton garancia e keqe e pavdekshmërisë sonë ose më mirë, po të dëgjojmë vetëm zbatuesit e misionit të njerëzimit, është dhimbja që na shkakton mendimi që ky mision do të kalojë në duar më të dobëta se tonat.

269.

Moshat e jetës. - Krahasimi i katër stinëve me moshat tona të jetës është një budallallëk i nderuar. As njëzet vitet e para, as njëzet të fundit të jetës sonë nuk i korrespondojnë ndonjë stine, veçse në rastin kur kënaqemi duke krahasuar bardhësinë e flokëve me atë të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

borës dhe lojëra të tilla ngjyrash. Ato njëzet vitet e para janë një përgatitje për jetën në përgjithësi, për gjithë vitin e jetës, si një lloj viti i ri i gjatë ndërsa njëzet vitet e fundit kalojnë në rishqyrtim, asimilojnë, bashkërendojnë të gjitha ngjarjet që kanë ndodhur më parë siç bëjmë, në një masë më të vogël, çdo ditë të Shën Silvestrit për gjithë vitin që shkoi. Por në mes të këtyre dy periudhave të skajshme, gjendet efektivisht një që lejon krahasimin me stinët: periudha mes njëzet dhe pesëdhjetë vjetësh (për t'i llogaritur këtu në vija të trasha dhjetëvjeçarët, ndërkohë që kuptohet vetvetiu që secili duhet t'i përpunojë sipas përvojës së tij këto kufij të trashë). Këto tre herë nga dhjetë vjet u korrespondojnë tre stinëve: verës, pranverës dhe vjeshtës - jeta njerëzore nuk ka dimër, veç nëse duam të quajmë kohëra dimërore të njeriut ato **kohëra të sëmundjes**, që për fat të keq vijnë jo rrallë dhe janë të ashpra, të ftohta, vetmitare, të varfëra në shpresa dhe jo pjellore. Nga njëzet në tridhjetë janë vite të nxehtë të trazuar, të stuhishëm, me prodhime të begatshme, vite që të lodhin, në të cilët lëvdohet dita në mbrëmje kur ka mbaruar dhe ne thajmë ballin, vite në të cilat puna na duket e rëndë por e domosdoshme, këto vite mes njëzetës dhe tridhjetës janë **vera** e jetës. Ndërsa ata mes tridhjetës dhe dyzetës janë **pranvera** e saj: ajri është herë tepër i nxehtë, herë tepër i ftohtë, gjithnjë i trazuar dhe eksitues, limfa gufon, ka bollëk gjethesh, ngado aromë lulesh, shumë mëngjese dhe netë të magjishme.Puna, për të cilën na zgjon kënga e zogjve, është një punë e vërtetë e bërë me zemër, një lloj shijimi i fuqisë tënde, e përforcuar nga shpresat e shijuara më parë. Së fundi vitet nga dyzeta te pesëdhjeta: plot me mister, si e gjithë ajo që është e palëvizshme, të ngjashëm me një kamp të lartë e të gjerë malor, në të cilin fryn një erë e freskët, mbi të cilin shkëlqen një qiell i pastër pa re që shikon ditë e natë me të njëjtën ëmbëlsi. Koha e korrjes është e një kthjelltësie më të përzemërt - është **vjeshta** e jetës.

270.

Shpirti i grave në shoqërinë e sotme. - Sesi mendojnë sot gratë rreth shpirtit të burrave duket nga kjo, që ato në artin e tyre të

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

stolisjes mendojnë për gjithçka para se të nënvizojnë në mënyrë të veçantë shpirtin e tipareve të tyre ose veçantitë intelektuale të fytyrës së tyre, madje i fshehin këto gjëra ndërkohë që dinë për shembull të mbulojnë ballin me flokë, t'i japin vetes një pamje sensualiteti dhe materialiteti të gjallë dhe plot me dëshira, pikërisht sikur të zotëronin vetëm këto cilësi. Bindja e tyre se burrat tremben kur gjejnë shpirt të gratë, shkon kaq larg sa ato shpesh mohojnë mprehtësinë e intelektit të tyre dhe fitojnë me gjithë dëshirë namin se e kanë **vështrimin të shkurtër**, kështu besojnë se i bëjnë më besimplotë burrat: ndodh atëherë sikur rreth tyre përhapet një perëndim i ëmbël tërheqës.

271.

I madh dhe kalimtar. - Ajo që i çon spektatorët te lotët është vështrimi i shtangur nga lumturia me të cilin një grua e bukur dhe e re shikon burrin e saj. Aty ndihet e gjithë melankonia e vjeshtës, po aq përsa i përket madhështisë sa dhe paqëndrueshmërisë së lumturisë njerëzore.

272.

Sensi i sakrificës. - Shumë gra kanë "intelektin e sakrificës" dhe nuk gjejnë më kënaqësi në jetë kur bashkëshorti i tyre nuk do që ato të sakrifikojnë. Atëherë nuk dinë më se ç'të bëjnë me arsyen e tyre dhe, pa e vënë re, nga viktima shndërrohen në sakrifikatore.

273.

Ajo që nuk është femërore. - "Budalla si një burrë", thonë gratë. "E poshtër si një grua", thonë burrat. Budallallëk është te gruaja **ajo që nuk është femërore**.

274.

Temperamenti mashkullor, femëror dhe vdekshmëria. - Që seksi mashkullor ka një temperament më të keq se femërori duket nga kjo, që fëmijët meshkuj janë më të ekspozuar ndaj vdekshmërisë se femrat, me sa duket sepse inatosen më lehtë: vrazhdësia dhe

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

intoleranca e tyre i rëndojnë shpejt të gjitha sëmundjet deri sa i bëjnë të vdesin më herët.

275.

Koha e ndërtimeve ciklopike. - Demokratizimi i Europës është i pashmangshëm - kush përpiqet t'i kundërvihet, shfrytëzon për këtë pikërisht mjetet që ideja demokratike i jep secilit në dorë dhe i bën vetë këto mjete më të përdorshëm dhe më efikasë ndërkohë që armiqtë sistematikë të demokracisë (pra shpirtërat revolucionarë) duket se ekzistojnë vetëm për të shtyrë përpara gjithnjë e më shpejt partitë e ndryshme në rrugën e demokracisë, me frikën që shkaktojnë. Sot dikush mund të jetë përfshirë realisht nga ankthi në spektaklin e atyre që aktualisht punojnë me vetëdije dhe me sinqeritet për këtë të ardhme, ka diçka të pikëlluar dhe uniforme në fytyrat e tyre dhe duket sikur pluhuri gri është mbledhur madje edhe mbi trutë e tyre. Gjithsesi, është e mundur që një ditë brezat e ardhshëm të qeshin me këtë ankthin tonë dhe që disa breza të mendojë për punën demokratike ashtu siç mendojmë ne për ndërtimin e digave prej guri dhe kështjellave, pra për një aktivitet që shpërndan patjetër shumë pluhur mbi rroba e mbi fytyra dhe në mënyrë të pashmangshme i bën punëtorët pak idiotë, po kush vallë do të donte, për këtë arsye, që kjo punë të mos kryhej? Duket se demokratizimi i Europës është një unazë në zinxhirin e atyre **masave profilaktike** të stërmëdha që janë mendimi i kohëve moderne dhe me të cilin ne dallohemi nga Mesjeta. Vetëm tani është epoka e ndërtimeve ciklopike! Së fundi kemi sigurinë e themeleve mbi të cilat e ardhmja mund të ndërtojë pa rrezik! Që tani e tutje është e pamundur që fushat pjellore të qytetërimit të shkatërrohen përsëri brenda një nate nga ujërat e egra dhe absurde të malit! Kemi diga të gurta dhe kështjella kundër barbarëve, kundër epidemive, kundër **skllavërimit trupor dhe shpirtëror**! Dhe e gjithë kjo e kuptuar së pari në sensin letrar dhe trashanik, por shkallë-shkallë gjithnjë më të lartë dhe shpirtëror, aq sa të gjitha masat e përmendura këtu duket se janë përgatitja komplekse shpirtërore për ardhjen e artistit shumë të lartë të artit të kopështarisë, i cili vetëm atëherë mund

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

t'i dedikohet detyrës së tij, pra pikërisht kur përgatitja të jetë kryer tërësisht!

Sigurisht, pasi u bënë të ditura peridhat e kohës që ndajnë këtu mjetet nga qëllimi, pasi u bë e ditur forca e madhe, shumë e madhe dhe shpirti i një lodhjeje që është shtrirë për shekuj dhe që ende është e nevojshme për të krijuar ose përpunuar secilin nga këto mjete, nuk mund tu hidhet shumë faj punëtorëve të sotëm nëse ata vendosin pa tjetër që muret dhe spaliera janë qëllimi dhe caku i fundit, meqë asnjëri nuk e shikon ende kopshtarin dhe bimët e frutave, **nga dashuria për të cilat** spaliera ekziston.

276.

E drejta e votimit të përgjithshëm. - Populli nuk ia dhuroi vetes votimin e përgjithshëm, ai e mori atë kudo që është në pushtet dhe e ka pranuar përkohësisht, por në çdo rast ka të drejtë ta kthejë nëse ky nuk i kënaq shpresat e tij. Duket se sot kjo shihet ngado sepse, nëse në një rast çfarëdo në të cilin përdoret votimi, sapo dy të tretat ose shumica e atyre që kanë të drejtën e votës nuk shkojnë në votime, atëherë kjo është një votë **kundër** të gjithë sistemit të votimit në përgjithësi.

Madje, këtu duhet gjykuar akoma më me ashpërsi. Një ligj që thotë se mazhoranca vendos në analizën e fundit mbi të mirën e të gjithëve, nuk mund të jetë ndërtuar mbi të njëjtën bazë që pikërisht ky ligj vendosi për herë të parë. Ai ka patjetër nevojë për një bazë akoma më të gjerë dhe kjo është **unanimiteti i votimeve**. Votimi i përgjithshëm nuk mund të jetë vetëm shprehja e vullnetit të një mazhorance por i gjithë vendi duhet ta dojë atë. Prandaj mjafton opinioni i kundërt i një minorance mjaft të vogël për ta nxjerrë atë përsëri mënjanë si të papraktikueshëm dhe **mospjesëmarrja** në një votim është pikërisht një opinion i tillë i kundërt, që bën të paqëndrueshëm të gjithë sistemin elektoral. "Vetoja absolute" e një individi ose, për të mos rënë në vogëlsira, vetoja e pak mijërave, rri varur mbi këtë sistem, si rrjedhoja e drejtësisë dhe sa herë që përdoret ai duhet, sipas mënyrës me të cilën aty merret pjesë, të vërtetojë më parë se **ende ekziston me plot të drejtë.**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

277.

Përfundimi i keq. - Sa keq e nxjerrim përfundimin në fusha me të cilat nuk jemi familiarë, edhe nëse si njerëz të shkencës, jemi tepër të mësuar të konkludojmë mirë! Është një gjë e turpshme! Dhe është e qartë se në jetën e madhe mondane, në gjërat e politikës, në çdo rast të papritur dhe urgjent, të cilët thuajse të gjitha ditët i sjellin me vete, vendos pikërisht ky **përfundim i keq** sepse asnjëri nuk është plotësisht kompetent për gjërat e pjekura brenda një nate. Çdo politikë, edhe për njerëzit më të mëdhenj të shtetit, është një improvizim fati.

278.

Premisat e epokës së makinave. - Shtypi, makina, hekurudha, telegrafi janë premisa nga të cilat askush deri tani nuk ka guxuar të nxjerrë përfundimin, që kërkon njëmijë vjet.

279.

Një pengesë për kulturën. - Kur dëgjojmë të thuhet: atje njerëzit nuk kanë kohë për punëra prodhuese sepse ushtrimet me armë dhe procesionet u marrin të gjithë ditën dhe pjesa tjetër e popullsisë duhet t'i veshë dhe t'i ushqejë, kostumi i tyre është i ndritshëm, shpesh shumëngjyrësh dhe plot me ornamente të çmendura, atje njihen vetëm pak cilësi dalluese, individët ngjajnë mes tyre më shumë se në çdo vend tjetër dhe të paktën trajtohen si të barabartë, atje kërkohet dhe jepet bindje pa kuptim, komandohet, por kihet kujdes nga mbushja e mendjes, atje dënimet janë të pakta, por këto të pakta janë të ashpra dhe shtyhen shpejt drejt ekstremit, drejt së frikshmes, atje tradhëtia konsiderohet më i madhi ndër krime, vetëm më të guximshmit guxojnë të kritikojnë abuzimet, atje një jetë njerëzore ka pak vlerë dhe shpesh ambicja merr një formë të tillë saqë vë në rrezik jetën - duke dëgjuar të gjitha këto, duhet të themi shpesh: **"ky është kuadri i një shoqërie barbare, të kërcënuar nga një rrezik"**. Ndoshta dikush do të shtojë: "është përshkrimi i Spartës", por një tjetër do të reflektojë dhe do të jetë i mendimit se është përshkrimi i **militarizmit** tonë **modern**, i cili ekziston në gjirin

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

e shoqërisë dhe qytetërimit tonë me pamje shumë të ndryshme, si një anakronizëm i gjallë, si imazhi (siç e thamë) i një shoqërie barbare të kërcënuar nga rreziqet, si vepra e pasvdekjes e së shkuarës, që për rrotat e së tashmes mund të ketë vetëm vlerën e një pengese. Gjithsesi, ndonjëherë qytetërimi edhe ndjen nevojë tepër të lartë për një pengesë: kur rrëshket tepër shpejt ose, siç është në këtë rast, kur **ngrihet** tepër shpejt.

280.

Respekt më i madh për kompetentët! - Me konkurrencën në punë dhe mes tregëtarëve, **publiku** është bërë gjykatës i zanateve por ai nuk ka asnjë kompetencë serioze dhe gjykon sipas **aparencës** së mirësisë. Pra arti i aparencës (dhe ndoshta shija) do të rritet nën zotërimin e konkurrencës, përkundrazi cilësia e të gjitha produkteve duhet të keqësohet. Si rrjedhim, nëse arsyeja nuk do të humbë vlerë, një ditë apo një tjetër do t'i jepet fund asaj konkurrence dhe një parim i ri do të ngadhnjejë mbi të. Vetëm mjeshtëri i zanatit duhet të gjykojë mbi zanatin, dhe publiku duhet të rregullohet duke i besuar personit që gjykon dhe ndershmërisë së tij. Pra, asnjë punë anonime! Të paktën duhet të jetë një ekspert si garant i çdo pune dhe të vendosë emrin e **vet** si dëshmi, nëse emri i autorit mungon ose është i errët. **Çmimi i ulët** i një vepre është për profanin një tjetër lloj aparence dhe mashtrimi, sepse vetëm **kohëzgjatja** vendos nëse dhe në çfarë mase një gjë është e mirë por kohëzgjatja është e vështirë për tu gjykuar dhe e pamundur për profanin.

Pra ajo që i bën përshtypje syrit dhe kushton pak, del sot si mbizotëruese dhe kjo është natyrisht puna e makinës. Nga ana e saj makina, pra shkaku i shpejtësisë më të madhe dhe lehtësisë së ekzekutimit, favorizon edhe ajo objektet **më të shitshëm**, përndryshe nuk mund të bëhet me të asnjë fitim i dukshëm, ajo do të ishte përdorur tepër pak dhe do të qëndronte e ndalur tepër shpesh. Publiku pastaj vendos, siç e thamë, se cilat janë gjërat më të shitshme, ai zgjedh gjërat më të rreme apo ato që **duken** të mira dhe për më tepër ato që **duken** të lira. Pra edhe në fushën e punës parrulla jonë duhet të jetë: "më shumë respekt për kompetentët!"

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

281.

Rreziku i mbretërve. - Demokracia, pa përdorur dhunën dhe vetëm nëpërmjet një trysnie legale të ushtruar vazhdimisht, ka mjetet për t'i bërë krejtësisht **boshe** pushtetin mbretëror dhe perandorinë deri sa t'i shndërrojë ato në zero ndoshta, nëse **duhet**, me një domethënie për çdo zero, e cila në vetvete nuk është asgjë por, e vënë në vendin e duhur, dhjetëfishon vlerën e një numri. Pushteti mbretëror dhe perandoria do të qëndronin si një stolisje e mrekullueshme mbi veshjen e thjeshtë dhe praktike të demokracisë, si tepria e bukur që kjo pranon, si mbetja e një ornamenti, historikisht të nderuar, të etërve të lashtë, madje simboli i vetë historisë - dhe në këtë karakter unik do të kishte diçka shumë efikase nëse, siç u tha, të mos ekzistonte vetëm në vetvete por të **vendosej** në vendin e duhur. Për të shmangur rrezikun e kësaj **boshatisjeje** sot mbretërit kapen me dhëmbë pas dinjitetit të tyre prej zotërinjsh të luftës. Për këtë qëllim kanë nevojë për luftëra, pra për situata të jashtëzakonshme, në të cilat ajo trysni e ngadaltë legale e forcës demokratike të ndërpritet.

282.

Mësuesi është një e keqe e domosdoshme. - Sa shumë i vogël është numri i mundshëm i personave mes shpirërave prodhues dhe shpirtërave që kanë uri e marrin kompensim! Sepse të ndërmjetmit falsifikojnë thuajse në mënyrë të pavullnetshme ushqimin që transmetojnë, përveç kësaj si kompensim për transmetimin e tyre duan shumë për vete, shumë gjëra që nxirren nga shpirtërat origjinalë dhe prodhimtarë, pra interes, admirim, kohë, parà dhe gjëra të tjera. Pra të konsiderohet gjithnjë **mësuesi** si një e keqe e domosdoshme, tamam si tregëtari: një e keqe që duhet bërë sa më **e vogël** që të mundet!

Nëse sot ndoshta gjendja e keqe në Gjermani e ka shkakun e saj kryesor këtu, që shumë jetojnë me tregëti dhe duan të jetojnë mirë (dhe kështu kërkojnë të zvogëlojnë sa më shumë të jetë e mundur çmimet për prodhuesin dhe t'i rritin sa më shumë të mundin për

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

konsumatorin, që të nxjerrin përfitimin më të madh të mundshëm në dëm të të dyve), kështu mund të dallohet me siguri një arsye kryesore e gjendjes së keqe intelektuale në bollëkun e madh të mësuesve - për shkak të tyre mësohet kaq pak dhe kaq keq.

283.

Haraçi i vlerësimit. - Atyre që ne njohim dhe nderojmë, bëhet fjalë për një mjek apo një artist apo një artizan që bëjnë diçka dhe punojnë për ne, ne u paguajmë me gjithë dëshirë kompensimin më të lartë që mundemi dhe shpesh, edhe më shumë nga sa mundemi. Përkundrazi, të panjohurit i paguajmë sa më pak të mundemi. Në punën e të njohurit tonë **për ne** ka diçka **të papagueshme** dhe është ndjenja dhe mjeshtëria që ai **nga dashuria për ne** fut në punën e tij dhe ne besojmë se nuk mund të shprehet ndryshe mirënjohja që kemi për këtë veçse me një lloj **sakrifice** nga ana jonë. Haraçi më i fortë është **haraçi i vlerësimit**. Sa më shumë që mbizotëron konkurrenca dhe fitojnë të panjohurit apo punojmë për të panjohurit, aq më i ulët bëhet ky haraç, ndërkohë që ai është pikërisht muzika e lartësisë në **tregëtinë e shpirtërave** mes njerëzve.

284.

Mjeti për të arritur paqen e vërtetë. - Sot asnjë qeveri nuk e pranon se ajo e mban ushtrinë për të kënaqur dëshira të mundshme pushtimesh, përkundrazi thotë që duhet të shërbejë për mbrojtjen. Ky moral që justifikon mbrojtjen legjitime thirret për të justifikuar gjendjen e mbrojtjes. Por kjo do të thotë t'i rezervosh vetes moralitetin dhe fqinjit imoralitetin, sepse duhet supozuar që ai paska dëshirë të të sulmojë dhe të të pushtojë që nga çasti kur shteti yt është i detyruar të mendojë për mjetet me të cilat do të mbrohet në mënyrë legjitime. Për më tepër, akuzohet fqinji i cili, pikërisht si shteti yt, mohon se ka ndërmend të sulmojë dhe nga ana e vet e mban ushtrinë vetëm për arsye të mbrojtjes legjitime. Pra akuzohet fqinji, po thoshim (duke shpjeguar përse kemi nevojë për një ushtri), se është hipokrit dhe keqbërës dinak, i cili do të donte me gjithë dëshirë t'i **hidhej në**

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

shpinë një viktime të pafajshme dhe të pambrojtur dhe ta mundtte pa luftë. Sot janë në këtë gjendje të gjitha shtetet, njëri përballë tjetrit: ata presupozojnë se fqinji ka qëllime të këqia dhe se vetë kanë ndjenja të mira. Por ky supozim është një **sjellje çnjerëzore**, kaq e keqe dhe madje më e keqe se lufta. Sigurisht, në thelb ajo favorizon dhe shkakton luftërat sepse, siç u tha, ia **vesh** imoralitetin fqinjit dhe kështu duket se shkakton ndjenja dhe veprime armiqësore. Teoria e ushtrisë si mjet për mbrojtjen legjitime duhet mohuar kaq sistematikisht sa dhe lakmitë për pushtime. Dhe do të mbërrijë ndoshta një ditë e madhe në të cilën një popull, i dalluar për luftërat dhe fitoret, nga zhvillimi më i lartë i rendit dhe inteligjencës ushtarake dhe i mësuar të bëjë në këto gjëra sakrificat më të rënda, do të thërrasë spontanisht: "ne po e thyejmë shpatën!" dhe do të shkatërrojë militarizmin e tij deri në themelet e fundit. **Të bëhesh joargesor kur je më luftarak**, nga lartësia e ndjenjave - ky është mjeti për të arritur te paqja **e vërtetë**, e cila duhet të pushojë mbi një paqe të ndjenjës ndërkohë që e ashtuquajtura paqe e armatosur, e cila praktikohet sot në të gjitha vendet, është mungesa e paqes së ndjenjës, e cila nuk ka besim as te vetja as te fqinji dhe, herë nga urrejtja, herë nga frika, nuk i lëshon armët. Më mirë të vdesësh se të urresh e të dridhesh nga frika, dhe **dy herë më mirë të vdesësh se të të urrejnë dhe të të kenë frikë** - kjo do të bëhet një ditë fjala më e lartë e çdo shoqërie shtetërore.

Përfaqësuesve tanë liberalë të popullit u mungon koha, siç është vënë re, për të menduar mbi natyrën e njerëzve, në të kundërt do ta dinin se ata punojnë më kot kur punojnë për një "lehtësim gradual të barrës ushtarake". Më mirë do të ishte që, vetëm kur ky lloj mjerimi të jetë më i madh, atëherë do të jetë më afër ai lloj Zoti që i vetëm mund të vlejë këtu. Pema e lavdive luftarake mund të rrëzohet vetëm me një goditje, një goditje rrufeje por, ju e dini, rrufeja vjen nga retë dhe nga lartësia.

285.

A mund të ekuilibrohet prona nga drejtësia? - Kur

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

padrejtësia e pronës ndihet fort (sfera e sahatit të madh gjendet përsëri në këtë pikë të kuadratit) ka dy mjete për të vënë në vend këtë padrejtësi: i pari, një rindarje e barabartë dhe i dyti, shfuqizimi i pronës dhe kthimi i çdo pronësie komunitetit. Mjetin e fundit e kanë veçanërisht për zemër socialistët tanë, të cilët na janë zemëruar me atë plakun hebre që thotë: "ti nuk do të vjedhësh!". Sipas mendimit të tyre, urdhëresa e shtatë duhet më mirë të tingëllojë kështu: "ti nuk do të zotërosh!". Përpjekjet për të përshtatur recetën e parë janë bërë shpesh në lashtësi, gjithnjë vetëm në masë të vogël, por me një sukses të keq që mund të na japë mësim edhe ne. "Fusha të barabarta" u tha shpejt, por sa hidhërim krijohet me ndarjen dhe dallimet që bëhen atëherë të domosdoshme, me humbjen e një prone të vjetër të nderuar, sa ndjenja të dhembshura fyhen dhe sakrifikohen! Shkulet edhe moraliteti kur shkulen gurët e kufijve. Dhe më pas, sa hidhërim i ri mes pronarëve të rinj, sa xhelozi, sa vështrime të vëngërta, ngaqë nuk bëhen dot kurrë realisht të barabarta dy fusha, por edhe sikur të bëheshin, zilia e njeriut për fqinjin nuk do të donte të besonte në barazinë e tyre. Dhe sa gjatë do të vazhdonte kjo barazi tashmë e helmuar që në rrënjë dhe e ligur? Brenda pak brezash, në një rast vetëm një parcelë do tu ishte transmetuar si trashëgimi pesë kokave, në një rast tjetër pesë parcela do të ishin rimbledhur në një person të vetëm. Edhe nëse me ligje të forta mbi trashëgiminë do të shmangeshin abuzime të tilla, do të kishte ende fusha të barabarta, por edhe njerëz nevojtarë dhe të pakënaqur që nuk do të zotëronin tjetër veçse shijen e keqe kundrejt të afërmve dhe fqinjëve të tyre si dhe dëshirën që të hidhnin gjithçka në erë.

Por nëse, me recetën **e dytë**, dëshirohet t'i rijepet prona komunitetit dhe ta bësh individin vetëm një koncesionar të përkohshëm, shkatërrohet bujqësia. Sepse njeriu nuk përkujdeset dhe nuk sakrifikon për gjërat që i zotëron vetëm përkohësisht, ai i shfrytëzon këto gjëra si një kusar ose si një shkapërdredhës i mjerë. Kur Platoni thotë se egoizmi do të duhej të eleminohej me zhdukjen e pronës, ai duhet t'i përgjigjet që, pasi të jetë eleminuar egoizmi, njeriut nuk do t'i mbeten më në asnjë rast katër virtytet themelore, ashtu siç duhet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

thënë se murtaja më e keqe nuk do të mund t'i shkaktojë më shumë dëme njerëzimit sesa zhdukja e mundshme e krenarisë. Pa krenari dhe egoizëm, çfarë janë virtytet njerëzore? Me këtë nuk dua të them sigurisht që ato janë vetëm emra dhe maska të atyre. Melodia utopiste themelore e Platonit, që vazhdojnë ta këndojnë sot socialistët, qëndron mbi një njohje jo të saktë të njerëzve. Atij i mungonte historia e ndjenjave morale, vizioni i origjinës së cilësive të mira të dobishme të shpirtit njerëzor. Ai besonte, si gjithë antikiteti, te e mira dhe te e keqja si te e bardha dhe te e zeza pra në një dallim radikal mes njerëzve të mirë dhe të këqinj, mes cilësive të mira dhe të këqia. Me qëllim që në të ardhmen prona të frymëzojë besim dhe të bëhet më morale, le të mbahen të hapura të gjitha rrugët e punës drejt pronës **së vogël**, por të pengohet pasurimi i papritur dhe pa lodhje, të hiqen nga duart e privatëve dhe të shoqërive private të gjitha degët e transportit dhe të tregëtisë që janë të volitshme për grumbullimin e pasurive **të mëdha**, e veçanërisht tregëtia e parasë dhe të konsiderohen si qenie njësoj të rrezikshme po aq ata që zotërojnë shumë sa dhe ata që nuk zotërojnë asgjë.

286.

Vlera e punës. - Nëse do të donim ta përcaktonim vlerën e punës sipas kohës, zbatimit, dëshirës së mirë apo të keqe, shtrëngimit, aftësisë shpikëse ose përtacisë, sinqeritetit apo dukjes që kanë të bëjnë me të, vlera nuk do të mund të ishte kurrë **e drejtë**, sepse do të duhej të vendosej në peshore i gjithë personi dhe kjo është e pamundur. Këtu vlen shprehja: "mos gjykoni!". Por thirrja e drejtësisë është tani ajo që dëgjojmë nga ata që janë të pakënaqur nga vlerësimi i punës. Nëse proçedohet në të menduarin, gjendet se çdo personalitet është i papërgjegjshëm për prodhimin e tij, pra për punën dhe nga kjo nuk mund të nxirret kurrë një **meritë**, çdo punë është aq e mirë dhe e keqe sa duhet të jetë, duke marrë parasysh konstelacionin e nevojshëm të forcave dhe dobësive, të dijeve dhe të aspiratave. Nuk varet nga pëlqimi i punëtorit as puna **vetë**, as **si** punon ai, por vetëm pikëpamjet e **dobisë**, të ngushta apo të gjera, kanë krijuar vlerësimin

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

mbi punën. Ajo që ne sot quajmë drejtësi, është në këtë fushë shumë mirë në vendin e saj, duke qenë një dobi e përpunuar lartësisht që jo vetëm ka respekt për çastin dhe nuk shfrytëzon rastin, por mendon për kohëzgjatjen e të gjitha rrethanave dhe prandaj mban parasysh edhe mirëqenien e punëtorit, kënaqësinë e tij trupore dhe shpirtërore **me qëllim që** ai dhe pasardhësit e tij të punojnë mirë edhe për pasardhësit tanë dhe ne të mund të kemi **besim** te ai për një kohë më të gjatë nga sa është vetëm një jetë njerëzore. **Shfrytëzimi** i punëtorit ishte, siç kuptohet sot, një budallallëk, një grabitje në dëm të së ardhmes, një rrezik për shoqërinë. Sot, pothuajse jemi në prag të luftës dhe në çdo rast shpenzimet e nevojshme për të ruajtur paqen, për të përmbyllur marrëveshje dhe për të fituar besim, do të jenë që tani e tutje shumë të mëdha, sepse çmenduria e shfrytëzuesve ishte shumë e madhe dhe zgjati tepër gjatë.

287.

Studimi i trupit shoqëror. - Më e keqja për atë që do sot të studiojë ekonomi dhe politikë në Europë, e veçanërisht në Gjermani, është kjo që rrethanat efektive në vend që të ilustrojnë **rregullat** ilustrojnë përjashtimet ose **gjendjet kalimtare** dhe të **daljes**. Prandaj aty duhet parë ajo që efektivisht ekziston dhe si shembull të kthehet vështrimi atje tej drejt Amerikës së Veriut, ku mund të **shihen** ende me sy dhe të hetohen lëvizjet fillestare dhe normale të trupit social, me kusht që kjo të **dëshirohet**, ndërkohë që për ta bërë këtë në Gjermani duhen studime të vështira historike ose, siç thuhet, një teleskop.

288.

Në çfarë gjëje poshtëron makina. - Makina është jopersonale, i heq copës së punës krenarinë e saj, atë që ka individualisht **të mirë** dhe **difektoze**, atë që hyn në çdo punë jo mekanike - ose fragmentin e saj të njerëzores. Dikur, çdo blerje te artizanët ishte një **dallim personash**, shenjat e së cilës na rrethonin: sendet shtëpiake dhe veshjet bëheshin kështu një simbol i konsideratës së ndërsjelltë dhe

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

i homogjenitetit personal, ndërkohë që duket se ne sot jetojmë vetëm në mes të një skllavërie anonime dhe jopersonale. Nuk duhet paguar me çmim tepër të shtrenjtë lehtësimi i punës.

289.

Një karantinë njëqint vjeçare. - Institucionet demokratike janë stabilimente karantine kundër murtajës së vjetër të ambicjeve të kota tiranike. Si të tillë, janë tepër të dobishëm dhe tepër të mërzitshëm.

290.

Partizani më i rrezikshëm. - Partizani më i rrezikshëm është ai, largimi i të cilit do të shkatërronte tërë partinë - apo është partizani më i mirë.

291.

Fati dhe stomaku. - Një panine me gjalpë më shumë apo më pak në stomakun e një kalorësi garash mund të vendosë mbi vrapimet dhe mbi bastet, pra mbi fatin dhe fatkeqësinë e mijëra njerëzve. Deri në kohën kur fati i popujve do të varet prej diplomatëve, stomakët e diplomatëve do të jenë gjithnjë objekt i shqetësimeve partiotike. **Quousque tandem...**

292.

Fitorja e demokracisë. - Sot të gjitha forcat politike përpiqen të shftytëzojnë frikën nga socializmi për tu forcuar. Por me kalimin e shumë kohe vetëm demokracia përfton avantazh nga kjo, sepse **të githa** partitë sot janë të detyruara të lajkatojnë "popullin" dhe t'i akordojnë atij lehtësira dhe liri të çdo lloji, kështu populli bëhet i plotfuqishëm. Populli është shumë larg nga socializmi, i cili konsiderohet si doktrinë e ndryshimit në marrjen e pronës dhe nëse një ditë do të ketë në duar tatimet, nëpërmjet mazhorancëave të tij parlamentare, atëherë nëpërmjet taksës progresive do të sulmojë kapitalizmin, tregëtinë e madhe dhe mbretërit e bursës dhe në realitet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

do të krijojë dalëngadalë një shtresë të mesme që do ta **harrojë** socializmin si një sëmundje të kaluar.

Rezultati praktik i këtij demokratizimi, që shkon gjithnjë e më shumë duke u përhapur, do të jetë fillimish një lidhje mes popujve europianë në të cilën secili popull, i kufizuar sipas mundësive gjeografike, do të zotërojë pozicionin e një kantoni dhe të drejtat e veçanta nga kjo. Kujtimet historike të popujve deri tani ekzistues do të mbahen atëherë pak parasysh, sepse ndjenja e nderimit për ato kujtime do të jetë copëtuar gradualisht dhe krejtësisht nën sundimin e parimit demokratik, të etur për novacione dhe që dëshiron përvojat. Korrigjimet e kufijve, që atëherë do të shfaqen të nevojshme, do të përmbushen në mënyrë që t'i shërbejnë **dobisë** së kantoneve të mëdhenj dhe në të njëjtën kohë asaj të gjithë lidhjes, por jo kujtesës së cilësdo të kaluar të plakur. Gjetja e pikëpamjeve për këto korrigjime do të jetë detyra e **diplomatëve** të ardhshëm, që do të duhet të jenë njëkohësisht shkencëtarë, agronomë, njohës në fushën e transporteve dhe të kenë prapa vetes jo ushtri por arsye dhe dobishmëri. Vetëm atëherë politika **e jashtme** do të jetë pazgidhshmërisht e bashkuar me **të brendshmen** ndërsa sot kjo e dyta vrapon gjithnjë prapa padrones së saj krenare dhe grumbullon nëpër shportat e saj të mjera kallëzat e braktisura nga e para kur kjo bën korrjen.

293.

Qëllimi dhe mjetet e demokracisë. - Demokracia kërkon që të krjojë dhe garantojë sa më shumë **pavarësi** që të mundet, pavarësi të opinioneve, të regjimit të jetës dhe të fitimit. Për këtë qëllim i duhet të mohojë të drejtën e votës politike po aq të të vobektëve sa dhe të pasanikëve të vërtetë si për dy klasa të patolerueshme personash, për eleminimin e të cilave duhet punuar vazhdimisht, sepse këto gjithnjë dhe përsëri venë në pikëpyetje detyrën e saj. Po kështu ajo duhet të ndalojë të gjithë atë që duket se priret nga organizimi i partive. Sepse tre armiqtë e mëdhenj të pavarësisë në këtë kuptim të trefishtë janë të vobektët, të pasurit dhe partitë.

Unë flas për demokracinë si për një gjë që vjen. Ajo që sot quhet

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

kështu ndryshon nga format e vjetra të qeverisë vetëm nga kjo, që udhëton **me kuaj të rinj**; rrugët janë ende të vjetrat, edhe rrotat janë po të vjetrat. Me **këto** karroca të të mirës publike, a u bë realisht më i vogël rreziku?

294.

Maturia dhe suksesi. - Kjo cilësi e madhe e maturisë, që në thelb është virtyti i virtyteve, paraardhëse e tyre dhe mbretëreshë, në jetën e përditshme nuk ka zakonisht suksesin që i takon dhe pretendenti që vetëm nga dashuria për suksesin do të kishte aspiruar për të do të gjendej i mashtruar. Ajo mbahet për e dyshimtë mes personave **praktikë** dhe ngatërrohet me shtirjen dhe me dinakërinë hipokrite. Përkundrazi kush heq dorë në mënyrë të dukshme nga maturia, njeriu me vendime të gatshme dhe madje të shtrembëra, ka për vete avantazhin e të qenit i konsideruar si një njeri i zoti, që meriton besim. Pra personat praktikë nuk e duan njeriun e matur, ai është për ta, sipas mendimit të tyre, një rrezik. Nga ana tjetër është bërë zakon të konsiderohet i maturi si frikacak, i mërzitshëm, pedant, personat jo praktikë dhe qejflinjtë e quajnë të bezdisshëm **sepse** ai nuk jeton në mënyrë të lehtë si ata, pa e menduar veprimin dhe detyrat, mes tyre ai duket si ndërgjegja e tyre e mishëruar dhe dita e qartë zbehet para syve të tyre kur e shohin atë. Pra, nëse i mungojnë kështu suksesi dhe popullariteti, ai mund të thotë me vete për tu ngushëlluar: "pikërisht kaq të larta janë **taksat** që ti duhet të paguash për të zotëruar të mirën më të çmuar që ekziston mes njerëzve - meritohet të paguhet për ta zotëruar atë!"

295.

Et in Arcadia ego. - Duke kaluar përmbi valët e kodrave, unë hodha vështrimin poshtë, drejt një liqeni ngjyrë të blertë në qumësht, përmes bredhash dhe pishash të rënduara nga pleqëria. Rreth meje kishte shkëmbinj të çdo lloji, toka ishte shumëngjyrëshe nga lulet dhe barërat. Para meje një kope lëvizte, shtrihej dhe zgjatej, lopë të vetmuara ose në grupe largoheshin tutje, në dritën e errët të mbrëmjes,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

pranë pemëve halore, të tjera qëndronin më afër, më të errëta dhe e gjithë kjo në paqen dhe ngopjen e mbrëmjes. Ora shënonte rreth pesë e gjysmë. Demi i kopesë kishte hyrë në përroin e bardhë shkumëzues dhe ecte ngadalë, duke i bërë ballë ose duke ndjekur rrymën e vrullshme, aty gjente mënyrën e tij të mirëqenies së tërbuar. Dy krijesa me një ngjyrë kafe të errët, me origjinë bergamase, udhëhiqnin kopenë: vajza ishte veshur pothuaj njësoj si djali. Në të majtë shkëmbinj të thepisur dhe fusha bore mbi brezat e gjerë të pyjeve, në të djathtë dy maja të mëdha akulli, që lartësoheshin përmbi mua, notonin në vellon e avullit të rrahur nga dielli - gjithçka madhështore, e heshtur dhe e qartë. E tërë bukuria shkaktonte një drithërimë dhe të ftonte për një adhurim të heshtur të çastit të zbulimit të saj. Pa dashur, sikur të mos kishte atje asgjë natyrale, heronj grekë u vendosën në këtë botë të pastër prej drite të mprehtë (në këtë botë që nuk kishte asnjë synim, shpresë, parashikim dhe keqardhje), duhet të ndjeje si Pusini dhe dishepujt e tij, në mënyrë heroike dhe njëkohësisht idilike. Disa njerëz edhe kanë **jetuar** kështu, janë **ndjerë** vazhdimisht kështu në botë dhe kështu do ta ndjejnë botën në vetvete, mes tyre edhe një nga njerëzit më të mëdhenj, shpikësi i një mënyre të filozofuari heroiko-idilike: Epikuri.

296.

Të llogaritësh e të matësh. - Shikimi i shumë gjërave, peshimi mes tyre, bërja e llogarisë dhe formimi me një përfundim të shpejtë i një shumi thuajse të sigurt - kjo, ose shpejtësia në një lloj llogarie mendore, e bën të madh një politikan, një kapiten, një tregëtar. Ndërsa shikimi i **një** gjëje, gjetja te ajo e shkakut të vetëm të veprimit, të gjykimit të çdo veprimi tjetër, bën heroin dhe fanatikun - pra aftësia për të matur vetëm me një metër.

297.

Të mos duash të vështrosh jashtë kohës. - Për sa kohë je duke kaluar përmes një çështjeje, duhet të braktisësh ngjarjen dhe të mbyllësh sytë, pra të mos bësh **kështu** vëzhguesin. Kjo do të pengonte

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

tretjen e mirë të ngjarjes - në vend që të sillte urtësi, do të sillte mostretje.

298.

Nga praktika e të urtit. - Për tu bërë i urtë, duhet të **duash** të jetosh disa ngjarje dhe të hidhesh në grykën e tyre. Sigurisht, kjo është shumë e rrezikshme: shumë "të urtë" përfundojnë të gllabëruar.

299.

Lodhja e shpirtit. - Indiferenca jonë e mundshme dhe ftohtësia kundrejt njerëzve të tjerë, që na bëjnë fajtorë për ashpërsinë apo difektin e karakterit, shpesh nuk është gjë tjetër veçse një lodhje e shpirtit. Kur shpirti është i lodhur, të tjerët janë, si vetë ne, indiferentë dhe të bezdisshëm.

300.

"Vetëm një gjë është e domosdoshme". - Kur je inteligjent, një gjë e vetmë është e domosdoshme, të kesh gëzim në zemër. Ah! Sikur të shtonte ndonjëri që, kur je inteligjent, gjëja më e mirë që është mund të bësh është të jesh i urtë.

301.

Një dëshmi dashurie. - Dikush tha: "Dy janë personat mbi të cilët unë nuk kam reflektuar kurrë thellë: kjo është dëshmia e dashurisë sime për ta".

302.

Si kërkohet të ndeqen argumentat e këqij. - Shumë hedhin pas argumentave të tyre të këqij edhe një copë të personalitetit të tyre, sikur kështu ata do ta bënin më mirë rrugën e tyre dhe do të shndërroheshin në argumenta të mirë e të drejtë, tamam si lojtarët e gjyleve që kërkojnë edhe **pas** goditjes t'i japin drejtimin topit me gjestet dhe lëvizjet e tyre.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

303.

Drejtësi. - Është ende pak të jesh një njeri model në raport me të drejtën dhe me pronën, për shembull kur ke qenë fëmijë, të mos kesh marrë kurrë fruta nga kopështi i tjetrit, ose kur ke qënë burrë i pjekur të mos kesh vrapuar në fusha të pakorrura - kjo sa për të përmendur gjëra të vogla që, siç është vënë re, ofrojnë më mirë se të mëdhatë vërtetimin e këtij lloj shembulli. Është ende pak pasi atëherë tregon se je vetëm një "peson që vepron juridikisht" me atë shkallë moraliteti për të cilën është e aftë madje dhe një "shoqëri", një tufë njerëzish.

304.

Njeri! - E çfarë është krenaria e njeriut më krenar përballë krenarisë së njeriut më modest për faktin se ai në natyrë dhe në botë ndihet "njeri"!

305.

Gjimnastika më e nevojshme. - Nga mungesa e zotërimit të vetes në gjërat e vogla, thyhet copë-copë kapaciteti i zotërimit në të mëdhatë. Çdo ditë përdoret keq dhe është një rrezik për pasardhësen nëse në të nuk është **refuzuar** të paktën një herë ndonjë gjë e vogël. Kjo gjimnastikë është e domosdoshme nëse do të ruash gëzimin e të qenit zot i vetes.

306.

Të humbësh veten. - Pikërisht kur ke gjetur vetveten, duhet të dish herë pas here ta **humbësh** - dhe pastaj ta gjesh përsëri: po flasim nëse je një mendimtar. Sepse për mendimtarin është e dëmshme të jetë gjithnjë i lidhur me një person të vetëm.

307.

Kur është e nevojshme të ndahesh. - Duhet të ndahesh nga ajo që ti do të njohësh dhe të matësh, të paktën për disa kohë. Vetëm kur e ke braktisur qytetin mund të shikosh se ne çfarë lartësie kullat e tij ngrihen përmbi shtëpitë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

308.

Në mesditë. - Kur dikujt i ra në pjesë një mëngjes aktiv dhe i stuhishëm i jetës, rreth mesditës së jetës shpirti i tij pushtohet nga një dëshirë e çuditshme pushimi, që mund të zgjasë muaj e vite. Bëhet qetësi rreth tij, zërat tingëllojnë të largët, gjithnjë e më të largët, dielli bie pingul mbi kokën e tij. Mbi një livadh të fshehur, ai shikon të flerë Pan-in e madh, të gjitha gjërat e natyrës janë përgjumur bashkë me të duke patur në fytyrë një shprehje përjetësie: kështu i duket atij. Ai nuk dëshiron asgjë, nuk shqetësohet për asgjë, zemra e tij po çlodhet, vetëm syri i tij jeton - ai është një i vdekur me sytë të zgjuar. Atëherë njeriu shikon shumë gjëra që nuk i ka parë kurrë dhe, deri aty ku shikon, gjithçka është mbështjellë nga një rrjetë e ndritshme dhe, si ta themi, është varrosur brenda saj. Ai ndihet i lumtur por me një lumturi të rëndë, të rëndë. Por më në fund mes pemëve ngrihet era, mesdita kaloi, jeta e tërheq përsëri drejt saj, jeta me sytë e verbër, pas së cilës zhurmon vazhdimësia e tij: dëshirë, mashtrim, harresë, shijim, tërheqje, brishtësi. Dhe kështu vjen mbrëmja, më e stuhishme dhe më aktive nga sa ishte vetë mëngjesi. Njerëzve realisht punëtorë këto gjendje të ndjenjave që zgjatin disi gjatë u duken thuajse ogurzeza dhe të sëmura, por jo të pakëndshme.

309.

Të shikohesh nga piktori yt. - Një piktor i madh që në një portret ka shpalosur dhe fiksuar shprehjen më të plotë dhe çastin më të plotë për të cilin një njeri është i aftë, kur më vonë ta shohë këtë njeri në jetën reale do të besojë thuajse gjithnjë se po shikon vetëm karikaturën e tij.

310.

Dy parimet e jetës së re. - **Parimi i parë**: Duhet ta organizosh jetën në mënyrën më të sigurtë dhe të vërtetueshme, jo si deri tani, mbi perspektiva të largëta, të papërcaktuara, mbi një horizont plot me re.

Parimi i dytë: Duhet të fiksosh për vete **vazhdimësinë** e gjërave

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

të ngushta dhe të afërme, të të sigurtave e të më pak të sigurtave, para se të organizosh jetën tënde dhe ta drejtosh atë në një drejtim përfundimtar.

311.

Ngacmueshmëri e rrezikshme. - Njerëzit e paisur me cilësi të mira por **dembelë**, duken gjithnjë mjaft të acaruar kur një nga miqtë e tyre përmbush një punë të mirë. Xhelozia e tyre zgjohet, ata kanë turp nga përtacia e tyre, ose më mirë, kanë frikë se sot njeriu punëtor do t'i përçmojë akoma **më shumë** se më parë. Me këtë gjendje shpirtërore, ata e kritikojnë punën e re dhe kritika e tyre bëhet hakmarrje, për habinë shumë të madhe të autorit.

312.

Heqja e iluzioneve. - Sigurisht, iluzionet janë kënaqësi të kushtueshme por shkatërrimi i iluzioneve është akoma më i kushtueshëm - i konsideruar si një kënaqësi, siç është në mënyrë të pakundërshtueshme për shumë njerëz.

313.

Monotonia e të urtit. - Lopët kanë ndonjëherë një shprehje mrekullie që duket si një **pyetje** që ndalet rrugës. Anasjelltas, në syrin e të urtit më të lartë është përhapur "nil admirari" si njëtrajtshmëria e qiellit pa re.

314.

Të mos jesh i sëmurë tepër gjatë. - Duhet të ruhesh që të mos jesh tepër gjatë i sëmurë, sepse tepër shpejt spektatorët bëhen të paduruar për shkak të detyrimit për të shfaqur mëshirë, me të cilin janë mësuar, pasi për ta është tepër e lodhshme ruajtja për një kohë të gjatë e një gjendjeje të tillë shpirtërore. Dhe atëherë kalojnë menjëherë te dyshimet mbi karakterin tënd dhe arrijnë në përfundimin se "ju e **meritoni** të jeni të sëmurë dhe se ata nuk duhet të sforcohen më për të patur mëshirë".

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

315.

Shenjë për entuziastët. - Kush e lë veten me gjithë dëshirë të **tërhiqet** dhe ngrihet lart, duhet të ruhet që të mos bëhet tepër i **rëndë**, për shembull, duke mos mësuar shumë dhe veçanërisht duke mos lejuar të **pushtohet** nga shkenca. Shkenca të bën të rëndë! Kujdes, ju o entuziastë!

316.

Të dish të zësh në befasi. - Kush do ta shohë veten se cili është, duhet të dijë ta **zërë në befasi** veten e tij me pishtarin në dorë. Sepse në gjërat e shpirtit ndodh si në ato të trupit: kush është mësuar të shihet në pasqyrë e harron gjithnjë shëmtinë e vet, vetëm nëpërmjet piktorit e rifiton përshtypjen mbi atë. Por kur mësohet edhe me portretin e harron për herë të dytë shëmtinë e tij. Kjo ndodh sipas ligjit të përgjithshëm që njeriu **nuk e duron** atë që është pandryshueshmërisht e shëmtuar ose e përballon vetëm për një çast - ai e harron dhe e mohon atë në të gjitha rastet. Moralistët duhet të mbështeten te ky "çast" që të mund të paraqesin të vërtetat e tyre.

317.

Opinione dhe peshq. - Je pronar i opinioneve të tua siç mund të jesh pronar i peshqve, pra në cilësinë e pronarit të një pishine. Duhet të shkosh për peshkim dhe të kesh fat - atëherë i ke peshqit e **tu**, opinionet e **tua**. Unë flas këtu për opinione të gjalla, për peshq të gjallë. Të tjerët janë të kënaqur kur zotërojnë një kabinet fosilesh dhe, në kokën e tyre, "bindje".

318.

Tregues të lirisë dhe të mungesës së lirisë. - Të kënaqësh vetë nevojat e tua të domosdoshme sa më shumë të mundesh, edhe pse në mënyrë jo të përsosur, kjo është rruga që të çon te **liria e shpirtit dhe e personit**. Të bësh që të tjerët të të kënaqin shumë nevoja, edhe të tepërta, dhe madje në mënyrën më të plotë të mundshme, sjell vetëm **robëri**. Sofisti Ipia, që i kishte fituar dhe

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

bërë vetë të gjitha ato që kishte, nga brenda dhe nga jashtë, iu përmbajt pikërisht kësaj në prirjen drejt lirisë më të lartë të shpirtit dhe të personit. Nuk ka rëndësi nëse gjithçka është përpunuar me të njëjtën mirësi dhe përsosmëri: krenaria do të arnojë pikat difektoze.

319.

Të besosh te vetja. - Në kohën tonë nuk i zihet besë atij që ka besim te vetja. Një herë e një kohë kjo mjaftonte për të bërë që të besoje te vetja. Receta që të jesh sot njeri i besueshëm është kjo: "Mos e kurse veten! Nëse do të nxjerrësh opinionin tënd në një dritë që meriton besim, fillo duke i vënë zjarrin kasolles tënde!"

320.

Më i pasur dhe më i varfër në të njëjtën kohë. - Njoh një njeri i cili qysh fëmijë ishte mësuar të mendonte mirë për intelektualitetin e njerëzve ose për përkushtimin e tyre real për gjërat e shpirtit, për preferencën e tyre të painteres për atë që kanë njohur si të vërtetë, etj, ndërsa kishte një ide modeste, madje të ulët për kokën e tij (gjykimin, kujtesën, praninë e shpirtit, fantazinë). Kur krahasohej me të tjerë, i dukej vetja një hiç. Tani, me kalimin e viteve, ai u gjend i detyruar, në fillim një herë e pastaj njëqint herë, të ndryshojë qëndrim në këtë pikë, dhe mund të besojë me gëzim të madh dhe kënaqësi. Në të vërtetë kishte edhe diçka nga kjo por siç thoshte ai, "me këtë është përzier një hidhërim i llojit më të hidhur, që më parë unë nuk e njihja sepse, që kur vlerësoj më me drejtësi njerëzit dhe veten time, më duket se shpirti im është më pak i dobishëm. Besoj se nuk mund të tregoj më diçka të mirë, sepse shpirti i të tjerëve nuk di ta presë, shikoj tani humnerën e tmerrshme që ndan të mëshirshmin dhe atë që ka nevojë për mëshirën, e shikoj përpara meje dhe kështu më sfilit mjerimi im që e kam për vete shpirtin tim dhe që duhet ta shijoj i vetëm, deri sa të jetë i shijueshëm. Por të **dhurosh** është një gjë më e lumtur se të **kesh**. E çfarë është njeriu më i pasur në vetminë e një shkretëtire?"

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

321.

Si duhet sulmuar. - Arsyet për të cilat besohet apo nuk besohet një gjë janë, në përgjithësi, në njerëz të rrallë, aq të forta **sa do të mund të ishin**. Zakonisht për të lëkundur besimin në një gjë, nuk është fare nevoja të vësh në punë patjetër artilerinë më të rëndë të sumit - qëllimi arrihet më mirë duke e zhvilluar sulmin me pak zhurmë, në mënyrë të tillë që shpesh mjaftojnë bizelet si kapsolla. Kundër personave shumë mendjelehtë mjafton të **sillesh** sikur po bën një sulm të fortë: ata shihen se e marrin këtë shumë seriozisht dhe tërhiqen me gjithë dëshirë.

322.

Vdekje. - Me përspektivën e sigurt të vdekjes do të mund të përzihej në çdo jetë një pikë e çmuar dhe plot aromë lehtësie - por ju o shpirtëra të mrekullueshëm farmacistësh, keni bërë një pikë të qelbur helmi, nga e cila e tërë jeta bëhet e neveritshme.

323.

Pendim. - Mos e lërë kurrë të vrapojë të lirë pendimin, por thuaj menjëherë: "kjo do të thotë t'i shtosh një budallallëk të dytë të parit". Nëse je dëmtuar, mendo të bësh të mirën. Nëse dikush është ndëshkuar për shkak të veprimeve të tij, le ta përballojë dhimbjen me ndjenjën që duke i shlyer ato bën një gjë të mirë pasi i largon të tjerët nga rënia në të njëjtën çmenduri. Çdo keqbërës i dënuar mund të ndihet mirëbërës i njerëzimit.

324.

Të bëhesh mendimtar. - Si mund të bëhet një njeri mendimtar nëse nuk e kalon të paktën një të tretën e çdo dite pa pasione, pa njerëz dhe pa libra?

325.

Ilaçi më i mirë. - Pak shëndet herë par here është ilaçi më i mirë për të sëmurin.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

326.

Mos prek! - Ka njerëz të kobshëm që në vend që të zgjidhin një problem e ngatërrojnë dhe e bëjnë të vështirë për tu zgjidhur për të gjithë ata që duan të merren me të. Kush nuk di ta godasë gozhdën në kokë duhet të jetë i lutur që të mos na godasë ne.

327.

Natyra e harruar. - Ne flasim për natyrën dhe ndërkohë harrojmë veten tonë - ne vetë jemi natyra, **quand même**. Pra natyra është diçka krejtësisht e ndryshme nga ajo që ne dëgjojmë duke shqiptuar emrin e saj.

328.

Thellësi dhe mërzi. - Te njerëzit e thellë, njësoj si te puset e thellë, kalon shumë kohë para se një gjë e rënë brenda tyre të prekë fundin. Spektatorët, që zakonisht nuk presin dot mjaft gjatë, i konsiderojnë me lehtësi njerëzit e tillë si të pandjeshëm dhe të ashpër, ose edhe si të mërzitshëm.

329.

Kur është koha për të premtuar besnikëri. - Humbasim ndonjëherë në një drejtim shpirtëror që i kundërvihet cilësive tona, për një farë kohe luftojmë heroikisht kundër tallazeve dhe erës, në thelb kundër vetes sonë, lodhemi e gulçojmë, ajo që përmbushet nuk na shkakton asnjë gëzim të vërtetë, besojmë se kemi paguar shumë për këtë sukses. Sigurisht, **dëshpërohemi** për pjellorinë tonë, për të ardhmen tonë, ndoshta kur tashmë jemi në mes të fitores. Më në fund, më në fund, **kthehemi pas**, dhe atëherë era fryn në velat tona dhe na shtyn në rrugën **tonë**. Çfarë lumturie! Sa të **sigurt** jemi për **fitoren**! Vetëm tani e kuptojmë se çfarë jemi dhe se çfarë duam, tani i premtojmë vetes besnikëri dhe **mund** t'ia premtojmë - sepse dimë.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

330.

Profetë të kohës. - Ashtu si retë na tregojnë se në ç'drejtim fryjnë erërat, lart mbi ne, ashtu shpirtërat më të lehtë e më të lirë na paralajmërojnë kohën, me drejtimet që ndjekin - kohën që do të vijë. Era në luginë dhe opinionet e zakonshme të sheshit nuk kanë asnjë domethënie për të ardhmen, por vetëm për atë kohë që tashmë është.

331.

Përshpejtim i njëtrajtshëm. - Ata persona që nisen ngadalë dhe provojnë vështirësi për tu familiarizuar me një gjë, më pas fitojnë ndonjëherë aftësinë e një përshpejtimi të njëtrajtshëm - kështu që në fund asnjëri nuk e di ku do të mund t'i tërheqë rryma.

332.

Tre gjërat e mira. - Madhështi, qetësi dhe dritë diellore - këto tre gjëra përmbajnë të gjithë atë që një mendimtar dëshiron dhe do edhe nga vetja: pra shpresat dhe detyrat e tij, kërkesat e tij në fushën intelektuale dhe morale edhe në mënyrën e jetës së përditshme e madje në rrugën ku ndodhet shtëpia e tij. Këtyre tre gjërave u korrespondojnë nga njëra anë mendime që **lartësojnë**, pastaj mendime që **qetësojnë** dhe së treti mendime që ndriçojnë - por në vend të katërt qëndrojnë mendime që marrin pjesë në të treja cilësitë në të cilat shpërfytyrohet gjithçka që është tokësore: është mbretëria ku sundon i madhi **trinitet i gëzimit**.

333.

Të vdesësh për "të vërtetën". - Ne nuk do ta lëmë veten të digjemi për opinionet tona sepse nuk jemi mjaft të sigurt për to. Po ndoshta do ta lëmë veten të digjemi që të mund të kemi e të mund të ndryshojmë opinionet tona.

334.

Të kesh taksën tënde. - Nëse do që të **konsiderohesh** ai që je, duhet të jesh një gjë që paguan taksë. Por vetëm gjërat vulgare

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

janë të taksuara. Kështu kjo dëshirë është ose rrjedhim i një modestie të urtë, ose i një jomodestie të marrë.

335.

Moral për ndërtuesit e shtëpive. - Duhen hequr skelat kur shtëpia të jetë mbaruar.

336.

Sofokleizëm. - Kush më shumë se grekët ka hedhur ujë në verë? Thjeshtësia e bashkuar me hijeshinë - ky ishte privilegji i fisnikërisë së Athinasve në kohën e Sofokleut dhe pas tij. Le ta imitojë kush të mundë! Në jetë dhe në krijimtari!

337.

Heroikja. - Heroikja konsiston në këtë që bën gjëra të mëdha (ose **nuk** e bën diçka në mënyrë madhështore), pa e ndjerë **praninë** e të tjerëve kur lufton për të tjerët. Heroi e çon shkretëtirën dhe zonën e shenjtë të kufirit që nuk e përshkon dot asnjë, kudo që shkon vetë.

338.

Dyzim i natyrës. - Në shumë vende të natyrës ne zbulojmë përsëri veten tonë, me tmerr të këndshëm, ky është dyzimi më i bukur. Sa i lumtur duhet të jetë ai që provon këtë ndijim pikërisht këtu, në këtë ajër tetori vazhdimisht të rrahur nga dielli, në këtë lojë të djallëzuar dhe të hareshme të erërave nga agimi deri në mbrëmje, në këtë qartësi të pastër dhe freski të matur, në të gjithë karakterin bujarisht të ashpër të kodrave, të liqeneve dhe të pyjeve të kësaj rrafshnalte, e cila shtrihet pa frikë përbri borërave të përjetshme këtu ku Italia dhe Finlanda kanë lidhur aleancë dhe duket sikur është atdheu i të gjitha toneve të argjendta të ngjyrës së natyrës. Sa i lumtur është ai që mund të thotë: "sigurisht, ka gjëra shumë më të mëdha e të bukura në natyrë, por **kjo** është për mua intime dhe familiare, më është e afërt nga gjaku madje, shumë më tepër!"

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme - Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

339.

Përzemërsia e të urtit. - I urti sillet në mënyrë të pavullnetshme me përzemërsi kundrejt të tjerëve, si një princ, dhe pavarësisht gjithë diferencave të cilësive, të gjendjes, të zakoneve, i trajton lehtësisht si të barabartë të tjerët, gjë e cila, sapo vihet re, i shpërblehet hidhur.

340.

Ari. - Gjithçka që është ar nuk shkëlqen. Një rrezatim i ëmbël është karakteristika e metalit më fisnik.

341.

Rrota dhe freni. - Rrota dhe freni kanë detyra të ndryshme, por kanë dhe një të përbashkët: t'i shkaktojnë dhimbje njëri-tjetrit.

342.

Trazime të mendimtarit. - Gjithçka që e ndërpret mendimtarin nga mendimet e tij (ose, siç thuhet zakonisht, e trazon), ai duhet ta shikojë paqësisht, si një model të ri që hyn nga porta për t'iu ofruar artistit. Ndërprerjet janë korbat që i sjellin ushqim vetmitarit.

343.

Të kesh shumë shpirt. - Të paturit shumë shpirt i ruan **të rinjtë** por duhet të durojnë pasi kështu duken **më të moshuar** nga sa janë. Sepse njerëzit i marrin shenjat e penës së shpirtit sikur të ishin gjurmë të **përvojës së jetës**, ose të një **jetese** të gjatë dhe të keqe, të vuajtjes, të gabimit, të pendimit. Pra i konsiderojnë ata si më të moshuar, madje dhe **më të këqinj** nga sa janë, kur ata kanë dhe tregojnë shumë shpirt.

344.

Si duhet të fitosh. - Nuk duhet ta duash fitoren nëse ajo të ofron perspektivën e të qëndruarit qoftë edhe sa **trashësia** e një fije floku mbi kundërshtarin. Fitorja e mirë duhet ta lërë të kënaqur fitimtarin dhe duhet të ketë diçka hyjnore që ta kursejë **poshtërimin**.

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

345.

Iluzion i shpirtrave superiorë. - Shpirtërat superiorë provojnë vështirësi për tu çliruar nga një iluzion: ata mendojnë se do të ngjallin zilinë e mediokërve dhe se do të konsiderohen si një gjë që bën përjashtim. Por në të vërtetë konsiderohen si një gjë e tepërt së cilës, po të mos ekzistonte, nuk do t'ia ndjehej mungesa.

346.

Nevojë për tu pastruar. - Të ndryshosh opinionet është për disa natyra më tepër një nevojë për tu pastruar sesa për të ndryshuar zakonet e tyre, po për natyra të tjera është vetëm një nevojë e krenarisë së tyre.

347.

E denjë edhe për një hero. - Ja një hero që nuk ka bërë gjë tjetër veçse ka shkundur pemën kur frutat ishin pjekur. Ju duket pak? Shikojeni pak pemën që ai ka shkundur!

348.

Me çfarë duhet matur urtësia. - Shtimi i urtësisë mund të matet saktësisht nga pakësimi i inatit.

349.

Ta thuash gabimin në mënyrë të pakëndshme. - Nuk i shkon për shtat shijes të të gjithëve të dëgjojnë një të vërtetë të paraqitur në mënyrë të pakëndshme. Por të paktën asnjëri nuk beson se gabimi shndërrohet në të vërtetë kur paraqitet në mënyrë **të pakëndshme**.

350.

Maksima e artë. - Njeriut iu vunë shumë zinxhirë, deri sa ai u çmësua të sillet si kafshë dhe në të vërtetë ai u bë më i butë, më inteligjent, më i gëzuar, më i gjykueshëm nga sa janë të gjitha kafshët. Por ai vuan ende ngaqë i ka mbajtur kaq gjatë zinxhirët e tij, ngaqë i ka munguar kaq gjatë ajri i pastër dhe liria e lëvizjeve por këto zinxhirë

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

janë, po e përsëris edhe një herë, gabimet e rënda dhe absurde të ideve morale, fetare, metafizike. Vetëm kur edhe **sëmundja e zinxhirëve** do të jetë kapërcyer, atëherë do të arrihet qëllimi i parë i madh pra ndarja e njeriut nga kafshët.

Tani ne ndodhemi në mes të punës sonë të heqjes së zinxhirëve dhe për këtë duhet maturia më e madhe. Vetëm **njeriut të fisnikëruar** mund t'i jepet **liria e shpirtit**, vetëm atij i afrohet **lehtësimi i jetës** që u vë balsam plagëve të tij, ai mund të thotë i pari se jeton **për të gëzuar** dhe për asnjë qëllim tjetër ndërsa në çdo gojë tjetër motoja e tij: "**paqe rreth meje dhe kënaqje me të gjitha gjërat e afërta**" do të ishte e rrezikshme. Me këtë moto, të bërë për njerëz të veçantë, ai kujtohet për një fjalë antike dhe prekëse që vlente për **të gjithë** dhe që ka mbetur përmbi të gjithë njerëzimin, si një moto dhe një shenjë për të cilën do të humbë cilido që stolis tepër herët flamurin e tij - për të cilën krishtërimi vetë ka humbur. Me sa **duket nuk ka ardhur ende koha** në të cilën **të gjithë** njerëzve do tu ndodhë si atyre barinjve që panë qiellin e ndriçuar mbi ta dhe dëgjuan këto fjalë: "Paqe mbi tokë dhe dashamirësi reciproke për njerëzit". Është ende **koha e individit**.

***

Hija: - Nga gjithë kjo që ti ke parashtruar, asgjë nuk më ka pëlqyer **më shumë** se një premtim: ju doni të bëheni përsëri fqinjë të mirë të gjërave të afërta. Nga kjo do të përfitojmë edhe ne hijet e gjora. Sepse, pranojeni, deri tani ju na keni përgojuar shumë.

Udhëtari: - Përgojuar? Po pse nuk jeni mbrojtur asnjëherë? Ju i kishit afër veshët tanë.

Hija: - Pikërisht, na dukej se ishim tepër pranë jush që të mund të flisnim për veten tonë.

Udhëtari: - E hollë! Gjë shumë e hollë! Ah, ju hijet jeni "njerëz më të mirë" se ne, këtë po vë re.

Hija: - E megjithatë na quani "të bezdisshme" - ne që dimë mirë të paktën një gjë: të heshtim e të presim, as edhe një anglez nuk do të dinte ta bënte më mirë këtë gjë. Është e vërtetë, shpesh, tepër shpesh,

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

na gjeni duke ndjekur njeriun, por jo në shërbim të tij. Nëse njeriu e shmang dritën, ne shmangim njeriun: kaq larg shkon liria jonë.

Udhëtari: - Ah, drita e shmang shumë më shpesh njeriun dhe atëherë edhe ju e braktisni.

Hija: - Unë shpesh të kam braktisur me dhimbje, për mua, që jam e etur për dije, shumë gjëra të njeriut kanë mbetur te errëta sepse unë nuk mund te jem gjithnjë pranë tij. Me çmimin e njohjes së plotë të njeriut, unë do të pranoja të isha edhe skllavja jote.

Udhëtari: - Po nga ta dish ti, po unë nga ta di, se ti në këtë rast nga skllave nuk do të bëhesh pa lajmëruar padrone? Apo se do të qëndrosh skllave por, duke përçmuar padronin tënd, do te çoje një jetë me poshtërime e neveri? Jemi që të dy të kënaqur nga liria që të ka mbetur ty, ty **dhe** mua! Sepse të shikuarit e një krijese jo të lirë do të helmonte gëzimet e mia më të mëdha, më e mira do të më dukej e pështirë nëse dikush **do të donte** ta ndante me mua, nuk dua të dëgjoj për skllevër rreth meje. Prandaj unë nuk mund të duroj as edhe qenin, zhvatësin dembel që tund bishtin, që është bërë "cinik" pikërisht si shërbëtor i njeriut dhe që njerëzit duan ta vlerësojnë duke thënë se është besnik ndaj zotërisë dhe e ndjek si ...

Hija: - Si hija e tij, kështu thonë ata. Ndoshta edhe unë të ndoqa tepër gjatë sot? Ishte dita më e gjatë, por jemi në fund të saj. Ki ende edhe një çast durim. Bari është i lagur, po më futen të dridhurat...

Udhëtari: - Oh, erdhi koha për tu ndarë? Ndërsa mua mu desh të përfundoj duke të bërë keq: e pashë, ti je bërë më e errët.

Hija: - Unë u skuqa, me ngjyrën në të cilën munda të skuqesha. Kujtova se shpesh jam shtrirë në këmbët e tua si një qen dhe më vjen ndërmend se ti atëherë...

Udhëtari: - Nuk do të mund të bëja tani me shpejtësi ndonjë gjë që do të ishte për ty e mirëpritur? Nuk ke asnjë dëshirë?

Hija: - Asnjë, përveçse rastësisht atë që "qeni" filozofik pati para Aleksandrit të madh: largohu pak nga dielli im, kam tepër ftohtë.

Udhëtari: - Çfarë duhet të bëj?

Hija: - Ec nën ato pisha dhe shiko rreth teje drejt maleve: dielli po bie.

Udhëtari: - Ku je? Ku je?

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Botime të Shtëpisë Botuese "Bargjini"

-H.Robbins - Mos dashuro kurrë një të huaj

-H.Robbins - Një gur për Deni Fisher

-B.Llavrenjev - I dyzetenjëjti

- J.Selby - Semi

- J.Riordan J.Prochnicky - Autostrada në fundin e natës I + II.

-Dr.Ali Bendo - Urgjencat mjekësore në pediatri.

- V.Kandinski - Vështrime mbi të kaluarën

- A.Ajnshtajn - Relativiteti

- Patrick O'Brian - Pablo Ruiz Picasso

- F. Nietzsche - Udhëtari dhe hija e tij

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme

Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Nietzsche, Friedrich
Udhëtari dhe hija e tij /Friedrich Nietzsche; përkth.
Taulant Hatia. - Tiranë: Bargjini, 2001.
283; 21 cm.
Tit.i origj.: Der Wanderer und sein Schatten
ISBN 999927-717-9-9
159.0.019.3
821.112.2-84

Shtypur në Republikën e Shqipërisë
Shtypshkronja "Albpaper", Tiranë
Fax: 00355 4 240 580. Mobile: 038 20 37 092, 038 20 23 536

ebookalbania

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme

Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

ebookalbania

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner

Instagram ; ebookalbania

Friedrich Nietzsche

BARGJINI

ISBN 99927-717-9-8

Çmimi 600 lek

KUJDES! Kjo eshte faqja jone e vetme

Te tjeret perfitojne nga puna jone

Scanned by CamScanner